

Sprawozdanie stenograficzne

z rozpraw

galicyjskiego Sejmu krajowego

32. posiedzenia I. sesyi IX. peryodu

z dnia 31. października 1908.

TREŚĆ.

Spis petycji.

Pierwsze czytanie wniosku p. Federowicza i tow. w przedmiocie zmiany §. 18. ustawy budowlanej miasta Krakowa. Uzasadnienie wniosku.

Odpowiedź p. Komisarza rządowego na interpelację wniesioną dnia 3. października 1908 przez p. Cielucha i tow. do c. k. Rządu w sprawie udzielenia sal szkolnych w powiecie grybowskiem na wykłady popularne dla ludności.

Odpowiedź p. Komisarza rządowego na interpelację wniesioną dnia 9. października 1908 przez p. Sandulaka i tow. w sprawie wyborów gminnych w Wołczkowicach.

Odpowiedź p. Komisarza rządowego na interpelację wniesioną dnia 8. października 1908 przez p. Sandulaka i tow. do c. k. Rządu w sprawie regulacji potoku Jawornickiego w Mikuliczynie.

Odpowiedź p. Komisarza rządowego na interpelację wniesioną dnia 3. października 1908 przez p. Keweluka i tow. do c. k. Rządu w sprawie nadurzyć Iwana Nikorowicza stałego nauczyciela szkoły ludowej w Tudcrowie.

Odpowiedź p. Komisarza rządowego na interpelację wniesioną dnia 24. września 1908

przez Oleśnickiego i tow. do c. k. Rządu w sprawie nadurzyć Michała Najbora stałego nauczyciela szkoły ludowej w Sławsku.

Dalszy ciąg rozprawy szczegółowej nad budżetem krajowym na rok 1908 i 1909. Rubryka VI. Głosy pp. Pastora, Bojki i sprawozdawcy. Uchwalenie Rubryki VI z poprawką p. Bojki i poprawkami p. Pastora. Rubryka VII. Głosy pp. Dumki, Skwarki, Makucha, Komisarza rządowego, T. Starucha i sprawozdawcy; Rozprawa szczegółowa głos p. Maryewskiego. Uchwalenie rubryki VII wedle wniosków komisji. Rubr. VIII. Głosy pp. Starzyńskiego, Styły, Jedynaka, Bisa, Krężła, Cielucha, Witosa, Sandulaka, Lea i sprawozdawcy. Rozprawa szczegółowa. Głosy pp. T. Starucha, Styły, Urbańskiego i sprawozdawcy. Uchwalenie Rubr. VIII. oraz rezolucji p. Starzyńskiego. Uchwalenie Rubr. IX. Rubr. X. Głosy pp. Stefczyka i Cieleckiego.

(Przerwa posiedzenia).

(Posiedzenie wieczorne).

Dalszy ciąg rozprawy szczegółowej nad budżetem krajowym na rok 1908 i 1909 Rubr. X. Głosy pp. Dumki, Sodomory, Pilata, Witosa,

- Jedynaka, Zdzisława Tarnowskiego, Skwarki, Cieleckiego i sprawozdawcy. Rozprawa szczegółowa. Głosy pp. Styły, Skarbka, Cieleckiego, Stefczyka, Wasunga, Bryczyńskiego, Stojałowskiego i sprawozdawcy. Uchwalenie Ru r. X. Dział B i C. oraz wniosku p. Stefczyka, Uchwalenie Rubr. X. Dział D. Rubr. X. Dział E. Głosy pp. Skołyszewskiego, Pilata i sprawozdawcy. Uchwalenie tego Działu oraz rezolucyj pp. Skołyszewskiego i Lewickiego. Uchwalenie Rubr. X. Działu F, G, H i I. Rubr. XI. Głosy pp. Lewakowskiego i sprawozdawcy. Uchwalenie tej rubryki i wniosku p. Lewakowskiego. Rubr. XII. Głosy pp. Schätzla, Lewickiego, Sodomory, Battaglii, Kędziora, Merunowicza, Götza, Skarbka, Jahla, Stojałowskiego, Kolischera, Witosa i sprawozdawcy. Uchwalenie tej rubryki oraz rezolucyj pp. Schätzla, Stojałowskiego, Merunowicza Rubr. XII. stypendya. Głosy pp. Federowicza, Jahla, Kędziora i sprawozdawcy. Uchwalenie wniosków komisji oraz wniosków pp. Battaglii, Federowicza, tudzież rezolucyj pp. Lewickiego i Götza Uchwalenie Rubr. XIII. Rubr. XIV. Głosy pp. Merunowicza i sprawozdawcy. Uchwalenie tej rubryki wraz z poprawką p. Merunowicza. Uchwalenie Rubr. XV. Rubr. XVI. Głosy pp. Skołyszewskiego, Tertila Stojałowskiego i sprawozdawcy. Uchwalenie tej rubryki
- Wniosek nagły p. Pastora i tow. w sprawie doraźnej zapomogi dla pogorzalców miasta Fryszta. Uzasadnienie i załatwienie wniosku.
- Wniosek nagły p. Dudykiewicza i tow. w sprawie doraźnej zapomogi dla pogorzalców gminy Milno powiatu brodzkiego. Uzasadnienie i załatwienie wniosku.
- Wniosek p. Schätzla i tow. względem zmiany statutu Banku krajowego, wprowadzającej obok istniejących oddziałów Banku krajowego nowy »Oddział kredytu parcelacyjnego«.
- Wniosek p. Schätzla i tow. względem ustawy o powołaniu »Krajowego biura pośrednictwa parcelacyjnego«.
- Wniosek p. Czeczka i tow. w sprawie postępowania przy udzielaniu pożyczek bezprocentowych na drenowanie i osuszenie gruntów.
- Interpelacya do c. k. Rządu p. T. Starucha i tow. w sprawie niszczenia lasów w gminie Dzieduszyce pow. Stryj.
- Interpelacya do c. k. Rządu p. Hanczakowskiego i tow. w sprawie odmówienia przez władze skarbowe w Nowym Sączu wypłacenia kongruy księdzu z Łabowej z powodu ruskich kwitów.
- Interpelacya do c. k. Rządu p. Oleśnickiego i tow. w sprawie zakazu brania udziału przez młodzież szkolną w nabożeństwach za zniesienie pańszczyzny.
- Interpelacya do c. k. Rządu p. Oleśnickiego i tow. w sprawie katechety przy 4-klasowej mieszanej szkole im. Szaszkiewicza we Lwowie.
- Interpelacya do c. k. Rządu p. Oleśnickiego w sprawie nadużyć przez naczelnika gminy w Hermanowicach pow. Przemysł.
- Interpelacya do c. k. Rządu p. Oleśnickiego i tow. w sprawie otwarcia granicy w Lublińcu nowym w celu przewozu drzewa.
- Interpelacya do c. k. Rządu p. Oleśnickiego i tow. w sprawie zarządzenia nowych wyborów do Rady gminnej w Skolem.
- Interpelacya do c. k. Rządu p. Oleśnickiego i tow. w sprawie sekatury ludności okolicznej z powodu regulacyi Sana.
- Interpelacya do Wydziału krajowego p. Tracza i tow. w sprawie nieprzestrzegania praw ruskiego języka w szpitalu kosowskim.
- Wyjaśnienie J. E. Marszałka krajowego w sprawie zażalenia p. Skarbka co do postępowania kancelaryi sejmowej z aktami.
- Porządek dzienny.

(Początek posiedzenia o godzinie 10. min. 22 przed południem).

Przewodniczący: J. E. Marszałek krajowy Stanisław hr. Badeni.

Ze strony c. k. Rządu: C. k. Wiceprezydent Namiestnictwa Włodzimierz hr. Łoś i p. Dr. Juliusz Kleeberg.

Sekretarze: Mieczysław Urbański Stanisław Henryk hr. Badeni, Jan Wasung, Zacharyasz Skwarko.

Obecnych posłów 133.

Marszałek. Sejm w komplecie, po-

siedzenie otwieram. Protokół z 30 posiedzenia uważam za przyjęty, gdyż nie wniesiono przeciw niemu żadnych zarzutów, protokół z 31 posiedzenia jest złożony w biurze sejmowym do przejrzenia.

Proszę p. Sekretarza o odczytanie spisu petycji.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta spis petycji wniesionych po dzień 31/X 1908*).

2297. L. s. 3136. P. U. którem exhibowano petycje wniesione p. p. Dudykiewicza w sprawie zniesienia fonetyki ruskiej, a to mieszkańców następujących miejscowości:

Kadłubiska 1, Stare Brody 1, razem 2 petycje.

Ponikwa 1, Brody 1, razem 2 petycje.

Laszków 4, Czarna 2, razem 6 petycji.

Nieznanów 1, Wola zad. 1, razem 2 petycje.

Zaderewacz 1, Maksymówka 1, razem 2 petycje.

Uniatycze 1, Rolew 1, razem 2 petycje.

Soska kam. 1, Nuszcze 2, razem 3 petycje.

Kutkorz 1, Żuków 1, razem 2 petycje.

Kuty 1, Hronibaby 1, razem 2 petycje.

Kropiwna 1, Lackie 1, razem 2 petycje.

Kropiwna 1, Złoczów 3, razem 4 petycje.

Chlibiczyn leś. 1, Lwów 1, razem 2 petycje.

Werbiż 1, Serednica 2, razem 3 petycje.

Krywka 1, Żurawin 1, razem 2 petycje.

Pakość 1, Krukiewice 1, razem 2 petycje.

Wyszatyce 1, Cyków 1, razem 2 petycje.

Kłokowice 1, Aksmanice 1, razem 2 petycje.

Konincza 1, Byków 1, razem 2 petycje.

Pleszowice 1, Byków 2, razem 3 petycje.

Utopory 2, Lucza 1, razem 3 petycje.

Wiśniowczyk 1, Hajworonka 1, razem 2 petycje.

Wiśniowczyh 1, Hromno 2, razem 3 petycje.

Horozanna mała 1, Dorozów 1, razem 2 petycje.

Czapla jan. 1, Sielec 1, razem 2 petycje.

Horbków 1; Uhorniki 3, razem 4 petycje.

Bratkowice 1, Sielec 2, razem 3 petycje.

Stanisławów 6, St. Sambor 2, razem 8 petycji.

Stryj 1, Horne 4, razem 5 petycji.

Horne 1, Skole 1, razem 2 petycje.

Wólka 1, Wotłuszów 1, razem 2 petycje.

Posada gór. 1, Bałutianka 1, razem 2 petycje.

Boczna 2, Sanok 1, razem 3 petycje.

Proniatyn 1, Kutkowce 1, razem 2 petycje.

Mikulińce 1, Tarnopol 1, razem 2 petycje.

Krzywołuty 1, Jarosław 1, razem 2 petycje.

Wysotko 1, Radymno 1, razem 2 petycje.

Perekrymka 1, Kłoptnice 1, razem 2 petycje.

Halibów 1, Brezów 1, razem 2 petycje.

Razem 100 petycji — do komisji szkolnej.

2298. L. s. 3138. Rudnicki Stanisław, aplikant szpitala Łazarza w Krakowie p. p. Lea o zaliczkę na placę — do Wydziału krajowego.

2299. L. s. 3139. Stowarzyszenie rękodzielników „Gwiazda“ w Przemyślu p. p. Dolińskiego o subwencję — do Wydziału krajowego.

2300. L. s. 3140. Marya de Tysson we

- Lwowie p. p. Pilata o zasiłek na śpiew — do Wydziału krajowego.
2301. L. s. 3141. Filia „Proświty“ w Mościskach p. p. Skwarę o zapomogę dla gmin Czerniowa, Radochońce, i Wiszeńka z powodu klęsk elementarnych — do Wydziału krajowego.
2302. L. s. 3142. Gmina Zakościele p. p. Skwarę o zapomogę z powodu klęsk elementarnych — do Wydziału krajowego.
2303. L. s. 3143. Gmina Dołhe p. p. Kurowca o zapomogę z powodu pożaru — do Wydziału krajowego.
2304. L. s. 3144. Mukaczyńska Petronela Michalina, em. nauczycielka we Lwowie p. p. Wrześniowskiego o podwyższenie pensyi — do komisji szkolnej.
2305. L. s. 3145. Kaczmarek Antoni w Woli jakub. p. p. Zamoyskiego o zapomogę na pasiekę — do Wydziału krajowego.
2306. L. s. 3146. Gmina Dołhe wojn. p. p. Kurowca o odpisanie podatków — do komisji podatkowej.
2307. L. s. 3147. Wydział powiatowy w Rudkach p. p. Skarbka o subwencję na drogę Rudki-Tuligłowy-Komarno-Kołodrubie — do komisji drogowej.
2308. L. s. 3148. Gmina Szczuro a p. p. Bernadzikowskiego o utworzenie Sądu w Szczurowej — do komisji prawniczej.
2309. L. s. 3149. Gmina Kutyska p. p. Moysę o utworzenie Sądu w Niżniowie — do komisji prawniczej.
2310. L. s. 3150. Gmina Bratyszów p. p. Moysę o utworzenie Sądu w Niżniowie — do komisji prawniczej.
2311. L. s. 3151. Gmina Oleszów p. p. Moysę o utworzenie Sądu w Niżniowie — do komisji prawniczej.
2312. L. s. 3152. Gmina Antonówka p. p. Moysę o utworzenie Sądu w Niżniowie — do komisji prawniczej.
2313. L. s. 3153. Bronisława Rychter-Janowska w Krakowie p. p. Głębockiego o zasiłek na malarstwo — do Wydziału krajowego.

Marszałek. Przystępujemy do porządku dziennego. Pierwszym punktem jest:

Pierwsze czytanie wniosku posła Federowicza i tow. w przedmiocie zmiany §. 18. ustawy budowlanej miasta Krakowa. (Al. 412).

Do uzasadnienia wniosku ma głos p. Federowicz.

P. Federowicz. Wysoki Sejmie!

Z powodu szczupłości terytorium miasta Krakowa i bardzo szybkiego wzrostu liczby ludności, ceny mieszkań bardzo szybko się podnoszą. Według §. 18. ust. budowlanej miasta Krakowa, wysokość nie może przekraczać szerokości ulicy — w następstwie czego nie można budować w śródmieściu domów trzypiętrowych, albowiem domy takie w każdym razie szerokość ulicy przekraczają. Gdy jednakowoż domów 3 piętrowych w śródmieściu jest już bardzo znaczna ilość — przeto celem ulegalizowania istniejącego stanu rzeczy i celem uzyskania jaknajwiększej liczby mieszkań dla tej ludności, która w śródmieściu mieszkać musi, należy wprowadzić w ustawie budowlanej ulgę zdążającą do tego, by przez zmianę odnosnego §. ustawy już w najbliższej przyszłości w śródmieściu nawet i przy węższych ulicach wolno było budować domy 3 piętrowe zwłaszcza tam, gdzie już od dawna takie domy istnieją.

Dla tych domów, które są przeznaczone z powodów asanacyjnych na zburzenie a z 18. letniego ustawowego uwolnienia od podatków i dodatków korzystać mogą zmiana ta jest nie tylko pożądaną ale i konieczną.

Pod względem formalnym proszę o odesłanie tego wniosku do komisji gminnej.

Wniosek mój brzmi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Do ustępu trzeciego §. 18. ustawy budowlanej m. Krakowa dodaje się słowa:

„Ograniczenie to nie dotyczy śródmieścia o ile chodzi o budowę dwu lub trzechpiętrowych domów o wysokości maksymalnej 19 metrów“.

Marszałek. Rozprawa pod względem formalnym otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania, kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (Większość) Jest przyjęty.

Przed przystąpieniem do dalszego punktu porządku dziennego, udzielam

głosu p. komisarzowi rządowemu, do odpowiedzi na interpelacye.

Komisarz rządowy p. Włodzimierz hr. Łoś (*czyta odpowiedzi na interpelacye*).

Na interpelacyę posłów Cielucha i tow. w sprawie udzielenia sal szkolnych w powiecie grybowskiem na wykłady popularne dla ludności, mam zaszczyt odpowiedzieć:

Zarząd powiatowego koła nauczycieli ludowych powiatu grybowskiego organizacyi wchodzącej w skład stowarzyszenia „Krajowy Związek nauczycielstwa ludowego w Galicyi“, którego statut został przez c. k. Namiestnictwo reskryptem z dnia 26. marca 1906 L. 30623 przyjęty do wiadomości, pragnąc urządzić w powiecie grybowskiem szereg odczytów i pogadanek dla ludności wiejskiej wniósł do c. k. Rady szkolnej krajowej pismem z dnia 23. kwietnia 1908 L. 7. prośbę o zezwolenie na korzystanie w tym celu ze sal szkolnych we wszystkich gminach powiatu.

C. k. Rada szkolna krajowa odmówiła tego zezwolenia z powodu, że według §. 3. statutu stowarzyszenie jako takie może jedynie urządzić kursa i odczyty naukowe wyłącznie dla nauczycieli szkół ludowych a według §. 30. tegoż statutu zarządowi koła powiatowego wogóle nie służy prawo urządzania jakichkolwiek odczytów.

Staranie o urządzenie wykładów i odczytów oraz przedstawień scenicznych dla ludu zastrzeżone jest w § 13 statutu tylko zarządom ognisk miejscowych; — od żadnego jednak zarządu ogniska miejscowego podanie o pozwolenie na użycie sali szkolnej nie weszło.

Zresztą zauważam, że c. k. Rada szkolna krajowa z zasadniczych przyczyn udziela zezwolenia na użycie sal naukowych w budynkach szkolnych na cele nieszkolne tylko wówczas, jeżeli Rady szkolne miejscowe na takie użycie budynku szkolnego się zgadzają — o ile zaś chodzi o zezwolenie na odbywanie odczytów i pogadanek wymaga Rada szkolna, aby do prośby dołączono program odczytów i wymieniano nazwiska prelegentów, celem zbadania w jakim kierunku będą prowadzone.

W przypadku będącym przedmiotem interpelacyi nie zastosowano się do tych wymogów t. zn. nie porozumiewano się z miejscowemi reprezentacyami szkolnemi

i domagano się generalnego upoważnienia na użycie sal szkolnych w całym powiecie.

Na interpelacyję posła Iwana Sandulaka i towarzyszy w sprawie wybori w hromadzkich w Wołczkiwciach maju czest' widpowisty, szczo wybory rady hromadskoj, dokonani dnia 7. sierpnia 1907 uneważyło Namisnyctwo zi wzhladu protestu riszeniem z dnia 18. padołysta 1907 Cz. 135.221, bo lysty wyborczy ne były czerez czas prypysanyj, należno wysta- wleni.

W dniach 24 i 25 czerwca 1908 widbuły sia ponowni wybory, a protest suprotyw tym wyborom zistaw teper riszeniem z d. 28. żowtnia 1908, cz. 131.369 jako neuzasadnenyj, — widkynenyj przyczim nakazano Starostwi dopylnowania jak najskorszoho ukonstytuowania i wprowadzenia w urjadowanie nowoji rady hromadskoj.

W kincy nadminiaju, szczo z przyczyny dohadanych neporjadkiw i nadużyty' w zarjadi hromadskim w Wołczkiwciach ne wneseno do Namisnyctwa żadnych żalob.

Na interpelacyję poskiw Iwana Sandulaka i towarzyszy wnesenu na zasidaniu 8. żowtnia 1908 w sprawie regulacyi potoka Jawornyckoho w Mikułyczyni, — maju czest' widpowisty:

Regulacyju potoka Jawornyckoho poruszyły Ernest Bornstedt i towarzyszi, a takož Zwerchnist' hromadska w Mikułyczyni podaniem wnesenym 4. sierpnia 1908, kotore c. k. Namisnyctwo pyśmom z 10. sierpnia 1908, cz. IX. 2163/20 udilyło Wydyłowy krajewomu do włastywoho zarjadenia.

Wydył krajewyj widozwoju z 20. sierpnia 1908, cz. 84230 predstawyw swoje wnesenie szczo do zabudowania skazanoho potoka hirsckoho. Wnesenie toje peredloženo relacyeju Namisnyctwa z 28. sierpnia 1908 cz. IX. 2163/20/1 c. k. Ministerstwu rilnyctwa z popertiem.

Reskryptom z 6. żowtnia 1908, cz. 36112 c. k. Ministerstwo rilnyctwa upoważyło opisać powyższych wnesen c. k. widdył lisyčno - technicznyj dla zabudowania potokiw hirsckych w Sambori do peredpryniatia potribnych badań i peredloženia rezultatu wraz z generalnym korszatorysom.

O tim zarjadeniu ministerstwa, c. k. Namisnyctwo powidomyło tymczasowo

Wydił krajewyj swoim pyśmom z 19. żowtnia 1908 cz. 138.164.

Na interpelacyju posła Kyweluke i towarzysiw w sprawie powedenia i nadużyť Iwana Nikorowycza, stałocho uczytela odno-klasowoji szkoły narodnoji w Tudorowi, — maju czest' widpowisty:

W druhiy połowyni weresnia seho roku diszły do widomosty Rady szkolnoji krajewoji zażałenia meszkańciw hromady Tudoriw, w okruzi szkolnim husiatyńskim, na stałocho uczytela miscewoji szkoły odnoklasowoji, Iwana Nikorowycza. W naślidok seho c. k. Rada szkolna krajewa reskryptom z dnia 10. żowtnia seho roku cz. 47.404 poruszyla perewesty wstępne dochodzenie w ciły rozślidzenia, czy poczyneni zakydy sut' sprawdzani, — a w słucazaju, nakołyby wyslid dochodzenia wypaw dla seho uczytela obtiażajuczo, poruczyla Radi szkolnij okružnij w Husiatyni, szczo by jemu wytoczyła ślidstwo dyscyplinarne i o tim donesła.

Na interpelacyju posliw dra Olesnyckoho i towarzysiw w sprawie powedenia Mychajła Najbara, stałocho uczytela odno klasowoji szkoły narodnoji w Sławsku, maju czest' widpowisty:

Sprawa mnymych nadużyť i nemoralnoho powedenia Najbara buła wże predmetom urjadowania Rady szkolnoji krajewoji.

Imenno w uaślidok czysłennych doneseń protyw seho uczytela, jaki nadchodiat' wid miscewoho duszpastyrja a zarazom prodsidatela Rady szkolnoji miscewoji w Stawsku, otcia Ewstachija Kaczmarškoho, a takož w naślidok donesenia odnoho z meszkańciw hromady o jeho nemoralnim powedeniu, Rada szkolna krajewa rozporządzeniem z dnia 12. weresnia seho roku, cz. 42.788 poruczyla Radi szkolnij okružnij w Stryju perewesty toczno dochodzenie, czy zakydy poczyneni Najbarowy sut' opravdani. Se dochodzenie otže szcze ne zakinczene, wsi akta nachodiat sia w Radi szkolnij okružnij, a w wydu seho udiłenie osnownoji widpowidy na poodynoki toczky interpelacyji bułoby teper szcze peredczasne, pozajak treba wyždaty wyslidu dochodzenia.

Szczo do samoho dochodzenia maju czest' zaznaczyty, szczo Radi szkolnij okružnij poruczono uwzhladnyty takož wsi obostoronni zażałenia, a w wydu toho, szczo awtor pereważnoji czasty zażałień, otec Kaczmarškij, pidnis sumniwy

szczo do bezstoronnosty c. k. okružnoho inspektora szkolnoho w Stryju, pokłykanoho po mysły zakona w perszij linii do perewedenia dochodzenia, poriszyla Rada szkolna krajewa rozporządzeniem z dnia 5. żowtnia 1908 do cz. 48.328, szczo by dochodzenie poruczity okremomu delegatowy, kotryj maje z wsiakoju ohladnostyju taktom i tocznostyju rozślidyty sprawu na miscy, a to z ohladu na dražywyj charakter sprawy i na skarhy obostoronni, wneseni takož zi storony obżałowanoho uczytela.

Zarazom poruczono, szczo by wyslid dochodzenia peredloženo w reczynicy do 4 tyźniw.

Marszałek. Następuje z porządku dziennego dalszy ciąg rozprawy szczegółowej nad budżetem krajowym na rok 1908 i 1909.

Rubryka VI.

(Poz. 1—36. wydatków, poz. 1—3. dochodów).

Pomniki histryczne.

Sprawozdawca p. Leo.

Rozprawa ogólna otwarta. Czy żada kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt, rozprawa zamknięta, przystępujemy dorozprawy szczegółowej.

Sprawozdawca p. **Leo** (*czyta*):

Budżet hrajowy na rok 1908.

Rubryka VI.

(Poz. 1—36. wydatków, poz. 1—3. dochodów).

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

a) Wydatki.

Poz. 1. Na utrzymanie kancelaryj konserwatorskich we Lwowie i w Krakowie, sporządzanie i publikacye naukowych i urzędowych spisów pomników, znajdujących się w naszym kraju zwycz. 8.000 K.

2. Dla grona konserwatorów Galicyi zachodniej, na wydawnictwo „Teki konserwatorów“ (II. rata z przyznanych jednorazowo 2.000 K.) nadzwycz. 1.000 K.

3. Badanie i ocalenie zabytków sta-

rożytnych, piśmiennych i archeologicznych dla Zakładu narodowego im. Ossolińskich we Lwowie zwycz. 1.000 K.

4. Muzeum narodowe w Krakowie:

a) stała subwencya zwycz. 10.000 K,

b) na adaptację i rozszerzenie Muzeum narodowego, I. rata z przyznanych 30.000 na lat 5 zwycz. 6.000 K.

Komisya uchwaliła pozycję tę podnieść do 30.000 K ze względu na wielkie narodowe i kulturalne znaczenie Muzeum oraz ze względu na wielkie ofiary materialne, jakie miasto Kraków na ten cel ponosi.

5. Krajowe Archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie:

a) Dyrektor we Lwowie 2.400 K,

b) Dyrektor w Krakowie 2.400 K,

c) Adjunkt I. klasy we Lwowie: płaca 2.800 K, dodatek aktywalny 600 K i trzy dodatki pięcioletnie po 200 K — razem 4.000 K.

d) Adjunkt II. klasy we Lwowie: płaca 2.200 K, dodatek aktywalny 480 K i dodatek pięcioletni 200 K — razem 2.880 K.

e) adjunkt I. klasy w Krakowie płaca 2.800 K, dodatek aktywalny 600 K i dodatek pięcioletni 160 K — razem 3.560 K.

f) Adjunkt II. klasy w Krakowie płaca 2.200 K, dodatek aktywalny 480 K i dodatek pięcioletni 200 K — razem 2.880 K.

g) 2 aplikantów we Lwowie, adjutum roczne po 600 K — razem 1.200 K.

h) 1 aplikant w Krakowie, adjutum roczne 600 K.

i) Czynsz za najem lokalu we Lwowie 1.600 K, i miejski 5% podatek wodociagowy za rok 1908 80 K — razem 1.680 K.

k) Stróże we Lwowie i w Krakowie: płaca po 840 K, dodatki aktywne po 100 K, dodatek na mundur po 100 K — razem 2.080 K.

l) Opał, potrzeby kancelaryjne i inne wydatki 1.200 K — razem zwyczajne 24.880 K.

6. Na restaurację zabytków artystycznych w kościele św. Floryana w Krakowie (III rata z przyznanych 20.000 K.) nadzwyczajne 4.000 K.

7. Komitet parafialny kościoła WW Świętych w Krakowie, na restaurację kościoła św. Piotra i Pawła w Krakowie nadzwyczajne 4.000 K.

8. Na restaurację kościoła parafialnego obrz. łaciń. w Drohobyczu, z przyznanych 15.000 K. (III rata w myśl uchwały sejmowej z dn. 21 listopada 1905 r.) nadzwyczajne 3.000 K.

9. Na konserwację zamku w Olesku zwyczajne 600 K.

10. Na restaurację kościoła OO. Franciszkanów w Krośnie, V. rata z subwencji 12.000 K. płatnej w 6 ratach rocznych od roku 1904 nadzwyczajne 2.000 Kor.

11. Grono konserwatorów dla Galicyi zachodniej, na studia i wydawnictwo przygotowawcze do restauracji Zamku królewskiego na Wawelu, subwencya 14.000 K. płatna w roku 1905 w kwocie 2.000 K. a od roku 1906 w 3 ratach rocznych po 4.000 K. (ostatnia rata) nadzwyczajne 4.000 K.

12. Na restaurację katedry ormiańskiej we Lwowie z subwencji 20.000 K. płatnej w 5-ciu ratach rocznych, IV rata nadzwyczajne 4.000 K.

13. Na restaurację wieży Maryackiej w Krakowie z subwencji 70.000 K. płatnej w 10-ciu ratach rocznych, IV rata nadzwyczajne 7.000 K.

14. Na restaurację kościoła pojezuickiego w Przemyślu, z subwencji 20.000 K. płatnej w 5-ciu ratach rocznych, III. rata nadzwyczajne 4.000 K.

15. Na restaurację kościoła św. Katarzyny w Krakowie, z subwencji 35.000 K. płatnej w 5-ciu ratach rocznych, III rata nadzwyczajne 7.000 K.

16. Na restaurację kościoła w Starym Wiśniczu z przyznanych 10.000 K. płatnych w 3 ratach rocznych, z których I. rata 4.000 K. II. i III. zaś po 3.000 K. (II. rata) nadzwyczajne 3.000 K.

17. Na kościół polski we Wiedniu (XV. i XVI. rata z 20 rat półrocznych, płatnych w ciągu lat 10, z ogólnej sumy 30.000 K. w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z d. 4 maja 1900) nadzwyczajne 3.000 K.

18. Na koszt restauracji zamku król. na Wawelu—rata roczna 100.000 K. (w myśl uchwały sejmowej z dnia 17 listopada 1905) i dotacya Najwyższego

Dworu 100.000 K. nadzwyczajne 200.000 Kor.

19. Na koszt restauracji kościoła w Szczercu nadzwyczajne 2.000 K.

20. Na koszt restauracji starożytnego ratusza i wieży w Bieczu nadzwyczajne 1.000 K.

21. Na koszt restauracji starożytnej baszty i bramy w Bieczu nadzwyczajne 1.000 K.

22. Na koszt reustaracji kościoła OO. Karmelitów we Lwowie nadzwyczajne 2.000 K.

23. Na odbudowanie dwóch ołtarzy w rz.-kat. kościele w Żurowie nadzwyczajne 1.000 K.

24. Na koszt restauracji murów fortyfikacyjnych kościoła OO. Karmelitów w Trembowli nadzwyczajne 2.000 K.

25. Na koszt restauracji kościoła w Kulikowie nadzwyczajne 2.000 K.

26. Na koszt restauracji starożytnej Bóżnicy w Żółkwi nadzwyczajne 1.000 K.

27. Na koszt restauracji starożytnej cerkwi w Haliczu nadzwyczajne 3.700 K.

28. Na koszt restauracji kościoła św. Józefa na Kahlenbergu—I rata z przyznanych 15.000 K. w 3-ch ratach rocznych nadzwyczajne 5.000 K.

29. Na koszt odnowienia starożytnego ikonostasu w cerkwi w Zboiskach nadzwyczajne 2.000 K.

30. Grono konserwatorów Galicyi zachodniej, na koszt inwentaryzacji drewnianych kościołów I. rata z subwencji 6,500 K. płatnej w 7-miu ratach rocznych od r. 1908 (a to: 6 rat po 1.000 K., ostatnia 500 K.) nadzwyczajne 1.000 Kor.

31. Na koszt pokrycia dachówką storożytnego kościoła w Tyńcu, jednorazowo nadzwyczajne 5.000 K.

32. Na restaurację pamiątkowego obrazu „Bitwa pod Wiedniem“ w kościele parafialnym w Żółkwi nadzwyczajne 2.000 K.

33. Grono c. k. konserwatorów Galicyi zachodniej na restaurację wieży zamkowej w Oświęcimiu subwencya nadzwyczajna 5.000 Kor. w dwóch ratach, rata I-sza nadzwyczajne 2.500 K.

W ten sposób załatwia się petycję Grona c. k. konserwatorów do L. 780/510 Zarazem wnosi komisya ze względu na ważność zabytku i znaczniejsze koszty jego restauracji następującą rezolucyę:

„Wzywa się c. k. Rząd, by z funduszków państwowych przyznał Gronu c. k. Konserwatorów zachodniej Galicyi na powyższy cel odpowiednią subwencyę“.

34. Gminie m. Krakowa na inwentaryzację archiwum miejskiego i wydawnictwa źródeł dziejowych z nadzwyczajnej subwencji 3.000 K. I. rata nadzwyczajne 1.000 K.

Załatwiając petycję gminy m. Krakowa do L. 1112/779 podnosi komisya, że do archiwum tego wcielone zostało archiwum dawnej Rzeczypospolitej krakowskiej i że miasto Kraków zmuszone było na pomieszczenie tak zwiększonego archiwum przeznaczyć całą 2-piętrową kamienicę przy ul. Siennej, w której mieściła się poprzednio wyższa szkoła handlowa. Wartość czynszowa tego budynku wynosi około 78.000 Kor., nie licząc kosztów opału, obsługi, konserwacji budynku etc. etc.

34a. Towarzystwu miłośników historii i zabytków m. Krakowa na wydawnictwa stała roczna dotacya po 1.000 K. zwyczajne 1.000 K.

Komisya załatwiła w ten sposób petycję tego Towarzystwa do L. 452/207, dając wyraz uznaniu za nader wydatną działalność tego Towarzystwa objawiającą się w naukowo znakomitych wydawnictwach.

35. Konwentowi OO. Paulinów na Skałce w Krakowie na restaurację kościoła z nadzwyczajnej subwencji 8.000 K. I. rata nadzwyczajne 4.000 K.

Na podstawie opinii c. k. konserwatora m. Krakowa Dra Tomkowicza i przedłożonych do petycji do L. 1944/1444 planów i kosztorysów uchwaliła komisya wstawić powyższą subwencyę a zarazem wnosi:

„Wzywa się c. k. Rząd, by przyznał konwentowi OO. Paulinów na Skałce w Krakowie na restaurację kościoła i klasztoru odpowiednią subwencyę.“

36. Gminie m. Lwowa na zakupno dzieł artystycznych dla galeryi miejskiej stała roczna subwencya zwyczajne 5.000 Kor.

W załatwieniu petycji do L. 2641/1969 z obowiązkiem składania corocznie sprawozdania Wydziałowi krajowemu z użycia subwencji oraz z tem, by subwencya używana była w pierwszym rzędzie na zakupno dzieł artystów polskich.

W rubryce VI. proponuje zatem Komisya tytułem wydatków zwyczajnych kwotę 50.480 K.

Zaś tytułem wydatków nadzwyczajnych kwotę 290.200 K.

Ogółem 340.680 K.

Petycyje wniesione:

1) do L. 1713/1256 urzędu parafialnego w Dunajowie o subwencję na restaurację cerkwi,

2) p. Tadeusza Mokłowskiego do L. 2020/1506 o subwencję na inwentaryzację zabytków drewnianego budownictwa kościelnego,

3) Komitetu rzym.-katol. kościoła w Drohobyczu do L. 1227/890 o subwencję na restaurację kościoła,

4) klasztoru OO. Kapucynów w Oleksku do L. 1381/1009 o subwencję na restaurację kościoła,

5) komitetu budowy kościoła rzym.-kat. w Bogdanówce do L. 1678/1228 o subwencję,

6) ks. proboszcza kościoła parafialnego w Ossiaku w Karyntyi do L. 1580/1166 o subwencję,

7) komitetu przebudowy kościoła OO. Dominikanów w Tarnobrzegu do L. 1491/1084 o subwencję,

8) Zarządu głównej synagogi w Złoczowie do L. 161/67 o subwencję,

9) gminy izraelskiej w Chodorowie do L. 713/455 o dalszą subwencję,

10) Klasztoru w Krystynopolu do L. 1142/808 o subwencję na restaurację kościoła,

11) komitetu restauracji kościoła w Szczercu do L. 1858/1370 o subwencję,

12) Zwierzchności gminy izraelskiej w Żmigrodzie do L. 528/273 o subwencję na restaurację bóżnicy.

„Odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania z tem, by odnośnie do petycji ad 3 i 6 w razie wstawienia odpowiedniej pozycji do budżetu 1910 r., wdrożył rokowania z c. k.

Rządem o przyznanie również subwencji z funduszków państwowych.“

b) Dochody.

Poz. 1. Taksy krajowego Archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie zwyczajne 450 K.

2. Dotacya Najwyższego Dworu na restaurację zamku królewskiego na Wawelu nadzwyczajne 100.000 K.

3. Taksy za wypisy z ksiąg i aktów szlacheckich zwyczajne 100 K.

Zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego zwyczajne 550 K. nadzwyczajne 100.000 K.

Suma dochodów 100.550 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Rubryka VI.

poz. 1—32 wydatków, poz. 1—3 dochodów

Pomniki historyczne.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

a) Wydatki.

Poz. 1. Na utrzymanie kancelaryi konserwatorskich we Lwowie i w Krakowie, sporządzanie i publikacje naukowych i urzędowych spisów pomników, znajdujących się w naszym kraju zwyczajne 8.000 K.

2. Badanie i ocalanie zabytków starożytnych, piśmiennych i archeologicznych dla Zakładu narodowego im. Ossolińskich we Lwowie zwyczajne 1.000 K.

3. Muzeum narodowe w Krakowie:
a) stała subwencya zwyczajne 10.000 K.

b) na adaptację i rozszerzenie Muzeum narodowego II. rata z przyznaných 30.000 K na lat 5 zwyczajne 6.000 K

4. Krajowe Arciwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie:

a) Dyrektor we Lwowie 2.400 K

b) Dyrektor w Krakowie 2.400 K

c) Adjunkt I. klasy we Lwowie:

płaca 2.800 K, dodatek aktywalny 960 K i cztery dodatki po 200 K

razem 4.560 K.

- d) adjunkt II. klasy we Lwowie płaca 2.200 K, dodatek aktywalny 768 K i dwa dodatki po 200 K razem 3.368 K.
- e) Adjunkt I. klasy w Krakowie: płaca 2.800 K, dodatek aktywalny 960 K razem 3.760 K.
- f) Adjunkt II. klasy w Krakowie: płaca 2.200 K, dodatek aktywalny 768 K razem 2.968 K.
- g) 2 aplikantów we Lwowie, adjutum roczne do 600 K razem 1.200 K.
- h) 1 aplikant w Krakowie, adjutum roczne 600 K.
- i) Czysznz za najem lokalu we Lwowie i miejski 5% podatek wodociągowy za r. 1909 80 K razem 1.680 K.
- k) Stróże we Lwowie i w Krakowie płaca po 1.000 K dodatki aktywne po 100 K, dodatek na mundur po 100 K razem 2.400 K,
- l) Opał, potrzeby kancelaryjne i inne wydatki 1.200 K zwyczajne 26,536 K
5. Na restaurację zabytków artystycznych w kościele św. Floryana w Krakowie (IV. rata z przyznanych 20.000 K, nadzwyczajne 4.000 K.
6. Komitet parafialny kościoła WW. Świętych w Krakowie na restarację kościoła św. Piotra i Pawła w Krakowie nadzwyczajne 4.000 K.
7. Na restaurację kościoła parafialnego obrz. łaciń. w Drohobyczu, z przyznanych 15.000 K, IV. rata w myśl uchwały sejmowej z dnia 22. listopada 1905, nadzwyczajne 3.000 K.
8. Na Konserwację zamku w Oleksku zwyczajne 4.500 K.
9. Na restaurację kościoła OO. Franciszkanów w Krośnie VI. (ostatnia) rata subwencji 12.000 K, płatnej w 6 ratach rocznych od roku 1904 nadzwyczajne 2.000 K.
10. Na restaurację katedry ormiańskiej we Lwowie, z subwencji 20.000 K płatnej w 5 ciu ratach rocznych, V. rata (ostatnia) nadzwyczajne 4.000 K.
11. Na restaurację wieży Maryackiej w Krakowie z subwencji 70.000 K płatnej w 10-ciu ratach rocznych, IV. rata nadzwyczajne 7.000 K.
12. Na restaurację kościoła pojezu-
- ickiego w Przemyślu z subwencji 20.000 kor., płatnej w 5 ratach rocznych, IV rata 4.000 K.
13. Na restaurację kościoła św. Katarzyny w Krakowie, z subwencji 35.000 kor. płatnej w 5-ratach rocznych IV. rata nadzwyczajne 7.000 K.
14. Na restaurację kościoła w Starym Wiśniczu z przyznanych 10.000 K płatnych w 3 ratach rocznych, z których I. rata 4.000 K, II. i III. zaś po 3.000 K (III rata, ostatnia) nadzwyczajne 3.000 K
15. Na kościół polski we Wiedniu (XVII. i XVIII. rata z 20 rat półrocznych płatnych w ciągu lat 10, z ogólnej sumy 30.000 K w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 4. maja 1900) nadzwyczajne 3.000 K.
16. Na koszta restauracji zamku król na Wawelu — rata roczna 100.000 kor. (w myśl uchwały sejmowej z dnia 17. listopada 1905) i dotacya Najwyższego Dworu 100.000 K nadzwyczajne 200.000 kor.
17. Na koszta restauracji starożytnego ratusza i wieży w Bieczu nadzwyczajne 1.000 K.
18. Na koszta restauracji starożytnego kościoła św. Józefa na Kahlenbergu — II. rata z przyznanych 15.000 K w 3-ch ratach rocznych po 5.000 K.
19. Grono konserwatorów Galicyi zachodniej, na koszta inwentaryzacji drewnianych kościołów II. rata z subwencji 6.500 K płatnej w 7-miu ratach rocznych od r. 1908 (a to: 6 rat po 1.000 K, ostatnia 500 K) nadzwyczajne 1.000 K.
20. Na restaurację kościoła OO. Cystersów w Mogile, I. rata z przyrzeczonych 15.000 K w 3 ratach rocznych nadzwyczajne 5.000 K.
21. Na restaurację starożytnego ikonostasu w cerkwi w Jeziernej jednorazowo nadzwyczajne 1.000 K.
22. Kollegium XX. Pijarów w Krakowie, na odrestaurowanie zniszczonego dachu kościoła — jednorazowa subwencya, nadzwyczajne 5.000 K.
23. Konwentowi OO. Bazylianów w Krechowie (pow. Żółkiewski) na restaurację starożytnych baszt i murów fortyfikacyjnych jednorazowa subwencya, nadzwyczajne 1.500 K.
24. Grono konserwatorów Galicyi zachodniej na restaurację wieży zamko-

wej w Oświęcimie nadzwyczajna subwencya 2.500 K.

25. Gmina m. Krakowa na inwentaryzację archiwum i wydawnictwa źródeł dziejowych z nadzwyczajnej subwencji 3.000 K. II. rata nadzwyczajne 1.000 Kor.

26. Towarzystwo miłośników przeszłości miasta Lwowa na wydawnictwa zwyczajne 500 K.

27. Towarzystwu miłośników historii i zabytków m. Krakowa na wydawnictwa stała dotacya zwyczajna 1.000 K.

28. Konwent OO. Paulinów na Skałce w Krakowie na restaurację kościoła, 2-ga połowa z przyznanych 8.000 K, nadzwyczajne 4.000 K.

29. Towarzystwo miłośników historii i zabytków m. Krakowa na restaurację Ogrojca przy kościele św. Barbary w załatwieniu petycji do L. 451/206 nadzwyczajne 2.000 K.

30. Komitet restauracji starożytnej Bożnicy w Krakowie w załatwieniu petycji do L. 1206/869 nadzwyczajne 2.000 kor.

Nadto wnosi komisya w uznaniu ważności i znaczenia historycznego zabytku:

Wzywa się c. k. Rząd, by na powyższy cel udzielił z funduszków państwowych wydatną subwencję.

31. Gm. m. Lwowa na zakupno dzieł artystycznych dla Galeryi miejskiej, stała roczna subwencya zwyczajna 5.000 K.

32. Gminie m. Lwowa na Muzeum narodowe im. Króla Jana III. stała subwencya zwyczajne 5.000 K.

Suma wydatków zwyczajnych 61.536 K. nadzwyczajnych 278.000 K
Razem 339.536 K.

Tem samem załatwia się przedłożenie Wydziału krajowego w sprawie regulacji poborów urzędników obu archiwów krajowych oraz petycję tychże urzędników do L. 641/384.

Petycję X. arcybiskupa Teodorowicza o dalszą subwencję na gruntowną restaurację archikatedry ormiańskiej we Lwowie do L. 1919/1428 uchwaliła Komisya przekazać Wydziałowi krajowemu do zbadania, sprawozdania i wstawienia odpowiedniej kwoty do budżetu na rok 1910.

Dochody.

Poz. 1. Taksy krajowego Archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie zwyczajne 450 K.

2. Dotacya Najwyższego Dworu na restaurację Król. zam. na Wawelu nadzwyczajne 100.000 K.

3. Taksy za wypisy z ksiąg i aktów szlacheckich, zwyczajne 100 K.

Suma dochodów, zwyczajnych 550 K; nadzwyczajnych 100.000 K.

Razem 100.550 K.

Marszałek. Czy żąda kto głosu?

P. ks. **Pastor.** Proszę o głos do pozycyi 20 i 21 z r. 1908 i 17 z r. 1909.

P. **Bojko.** Proszę o głos do pozycyi 21 z r. 1908.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Głos ma p. ks. Pastor.

P. ks. **Pastor.** Wysoki Sejmie!

Pozycya 20. w budżecie na r. 1908 powiada: „Na koszt restauracji starożytnego ratusza i wieży w Bieczu 1000 K. Poz. 17 z r. 1909 przyznaje na ten sam cel również 1000 K. tj. razem 2000 K.

Nie potrzebuję tu rozwodzić się nad wartością pomników historycznych starożytnego miasta Biecza. Niestety miasto biedne, z całej świetności zostały mu zaledwie pomniki historyczne jak fara, wieża piastowska i baszta.

Jest jeszcze i dom kromerowski, w którym urodził się sławny Marcin Kromer. Proszę panów, przed kilku laty wieża piastowska o 6 piętrach została doszczętnie zniszczona pożarem i niepowetowanaby była szkoda, gdyby ta wieża zginęła. Miasto zapłaciło już 20 kilka tysięcy konkurencyi, jest biedne, nie jest w stanie tych pomników ratować — jeżeli damy tylko 2.000 to nawet rusztowanie za to nie postawią.

Bardzobym prosił gorąco i Wysoki Sejm i p. referenta, by był łaskaw przychylić się do mojego wniosku, żądającego podwyższenia kwoty 1000 K. na każdy rok do 2000 K.

Co do pozycyi 21. zgadzam się na nią w zupełności.

Marszałek. Głos ma p. Bojko.

P. **Bojko.** Wysoki Sejmie!

Zgadzam się zupełnie z wnioskami komisyi i wywodami szan. ks. Pastora

mam tylko tę uwagę do zrobienia przy pozycyi 21. traktującej o wieży w Bieczu, że o ile mi wiadomo, ta wieża jest własnością prywatną i nie wiem, czy właściciel udzielonej mu subwencji użył na restaurację baszty, czy na co innego, stawiam więc wniosek dodatkowy, by pieniądze te złożyć w ręce tamtejszego proboszcza, ks. Pastora.

Marszałek. Czy do tych pozycyi żąda kto jeszcze głosu? (Nikt). Jeśli nikt, rozprawa zamknięta, głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Leo.** Wysoki Sejmie!

Naturalnie, że na wniosek p. Bojki w zupełności się godzę i przyjmuję go jako wniosek komisji, co zaś do podwyższenia, to — ponieważ komisja nie upoważniła mię do zajęcia w tej sprawie stanowiska, przeto muszę mimo całego uznania, jakie mam dla pomników historycznych Bieczy — przeciw temu się oświadczyć.

Marszałek. Przystępujemy do głosowania nad wnioskiem ks. Pastora, który żąda podwyższenia datku na pomnik historyczny w Bieczu w pozycyi 20/1908 i 17/909 z 1000 K. do 2000 K. Kto się z tym wnioskiem zgadza, zechce rękę podnieść. (Większość). Wniosek przeszedł.

Poprawkę p. Bojki, jako przyjętą przez p. sprawozdawcę uważam za wniosek komisji.

Kto przyjmuje resztę pozycyj wydatków i dochodów rubr. VI na rok 1908 i 1909 i wnioski komisji, zechce rękę podnieść. (Większość). Są przyjęte.

Następuje

Budżet krajowy na rok 1908 i 1909.

Rubryka VII.

poz. 1—13 wyd. i 1—10 doch.

Bezpieczeństwo publiczne i kosztą kwaterowe.

Sprawozdawca poseł Trzecieski.

Rozprawa ogólna otwarta. Głos ma p. T. Staruch.

(Głosy. Niema go).

P. Dumka. Proszu o hołos.

Marszałek. Głos ma p. Dumka.

P. Dumka. Wysokij Sejmie!

Prychodymo ot tak szczyśliwo do rubryky VII, bezpečnostwa publicznoho pozycyi o žandarmach, dla nas muzykiw najstraszniszoj. Ja powynen zaczipajucy za laczu czernichiwsku sprawu, promowyty do ludskosty waszoji, panowe reprezentanty panujuczoho u nas naroda, czy to panujuczych klas i może opyrajucy šwižu szcze kriwawu dramu tych pomor dowanych za marnu rybku žandarmamy w špilci z reprezentantom welykopańskoho strilectwa, bratiw mojih i tych syrit ponych — ja wyklykawby w waszych serciach žal a w oczach šlozy. Ta se buwby marnyj zachid. Wy może požałowalyby ot tut toho neszczastnoho nužyctwa, może i spłakalyby nad jeho hirkoju doleju, ale wyjšzowszy z seho budynku, zabulyby na wse, jak sytyj zabuwaje hołodnoho, jak szczyśliwyj zabuwaje neszczastnoho. Ta nawit jakby wy chotily, to ne mohlybyšte žihnaty wsich tych, szczo pływut sobi po bahni i špiwajucy, jak łowlat ubywajut za nych ne rybku a takiž ludej muzykiw, bo i wy pry teperiszných poriadkach, panowe pošly, bezsylni suproty swojich wyboreiw i włast majuczých.

Otže ja tu ne zašpiwaju na tuju nutu ludskosty, a skažu chołodne šlovo pro šklad ot toho bahna, ta pro sposib, jakby z neho wylizty.

Ja nazwaw že bahno po sprawedywosty žandarmszczynoju i wže ž seji nazwy wychodyt, szczo tu diło ne w naszych žandarmach, a w cilij systemi, systemidbajuczij wykluczno pro interesy panujuczých w naszoj Hałyczyni klas i włastyj, znaczyt: ekonomiczno-polityczno-nacyonalnij systemi, w kotrij žandarm je łysze pošluszykom šlipym i na žal smertionošnym dla muzykiw, i w zahali ludej robitnych, orudjem, kotre pidderžuje tu šystemu, bez kotroji wona bułaby wže dawno prowałyła sia.

Otžo chto choce powałyty tu šystemu, a taki najdut sia może i miž wamy Panowe pošly, toj maje dbaty, aby widirwaty žandarmerju wid interesiw klas panujuczých, a zrobyty jeji wykluczno storožom zakonnoho řadu.

A na se je łysz odyń odyńokyj sposib: uwilynty žandarmerju wid wšiakoko wplywania na niu cywilnych włastej, seb to hołodno wid starostw a widdaty jeji wykluczno pid włast wijskowu.

Żandarmy powynni byty uwilnieni wid złoczynnych pidszeptiw tych czornych duchiw naszoj Hałyeczyny, wony powynni maty prawo widmowyty posłuchu na nezakonnij dila, do kotrych prut żandarmiw ti pański posłusznyky.

Żandarmy powynni na politycznim, na suspilnim poli dbaty wykluczno pro uderżowanie ładu, abo (szczu na jedno wychodyt) posłuchu dla istnujucznych zakoniw i to ne łysze z boku muzyctwa, bo tut małyby wony najmensze roboty, ale własne z boku panujucznych klas, kotrych żandarmy powynniby maty prawo areштуwaty na miscy, na riwni z muzykamy.

Koły wona sipne sia na życie ludy ny, choczyb toj buw i muzyk i najbidnijszyj zaribnyk.

Tak postupaje żandarmerja i policja w dijsno cywilizowanych krajach i nichto tam na neju ne narikaje, jak nikomu ne pryjde na hadku protywyty sia jij, koły jeji domahania buwajut zakonni.

Oś i nasze muzyckie hołowne polityczne domahanie wid derżawy.

I koły Wysoko poważani Panowe bałakajeś, szczu krajewi brudy treba praty w Sojmi, to oś majete najkrasszu nahodu dokazaty se dilom, uchwalit takie wymahanie wid centralnoji władsty i wpływajete na swoich wyborciw, aby wony i sami poczaly ity do takoho zakonnoho ładu.

Ne ždit poky zmusyt was do toho centralne prawytelstwo a władstywo sami naszi muzyky, kotri szczu prawda aż nadto terpelywi, ale kotri pry dalszim takim jak dosy doszkirjuwaniu z boku żandarmerji, taki narezsti ruszat sia.

A tohdy ! pewno szcze hirsze lycho może buty.

Ja skińczyw.

Marszałek. Głos ma p. Skwarko.

P. Skwarko. Wysokij Sojme.

Na dokaz, szczu żandarmerja inszoji systemy używaje w postupowaniu suproty inszych narodiw a hołowno szlachtytciw, choczy nawesty kilka faktiw, oper tych na dokumentach urjadowych, szczo by nichto ne mih mene posudyty o stononytciś, abo o bezpodstawnist mojih zakydiw.

I tak : akta "U 192/06" w sudi pitowim w Mostyskach i akta sudu po-

witowoho w Peremyszlu : U. VII. 267/06' U VII 268 06, U VII 456/06, wykazujut, szczo żandarmerya robyt fałszywi donesenia w sprawach zboriw i kolportażu na newynnych ludej, kotri n. p. w zborach nawet uczasty ne berut i opayrje taki donesenia na pohołoskach i prypuszczeniach a ne na własnych spostereżeniach i doświdach.

Taki donesenia spryczyniajut opisać wołoczenie ludej po sudach i drażnienie ludel, szczo pidkopuje powahu żandarmerji a takoz i inszych włastej.

W sprawach kolportaży, żandarmerya duże stroho poszukuje za wsilakymy broszuramy sereď Rusyniw i donosyt najmenszi dribnyci seječas do starostwa i sudu a natomist ne robyt użytku tohdy, koły prychopyt na kolportaży prymirom czeńiwi czy urjadnykiw Wydliw powitowych, polskich ksiondziw i ynszych paniw.

W r. 1906 i 1907 żandarmerya duże stroho donosyla wsiaki taki fakty iz storony Rusyniw do starostwa i sudu, natomist w tim samym roci, polski dwory i polski ksiondzy jak prymirom w Krukiencyzach ks. Dziedzic, w Kalnykowi p. Orzechowycz, lustrator powitowyj p. Żebrackyj i inszi masamy rozdawali w hromadach powitu mostyskoho agita cyjni broszury, żandarmerya baczyła, selane nawet ti broszury dani im, widdawali żandarmerji jak w Lackij Woły, Pakosty, Buchowyczach, i wyrazno kazaly, chto im daw a żandarmerya z toho śmijała sia i nijakoho użytku ne robyła.

Odna taka broszurka jakohoś Grzegorza Farjeca, kotra mistyla w sobi obydu majestatu, buła rozdawana czerez ks. Dziedzica w Krukiencyzach w kosteli, żandarmerji jeji doruczono, odnak ona ne zrobyła donesenia do włastej w ciły potiahnienia toho ksiondza do widwiczalnosti.

Abo składky. De łysz na zborach i wiczach selane po grejcaru składały na to, szczo by telehraficzno prezidentowy ministria donesty o uchwałach wicz, to żandarmerja seječas potiahala selan do widwiczalnosti, donosyla do starostwa, kotre po 40, 50, 100 koron hrywny na selan nakładalo; natomist ja sam osobyto dla proby donis dewiatoho lutoho r. 1906 do starostwa w Mostyskach, szczo na zborach w polskim Sokoli 8/2 1906 Mostyskach panowe władsteli bilszych

posiłostej i komisari starostwa zbyrały składky, szczo p. Orzechowycz złożyw 100 koron, p. graf Stadnickij 20 koron itd. na zakupno broszur agitacyjnych, szczo ti składky zbyraw nawit komisar starostwa, a odnak nijakoho užytku z toho donesenia ne zrobjeno.

Dalsze muszu pidnesty szczo żandarmerja kompromitnje sebe i inszi własny szczo w takyj sposib, szczo pry urjadowych dochodzeniach po hromadach zarzymaje sia newidpowidnoju agitacyjeju.

Na prymir żandarm Łancuckyj perewodiaczy pered tamtoho roku dochodzenia protyw Jurka Sawczaka wijta w Radynyczach za pohrozy protiv żydiw, skazaw: „Słuchajcie wójcie, widzicie, teraz prowadzimy przeciwko wam śledztwo, a gdybyście byli nie dawali pieczątki na petycyje, gdybyście byli nie dawali sali na zgromadzenie dla radykałów, to i Wydział powiatowy i starostwo byłoby was popierało, a tak prowadzimy teraz przeciw wam śledztwo i będzie z wami źle.“ Takych sliw żandarm ne powynen howoryty, bo tym pidkopuje i powahu żandarmeriji i powahu Wydlu powitowoho i Starostwa, o kotrych żandarm w toj sposib wyskazuje sia.

Dalsze pidnesu fakt, jakyj maw misce 27/2. seho roku w Cwirzy mostyskoho powitu po wyborach do Sojmu z kurji selańskoji. Jakiś Barabachy i ynszi agitatory iz storony protywnoji selanam po były Iwana Stecu i ynszych selan; w seli buw harmider, duże wełykij kryk. a żandarmerja na toj czas schowała i zamknęła sia.

I mymo toho, szczo ja osobysto interwenjuwaw, żandarmerja duże pobizno sprawoju zanywała sia i do nynisznoho dnia wynownykiw ne wysłidyła, choz rżnymy dorešeniami dopowniajuczemy podawano świdkiw. Do nyni sprawy toji żandarmerja ne rozslidyła, koły na widworot tam, de rozhodyt sia o wynownykiw piśła poniat' klas panujuczych, abo panujuczoho naroda, tam żandarmerja wydobude wynownykiw z hłubokoho dna.

Otże ti fakty chotiw ja pidnesty i nawiw ja czysła aktiw sudowych, szczo by widpowidni czynnyky jak komenda żandarmerji, mohły piśła tych dokumentiw potiahnuty wynownykiw do witwiczalnosti.

P. Marszałek. Głos ma p. Makuch.

P. Makuch. Wysokyj Sojme!

Ja chotiwbym kilkoma słowamy o-mowyty proces, jakyj widbuw sia symy dniamy w Stanisławowi w przyczyni podij w Koropcy. Rozprawa wykazała, szczo powedenie żandarmiw było bezprawne, szczo arestowania poperadżajuczij tragedju, były bez najmenszoji pidstawy, szczo najważnijsze, rozprawa wykazała, szczo nihto iz obżałowanych ne zistaw zasudzenyj za złoczyn publicznoho nasylstwa, czy oporu protyw włastej własne w tim miscy, de stała sia tragedja.

Wprawdi zistaw oden obżałowanyj zasudzenyj za złoczyn z §. 81. z. k., odnak za fakt, kotryj staw sia pered kancelarjeju hromadskoji, otże za fakt, kotryj poperedyw tuju tragedju.

Dalsze wykazała rozprawa, szczo złoczyn popownenyj na Marku Kahańcu, żandarmamy, buw zwyczajnym mordom, wsi obżałowani jak i świdky, wykazały, szczo Marko Kahaneć zowsim ne zuachodyw sia na peredi towpy, szczo znachodyw sia w seredyni, buw wedenyj swojeju rodynuju, szczo ruky trymaw ciłyj czas na dołyni, szczo otże ne daw najmenszoji przyczyny do toho, szczo by tak tragiczno samomu pokińczyty. Rozprawa ta, se wełyka poszczeczena naszoji administraciji.

Jeszcze nyini sud może łysze stanoty w oboroni administraciji zdoptanoho zakona. Sud stanysławiwskij, kotryj maw wże kilka raziw nahodu zanymaty sia takymy tragedjami sym razem znow wykazaw, szczo tut zachodyła ta zwyczajna tragedja chłopska, jakoj przyczynuju je systematyczni planowi szachrajstwa, jaki dijut sia w czasi wyboriw.

Bo pidkładom toj tragedji były nadużytia, jaki pry koźdych wyborach dijut sia, szczo własne horożane stanowały w oboroni zakona, a poklykani storożi zakona stanowały jak raz na protywnim boei. Bezposerednoju odnak przyczynuju była pimsta prywatna żandarmiw. Imenno rozprawa wykazała, jak zahalno zwistno, szczo Marko Kahaneć maw w czasi widmaja 1897z wachmajstrom rżni spory na tli wyboriw. Koły w doneseniu do komendy żandarmerji zakynuw wachmajstrowy krywoprysiahu i komenda poruczyla wachmajstrowy wnesty donesenie karne do sudu w Zołotim Potoci, to sud uwilnyw Marka Kahańcia wid prostupku oszczerstwa, poneże M. Kahaneć perewiwjesły ne dokaz prawdy, to w wełykoj miri dokaz

prawdopodobności. Żandarm widklykaw sia i rozprawa widklyczna mała widbutyś 15. lutoho 1908. Odnak ne czekajuczy wysłidiw rozprawy apelacyjnoji, żandarm zrobyw sam sobi sprawu.

Chocz u zwernuty uwahu, jak zachowywały sia administracyjni władcy su-
protyw toji podiji. Pry rozprawi najbil-
sze żałowały sia obżałowani na se, szczo
jakby na prowokaciju, łyszno tych żan-
darmiw w Koropcy. Oborońca ne mih na-
dywuwały sia, szczo obżałowani ne tak
narikały na se, szczo ich newynno tiah-
jut po sudach, jak na se, szczo żandar-
miw z widtam ne zabrano, a jakby na
prowokaciju ludności, połyszno w Korop-
cy dosy. Oden z oborońciw maw welyku
ochotu udatyś do Namistnyka i peredsta-
wyty jemu tu sprawu i zapytaty sia, jak
dowho administracja schocze dalsze pro-
wokuwały tych selan.

Ne chocz u rozwodyty sia dowho o
toj sprawi. Ja zabraw hołos, szczo by wy-
kazaty, szczo włast w danim słucaju ne
mała za soboju nijakoj pidstawy prawnoj.
Do tych zariadzeń, szczo skincyły sia
tragedjeju, szczo by wykazaty dalsze, szczo
ti wsi widpowidy, jaki my czuły na wne-
seni interpelacji i postawleni wnesky
w parlamenti — znajszy widpertie w roz-
prawi karnij i szczo by w zahali zaakcen-
tuwały własne wyslid rozprawy.

Ale najważniejsza cil, kotru ja osia-
hnuty namirjaw, to bułaby ta, szczo by raz
Administracja uwilnyła ludnist' sęła Ko-
ropec wid dalszorej prowokacji i tomu zwer-
tajuś do reprezentantiw prawytelstwennych,
w Sojmi prysutnych, szczo by sprawu
na pidstawie faktiw sudowych rozśli-
dyły, wynnych pokarały i jak najskorsze
uwilnyły ludnist' wid zmory, jakoju mu-
syt buty prysutnist' żandarmiw, kotri
zwyczajnyj mord w Koropcy popownyły.

(*Brawa ze strony posłów ruskich*).

Komisarz rządowy, radca Dworu hr.
Łoś. Proszę o głos.

Marszałek. P. komisarz rządowy ma
głos.

Wiceprezydent Namiestnictwa, ko-
misarz rządowy hr. **Łoś**.

Już raz przy sprawozdaniu z czyn-
ności Departamentu VI. Wydziału kra-
jowego miałem sposobność wyjaśnić sta-
nowisko, jakie w tej sprawie Rząd zaj-
muje. Odwołując się do tego, co wówczas
powiedziałem, mogę tylko dodać, że fakta,

które tu przytoczył poseł Skwarko, będą
podane do wiadomości krajowej komendy
żandarmeryi, która się zajmie ich zbada-
niem.

Ne wątpię, że w ten sposób będzie
zbadane przez komendę żandarmeryi na
podstawie wyniku rozprawy sądowej zaj-
ście w Koropcu, o którym mówił poseł
Makuch.

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto
głosu do Rubr. VII?

P. **Staruch** Tymoteusz. Proszu o ho-
łos.

Sekretarz p **Urbański**. Wnoszę o zam-
knięcie rozprawy.

Marszałek. Jest wniosek o zamknię-
cie rozprawy. Rozprawa otwarta, czy ża-
da kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie
żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy
do głosowania. Kto ten wniosek przyjmuje,
zechce rękę podnieść. (*Większość*). Roz-
prawa zamknięta.

P. **Staruch** Tymoteusz ma głos.

P. **Staruch**. Ja wże obszyrno oma-
wław sprawu żandarmerji pry sprawozda-
niu Departamentu VI. Wydiłu krajewoho;
nyni chocz u tilko dejaki sprawy poruszy-
ty, imenno dlatoho, szczo dejaki Panowe
zrozumily, szczo moje stanowyszcze buło
w zahali protyw żandarmerji. Tak ne
jest. Zhadano takoz, szczo my wsi Rusy-
ny, jeśmo protyw żandarmerji. Tak ne
jest. My znajemo, szczo żandarmerja, to
duże pozyteczna instytucyja, i ja zo
swoho stanowyszcza, i jako buwszyj czlen
toj instytucyji, poważaju jeji i szanuju,
ale poodynoki fakta nadużył musymo
napiatnowaty w toj cili, szczo by tuju insty-
tucyju wid ponyżenia i nenawysty suspil-
noj ochoronyty.

Ja przyznaju i koždyj, chto rozumije
służbu żandarmeryji przyznast', szczo ne
ma tiazszorej służby. Wysłużyty pry żan-
darmeryji 12 do 20 lit, to czołowik, cho-
tiazby ne znaty jak buw zdrowow, masyt
zdrowle stratyty. Ja wyhladaju zdrowow,
ale fakt, szczo ne možu z widsy pijty do
domu, do meszkania, bo moji nohy ły-
szyw ja pry żandarmerji.

Przyznaju, szczo to tiazka i powna
witwiczalności służba, ale ne pryczynimo
sia do pidnesenia toj instytucyji, jeslyby-
śmo zatuszowały zloczyny, kotri popow-
niajut odynyci; protywno, koły wytiah-
nemo zloczyny odynyc na świtło, bude
lipsze. Bo ricz przyrodna, szczo w koźdim

stani znachodiat sia ludy dobri i ludy lychi. Małyšte dokaz na rozprawi za koropečkoju sprawu, de udowodneno, szczo ciła awdytorja a nawit sam prokurator płakaw, jak moźlywe buło zamordowaty czołowika, kotromu z odnoj storony pryłała žinka do szyi, a z druhoj storony sestra zasłonyła hrudy.

Ja konstatuju, szczo toj czyn, kotryj ja napiatnuwaw w Dumie derżawnij, z wyborczoju sprawoju zwiazy ne maje; tam žandarm szukaw sposibnocy, aby wywerty mest na czołowiku newynnim. I dla toho z naszoj storony wystupajemo protyw nadużytiu, bo obawlaju sia, szczo žandarmerya bude ne bezpečenstwom, ale nebezpečenstwom publicznym.

Ja zhadow w poperednij mojj promowi, szczo za 15 lit mojeji służby ne buło žadnoj žytiastruji czerez žandarmi, a w poślidnych litach buło až 5 wypadkiw: Horucko, Koropeč, Czernichiw i proci.

Toho za bohato. Otoż my ne protywni instytucyji, my uznajemo, szczo ona potribna i pożyteczna; pryznaju, szczo w nij sut' ludy czestni, sowistni, kotri najkrańšijazyj czas swoho wiku prynosiat w žertwi dla kraju i derżawy. Ale tam, de zachodiat wypadky riaziczi, treba z krytykoju wystupyty. To ne jest krytyka bezosowna. Bat'ko chotiaj swoju detynu lubyt, jeslyby jeji w danim słucaju ne skartyw, to z toj detyny nyczo dobroho ne bude.

Zakyneno meni, szczo ja służyw pry žandarmeryji a teper ja — jak zhadowut woroži meni gazety polski, jak *Słowo polskie*, wystupaju protyw žandarmeryji worožo i tak mene opysujut, szczo moźnaby dumaty, szczo to istynno jakyj zbrodniar miż Wamy zasidaje.

Pro se muszu pry tij sposibnocy wyjasnyty fakt, jakyj zajszow na posterunku w Monasteryskach w r. 1894.

De jakyj Haniszewskij, z Huciska, kotryj 5 razy wže buw karanyj za krađiž i rabunek po 5 i 8 lit kryminałom, wypuszczenyj po widsyđeniu kary na wilnist, zaraz na 3 deń ukraw koni. Žandarm Sataleckij, Polak, czestnyj czołowik, szanowanyj i lublennyj, piszow na ślidstwo, wysłidyw i pryaresztowaw Haniszewskoho, poczim piszow na dalszi ślidstwa. Haniszewskij zahrozyw tymczasom w areszti, szczo toho žandarma ubyje. Koły žandarm Sataleckij brow rozbij-

nyka, aby widstawyty do sudu w Monasteryskach, naczałnyk hromady ne chotiw žandarma samoho pustyty, kaźuczy: „toj was zabje“. Žandarm skazaw: „to ne moźlywe, ja ne takych prowadyw“. Sataleckij skuw ruku zbrodniara w zad i piszow z nym — ale naczałnyk, hromady znajuczy Haniszewskoho, wyprawyw za nym o kilkanaciat krokiw ludej, szczo by mu w danim słucaju udiłyły pomocy. Može 1 kilometr žandarm iszow z tym złodijom koły staw sia kryk, a koły nadbihły ludy, znajšly zabytoho žandarma a złodij wtik. Ja tody doperwa wid 12 nedil wstupyw do žandarmeryji i pryjšowjem słucajno na posterunek w Monasteryskach. To stało sia w piatnyci i tody dano znaty, szczo złapano w hromadi złodija.

Žandarm starszyj Godfried zistawidkomenderowanyj do pryaresztowania toho złodija, a ja jako tzw. Probegerdarm zistawjem jemu dodanyj do pomocy. Kołyśmo pryjšly na misce, ciłe seło buło tam wže zhromadžene. Haniszewskij buw w urjadi hromadskim. Godfried skuw jeho lańcuszkamy, ja staw do pomocy, szczo by sia złodij ne kynuw na neho. Wyprowadylśmo Haniszewskoho, wsia publicznist chotiła sia kynuty na neho, aby jeho zlyncowaty. Na szczastie wže w piw seła nadijšly wachmistr i 4 žandarmy, wsadyły Haniszewskoho na wiz, ludy chotiły wiz perewernuty, ale my jeho obstupyły i iduczy pizky, boronyły jeho. Ale i w misti chotiła jeho ludnist zlyncowaty i chto znaje, czyby sia to ne buło stało, jeslyby nam ulany ne pryjšly w pomicz. Pered sudom widobraw Haniszewskoho nadporucznyk žandarmeryji i na czali naszych i ulaniw zaprowadyw do aresztiw sudowych.

To wsio moźut potwerdyty sotky ludej z Monasterysk, kotri to wydiły i dlatoho wsi kyneni na mene w tim naprjami zakydy widpyraju jako brutalni i neludski kłewety.

24 lit tomu Haniszewskij buw lipszym, wyrafinowanym złodijom i w koźdim razi, jeslybym ja jeho byw, abo sia kynuw na neho, winby wnis skarhu i w sudi a pered oficerom ne buwby mene pożałuwaw. Słyby to buw czołowik sowistnyj, powynen buw sejezas moim perełoženym donesty i žadaty moho ukarania, ale win czekaw až na podii w Koropecy i tohdy mene oczernyw. Na žal uwiryw jemu p. Stapińskij i ne rozślidžuczy sprawu, wnis interpelacyju, kotroju sia ciłkom ośmiszyw, ale daw doro-

hu, szczo dnewnyky mohły bezkarno na moju czest' napadaty.

Tak sia riez mała i na se maju sotky świdkiw. Ne majuczy tohdy i 24 lit, i z żalu za towarzyszom wydiaczy jeho zamordowanoho, tak lublenoho czołowika, nawit jesłybyhm hde i Haniszewskoho wdaryw, to ne wstydawbym sia do toho pryznaty, bo se riżnycia w hniwi perestupyty hrancyi, a ne tak jak w Czernychowi i Koropcy, hde zamordowano newynnych ludej.

Spodiwaju sia, szczo Panowe uwiryte meni teper, osoblywo, koły jak bacyte umiw ja zdobuty sobi czerez moju służbu napered jako żandarm, a potim jako wachmisz dowirje u ludnosty, kontra mene wybrała do Sojmu, a takož do Rady derżawnoji i to 11.000 hołosiw.

Służba pry żandarmeryi jest, jak z moho prymiru bacyte, tiażka i nema ani odnoho. kotryjby pry nij ne stratyw zdorowla i kołataw potomu żytia jako czołowik znyszczenyj. Tomu ja z pownym dowirjem i poszanuju widnoszu sia do toji instytucyi, kotrij poświatywjem najkrasszi moji lita, jako żertwu dla naroda, dla suspilnosty i dla derżawy.

Toż bołyt mene i kożdoho boliłoby, jak chtoś neczestno, nesowistno kydaje sia na moju czest'. Toż ne dumajte sobi, szczo ja jakyjś zbrodniar, bo nichto ne pośmiwby pokazaty czołowika, nad kotrymby ja sia znuszczaw. Mistoczko Narajiw može poświdczyty, szczo jak ja zistaw wybranyj posłom, wsi żydy wyrokowały, a chorych na rukach nesły. Bo wsi lude w tamosznij okolicy znajut moi demokratyczni perekonania, znajut, szczo nakoły hde jaka krywda stane sia, ja protyw neji wystuplu. A szczo wystupaju wse w oboroni żandarmiw, toho dokazom jest sprawa Josyfa Breiera, żandarma z Nyzszoji Awstryji, kotroho wachmistr zi zlosty newynno obżałowaw. Toj Breier buw dwa misiacy w ślidstwi, dwa lita chodyw bez wsiakych obowiazkiw, potomu pryjshow do mene do Widnia z prośboju i ja 22. lutoho wnis w jeho sprawi interpelaciju, potomu udawjem sia osobysto do ministra, ślidstwo widnowłeno, i 21 marta zistaw Breier reaktywowanyj, szarża zistala jemu wernena, wypłaczeno jemu pensju za 2 lita, i win narokowaw na posterunok nazad jako postenkomentant. Se može minister oborony krajewoji poświdczyty, szczo tam, hde sia krywda stane żandarmam, ja, jako czełen korpusu, staju w ich oboroni.

Tych kilka sliw chotiw ja skazaty, szczooby widperty zakyd, mow toby my reprezentanty ruskoho naroda worožo wystupowały protyw cilij instytucyi żandarmiw. My piatnujemo łysz poodynoki fakta, poodynokych ludej i ne perestanemo piatnuwaty, jesły nadużytia ne ustuplat.

Marszałek. Głos ma p. Sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Trzecieski.** Wysoki Sejmie!

Posel Dumka a w wyższej jeszcze mierze posel Skwarko twierdzili, że inny jest system postępowania żandarmeryi wobec Rusinów a inny wobec Polaków, zaś pp. Makuch i Staruch stanęli na innym stanowisku, gdyż p. Staruch wyraźnie nadmienil, że smutne zajścia były i na Mazurach, obaj zaś ci posłowie podnosili, że śmierć Kahańca wynikła według ich zdania z prywatnej zemsty żandarma wobec Kahańca. P. Komisarz rządowy złożył zaś tutaj obowiązujące oświadczenie, że wszystkie fakta przytoczone i dyskusyi ulegną najdokładniejszemu zbadaniu.

Żadna pozycya budżetu nie była atakowana i wogóle nie był atakowany wpływ i stosunek autonomicznego zarządu wobec żandarmeryi. Jako sprawozdawca zatem komisji budżetowej, nie wiele mam do powiedzenia.

Na jedno tylko chciałbym zwrócić uwagę. Stosunki między autonomicznym zarządem a żandarmeryą, są od szeregu lat w rękę członka Wydziału krajowego, który jest narodowości ruskiej; gdyby przeto była potrzeba uczynić jakieś przedstawienie, niewątpliwie on w pierwszym rządzie czułby się do tego zobowiązany.

Proszę Izby o przyjęcie budżetu.

Marszałek. Przystępujemy do rozprawy szczegółowej.

Sprawozdawca p. **Trzecieski** (czyta:

Budżet krajowy na rok 1908.

Rubryka VII.

poz. 1—13 wyd. i 1—10 doch.

Bezpieczeństwo publicznie i koszta kwatery.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wydatki.

I. Żandarmerya.

Poz. 1. Ryczałty :

a) Czyszczenia koszar i innych mieszkań, zapalanie lamp i dostarczanie mioteł 26.250 K.

b) Oświetlenie koszar 9.507 K.

c) Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów dla niższych stopni 156 K.

d) Utrzymanie i u. upełnienie sprzętów dla żołnierzy 8.170 K.

e) Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów kuchennych 3.293 K.

f) Pranie bielizny pościelnej dla wachmistrzów rachunkowych, woźnych i służących 8.803 K.

g) Naprawa bielizny pościelnej 790 K.

h) Pranie koców zimowych i letnich, sienników i poduszek słomianych i włosiennych 2.107 K.

i) Świeże napełnianie i dopełnianie sienników i poduszek słomianych 4.938 K.

k) Uzupełnienie bielizny pościelnej koców, sienników i poduszek 19.680 K.

l) Opał i oświetlenie kancelaryi oddziałowych 6.330 K.

m) Opał i oświetlenie mieszkań oficerów, wachmistrzów i woźnych 14.959 K.

n) Rekwizyta kancelaryjne 802 K.

o) Różne inne wydatki 2.119 K.
Razem poz. 1. 108.075 K.

2. Najem mieszkań i koszar, zwyczajne 550.087 K.

3. Wartość czynszowa :

a) dawnego gmachu lwowskiego zwyczajne 25.872 K.

b) dobudowanego skrzydła gmachu lwowskiego 11.486 K.

c) realności w Czortkowie 1.400 K.

d) realności w Skalacie 1.000 K —
Razem poz. 3. 39.758 K.

4. Na urządzenie nowych koszar dla utworzyć się mających posterunków, zwyczajne 2.000 K.

5. Na podwyższenie czynszów najmu i pomnożenie ilości posterunków, zwyczajne 4.000 K.

6. Na koszt administracji i konserwacji gmachu c. k. żandarmeryi we

Lwowie i budynków w Czortkowie i Skalacie, zwyczajne 8.400 K.

7. Wynagrodzenie za wodę dostarczaną z wodociągów miejskich, zwyczajne 8.000 K.

8. Umorzenie pożyczki 200.000 K. na dobudowanie domu dla c. k. żandarmeryi we Lwowie XXIII. i XXIV rata:

w kapitale 3.313 K. 36 g.

w 4% odsetkach 6.763 K. 89 g.

1/8% na administrację 422 K. 75 g.

stemple do kwitu 40 K. Razem poz. 7. 10.540 K.

Suma działu I zwycz. 712.322 K.

9. II. Wydatki funduszu koszar krajowych, zwyczajne 229.760 K.

10. III. na szkołę kadetów we Lwowie, XI. rata z przyznanych gminie m. Lwowa przez lat 28 od roku 1898 począwszy, w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 5. lutego 1898 zwyczajne po 5.000 K.

IV. Szupaśnictwo.

11. Ryczałt na pokrycie wydatków szupasowych, zwyczajne 47.000 K.

12. V. Wydatki funduszu policji krajowej, zwyczajne 8.973 K.

VI. Założenie kraj. osady poprawczej dla nieletnich.

13. Na opłatę procentów (4%) za pół roku, od pożyczki 500.000 K. z przeznaczonych przez Wysoki Sejm 1,500.000 K. na fundację cesarską jubileuszową w r. 1908. na założenie kraj. osady poprawczej dla nieletnich chłopców i dziewcząt, zwyczajne 10.000 K.

Ogółem suma wydatków zwyczajnych 1,013.055 K.

Dochody.

I. Żandarmerya.

1. Kwaterowe żandarmeryi, zwyczajne 58.472 K.

2. Noclegowe żandarmeryi, zwyczajne 99.324.

3. Udział administracji politycznej za kwatunek żandarmeryi, zwyczajne 28.337 K.

4. Dochód :

a) z gmachu lwowskiego dla c. k. żandarmeryi dawnego 25.872 K.

b) z gmachu lwowskiego dla c. k. żandarmeryi (dobudowanego skrzydła) 11.486 K.

c) z realności dla c. k. żandarmeryi w Czortkowie 1.400 K.

d) z realności w Skałacie 1.000 K.

Razem 39.758 K.

5. Dochód ze sprzedaży zużytych sprzętów, zwyczajne 1.300 K.

6. Odsetki od kapitału 100.000 K. pozostałego z oszczędności z lat ubiegłych, zwyczajne 2.520 K.

7. Dochód z czynszów za mieszkanie ponad kompetencję, zwyczaj. 8.000 K.

7a. Rozmaite —

Suma działu I. 237.711 K.

8. II. Dochody funduszu koszar krajowych, zwyczajne 167.080 K.

9. III. Zwrot wydatków szupasowych, zwyczajne 11.000 K.

10. IV. Dochody funduszu policji krajowej, zwyczajne 9.059 K.

Ogółem suma dochodów zwyczajnych 424.850 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Rubryka VII.

Poz. 1—13 wyd. i 1—10 doch.

Bezpieczeństwo publiczne i koszta kwaterowe.

Wydatki.

I. Żandarmerya.

1. Ryczałty:

a) Czyszczenie koszar i innych mieszkań, zapalanie lamp i dostarczanie mioteł, zwyczajne 26.382 K.

b) Oświetlenie koszar, zwyczajne 9.546 K.

c) Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów dla niższych stopni, zwyczaj. 156 K.

d) Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów dla żołnierzy, zwyczajne 8.170 K.

e) Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów kuchennych, zwyczajne 3.293 K.

f) Pranie bielizny pościelnej dla wachmistrzów rachunkowych, woźnych i służących, zwyczajne 8.803 K.

g) Naprawa bielizny pościelnej, zwyczajne 790 K.

h) Pranie koców zimowych i letnich, sienników i poduszek słomianych i włósiennych, zwyczajne 2.107 K.

i) Świeże napełnianie i dopełnianie sienników i poduszek słomianych, zwyczaj. 4.938 K.

k) Uzupełnienie bielizny pościelnej koców, sienników i poduszek, zwyczajne 19.680 K.

l) Opał i oświetlenie kancelaryi oddziałowych, zwyczajne 6.330 K.

m) Opał i oświetlenie mieszkań oficerów, wachmistrzów i woźnych, zwyczaj. 14.959 K.

n) Rekwizyta kancelaryjne, zwyczaj. 802 K.

o) Rozmaite inne wydatki, zwyczaj. 2.119 K.

Razem poz. 1. 108.075 K.

2. Najem mieszkań i koszar, zwyczaj. 550.087 K.

3. Wartość czynszowa:

a) dawnego gmacyu lwowskiego 25.872 K.

b) dobudowanego skrzydła gmachu lwowskiego 11.486 K.

c) realności w Czortkowie 1.400 K.

d) " w Skałacie 1.000 K.

Razem poz. 3. 39.758 K.

4. Na urządzenie nowych koszar dla utworzyć się mających posterunków, zwyczajne 2.000 K.

5. Na podwyższenie czynszów najmu i pomnożenie ilości posterunków, zwyczaj. 4.000 K.

6. Na koszta administracji i konserwacji gmachu c. k. żandarmeryi we Lwowie i budynków w Czortkowie i Skałacie, zwyczajne 10.800 K.

7. Wynagrodzenie za wodę dostarczaną z wodociągów miejskich, zwyczaj. 8.000 K.

8. Umorzenie pożyczki 200.000 K. na dobudowanie domu dla c. k. żandarmeryi we Lwowie XXV. i XXVI. rata:

w kapitale 3.458 K. 79 g.

w 4% odsetkach 6.627 K.

1/8% na administrację 414 K. 21 g. stemple do kwitu 40 K.

Razem poz. 8 10.540 K.

Suma działu I. 733.260 K.

9. II. Wydatki funduszu koszar krajowych, zwyczajne 223.393 K.

10. III. Na szkołę kadetów we Lwowie, XII. rata z przyznanych gminie m. Lwowa przez lat 28, od roku 1898 począwszy, w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 5. lutego 1898 zwyczajne po 5.000 K.

IV. Szupaśnictwo.

11. Ryczałt na pokrycie wydatków szupasowych, zwyczajne 50.000 K.

12. V. Wydatki funduszu policji krajowej, zwyczajne 12.792 K.

VI. Założenie kraj. osady poprawczej dla nieletnich.

13. Na opłatę procentów (4%) od częściowej pożyczki, z przeznaczonych przez Wysoki Sejm 1,500.000 K. na fundację cesarską jubileuszową w r. 1908, na założenie kraj. osady poprawczej dla nieletnich chłopców i dziewcząt zwyczaj. 30.000 K.

Ogółem suma wydatków 1,054.445 K.

Dochody.

I. Żandarmerya.

1. Kwaterowe żandarmeryi, zwyczajne 58.472 K.

2. Noclegowe żandarmeryi, zwyczajne 98.916 K.

3. Udział administracji politycznej za kwaterunek żandarmeryi, zwyczajne 29.889 K.

4. Dochód:

a) z gmachu lwowskiego dla c. k. żandarmeryi (dawnego) 25.872 K.

b) z gmachu lwowskiego dla c. k. żandarmeryi (dobudowanego skrzydła) 11.486 K.

c) z realności dla c. k. żandarmeryi w Czortkowie 1.400 K.

d) z realności w Skalacie 1.000 K.

Razem 39.758 K.

5. Dochód ze sprzedaży zużytych sprzętów, zwyczajne 1.400 K.

6. Odsetki od kapitału w pierwotnej wysokości 100.000 K. pozostałego z oszczędności z lat ubiegłych, zwyczaj. 3.200 K.

7. Dochód z czynszów za mieszkanie ponad kompetencję 10.000 K.

Suma działu I. 241.535 K.

8. II. Dochody funduszu koszar krajowych 166.698 K.

9. III. Zwrot wydatków szupasowych 11.500 K.

10. IV. Dochody funduszu policji krajowej 9.099 K.

Ogółem suma dochodów 428.832 K.

Marszałek. Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu do poszczególnych rubryk?

P. **Maryewski.** Proszę o głos do poz. 13

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Kto przyjmuje wszystkie pozycje z wyjątkiem 13-ej, zechce rękę podnieść (*Większość*). Są przyjęte.

Głos ma p. **Maryewski**.

P. **Maryewski.** Założenie kolonii poprawczej dla małoletnich przestępców od lat 36 nie może się doczekać konkretnego załatwienia a mimo, że Sejm uchwalił w roku zeszłym, żeby założenie tej kolonii doszło jak najprędzej do skutku a co więcej, uznał ją jako cesarski dar, do dziś nie ziściło się.

O ile mi wiadomo, sprawa zalega we Wiedniu, gdyż rząd ma się przyczynić udziałem 40%.

Ta zwłoka nie tylko jest szkodliwa, ale prosto jest przestępstwem wobec kraju i całej rzeszy małoletnich przestępców, których liczba się nie zwiększa, lecz przeciwnie, rokrocznie się zwiększa. Najlepszym dowodem, że Wydział krajowy chce tę sprawę do skutku doprowadzić, jest właśnie pozycja 13 w budżecie na r. 1908 i na r. 1909.

Sądzę, że jest obowiązkiem reprezentantów Koła Polskiego, jak niemniej klubu ruskiego, sprawę tę we Wiedniu narzecznie poprzeć.

I dziś, nie stawiając żadnej rezolucji, udaję się tylko z prośbą do Wydziału krajowego a przede wszystkim do JE. Marszałka, żeby wpływem swoim zechciał przyspieszyć tę sprawę we Wiedniu i nie mniej przypominam obowiązek reprezentantom Koła Polskiego i klubu ruskiego, żeby w odpowiednich ministerstwach zechcieli tę sprawę popchnąć.

Dalej ze sprawą tą czekać nie możemy.

Wydział krajowy Przedzielnicę za, kupił i chwilowo wypuścił w dzierżawę ale nie kupiliśmy majątności w Przedzielnicy w tym celu, ażeby ją w dzierżawić, bo z pewnością nie mamy tych odsetek, jakie mielibyśmy od gotówki.

Kupiliśmy w tym celu humanitarnym, w celu, ażeby raz położyć tamę zgorzszczeniu, jakie się dzieje względem przestępców małoletnich, których, nie karać, ale poprawiać mamy a kryminały z pewnością nie poprawiają, tylko zaprawiają do zbrodni.

Udaję się zatem z prośbą do p. Marszałka, ażeby w roku przyszłym Wydział krajowy sprawę tę konkretnie załatwił, tem bardziej, że idziemy w tej sprawie w myśl intencji Najdostojniejszego Monarchy, który wyrzekł, że przedewszystkiem rok jubileuszowy ma być dla dzieci, a jeżeli jakie dzieci potrzebują opieki, to z pewnością dzieci moralnie zaniedbane.

Marszałek. Rozprawa zamknięta.

Głos ma p. Sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Trzeciecki.**

Wysoki Sejmie!

Każdemu słowu wypowiedzianemu przez p. Maryewskiego tylko przyklasnąć mogę.

Obowiązany jednak jestem zaznaczyć, że Wydział krajowy ze swej strony wszystko uczynił, ażeby założenie kolonii przyspieszyć, ale nie mając odpowiedzi od rządu, musi rzecz wstrzymywać do chwili, w której znany będzie i cyfrowo oznaczony udział funduszu państwowego.

Również jedno budżetowe wyjaśnienie, a mianowicie: wydatki na kupno Przedzielnicy i zaprowadzenie tam zakładu nie są w pozycji 13 tylko 12. „Fundusz policji krajowej“ a w pozycji 13 jest ponadto nowy wydatek, właśnie ofiara jubileuszowa Sejmu, co do której specjalnie niema żadnego postanowienia, gdyż byłaby również przedwczesną w tej sprawie jakakolwiek decyzja, zanim nadejdzie odpowiedź z Wiednia co do zakładu, który ma powstać z funduszu policji krajowej.

Marszałek. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje pozycję 13 rubr. VII. na rok 1908 i 1909, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Są przyjęte.

Następuje budżet krajowy na rok 1908 i 1909.

Rubryk VIII.

Poz. 1 — 14 wydatków i poz. 1 — 6 dochodów.

Komunikacye.

Dział I. „Na drogi“.

Sprawozdawca p. Stanisław Jędrzejowicz.

Otwieram rozprawę ogólną.

P. Starzyński. Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Starzyński.

P. Starzyński. Zapisalem się do głosu nie w tym celu, ażeby omawiać całą administracyę drogową i ażeby się zająć kwestyą budowy, względnie utrzymania, albo rozwoju sieci dróg krajowych, ale w celu specjalnym, ażeby zapowiedzieć jedną rezolucyę, którą wniosę następnie przy rozprawie szczegółowej.

Treścią tej rezolucyi jest prośba do Wydziału krajowego, by raczył się przyczynić znaczniejszą dotacyą do przeprowadzenia budowy jednej drogi gminnej pierwszej klasy i by raczył wogóle do przeprowadzenia tej drogi dopomóc.

Trudności, jakie dotychczas pod względem budowy tej drogi gminnej zachodziły, polegają z jednej strony w tem, że porozumienie pomiędzy trzema interesowanymi powiatami nie jest łatwe do przeprowadzenia bez interwencji Wydziału krajowego a z drugiej strony w tem, że niektóre z tych powiatów skarżą się na brak odpowiednich sił technicznych.

Chodzi o budowę drogi, która ma stanowić jedną część traktu z Chyrowa przez Hussaków, Krakowiec, Wielkie Oczy do granic powiatu Cieszanowskiego, i w tej mierze powiat jaworowski jeszcze w roku 1901 wniósł do Wydziału kraoowego oświadczenie, w którym podaje de wiadomości Wydziału krajowego gotowość i zamiar przystąpienia do budowy tej drogi i przyczynienia się do jej kosztów 20%-wym udziałem i również do konserwacyi tej drogi w granicach własnego powiatu.

Wydział krajowy uznał tę drogę za drogę gminną pierwszej klasy, która ma prawa do znaczniejszej subwencyi ze strony Wysokiego Sejmu a ponadto Ministerstwo wojny uznało tę drogę za ważną pod względem strategicznym.

Gdy to uznanie ze strony władz wyższych nastąpiło, wtedy dopiero zaczęła sprawa ta utykać na trudnościach wynikających z braku porozumienia się pomiędzy interesowanymi wydziałami powiatowymi i na trudnościach płynących z braku sił technicznych, które ze strony

niektórych wydziałów powiatowych były podnoszone.

Ze względu na to, pozwałam sobie zaproponować następującą rezolucję:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przyspieszył ukończenie rokowań pomiędzy czynnikami interesowanymi w sprawie budowy drogi z Krakowca przez Wielkie Oczy do Lubaczowa, mającej stanowić część traktu Chyrów-Hussaków-Mościska-Krakowiec-Lubaczów-Dachnow, uznane reskryptem Wydziału krajowego z 25 lutego 1905 L. 12.632 za drogę gminną I. klasy, a zaliczonej wedle reskryptu c. k. Namiestnictwa z 6 kwietnia 1901 do rządu dróg uznanych przez c. i k. Ministerstwo wojny za ważne dla celów wojskowych;—ażeby w razie potrzeby dostarczył interesowanym powiatom pomocy krajowych sił technicznych i aby po pomyślnem ukończeniu rokowań przyznał dla tej drogi możebnie wydatny zasiłek z funduszków krajowych“.

P. Styła. Proszę o głos.

Marszałek. P. Styła ma głos.

P. Styła. Wyjątkowy rok przyczynił się do tego, że zupełnie prawie wszystkie komunikacye zostały zniszczone.

Nad tem nie będę się rozwodził, bo uważam to za zbyteczne, że tegoroczne deszcze i ulewy, zwłaszcza w okolicach górskich, pozabierały mostki i zniszczyły zupełnie drogi, z których porohiły się formalne wąwozy, niemożliwe prawie do przejazdów.

Dodać muszę i tę drugą uwagę, że nowa ustawa drogowa, która obecnie weszła w życie, z chwilą, kiedy ona zniosła wszystkie prestacye, również przyczyniła się do tego, że te komunikacye grubo ucierpiały na tem, bo funduszków nie było i niema, ażeby przyjść z takim funduszem, żeby temu nadzwyczajnemu wypadkowi zapobiedz i złożyła się niejedna, ale kilka tych złych okoliczności, iż te komunikacye prawie zupełnie są zniszczone.

Otóż proszę wziąć na uwagę, że bez dróg, zwłaszcza w okolicach górskich, obejść się nie mogą, bo takimi wąwozami, gdzie zabrała woda prawie wszystko, niepodobna jest przejechać.

Więc chcę zwrócić uwagę Wysokiej Izby przy tej dyskusji — jeżeli nie powiem, że już tak skromnie w tej rubryce, w tym dziale drogowym ofiarowano

na tę budowę i poprawę dróg, to wobec tego faktu, jaki tu naprowadziłem, uważam tę cyfrę za bardzo minimalną.

Jak już samo sprawozdania budżetowe tutaj mówi, jest w budowie 208 dróg o długości 1406 klm. z preliminowanym kosztem 23,492.000 kor.

Jeżeli weźmiemy na uwagę to, co już powiedziałem, uważam tę cyfrę za kroplę w morzu — tak małe te fundusze, które tutaj w tej rubryce na te cele przeznaczono.

Nie chcę się dłużej nad tym przedmiotem rozwodzić i zabierać czas Wysokiej Izbie, bo mi nie na tem zależy, żebym się tutaj rozprawiał i rozgadywał, tylko zależy mi na tem, żebyśmy przyszli do konkluzji, by Wysoka Izba uznała, że Wydział krajowy znajdzie się w przykrem położeniu, bo będzie miał taki napór, takie zapotrzebowanie i tyle tych zapotrzebowań uzasadnionych, że absolutnie sumą 20-tu milionów nie da sobie rady i prawie jest niemożliwą rzeczą, by przynajmniej w części temu zapobiec, co przed nami stoi.

Przy tej ogólnej dyskusji chcę tylko zaznaczyć, że przy pożyczki 8. pozwolę sobie postawić wniosek, by te obydwie pożyczki „a“ i „b“ podnieść o połowę.

P. Jedynak. Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Jedynak.

P. Jedynak. Właśnie w rubryce VIII-mej znajdują cyfrę pokaźną na drogi krajowe i powiatowe, na subwencye i pożyczki — suma ta wynosi przeszło 4 miliony. — Jest to bądź co bądź cyfra bardzo ładna, ale muszę powiedzieć, że stan dróg, przynajmniej u nas w zachodniej Galicyi, pozostawia jeszcze wiele do życzenia.

Nie wiem, być może, jak zauważyłem, we wschodniej Galicyi znaczniejsze subwencye się daje, tam więcej jest kilometrów dróg wybudowanych. — U nas pod tym względem tak nie jest.

Muszę również podnieść pewien żal, że Wydział krajowy powiatowi rozczytkiemu na wniesione 3 prośby nie udzielił ani jednej pożyczki na budowę dróg powiatowych — nie wiem, z jakich przyczyn, ale odmówił dla braku funduszków.

Jeżeli dla innych powiatów znalazły się fundusze, to bodajby jedna pożyczka dla naszego powiatu mogła być uwzględniona a potrzeba było 20.000 K.

Zdaje mi się, że nie było to na

miejscu. Wskutek tego zastój dróg w powiecie ropezyckim musiał nastąpić, bo powiat nie miał na tyle funduszów.

Otóż życzeniebym tylko wyraził do Wydziału krajowego, ażeby tę sprawę może sprawiedliwiej traktował i nie tylko w jednym powiecie sypał pieniądze, ale żeby pamiętał i o innych powiatach w zachodniej Galicyi, gdzie mamy wiele jeszcze do zrobienia, gdzie drogi są popsute wskutek tegorocznych klęsk elementarnych.

Co do rubryki 8. pozwolę sobie jeszcze wyrazić także ubolewanie, że wniosek Ptaka o zniesienie myt krajowych, przeszedł znaczną większością do porządku dziennego.

Jest to jedna z bolączek chłopskich spowodowana tem, że Rząd w pierwszym rzędzie zniósł te myta na drogach rządowych a w wielu powiatach, w 30 kilku powiatach, powiaty same poczuwały się do obowiązku usunąć tę zaporę na drogach.

Jednak w tej Wysokiej Izbie tego nie znaleźliśmy a przed wyborcami nie możemy się pochwalić, żeśmy potrafiliby spełnić w sejmie te gorące życzenia ludu.

Powiat ropezycki potrzebuje jeszcze bardzo wiele do budowy dróg i ośmielam się jeszcze raz zaapelować do Wydziału krajowego o łaskawe uwzględnienie i udzielenie funduszów na drogi powiatowe i gminne w powiecie ropezyckim.

P. Bis. Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Bis.

P. Bis. Wysoki Sejmie!

Tegoroczne klęski nie minęły żadnego powiatu wogóle i zrujnowały nie tylko plony ale i drogi i tak zniszczyły, że żaden obywatel do swoich gruntów dochodzić nie może. Utrudniają złe drogi dojazd na pola z nawozem, dojazd do miasta z rolniczymi produktami. A drogi powiatowe w Nisku są w tak złym stanie, że utrudniają dojazd nawet do urzędów powiatowych. Na każdym kroku napotyka się na te utrudnienia, przeto budowa dróg nowych, jak i reperacja zepsutych, jest koniecznie potrzebna, a mamy wiele takich dróg, jak droga ze Stanów do Sojkowa, droga z Kamienia do Klęski i wiele innych, które przez Wydział powiatowy w Nisku są zaniebane. Nie było żadnej opieki o te drogi zabagnione, ani ze strony Wydziału powiatowego, ani ze strony Wydziału krajowego. Obywatele powiatu niskiego płacą podatki, a za-

dnej z tego korzyści nie odnoszą i sobie upręgi i muszą przerywać na złych drogach. Przeto Wysoki Sejm raczy polecić Wydziałowi krajowemu o zajęcie się budową nowych dróg i reperacją starych dróg w powiecie niskim i o udzieleniu powiatowi niskiemu wydatniejszej pomocy finansowej na budowę dróg przez udzielenie pożyczki i uczynienie zadość uzasadnionym żądaniom powiatu w odpowiedniej mierze pożyczką.

Skończyłem.

Marszałek. Z kolei zapisany głos ma p. Krężel.

P. Krężel. Wysoki Sejmie.

Klęska tegoroczna nie pominięła i powiatu pilźnińskiego, narażając go na przerwy komunikacyjne. Zaznaczam, że powiat pilźniński jest jednym z najuboższych w kraju i można powiedzieć, że jest ściśle rolniczy, bo nie ma tam żadnych zakładów przemysłowych, a wszelkie dodatki do podatków czerpią się wyłącznie z rolnictwa od rolników. Wobec klęski tegorocznej, jakaśmy ponieśli w przerwach komunikacyjnych, powiat stanął w prawdziwie trudnym położeniu, gdyż około 34 obiektów na drogach zostało zniszczonych przez klęski tegoroczne, jak mostów i przerw drogowych.

Wydział powiatowy pilźniński odniósł się z petycją do Wydziału krajowego o udzielenie zasiłku w kwocie 20.000 kor. na naprawę tych przerw komunikacyjnych, a z drugą o ukrajowanie niektórych dróg w powiecie, które jest trudno powiatowi utrzymać w należyтым porządku wobec znacznych długów, które powiat ma. Także konieczną jest budowa mostu na Wisłocę pod Przeczycą.

Z tych powodów zwracam się do Wysokiego Sejmu z usilną prośbą o uwzględnienie wniesionych przez powiat żądań i o traktowanie go w równej mierze z innymi.

Skończyłem.

Marszałek. Z kolei zapisany do głosu p. Cieluch. Udzielam mu go.

P. Cieluch. Wysoki Sejmie!

Cheć tu zwrócić uwagę, aby przy udzielaniu subwencji na drogi powiatowe fundusze te były przeznaczane na drogi takie, gdzie rzeczywście ludność wiejska tych dróg potrzebuje, a nie tak, jak się dotychczas dzieje, że subwencye te są przeznaczane dla protegowanych, ludność

zaś z powodu takiego niesumiennego rozdziału i traktowania jest oburzona.

Marszałek. Z kolei zapisany głos ma p. Witos.

P. Witos. Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu, znoszącą prestacye drogowe, dokonał się niesłychany przewrót naszych stosunków. Znosząc ten zabytek pańszczyźniany, zrobiło się znaczny krok,

(*Głosy z ław posłów ludowych: Słusznie*)

krok bardzo dodatni pod względem społecznym i kulturalnym. Wpłynęło to także dodatnio na rady powiatowe, przynajmniej na ich wielką część, z których wiele usunęło te przeszkody komunikacyjne na drogach, ku ogólnemu zadowoleniu całej ludności.

Anormalność pod tym względem stanowią myta na drogach krajowych; żywimy jednak nadzieję, że Wysoki Sejm uwolni ludność także od tych przeszkód, które dotąd na swoich drogach tak troskliwie hoduje.

Jeżeli drogi powiatowe i krajowe wiele pozostawiają do życzenia, to drogi gminne II klasy straszliwy wprost przedstawiają obraz. Nierzadko jeszcze całe wozy i konie toną w bajorach na tych drogach się znajdujących i niejednokrotnie wybierając się w drogę, nie wiedząc ludzie czy wziąć wóz czy łódkę, bo jeżeli przejedzie się kilkadziesiąt kroków tą drogą sucho, to potem jedzie się moczarami, gdzie potrzeba koniecznie stać na wozie, bo gdyby się chciało siedzieć, toby się tak dobrze ukapało, jak w każdym innym jeziorze. Stosunki te są szczególnie w powiatach zachodnich, które znam, wprost niemożliwe. Wydziały powiatowe z reguły kreślą preliminarze gminy i bardzo często zdarza się, że na utrzymanie kilku a nawet kilkunastu kilometrów drogi dostaje gmina 20, 30, albo 50 kor.

Narzekania ludności zwracają się przeciw zwierzchnościom gminnym, które się posądza o niedbałość. Rozgoryczenie rośnie nadzwyczajnie i w tym względzie powinny tu nastąpić poprawy, i to poprawy, by do ostatniego stopnia cierpliwość ludności się nie wyczerpała. Wielkie trudności, przyznaję, mają Wydziały powiatowe z powodu braku dobrego kamienia na drogi. Regulacja rzek, a szczególnie Dunajca, odznacza się tem, że do-

skonały szuter, jaki na drogi się wywozi, dziś zupełnie znika. Zamykanie szutrowisk, przez dziesiątki lat przez okoliczne gminy używanych, ma ten skutek, że kosztą dostawy szutru niesłychanie wzrosły, że kiedy pierwiej dostawało się za 2 dziś za 5 nie dostanie. Niesumienni przedsiębiorcy zamiast dostarczać materiału twardego, dostarczają miękki, który po kilkakrotnem przejechaniu wozem, obraca się w piasek i spływa wodą.

Nie chcę uogólniać tu moich zarzutów, nie chcę zwracać się przeciwko żadnej instytucji, w tym względzie jednak imieniem ludności włościańskiej wyrażam tu tylko życzenie, ażeby Wysoki Sejm na drodze przez siebie obranej, prędzej kroczył.

Jakkolwiek przyznaję, że myta dają temu funduszowi drogowemu dosyć spory fundusz, jednak czuję się uprawnionym jeszcze raz do oświadczenia, że my jesteśmy zupełnie, ściąganiu tego funduszu przeciwni. My uważamy, że każdy pieniądz ściągnięty w ten sposób, większą niekorzyść tej ludności przyniesie, niż ta korzyść, którą się tu w budżecie w tych cyfrach uwydatniło. Wiem o tem doskonale, czemu się przypatruję, że jeżeli $\frac{1}{2}$ mliona koron dostaje się do funduszu drogowego, to ta ludność przynajmniej 2 razy tyle tym pijawkom na mytach płaci. Dlatego ze stanowiska kulturalnego, społecznego i moralnego uważam, że usunięcie jak najsszybsze tych myt, leży w interesie całej ludności.

Przy tej sposobności chciałbym się zwrócić do Panów z miast, szczególnie do p. Dolińskiego, który zapowiedział, że życzyłby sobie, ażeby miasta w tych wydatkach ponad 18% udziału nigdy nie brały.

Jabym sobie pozwolił zauważyć, że dobra komunikacja leży także w interesie miast. Wsie są szpichlerzem dla miast; jak droga będzie kiepska, dostęp do miasta trudny, to i my i wy cierpieć będziecie. Gdzie jest dobro ogólne, które wszystkim na sercu leży, to nigdy nikt nie powinien mówić, że się do tego przyczyniać nie potrzebuje. Owszem, Panowie widzicie, że my nie stoimy na separastycznym stanowisku, my się uważamy za naród i tak dobrze nas jak i was do narodu zaliczamy. Dla tego w tem miejscu, gdzie cierpi dobro ogólne, musimy uważać to za wyrażenie własnej miłości, a nie wspólnego interesu kraju.

Dlatego, jakkolwiek nie jestem upoważniony, ale uważam się w części za powołanego, ażeby przeciw tego rodzaju postępowaniu zaprotestować. Jeżeli my dążymy do ogólnej zgody, jeżeli chcemy, ażeby między nami nie było tego, co nas dzieli, nie stwarzajmy zapory.

Jednak my, włościanie, musimy uważać, że wniosek kolegi Dolińskiego, ze stanowiska miast uprawniony, ze stanowiska ogólnego, nie jest na miejscu. Jeżeli miasta płacą podatki, to Panowie musicie przyznać, że gdybyśmy od tych kupców i rzemieślników nie kupowali, tobyście Panowie zapłacić tego podatku nie mogli. Więc my przyczyniamy się do Waszego dobrobytu, a Wy do naszego, dlatego nie należy różniczkować, ale wspólnie pracować dla dobra naszego i waszego.

(*Brawa i oklaski.*)

Sekretarz p. St. H. **Badeni**. Proszę o głos w sprawie formalnej.

Marszałek. Głos w sprawie formalnej ma sekretarz St. H. **Badeni**.

Sekretarz p. St. hr. **Badeni**. Wnoszę na zamknięcie rozprawy.

Marszałek. Jest wniosek zamknięcia rozprawy. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość.*)

Do głosu zapisani są za wnioskami komisji pp. Leo i Urbański, przeciw p. p. Sandulak, Ptak i Dumka.

Proszę przystąpić do wyboru mówców generalnych. (*Po chwili.*) Mową generalną przeciw został wybrany p. Sandulak, za p. Leo. Głos ma p. Sandulak.

P. Sandulak Wysokij Sojme!

Koły jeśmo pry rubr. 8., to ja pozwolu sobi promowyty za seła powitu śniatyńskoho, kotri leżat nad rikoju Prutom.

Do seji riky pryłahajut 2 seła a imenno Karniw i Wydniw. Majut ony pola prynależni do czużych terytoriji za rikoju Prut, do kotrych majut widdalenie po 6 do 7 km, otże ti selane, chotiaczy obrobyty swoje pole, musiat perebuwaty tak welyku i nedohidnu dorohu.

Hodi toj rozdił zminyty i perenesty ti pola na terytorju tych seł.

Ti seła ne majut nijakoho prystupnoho mišcia do swoich pil, ta rika Prut wyływaje swoje koryto na bereh i pidnosyt koryto ponad 3 m.

Otże zważmo Panowe, szczo na takij rici hodi wystawyty czowna abo prom a mostu powit ne je w stani postawyty.

Sprawdi je na tij rici mist krajewyj, ale win widdalenyj wid zhadanych seł o 3 myły.

Szczož ti silane majut robyty, jak woda widbyraje mu pole, a na dorozii pisok na 7 caliw tak, szczo nawit i porożnoho woza ne może chudobyna potiahnuty.

Pidnoszu ti bažania tych seł i proszu Wysoku Pałatu spimnuty, szczo by kraj zaniaw sia tymy 2 sełamy.

Jakby ti seła chotily nawit prom wystawyty, to musilyby sia znyszczyty, bo prom toj trowawby lysz 3 lita a kosztowawby z pryczyny dorozneczy materjału i roboty najmensze 1000 K.

Za mist krajewyj musymo pišla wydanoji toji mytowoji daczky duże sołono płyaty, tak, szczo nam sia duże mało z firmanky lyszaje.

Dumaju otże, szczo Wysoka Pałata i ydił krajewyj pryjduť nam z pomočuju, szczo by krajewyj mist dla tych 2 seł buw wilnyj. Bo my perewozymo tamtudy zbiże, kotre nam służyť do žytia i z kotroho oplacujut podatky derżawni i krajewi a jesly budemo sołyty tam de ne potreba, to ne budemo piznijsze mały z czoho żyty.

Teper, szczo dotyczyť regulacyji Pruta. Szczo taja regulacyja nam prynese, proszu poslušaty. Toj Prut, kotryj zbyraje hałuze hirsnych rik, maje berehy wysoki na 3 m.

Marszałek. Proszę szanownego Pośła! w tej chwili mówimy tylko o komunikacji t. zn. o drogach i kolejach żelaznych a o regulacji rzek będziemy mówić przy innej rubryce.

P. Sandulak. Otże zasterihajuczcy sobi hołos pry debati za regulacyju rik, kinczu na tym, szczo by Wysokij Sojme i Wydił krajewyj dały nam jakuś pomoc, se zn., szczo by abo mist krajewyj buw postawlenyj na Pruti w pobłyżu seł Karniw i Wydniw, abo bodaj jakaś czajka.

P. Urbański. Proszę o głos pod względem formalnym.

Marszałek. Pod względem formalnym ma głos p. Urbański.

P. Urbański. Zgodziłem się ostatecznie, aby p. Leo przemawiał jako generalny mowca za wnioskami komisji budżetowej, zastrzegam się jednak, że nie zgadzam się z zapatrywaniem p. prezydenta Leo w tej kwestyi, którą ma zamiar omawiać.

Marszałek. Głos ma generalny mowca za wnioskami komisji budżetowej, p. Leo.

P. Leo. Wysoki Sejmie!

P. Urbański uprzedził niejako Wysoką Izbę co do mego przemówienia, zajmując stanowisko przeciwne, nie wysłuchawszy ani argumentów ani konkluzji.

Niestety muszę sprawić niespodziankę p. koledze Urbańskiemu, ponieważ nie zamierzam występować przeciwko jego poglądom. Chodzi mi o rzecz zasadniczą t. j. o pewne równomierne traktowanie wszystkich jednostek administracyjnych i związków autonomicznych i o przyjęcie zasady rozdziału ciężarów publicznych takiej, która odpowiadałaby pojęciu sprawiedliwości.

Ja sądzę, że to jest jedyny drogowskaz i jedyna nigdy nie zawodząca wskazówka i miara, bo nie możemy przykładać innej miary przy załatwianiu kwestyi jednej a innej przy załatwianiu kwestyi drugiej.

Otóż powodując się tą zasadą równomiernego rozkładu ciężarów publicznych, musimy dążyć do tego, ażeby uniknąć w jakiegokolwiek materji administracyjnej t. zw. pregrawacyi jednych jednostek na korzyść drugich.

Gdybyśmy doszli do przekonania, że zeczywiście pregrawacya taka istnieje, to w każdym razie będzie to postulatem sprawiedliwości a co więcej, postulatem całej Izby bez względu na stronnictwa, zawody i grupy, które ktoś reprezentuje, ażeby ten stan raz pozostał zła-godzony, albo uchylony.

Dlatego przeprowadzenie pewnego rodzaju stadyum i zbadanie sprawy, zbadanie zupełnie rzeczowe i bezstronne leży w interesie publicznym.

Wniosek a raczej rezolucya postawiona w swoim czasie przez p. Doliń-

skiego, nie ma nic innego na celu, jak tylko właśnie zbadanie stosunków, dojdzie na podstawie tego zbadania do konkluzji odpowiadających najwyższemu postulatowi sprawiedliwości w dziedzinie ciężarów publicznych.

Dlatego nie rozumię, że już dziś szanowny kolega Witos zajął w tej kwestyi stanowisko, skoro ta rzecz nie jest rozstrzygnięta i skoro nie wiemy, do jakiej konkluzji dojdą ci, którzy badania przeprowadzą.

Sądzę, że należy się na razie powstrzymać od krytyki i od zajęcia stanowiska, bo to wywołuje pewne uprzedzenie i to może wpłynąć na bezstronność tych, którzy mają w tej sprawie wydać ostateczny sąd.

Co się tyczy drugiej sprawy, tj. sprawy stanowiska lewicy, kiedy była mowa o zniesieniu myt, to my zajmujemy stanowisko zasadnicze takie: Myta są formą poboru zupełnie przestarzałą i należy dążyć do tego, ażeby w naszym kraju pod względem ustroju mytniczego nastąpił stosunki takie, jakie panują niemal we wszystkich cywilizowanych krajach europejskich.

Ujemna strona poboru myt polega na tem, że koszta poboru nie pozostają w żadnym stosunku do czystego dochodu tj. do rentowności i wydatności, dalej, że są przeszkodą w komunikacji a wreszcie, że bardzo często wywołują niepożądane następstwa i skutki dlatego, że przy sposobności płacenia myta, mogą najrozmaitsze występować objawy niepożądane z punktu widzenia moralności i ogólnych interesów społecznych, — to wszystko skłoniło nas do zajęcia stanowiska zasadniczego, że myta w jakiegokolwiek formie i przez kogokolwiek wprowadzone, tudzież istniejące, muszą być w jak najkrótszym czasie zniesione.

Jeżeliśmy odnośnie do wniosku szanownego posła powiatu krakowskiego nie mogli głosować za tem, ażeby zostały w jak najkrótszym czasie t. zn. w roku 1910 zniesione, to tutaj jedynym i wyłącznym powodem tego był względ na stosunki zupełnie anormalne skarbu krajowego, które dopiero w r. 1912 będą zmienione na korzyść, bo w r. 1912 będzie można znać wynikiłości finansowe nowej ustawy regulującej opłaty szynkarskie i opłaty od piwa, mające być wprowadzone 1. stycznia 1911 i będzie

można zupełnie spokojnie i z czystym sumieniem zgodzić się na ubytek 500.000 koron w dochodach budżetu krajowego.

Pójdę jeszcze dalej.

Gdyby rząd przez znaczny udział w podatku od spirytusu lub w innej formie podatku przyznał krajowi wcześniej dochody znaczne t. j. takie, któreby wpłynęły także zasadniczo na stosunki skarbu krajowego, to nie będziemy przeciwni przesunięciu, to znaczy zbliżeniu tego terminu, ażeby jak najprędzej myta znieść, ale dołożymy wszelkich starań, ażeby przy naszej pomocy ta sprawa w tej Wysokiej Izbie przysłała i uchwaloną została. Dlatego, bo nietylko nie jesteśmy przeciwnikami tych dążeń, które mają na celu usunięcie przestarzałych urządzeń i przepisów w naszym kraju, ale będąc stronnictwem, powołanem w pierwszym rzędzie do tego, ażeby przy każdej sposobności poprzeć dążenie do poprawy istniejących stosunków i istniejącej, jak już powiedziałem, wadliwości urządzeń mytniczych, nie tylko nie popełnimy niekonsekwencji, jeżeli pójdziemy w kierunku całego programu lewicy demokratycznej, jeżeli pójdziemy ze wszystkimi innymi zwolennikami zniesienia myt i dołożymy starań, ażeby przyspieszyć termin zniesienia myt.

To jest stanowisko, jakie uważamy za stosowne zająć, ażeby uniknąć tych mylnych tłumaczeń, które się tu odezwały z okazji głosowania lewicy za wnioskiem, dążącym do zniesienia myt.

W ten sposób dojdzie do zharmonizowania interesów ludności miejskiej z interesami ludności wiejskiej, bo to jest ideałem ewolucji stosunków społecznych naszego kraju, ażebyśmy przez usuwanie wszelkich takich sprzeczności, które mogłyby istnieć między rozwojem wsi a miast, osiągnęli ten skutek, który kraj każdy miłujący obywatel i dobry Polak powinien przedewszystkiem mieć na oku, to znaczy, skonsolidowanie społeczeństwa, wzmacnianie się wzajemne i dążenie do tego, ażebyśmy doszli do tego stopnia rozwoju, jaki inne szczęśliwsze narody dawno osiągnęły.

Dlatego sędzę, że z jednej strony popieranie przemysłu, mieszczan przez reprezentantów wiejskich interesów, zupełnie nie stoi na przeszkodzie rozwojowi wsi, a z drugiej strony, będzie to dla nas nietylko wielką przyjemnością, ale będzie to także odpowiadało interesowi

miast, ażeby wieś polska a więc to terytorium, dla którego miasto stanowi pewne centrum ruchu, obrotu, kultury, zakwitnęła, pod każdym względem się rozwijała i podnosiła.

Dlatego w imię solidarności interesów, w dobrem zrozumieniu tej solidarności nie bądziemy oponować wnioskom, mającym na celu podniesienie rolnictwa i włościactwa, ale zawsze każdy taki wniosek popierać bądziemy.

(*Brawa i oklaski*).

Marszałek. Głos ma p. Sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Jędrzejowicz.**
Wysoki Sejmie!

Nie dziwię się, że rubryka ta, będąca obecnie na porządku dziennym, wywołała tak obszerną dyskusję.

Sprawa ta wprawdzie powinna być poruszana obszerniej przy odnośnym sprawozdaniu Wydziału krajowego, jednakowoż cieszę się, że mam sposobność na poruszone tu uwagi odpowiedzieć.

Dyskusję całą można podzielić na 3 działy, mianowicie na 1. dział który dotyczy sprawy podwyższenia cyfr w dwóch pozycjach budżetu przy rubr. VIII. lit. A. i B następnie drugi dział, dotyczący zniesienia myt, a wreszcie trzeci, dotyczący szeregu spraw lokalnych, poruszonych przez posłów z poszczególnych powiatów.

Otóż co do tej pozycji budżetu na zasiłki dla powiatów, komisja budżetowa preliminarzuje o 180.000 koron rocznie więcej, niż dotąd Sejm przeznaczał.

P. Styła domaga się tak krociego podwyższenia pozycji A, i B, że niepodobna ze stanowiska budżetowego ani też poselskiego przypuszczać, żeby takie podwyższenie mogło nastąpić bez poprzedniego odesłania takiego wniosku do komisji.

Domaga się bowiem p. Styła podwyższenia poz. a. z 1,200.000 na 2,400.000 zaś poz. b. z 1 miliona koron do 2 milionów koron.

Ja uznaję, że przyznany ustawa datek kraju służący do wyrównania ubytku, który fundusz drogowy stracił przez zniesienie prestacji — okaże się za szczupły w przyszłości i koniecznie większej dotacji wymaga.

To zaznaczyła komisja już w swo-

im sprawozdaniu i poruszała w czasie debat komisyjnych.

Jednak wzgląd na nieuregulowane finanse krajowe przed wprowadzeniem dochodu z opłat szynkarskich wstrzymał nas od podwyższenia tej kwoty.

Również w tym roku, w tym dziale właśnie, na poprawę dróg, skutkiem klęsk elementarnych wpłynię uchwalona kwota 500.000 koron jako zapomogowa, która przecież chociaż częściowo ulgę powiatom przynieść może.

Dla tego muszę doradzać Panu posłowi cofnięcie wniosku, przeciw któremu stanowczo wystąpić muszę ze stanowiska budżetowego.

Co do sprawy zniesienia myt, poruszonej już zresztą także przy innej sposobności wnioskiem p. Ptaka, a załatwionej w ten sposób, że się wezwało Wydział krajowy, ażeby w jak najkrótszym czasie, o ile budżet pozwoli, przystąpił do zniesienia myt, nie mam nic po powiedzenia, ponieważ Panowie już uchwaliliście rezolucję, polecającą Wydziałowi krajowemu, ażeby z chwilą, kiedy stosunki finansowe kraju na to pozwolą, myta zostały zniesione.

Jednakowoż co do myt powiatowych, chcę zauważyć, że ich zniesienie bez żadnej restrykcji, przyczyni się do podniesienia dodatków, albo do zaniedbania i upadku dróg.

Już dziś szereg powiatów, które pod chwilowym wrażeniem nowej ustawy zdecydowały się na uchwały znoszące dodatek z opłat mytniczych — szczerze tego kroku żałują.

Ja nie przesądzam, jak ta sprawa w przyszłości się ureguluje, ale wedle mego przekonania, mogłyby powiaty powyżej przystąpić do zniesienia myt tam, gdzie one za blisko siebie są położone; ale na drogach nowo powstałych, których wybudowania ludzkość koniecznie się domaga, myta w interesie tych mieszkańców i w interesie dobrej komunikacji muszą, być utrzymane.

(Potakiwania).

Co do kwestyi, poruszonej przez p. Witosa ex re wniosku p. Dolińskiego co do udziału miast w dodatkach powiatowych na cele administracyjne, nie chcę wobec przemówienia p. Leo dłużej się nad tym rozwódzić. Chcę jednak na jedną okoliczność zwrócić uwagę szanownych

Panów, a mianowicie na to, że tego rodzaju niedokładnie opracowane i nie obmyślane rzeczy, jak uwolnienie miast od ciężarów powiatowych na cele komunikacyjne, mogą rzucić zarzewie niezgody w stosunki powiatowe a nie doprowadzą do żadnego rezultatu pozytywnego, bo są niczem nie uzasadnione. Wreszcie cały szereg posłów oceniał wiele rzeczy ze stanowiska lokalnego. Między innymi p. Cieluch zarzucił, że Wydziały powiatowe kierują się przy rozdziale subwencji protekcyjną. Powiedział to wprawdzie ogólnikowo, nie przedstawiając konkretnych faktów, ale mimo to właśnie takie insynuacje muszą stanowczo być odparte. Przecie sprawy dotyczące kierunku drogi, które z dotacyi krajowej a które z dotacyi powiatowej mają być budowane, załatwiane bywają kolegjalnie czy to na pełnem posiedzeniu rady powiatowej, czy Wydziału, a nie bywają załatwiane wyłączenie przez prezesa rady, a więc nie można mówić o protegowaniu jednej okolicy na niekorzyść drugiej.

P. Jedynak z powiatu ropczyckiego użalał się, że ten powiat bywa pod względem komunikacji po macoszemu traktowany co do subwencji przez Wydział krajowy. Zdaje mi się, że gdyby Pan Poseł był sprawozdanie Wydziału krajowego przeczytał, byłby tam znalazł poważne kwoty, któremi fundusz krajowy do budowy dróg się przyczynia i tak: w r. 1906 dotacya kraju na budowę drogi z Sędzimirza do Kolbuszowy wynosiła przeszło 9.000 K, tak samo na budowę drogi ze Strzyżowa do Kolbuszowy, że nie można tak znowu bardzo się skarżyć, iż Wydział krajowy po macoszemu ten powiat traktuje. Sprawa ta właściwie nie do mnie należy, ale do Członka Wydziału krajowego, który w tej chwili nie jest obecny, uważałem jednak za swój obowiązek w zastępstwie jego na ten zarzut kilku słowami odpowiedzieć.

Następnie co do zarzutu, że drogi w powiecie niżańskim są zaniedbane, że się nie udziela temu powiatowi żadnych subwencji, stwierdzić muszę, że o ile ja znam ten powiat, drogi są w dobrym stanie, że na budowę dróg otrzymywał powiat zawsze subwencję rządową i krajową i wybudował szereg dróg gminnych I. klasy i t. d.

W ostatnich czasach Wydział krajowy subwencyonował tę drogę w roku 1906 kwotą 14.500 K, w r. 1907 kwotą 4.000 K i t. d.

Również i poseł powiatu pilzneńskiego skarżył się i wytaczał żale przeciw rozdziałowi subwencji, ale zwracam uwagę Pana Posła, że pomoc Wydziału krajowego przychodzi przedewszystkiem tam, gdzie powiaty ze swej strony zgłoszą ofiarność i przedłożą plan budowy dróg, tudzież budżetem objętą dotacyę.. Ale i powiat pilzneński nie jest na ostatnim miejscu, bo dostał na budowę 5 dróg w roku 1905 kwotę 25.000 koron a w r. 1907 kwotę 3.000 K, a nadto na budowę drogi Łamienica-Grybkowa 49.000 K.

P. Sandulak wyrażał żale lokalne, chciałby aby zamiast promu urządzić przy pomocy kraju most, ale ponieważ to są sprawy lokalne i załatwione być muszą w porozumieniu z Wydziałem krajowym, przeto nie mam nic tu w tej sprawie do powiedzenia.

Jest jeszcze rezolucya p. Starzyńskiego, która nie żąda żadnej zmiany cyfrowej w budżecie a odnosi się do pożyczki zasilków udzielanych powiatom. Ponieważ rezolucya ta ma wszelką rację, przeto ją przyjmuję. Chodzi mianowicie o to, że zdarza się, iż nieraz droga prowadzi przez kilka powiatów, które nie mogą się pogodzić, wobec czego rezolucya p. Starzyńskiego domaga się od Wydziału krajowego, aby wziął inicjatywę do uregulowania tego sporu między powiatami i udzielił pomocy technicznej. Tu rozchodzi się o uregulowanie sporu między powiatami jaworowskim i cieszanowskim, które się nie mogły pogodzić. Dlatego przeciwko tej rezolucyi ze stanowiska Komisji nie mam i takową przyjmuję, natomiast oświadczam się przeciwko wnioskowi p. Styły.

Marszałek. Przystępujemy do rozprawy szczegółowej.

Sprawozdawca p. Stanisław **Jędrzejowicz** (czyta):

Budżet krajowy na rok 1908.

Rubryka VIII.

Poz. 1—14 wydatków i poz. 1—6 do chodów.

Komunikacje.

Dział I. „Na drogi“.

Wydatki.

A) Koszta zarządu.

Poz. 1. Drożnicy:

a) zasługi drożników, zwyczajne 103.000 K.

b) Ryczałt na wynagrodzenie dla drożników więcej zasłużonych i zamieszkałych w okolicach, gdzie panuje drożyzna, nadzwyczajne 46.000 K.

2. Ryczałty.

a) Na obowiązkowe objazdy dróg krajowych:

1. dla 12 inżynierów okręgowych 18.600 K.

2. dla 45 konduktorów 22.682 K — razem poz. a) zwyczajne 41.282 K.

b) Na pomieszczenie biura okręgowego:

1. dla inżyniera w Krakowie 240 K
2 dla inżynierów okręgowych po 120 K — razem 1.080 K, razem poz. b) zwyczajne 1.320 K.

c) Na przybory kancelaryjne:

1. dla 19 inżynierów okręgowych po 96 K — 960 K

2. dla 42 konduktorów po 32 K — 1.344 K, razem poz. c) zwyczajne 2.304 K.

Poz. 3. Instrumenty, wzory, naczynia i przybory rysunkowe. Naprawa, sprawienie i uzupełnienie, zwyczajne 9.000 K

4. Koszta komisyjne dla inżynierów, konduktorów i komisji nadzwyczajnych, zwyczajne 25.000 K.

5. Koszta kursu praktycznego dla konduktorów drogowych, zwyczajne 13.200 Kor.

B) Nowe budowy i rekonstrukcyje dróg.

6. a) Koszta rekonstrukcyi dróg krajowych i koszta budowy większych mostów, nadzwyczajne 170.000 K.

b) Na budowę mostu na Dniestrze pod Haliczem VI. rata, nadzwyczajne 100.000 K.

c) Na budowę mostu na Dunajcu pod Zbyszycami III. rata, nadzwyczajne 100.000 K.

d) Na ukończenie drogi krajowej Lwów-Stojanów III. i ostatnia rata, nadzwyczajne 30.000 K.

e) Na konstrukcyę mostu na Prucie pod Śniatynem, — K.

f) Na budowę mostu na Dunajcu pod Szaflarami, nadzwyczajne 80.000 K.

g) Na budowę mostu na Mlecze w Przewosku, nadzwyczajne 100.000 K.

h) Na wzmocnienie pokładu szutrowego na pierwszych 34-rech kilometrach drogi kraj. Lwów-Stożanów — jednorazowo, nadwycieczne 50.000 K.

C) Utrzymanie dróg krajowych.

Poz. 7. Koszta utrzymania dróg krajowych długości 1 829 kilometrów, zwyczajne 950.000 K.

D) Zasiłki.

8. a) Na bezzwrotne zasiłki na budowę dróg powiatowych i gminnych, zwyczajne 1,200.000 K.

b) Na zasiłki na utrzymanie i naprawę dróg powiatowych i gminnych (I. i II. klasy) w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. marca 1907, zwyczajne 1,000.000 K.

c) Subwencya c. k. Rządu na budowę drogi:

α) Dobrosin — Magierów — Niemirów — Hruszów III. rata, nadzwyczajne 25.000 K.

β) Przemyślany — Pomorzany — K.

9. Na utrzymanie i budowę dojazdów kolejowych, zwydzwyczajne 100.000 Kor.

10. Dotacya dla funduszu pożyczkowego drogowego na pożyczki bezprocentowe dla Wydziałów powiatowych na budowę dróg (przez lat 15) X. rata, zwyczajne 40.000 K.

E) Wydatki na myta.

11. Koszta utrzymania i budowy domków mytniczych, zwyczajne 7.000 K.

12. Koszta komisyjne i ogłoszenia licytacyi, zwyczajne 2.700 K.

13. Podatki i ekwiwalenta od własności funduszu drogowego, zwyczajne 1.300 K.

14. Przerwy z powodu wypadków elementarnych, zwyczajne 300 K.

Suma wydatków na drogi, zwyczajne 3,496.406 K., nadzwyczajne 701.000 K. Ogółem 4.197.406 K.

Dochody.

Poz. 1. Czynn z myta na drogach krajowych, zwyczajne 520.000 K.

2. Odsetki zwłoki i kary konwencyonalne, zwyczajne 2.600 K.

3. Grzywny za przestępstwa drogowe, zwyczajne 550 K.

4. Datki dobrowolne na budowę dróg:

a) Zwierzchność gminna w Kamionce strumiłowej na budowę drogi krajow. Lwów-Stożanów, rata na rok 1909 500 K.

b) Wydział pow. w Złoczowie na budowę drogi gm. I. kl. Przemyślany — Pomorzany — rata na rok 1908 4.000 K razem poz. 4) zwyczajne 4.500 K

5. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa na budowę dróg gminnych I klasy:

a) Dobrosin — Magierów — Niemirów — Hruszów (powiat Rawa), nadzwyczajne 25.000 K.

b) Przemyślany — Pomorzany (powiat Złoczów) — K.

6. Od stron rozmaitych ze spraw drogowych, zwyczajne 5.000 K.

Suma poz. 1—6 doch., zwyczajne 532.650 K, nadzwyczajne 25.000 K. Ogółem 557.650 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Rubryka VIII.

Poz. 1—14 wydatków i poz. 1—6 dochodów.

Komunikacye.

Dział I. „Na drogi“.

Wydatki.

A) Koszta zarządu.

Poz. 1. Drożnicy: a) Zasługi drożników, zwyczajne 103.000 K; b) Ryczałt na wynagrodzenie dla drożników więcej zasłużonych i zamieszkałych w okolicach, gdzie panuje drożyzna, nadzwyczajne 46.000 K.

Poz. 2. Ryczałty: a) Na obowiązkowe objazdy dróg krajowych: 1. dla 12 inżynierów okręgowych 18.600 K; 2. dla 42 konduktorów 22.682 K, razem poz. a) zwyczajne 41.282 K.

b) Na pomieszczenie biura okręgowego: 1. dla inżyniera w Krakowie 240 K; 2. dla 9 inżynierów okręgowych po 120 K 1.080 K, razem poz. b) zwyczajne 1.320 K.

c) Na przybory kancelaryjne: 1. dla 10 inżynierów okręgowych po 96 K 960 K, 2. dla 42 konduktorów po 32 K 1.344 K, razem poz. c) zwyczajne 2.304 K.

Poz. 3. Instrumenty, wzory, naczynia i przybory rysunkowe. Naprawa, sprawienie i uzupełnienie, zwyczajne 9.000 K.

4. Koszta komisyjne dla inżynierów, konduktorów i komisyj nadzwyczajnych, zwyczajne 25.000 K.

5. Koszta kursu praktycznego dla konduktorów drogowych, zwyczaj. 13.200 K.

B) Nowe budowy i rekonstrukcje dróg.

Poz. 6. a) Koszta rekonstrukcji dróg krajowych i koszta budowy większych mostów, nadzwyczajne 170.000 K.

b) Na budowę mostu na Dniestrze pod Haliczem: α) V. rata funduszu krajowego, nadzwyczajne 100.000 K; β) I. i II. rata c. k. Skarbu państwa, nadzwyczajne 115.700 K.

c) Na budowę mostu na Dunajcu pod Zbyszycami IV. rata, nadzwyczaj. 100.000 K.

d) Na wzmocnienie pokładu szutrowego w km. 35 do 76 drogi krajowej Lwów-Stojanów, nadzwyczajne 50.000 K.

e) Na rekonstrukcję mostu na Bystrzycy w Jezupolu na drodze krajowej Sielec-Kłubowce, I. rata nadzw. 100.000 K.

f) Na przebudowę trzech mostów na drodze krajowej Przemyśl-Sanok, subwencja c. k. Rządu, nadzwyczajne 5.000 K.

g) Na ukończenie drogi krajowej Lwów-Stojanów III. i ostatnia rata, — K.

h) Na rekonstrukcję mostu na Prucie pod Śniatynem, — K.

i) Na budowę mostu na Dunajcu pod Szatlarami, — K.

k) Na budowę mostu na Mlecze w Przeworsku, — K.

C) Utrzymanie dróg krajowych.

Poz. 7. a) Koszta utrzymania dróg krajowych długości 1.829 kilometrów, zwyczajne 950.000 K.

b) Na zakupno tłukarki do szutru dla dróg krajowych — jednorazowo, nadzwyczajne 30.000 K.

D) Zasiłki.

Poz. 8. a) Na bezzwrotne zasiłki na budowę dróg powiatowych i gminnych, zwyczajne 1,200.000 K.

b) Zasiłki na utrzymanie i naprawę dróg powiatowych i gminnych (I. i II. klasy) w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. marca 1907, zwyczaj. 1,000.000 K.

c) Subwencja c. k. Rządu na budowę drogi gminnej I. kl. Dobrosin-Magierów-Niemirów-Hruszów, IV. rata, zwyczajne 21.500 K.

9. Na utrzymanie i budowę dojazdów kolejowych, zwyczajne 100.000 K.

10. Dotacja dla funduszu pożyczkowego drogowego na pożyczki bezprocentowe dla Wydziałów powiatowych na budowę dróg (przez lat 10), I. rata, zwyczajne 100.000 K.

E) Wydatki na myta.

Poz. 11. Koszta utrzymania i budowy domków mytniczych, zwyczajne 7.000 K.

12. Koszta komisyjne i ogłoszenia licytacji, zwyczajne 2.700 K.

13. Podatki i ekwiwalenta od własności funduszu drogowego, zwyczajne 1.300 K.

14. Przerwy z powodu wypadków elementarnych, zwyczajne 300 K.

Suma wydatków na drogi, zwyczaj. 3,556.406 K; nadzwyczajne 738.200 K.

Ogółem 4,294.606 K.

Dochody.

Poz. 1. Czynsz z myta na drogach krajowych, zwyczajne 520.000 K.

2. Odsetki zwłoki i kary konwencjonalne, zwyczajne 2.600 K.

3. Grzywny za przestępstwa drogowe, zwyczajne 550 K.

4. Datki dobrowolne na budowę dróg: a) Zwierzchność gminna w Kamionce strumiłowej na budowę drogi kraj. Lwów-Stojanów, rata na rok 1909 500 K.

b) Wydział pow. w Złoczowie na budowę drogi gm I. kl. Przemysłany-Pomorzany — rata na rok 1909 4.000 K, razem poz. 4. zwyczajne 4.500 K.

5. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa na budowę dróg i mostów: α) Na budowę drogi gminnej I. klasy Dobrosin-Magierów-Niemirów-Hruszów (powiat Rawa) nadzwyczajne 21.500 K; β) Na budowę mostu na Dniestrze pod Haliczem I. i II. rata, nadzwycz. 115 700 K; γ) Na przebudowę trzech mostów na drodze krajowej Przemysł-Sanok, nadzwyczajne 5.000 K.

6. Od stron rozmaitych ze spraw drogowych, zwyczajne 4.500 K.

Suma poz. 1—6 doch. zwyczajne 532.150 K, nadzwyczajne 142.200 K.

Ogółem 674.350 K.

Marszałek. Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu?

P. Staruch. Proszu o hołos do poz. 1 a) i b).

Marszałek. Głos ma p. Staruch.

P. Staruch. Wysokij Sojme!

Pry pozycji o dorożnykach chotiwby m łysz kilka słów wyskazaty, jak sia traktuje u nas dorożnykiw.

Pered paru dniamy przyjszow do mene staryj czołowik, kotryj 25 lit buw dorożnykom i jak zistaw spensyjonowanij po 25 litach służby distaw raptom 10 K. misiaczno pensji.

Moi Panowe, toj czołowik cile życie daw w służbu kraju, toż należyt mu sia, szczyoby na stari lita maw jakie takie utrymanie. A za 10 K. misiaczno nawit jemu nichto wody ne podast, jesłyby zachorowaw. Dlatoho wnis petycju, a ja zwertaju sia do Wydiłu krajewoho i proszu, szczyoby jemu prychno połahodyw siu petycju i daw jemu prynajmensze chotiaj 15. zł. misiaczno.

Czołowik to stareńkyj, do roboty ne sposibnyj i chyba pryjde jemu po żebrach ity po tak dowhij służbi krajewij.

Dlatoho ja proszu o lipsze traktowanie spraw dorożnykiw krajewych a specjalno proszu, szczyoby Wydił krajewij uwzhladnyw petycju Wasyla Bordoniuka z Bereziwky powita peremyślańskoho, kotryj służyw krajewy 25 lit.

Marszałek. Ponieważ p. Staruch nie przedłożył żadnego wniosku, przeto podam do głosowania razem wszystkie pozycje

i wnioski komisji za rok 1908 i 1909 z wyjątkiem poz. 8 a) i b) Działu I.

Kto je przyjmuje, zechce rękę podnieść: (*Więł'szość*). Są przyjęte.

Do pozycji 8 wniósł p. Styła rezolucję i zapisał się do głosu w tej sprawie. Udzielam mu głosu.

P. Styła. Wysoka Izbo!

Żądanie moje o podwyższenie pozycji 8 do podwójnej wysokości, motywuję tem, że z powodu nie wejścia jeszcze w życie nowej ustawy, zastój na drogach spowodował stan tak zły a tegoroczne deszcze jeszcze bardziej ten stan popsuły, że bez należytego podwyższenia tych sum niepodobna będzie zaradzić dzisiejszym brakom.

Ponadto motywuję to podwyższenie tem, że w tym roku ludności naszej koniecznie trzeba dać zarobek, trzeba jej koniecznie dać kawałek chleba, aby mogła wyżywić się na wiosnę i przygotować sobie ziarno na zasiew i dlatego proszę, aby Wysoki Sejm koniecznie w tym ciężkim roku dał ludności wiejskiej zarobek i pomoc.

Dalej motywuję mój wniosek tem, że obecny stan dróg w kraju naszym jest wprost niemożliwy tak, że w tym nadzwyczajnym roku koniecznie musimy dać większą subwencję, aby roboty poszły w szybszem tempie. Jeżelibyśmy w tym roku chcieli oszczędzać, to muszę powiedzieć, że oszczędność taka byłaby raczej stratą.

Na tem kończę i rezolucję moją podtrzymuję.

P. Urbański. Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Urbański.

P. Urbański. Wysoka Izbo!

Zgadzam się najzupełniej ze zdaniem p. Styły, że podniesienie pozycji na zasiłki, udzielane na podstawie §§. 15 i 20 ustawy drogowej na utrzymanie dróg gminnych i powiatowych, jest niewątpliwie niezbędnie potrzebne, i komisya drogowa, uznając tę potrzebę, umieściła w sprawozdaniu rezolucję przez Wysoki Sejm uchwaloną, polecającą Wydziałowi krajowemu, by w jak najkrótszym czasie wstawił do budżetu wyższą kwotę na zasiłki, udzielane po myśli §§. 15 i 20 ustawy drogowej.

Znając dobrzestan budżetu i niemożliwość wstawienia wyższej kwoty do budżetu na r. 1909. jestem jednak prze-

konany, że Wydział krajowy wstawi do budżetu na r. 1911 wyższą kwotę w odnośnej pozycji.

W roku przyszłym zaś liczymy na uchwalony już zasilek na naprawę dróg w kwocie $\frac{1}{2}$ miliona, i na zasilek Państwa w kwocie 750.000 K. i mamy nadzieję, że przy tej pomocy będziemy mogli przynajmniej najważniejsze drogi doprowadzić do znośnego stanu.

Co do drugiego wniosku p. Styły, który żąda wstawienia do budżetu na rok 1909 na kudowę dróg 1,200.000 K. więcej, to uznaję potrzebę tego podwyższenia w przyszłości, zwracam uwagę, że ta pozycja na r. 1908 i 1909 o 200.000 K. podniesioną została, ale przekonany jestem, że i Wydział krajowy uznając tę potrzebę zaproponuje w krótkim czasie odpowiedni wniosek.

Gdyby jednak nie przedłożył takiego wniosku, to komisya, jak tylko budżet krajowy zasilony zostanie dochodem z podwyższonego podatku od spirytusu i od piwa oraz opłatami szynkarskimi, z pewnością odpowiedni wniosek postawi.

W roku obecnym wobec złego stanu budżetu i finansów kraju, przeciw wnioskowi p. Styły głosować musimy.

Marszałek. Czy żąda kto głosu? (Nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. St. **Jędrzejowicz.** Zrzekam się głosu.

Marszałek. Przystępujemy zatem do głosowania.

W pozycji 8a) proponuje komisya kwotę 1,200.000 K. p. Styła zaś podwyższą tę kwotę tylko o drugie tyle tj. o 1,200.000 K.

(Wesołość.)

tak że żąda kwoty 2,400.000 K. Kto tę wyższą cyfrę przyjmuje, zechce rękę podnieść. (Mniejszość). Jest mniejszość, poprawka p. Styły upadła.

Kto przyjmuje cyfrę proponowaną przez komisję, zechce rękę podnieść. (Większość). Jest przyjęta.

W pozycji 8 b) proponuje komisya 1,000.000 K. zaś poseł Styła 2,00.000 K. Kto przyjmuje tę wyższą cyfrę, zechce rękę podnieść. (Mniejszość). Jest mniejszość, poprawka druga p. Styły upadła, kto przyjmuje cyfrę proponowaną

przez komisję, zechce rękę podnieść. (Większość.) Jest przyjęta.

Jest jeszcze rezolucya p. Stojąłowskiego

(czyta):

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przyspieszył ukończenie rokowań pomiędzy czynnikami interesowanymi w sprawie budowy drogi z Krakowa przez Wielkie Oczy do Lubaczowa, mającej stanowić część traktu Chyrów-Hussaków-Mościska-Krakowiec-Lubaczów - Dachnow, uznanej reskryptem Wydziału krajowego z 25. lutego 1905. L. 12632 za drogę gminną I. klasy, a zaliczonej wedle reskryptu c. k. Namiestnictwa z 6. kwietnia 1901 do rzędu dróg uznanych przez c. k. Ministerstwo wojny za ważne dla celów wojskowych — ażeby w razie potrzeby dostarczył interesowanym powiatom pomocy krajowych sił technicznych i aby po pomyślnem ukończeniu rokowań przyznał dla tej drogi możebnie wydatny zasilek z funduszków krajowych“.

Rezolucyę tę przyjął p. sprawozdawca.

Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (Nikt) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje tę rezolucyę, zechce rękę podnieść. (Większość) Jest przyjęta.

Następuje rubryka VIII. Dział II. koleje żelazne. (Poz. 15—22 wydatków i 7—8 dochodów.)

Otwieram rozprawę ogólną nad tą rubryką. Czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa ogólna zamknięta, przystępujemy do rozprawy szczegółowej.

Sprawozdawca p. **Skofyszewski** (czyta)

Budżet krajowy na rok 1908.

Rubryka VIII.

Dział II. Koleje żelazne. (Poz. 15—22 wydatków i 7—8 dochodów).

Sprawozdanie

Komisji budżetowej o rubryce VIII. Dział II. „Koleje żelazne“ preliminarza Wydziału krajowego na rok 1908.

Wysoki Sejm raczy uchwalić wydatki na koleje jak następuje:

II. Na koleje żelazne.

Poz. 15. Instrumenta, przybory rysunkowe, wzory i sprzęty.

Naprawa, uzupełnienie i sprawienie zwyczajne 2.400 K.

16. Koszta komisyjne.

a) Dla urzędników i funkcyjnarjuszów:

a) w sprawach funduszu krajowego: 10.000 K.

b) zaliczkowo w sprawach Towarzystw kolejow.: 25.000 K.

Razem zwyczajne 35.000 K.

b) Dla członków kraj. Rady kolejowej zwyczajne 1.500 K.

17. Na badania techniczne i komercyjne nowo zgłoszonych projektów kolejow. nadzwyczajne 8.000 K.

18. Koszta zakupna dzieł i czasopism fachowych, oraz map i planów zwyczajne 1.480 K.

Koszta kancelaryjne.

19. Druki, portorya, inseraty, przybory kancelaryjne i t. p. wydatki zwyczajne 4.000 K.

20. Wynagrodzenie za roboty akordowe, uskuteczniiane przez obcych funkcyjnarjuszów zwyczajne 6.250 K.

21. Utrzymanie lokalu na biuro.

a) Koszta najmu lokalu wraz z podatkiem wodociągowym zwyczajne 3.125 Kor.

b) Opał i oświetlenie zwyczajne 1.600 K.

22. Dotacya dla funduszu kolejowego na cele budowy kolei lokalnych, X. rata po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17 marca 1899 przez lat 75 zwyczajne 750.000 K.

Suma wydatków na koleje zwyczajne 805.355 K. nadzwyczajne 8.000 K.

Razem 813.355 K.

Dochody.

Wysoki Sejm raczy uchwalić, a mianowicie:

Poz. 7. Zwroty od Towarzystw kolejowych:

a) ryczałt za sprawowanie zarządu w zastępstwie Towarzystw kolejowych 18.450 K.

b) koszta komisyjne personalu krajowego biura kolejowego w sprawach budowy i eksploatacyi 25.000 K.

c) wydatki za roboty akordowe wykonywane w krajowym biurze kolejowym 6.250 K.

Razem zwyczajne 49.700 K.

8. Datki deklarowane przez Wydziały powiatowe na wykupno gruntów podkolej transwersalną (c. k. Państwową):

a) Buczacz, rata roczna 2.000 K.

b) Sanok 1.592 K.

Razem zwyczajne 3.592 K.

Suma dochodów kolejowych 53.292 Kor.

Budżet krajowy na rok 1909.

Rubryka VIII.

Dział II. Koleje żelazne. (Poz. 15—22 wydatków i poz. 7—8 dochodów).

Wysoki Sejm raczy uchwalić wydatki na koleje jak następuje:

II. Na koleje żelazne.

Poz. 15. Instrumenta, przybory rysunkowe, wzory i sprzęty.

Naprawa, uzupełnienie i sprawienie zwyczajne 2.400 K.

16. Koszta komisyjne.

a) Dla urzędników i funkcyjnarjuszów:

a) w sprawach funduszu krajowego 10.000 K.

b) zaliczkowo w sprawach Towarzystw kolejow. 25.000 K.

Razem zwyczajne 35.000 K.

b) Dla członków kraj. Rady kolejowej zwyczajne 1.500 K.

17. Na badania techniczne i komercyjne nowo zgłoszonych projektów kolejow. nadzwyczajne 8.000 K.

18. Koszta zakupna dzieł i czasopism fachowych, oraz map i planów zwyczajne 1.480 K.

Koszta kancelaryjne.

19. Druki, portorya, przybory kancelaryjne i t. p. wydatki zwyczajne 4.000 Kor.

20. Wynagrodzenie za roboty akordowe, uskuteczniiane przez obcych funkcyjnarjuszów zwyczajne 6.250 K.

21. Utrzymanie lokalu na biuro.

a) Koszta najmu lokalu wraz z podatkiem wodociągowym zwyczajne 6.250 Kor.

b) Opał i oświetlenie zwyczajne 1.600 K.

22. Dotacja dla funduszu kolejowego na cele budowy kolei lokalnych, XI. rata po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17 marca 1899 przez lat 75 zwyczajne 900.000 K.

Suma wydatków na koleje zwyczajne 958.480 K. nadzwyczajne 8.000 K.

Dochody.

Poz. 7. Zwoty od Towarzystw kolejowych:

a) ryczałt za sprawowanie zarządu w zastępstwie Towarzystw kolejowych 18.450. K.

b) koszta komisyjne personelu krajowego biura kolejowego w sprawach budowy i eksploatacji 25.000 K.

c) wydatki za roboty akordowe wykonywane w krajowym biurze kolejowym 6.250 K.

Razem 49.700 kor.

8. Datki deklarowane przez Wydziały powiatowe na wykupno gruntów pod kolej transwersalną (c. k. państwową):

a) Buczacz, rata roczna 2.000 K.

b) Sanok, rata roczna 1.592 K.

Razem zwyczajne 3.592 K.

Suma dochodów kolejowych zwyczajne 63.292 K.

Marszałek. Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje wszystkie pozycje dochodów i rozchodów rubryki VIII. działu drugiego na r. 1908 i 1909, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Są przyjęte.

Następuje rubryka IX. budowy wodne i melioracje.

Dla tej sprawy komisarzem rządowym jest p. Wiceprezydent Namiestnictwa p. Kleeberg, którego mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Izbie.

Otwieram rozprawę ogólną nad rubryką IX. Czy żąda, kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda rozprawa ogólna zamknięta, przystępujemy do rozprawy szczegółowej.

Sprawozdawca p. **Oleśnicki** (*czyta*):

Budżet krajowy na r. 1908.

Rubryka IX.

Budowy wodne i melioracje.

Wysoki Sejm raczy uchwalić: następujący preliminarz wydatków i dochodów na r. 1908.

Wydatki.

A) Studya przygotowawcze.

Poz. 1. Sprawienie, uzupełnienie i naprawa przyrządów geodetycznych, oraz zakupno wzorów i potrzeb rysunkowych zwyczajne 12.000 K.

2. Na utrzymanie kursu praktycznego dozorców drenarskich zwyczajne 11.000 Kor.

3. Zasiłek krajowy dla galicyjskiego oddziału państwowego biura hydrograficznego zwyczajne 16.000 K.

4. Na zdjęcia i projekty:

a) dla publicznych robót melioracyjnych w myśl uchwały sejmowej z dnia 27 września 1882) 20.000 K.

b) dla melioracji prywatnych (w myśl uchwały sejmowej z dn. 6 kwietnia 1892) 45.000 K.

c) dla wyzyskania sił wodnych 5.000 Kor.

Razem zwyczajne 70.000 K.

5. Na publikację wykonanych robót melioracyjnych zwyczajne 5.000

6. Koszta komisyjne:

a) z powodu inspekcji robót przez c. k. Rząd prowadzonych (potoków górskich i kanałów) 2.000 K.

b) z powodu konserwacji publicznych robót melioracyjnych 6.000 K.

Razem zwyczajne 8.000 K.

Suma działu A. zwyczajne 122.000 Kor.

B) Wykonanie budowli wodnych.

7. 12¹/₂% datok kraju na oprocentowanie i umózenie obligów, mających się emitować przez państwo na budowę kanałów spławnych (w myśl ustawy z dnia 2 marca 1904 r. Dz. u. krajowej Nr. 36) zwyczajne 5.662 K.

8. V. rata anuitetowa na umorzenie

pożyczki 7,000.000 K. zaciągniętej na pokrycie 40% datku kraju do kosztów regulacji rzek kanałowych (w myśl ustawy z dnia 22 stycznia 1904 Dz. u. kraj., owej Nr. 23) zwyczajne 141.029 K.

9. 40% datek kraju do kosztów regulacji 12 rzek kanałowych w I. okresie budowy, w myśl sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 9 września 1904 LW. 89.093, V. rata (z 9-lecia) zwyczajne 773.600 K.

10. I. rata anuitetowa (półroczna) na umorzenie pożyczki 3,000.000 K. na pokrycie 40% datku kraju do kosztów uzupełnienia regulacji rzek kanałowych (w myśl ustawy z 9 maja 1907) zwyczajne 15 630 K.

11. 40% datek kraju po kosztów uzupełnienia regulacji rzek kanałowych w 1. okresie (1908—1912) I. rata z 5-lecia zwyczajne 600 000 K.

12. IV. rata anuitetowa na umorzenie pożyczki 6,150.000 K. zaciągniętej na pokrycie datków kraju do kosztów systematycznej regulacji rzek karpackich (w myśl ustawy z dn. 25 stycznia 1905 Dz. u. krajowej Nr. 22) zwyczajne 86.792 Kor.

13. Na systematyczną regulację rzek karpackich (wydatek pod poz. c) 1., d) i e) pokryty pożyczką wstawia się do dochodów pod poz. 5):

a) na uzupełnienie regulacji Białej II. rata (z 3-lecia):

1. datek kraju 71.525 K.
2. datek państwowi 105.142 K.
- Razem 176.667 K.

b) na regulację Dniestru między Rozwadowem a Żurawnem, kredyt dodatkowy (40%) na wykończenie robót 50.000 Kor.

c) na regulację górnego Dniestru z dopływami, X. rata (z 28-lecia):

1. datek kraju 131.428 K.
2. datek państwowi 197.142 K.
- Razem 328.570 K.

d) na regulację Soły, IX. rata (z 18-lecia) 79.556 K.

e) na regulację Łomnicy, IX rata (z 24-lecia) 79.616 K.

f) na regulację Prutu od Śniatyna do granicy bukowińskiej, IV. rata z 12¹/₂% zasiłku (z 5-lecia) 14.050 K.

Razem zwyczajne 728.459 K.

14. Na popieranie przedsiębiorstw melioracyjnych (na zasadzie ustawy z dn. 30 czerwca 1884 Dz. p. p. Nr, 116):

a) na zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Dniestru, XIII rata (z 15-lecia):

1. datek kraju 40 400 K.
2. datek państwowi 40.400 K.
- Razem 80.800 K.

b) na uzupełnienie regulacji nowego Brnia z dopływami (patrz dochody poz. 7 lit. b):

1. datek kraju — K.
2. datek państwa, reszta 20.539 K.
3. datki konkurencyjne reszta) 23.963

Kor.

Razem 44.502 K.

c) na regulację potoku Pustej (Radosławki), VII rata (z 10-lecia):

1. datek kraju 33.280 K.
2. datek państwa 24.960 K.
3. datki konkurencyjne 24.960 K.
- Razem 83.200 K.

d) na regulację potoku Sołotwy i Rokitny II. rata — K.

e) na regulację rzeki Łęgu w powiatach: Niżańskim i Kolbuszowskim, VII. rata (z 8-lecia):

1. datek kraju 30.000 K.
2. datek państwa 30.000 K.
- Razem 60,000 K.

f) na obwałowanie Wisły między Dunajcem a Nowym Brniem w powiecie Dąbrowskim, VI. rata (z 11-lecia):

1. datek kraju 90.000 K.
2. datek państwa 90.000 K.
3. datki konkurencyjne 20.000 K.

g) na obwałowanie Wisły od Niepolomic do ujścia Raby, V. rata (z 15-lecia):

1. datek kraju 92.832 K.
2. datek państwa 92.832 K.
3. datki konkurencyjne 46.416 K.
- Razem 232.080 K.

h) na obwałowanie Wisły od ujścia Raby do Woli rogowskiej, V. rata (z 20-lecia):

1. datek kraju 90.000 K.
2. datki państwa 90.000 K.
3. datki konkurencyjne 45.000 K.
- Razem 225.000 K.

i) na umorzenie 4% pożyczki 150.000 K. zaciągniętej na pokrycie I. raty 50% zasiłku krajowego, na podwyższenie wa-

łów nadwiślańskich od ujścia Białuchy do granicy państwa i od Podgórza do Niepołomic, tudzież na obwałowanie lewego brzegu Wisły od stacji kolejowej w Grzegórkach do ujścia Białuchy, V. rata 18.255 K.

k) na regulację potoku Błotni z dopływami, IV rata (z 14-lecia):

1. datek kraju 36.800 K.
  2. datek państwa 27.600 K.
  3. datki konkurencyjne 27.600 K.
- Razem 92.000 K.

l) na kolmatację bagien naddnie-strzańskich, IV. rata (z 19-lecia):

1. datek kraju 80.000 K.
  2. datek państwa 80.000 K.
  3. datki konkurencyjne 40.000.
- Razem 200.000 K.

m) na regulację rzeki Wereszycy z dopływami, III. rata (z 20-lecia):

1. datek kraju 40.800 K.
  2. datek państwa 40.800 K.
  2. datki konkurencyjne 20.400 K.
- Razem 102.000 K.

n) na regulację górnej Trześniówki z dopływami, III. rata (z 10-lecia):

1. datek kraju 70.000 K.
  2. datek państwa 70.000 K.
  3. datki konkurencyjne 60.000 K.
- Razem 200.000 K.

o) na osuszenie bagien Rzemieńskich, III. rata (z 4-lecia):

1. datek kraju 25.333 K.
  2. datek państwa 25.333 K.
  3. datki konkurencyjne 25.333 K.
- Razem 75.999 K.

p) na uzupełnienie regulacji Bugu, II. rata (z 3-lecia):

1. datek kraju 56.089 K.
  2. datek państwa 84.133 K.
- Razem 140.222 K.

r) na regulację Pełtwi z dopływami, II. rata (z 18-lecia):

1. datek kraju 128.222 K, 2. datek państwa 160.277 K, 3. datki konkurencyjne 32.056 K,
- Razem 320.555 K.

s) na zabudowanie potoku Krzemionki (powiat Stary Sambor), II. rata (z 4-lecia):

1. datek kraju 30.000 K, 2. datek państwowy 30.000 K.
- Razem 60.000 K.

t) na obwałowanie lewego brzegu Wisły od stacji kolejowej w Grzegórkach do ujścia Białuchy, II. rata (z 4-lecia)

1. datek kraju 47.500 K, 2. datek państwa 47.500 K, 3. gmin interesowanych 5.000 K.

Razem 100.000 K.

u) na podwyższenie lewego wału nadwiślańskiego od ujścia Białuchy do granicy państwa II. rata (z 8-lecia):

1. datek kraju 45.000 K, 2. datek państwa 45.000 K, 3. datek spółki wodnej 10.000 K,

Razem 100.000 K.

v) na podwyższenie prawego wału nadwiślańskiego między Podgórzem a Niepołomicami, II. rata (z 10-lecia):

1. datek kraju 45.000 K, 2. datek państwa 45.000 K, 3. datek spółki wodnej 10.000 K,

Razem 100.000 K.

w) na uzupełnienie regulacji Wisłoki i Pielnicy, reszta I. raty (z 8 lecia):

1. datek kraju 8.750 K, 2. datek państwa 8.750 K,

Razem 17.500 K.

x) na regulację Raty z dopływami I. rata (z 25-lecia):

1. datek kraju 121.600 K, 2. datek państwa 121.600 K, 3. datki konkurencyjne 60.800 K.

Razem 304.000 K.

y) na regulację Tyśmienicy z dopływami i potoku Setnianki, I. rata (z 20-lecia):

1. datek kraju 135.880 K, 2. datek państwa 135.880 K, 3. datki konkurencyjne 56.240 K.

Razem 328.000 K, zwyczajne 3,084.113 K.

15. Na konserwację publicznych robót melioracyjnych:

a) regulacji Trześniówki

1. datek kraju 1.000 K, 2. datek konkurencyjny 1.000 K.

Razem 2.000 K.

b) regulacji Łęgu

1. datek kraju 2.000 K, 2. datek konkurencyjny 2.000 K.

Razem 4.000 K.

c) regulacji Przegnojówki

1. datek kraju 1.000 K, 2. datek konkurencyjny 1.000 K.
Razem 2.000 K.

d) zabudowań potoków górskich w dorzeczu Skawy (do r. 1910):

1. datek kraju 1.000 K, 2. datek konkurencyjny 1.000 K.
Razem 2.000 K.

e) regulacji Krzemienicy:

1. datek kraju 5.000 K, 2. datek konkurencyjny 5.000 K. oraz kredyt nadzwyczajny na pokrycie niedoboru po koniec r. 1006:

1. datek kraju 2.000 K, 2. datek konkurencyjny 2.000 K.
Razem 4.000 K.

f) regulacji Gnilej Lipy (sekcji górnej):

1. datek kraju 500 K, 2. datek konkurencyjny 500 K.
Razem 1.000 K.

g) regulacja Złotej Lipy:

1. datek kraju 1.000 K, 2. datek konkurencyjny 1.000 K.
Razem 2.000 K.

h) regulacji potoku Dumnego:

1. datek kraju 750 K, 2. datek konkurencyjny 750 K.
Razem 1.500 K.

i) obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim:

1. datek kraju 4.500 K. 2. datek konkurencyjny 4.500 K.
Razem 9.000 K.

k) obwałowania lewego brzegu Dunajca od ujścia Więckówki do mostu kolejowego w Bogumiłowicach:

1. datek kraju 500 K. 2. datek konkurencyjny 500 K.
Razem 1.000 K.

l) obwałowania lewego brzegu Dunajca od mostu w Bogumiłowicach do Biskupic radłowskich:

1. datek kraju 500 K. 2. datek konkurencyjny 500 K.
Razem 1.000 K.

m) obwałowania Wisły i Wisłok w pow. Mieleckim:

1. datek kraju 5.750 K, 2. datek konkurencyjny 5.750 K.

Razem 11.500 K. zwyczajnie 51.000 K.

16. Na popieranie mniejszych robót melioracyjnych (w myśl uchwały sejmowej z dnia 26. listopada 1889):

a) na konserwację osuszenia bagien Rudnickich (ostatnia rata w r. 1908).

1. zasiłek krajowy 2.800 K, 2. zasiłek państwowy 2.800 K.
Razem 5.600 K

b) na konserwację osuszenia bagien Stojanowskich (do r. 1914):

1. zasiłek krajowy 1.200 K. 2. zasiłek państwowy 1.200 K.
Razem 2.400 K.

c) na konserwację osuszenia bagien Oleskich (do roku 1925):

1. zasiłek krajowy 1.000 K: 2. zasiłek państwowy 670 K.
Razem 1.670 K.

d) na drenowanie gruntów włościańskich VIII. rata (z dziesięciolecia):

1. zasiłek krajowy $33\frac{1}{2}\%$ 200.000 K. 2. zasiłek państwowy $33\frac{1}{3}\%$ 200.000 K. 3. datki konkurencyjne $33\frac{1}{3}\%$ 200.000 K.
Razem 600.000 K.

e) na zabudowanie potoków Harbutówki i Gościbki w pow. Myślenickim, III. rata (ostatnia) oraz kredyt dodatkowy:

1. zasiłek krajowy 40.300 K, zasiłek państwowy 40.300 K.
Razem 80.600 K.

f) na regulację potoku Mikoszki, III. rata (z 5-lecia)

1. zasiłek krajowy 6.432 K,

g) na osuszenie gruntów w gminie Bojanice (pow. Żółkiew), III. rata (z 3-lecia):

1. zasiłek krajowy 12.000 K, 2. zasiłek państwowy 12.000 K, 3. datki konkurencyjne 12.000 K.
Razem 36.000 K.

h) na osuszenie gruntów w gminie Żydaczów III. rata (z 3-lecia)

1. zasiłek krajowy 9.367 K. 2. zasiłek państwowy 9.367 K, datki konkurencyjne 9.367 K.
Razem 28.101 K.

i) na zabudowanie potoku Stańkowskiego (pow. Nowy Sącz), II. rata (z 2-lecia):

1. Zasiłek krajowy 6.425 K, 2. zasiłek państwowy 6.425 K.
Razem 12.850 K.

k) na zabudowanie potoku Bieryczanki (pow. Nowy Sącz): II. rata ostatnia (z 2-lecia)

1. zasiłek krajowy 15.000 K, 2. zasiłek państwowy 15.000 K.
Razem 30.000 K.

l) na zabudowanie potoku Dubień w gminie Spas (pow. Stary Sambor) II. rata ostatnia (z 2-lecia) oraz kredyt dodatkowy:

1. zasiłek krajowy 10.500 K. 2. zasiłek państwowy 19.500 K.
Razem 30.000 K

m) na regulację potoku Wolanki:

1. zasiłek krajowy 6.150 K, 2. zasiłek państwowy 6.150 K,
Razem 12.300 K.

n) na zabudowanie potok Psarki (kredyt dodatkowy):

1. zasiłek krajowy 1.000 K, 2. zasiłek państwowy 1.000 K,
Razem 2.000 K.

o) na zabudowanie potoku Łączki:

1. zasiłek krajowy 6.000 K, 2. zasiłek państwowy 6.000 K.
Razem 12.000 K.

p) na regulację Prutu pod Łanczy-nem I. rata (z 2-lecia):

1. zasiłek kraju 16.000 K.

na budowę rowów osuszających w gminie Borki nizińskie:

1. zasiłek krajowy 7.800 K, 2. zasiłek państwowy 7.800 K, 3. datki konkurencyjne 7.800 K.
Razem 23.400 K.

s) na obwałowanie Sanu w Bielińcu (pow. Nisko)

1. zasiłek krajowy 8.500 K. 2. zasiłek państwowy 8.500 K. 3. datki konkurencyjne 8.500 K.
Razem 25.500 K.

t) na osuszenie gruntów w Demeszkwicach (pow. Rohatyn)

1. zasiłek krajowy 2.835 K, 2. zasiłek państwowy 2.835 K, 3. datki konkurencyjne 2.835 K.
Razem 8.505 K.

u) na osuszenie gruntów włościańskich w Małnowie (pow. Mościska):

1. zasiłek krajowy 6.478 K, 2. zasi-

łek państwowy 6.478 K, 3. datki konkurencyjne 6.478 K.

Razem 19.434 K.

w) na osuszenie łąk włościańskich w Oleszycach starych (pow. Cieszanów):

1. zasiłek krajowy 3.800 K, 2. zasiłek państwowy 3.800 K, 3. datki konkurencyjne 3.800 K.

Razem 11.400 K.

x) na regulację potoku „Stara rzeka“ w gminie Dąbrowiec i Łozina (pow. Gródek):

1. zasiłek krajowy 2.333 K, 2. zasiłek państwowy 2.333 K 3. datki konkurencyjne 2.333 K.

Razem 6.999 K.

y) na regulację potoku Olszanicy w gminie Zwierzyn (pow. Lisko):

1. zasiłek krajowy 2.200 K. 2. zasiłek państwowy 2.200 K. 3. datki konkurencyjne 2.200 K.

Razem 6.600 K.

z) na budowę wodociągu w Kołaczycach:

1. zasiłek krajowy 8.000 K, 2. zasiłek państwowy 8.000 K, 3. datki gminy 8.000 K.

Razem 24 000 K.

aa) do dyspozycji Wydziału krajowego 75.000 K. zwyczajne 1.085.791 K.

17. Na popieranie doświadczeń z kulturą torfowisk:

1. w Rzochowie, 3 rata ost.

a) zasiłek krajowy 500 K. b) zasiłek państwowy 500 K:
Razem 1.000 K.

2. w Chiszewicach, I. rata (z 3-lecia):

a) zasiłek krajowy 250 K, b) zasiłek państwowy 250 K,
Razem 500 K.

3. w Dmytrowie:

a) zasiłek krajowy 500 K. b) zasiłek państwowy 500 K,
Razem 1.000 K.

4. w Połoniczynie (2 pola doświadczalne)

a) zasiłek krajowy 1.000 K, b) zasiłek państwowy 1.000 K.
Razem 2.000 K.

5. w Sielcu 2 rata (z 3-lecia)

a) zasiłek krajowy 500 K, b) zasiłek państwowy 500 K,

Razem 1.000 K.

6. w Kuliczkowie 2 rata (z 3-lecia, : a) zasiłek krajowy 500 K, b) zasiłek państwowy 500 K.

Razem 1.000 K.

7. w Peczeni 2 rata z 3-lecia):

a) zasiłek krajowy 500 K, b) zasiłek państwowy 500 K,

Razem 1.000 K.

8. w Rzęśni Polskiej na gruntach Dr. Tadeusza Marsa :

a) zasiłek krajowy 500 K. b) zasiłek państwowy 500 K.

Razem 1.000 K.

9. Na nawozy mineralne na grunta torfowe włościańskie w perymetrze bagien Oleskich i Stojanowskich po 1.000 K. w perymetrze regulacji Białej 2.000 K, a w perymetrze bagien Rzemieńskich, tudzież regulacji Błotni i górnej Trześniówki po 500 K, czyli razem :

a) z funduszu krajowego 5.500 K.

b) z funduszu państw. 5.500 K,

Razem 11.000 K, zwyczajne 19.500 Koron.

18, Na powiększenie funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych, IV. rata (z 10-lecia)

Suma działu B. 6,591.576 K.

Suma działu A. 122.000 K.

Ogółem suma wydatków 6,713.576 K.

Dochody.

A) Studya przygotowawcze.

Poz. 1. Zwrot kosztów zdjęć i opracowania projektu regulacji :

Raty 20.056 K.

Wisłoka i Pielnicy 2.459 K.

Tyśmienicy 13725 K.

Razem 36.250 K.

2. Subwencya c. k. Skarbu państwa na utrzymanie kursu dozorców drenarskich 4.000 K.

Suma działu A. 40.250 K.

B. Wykonanie budowli wodnych.

Poz. 3. Dochód z pożyczki 7,000.000 K, na regulację rzek kanałowych (IX. poz. 9. wydatków), zwyczajne 773.600 K.

4. Dochód z pożyczki komunalnej 3,000.000 K. na uzupełnienie regulacji

rzek kanałowych w I. okresie. zwyczajne 600.000 K.

5. Dochód z pożyczki 6,150.000 K, na regulację rzek karpackich (IX. poz. 50. lit. c) 1 d) e) wydatków, zwyczajne 290.600 K. -

6. Datki państwowe na regulację rzek karpackich :

a) Biały (poz. 13 a) wydatków) 131142 K.

b) Dniestru górnego (poz. 10 c.) wydatków 197.142 K.

Razem zwyczajne 302.284 K.

7. Datki państwowe i konkurencyjne na popieranie ustawowych przedsięwzięć melioracyjnych (poz. 14 wydatków) a mianowicie :

a) na zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Dniestru datek państwa 40.400 K.

b) na uzupełnienie Nowego Brnia z dopływami (patrz wydatki poz. 14 lit. b):

1. datek państwa (reszta) 20.539 K.

2. datki konkurencyjne (reszta) 23.963 K.

Razem 44.502 K.

c) na regulację potoku Pustej (Radosławki)

1. datek państwa 24.960 K, 2. datki konkurencyjne 24.960 K.

Razem 49.920 K.

d) na regulację Sołotwy i Rokiny — K.

e) na regulację Łęgu w powiatach Nizańskim i Kolbuszowskim, datek państwa 30.000 K.

7. f) na obwałowanie Wisły między Dunajcem a Nowym Brniem w pow. Dąbrowskim :

1. datek państwa 90.000 K.

2. datki konkurencyjne 20.000 K.

Razem 110.000 K.

g) na obwałowanie Wisły od Niepolomic do ujścia Raby :

1. datek państwa 92.832 K.

2. datki konkurencyjne 46.416 K.

Razem 139.248 K.

h) na obwałowanie Wisły od ujścia Raby do Woli rogowskiej :

1. datek państwa 90.000 K.

2. datki konkurencyjne 45.000 K.

Razem 135.000 K.

i) na regulację potoku Błotni z dopływami:

1. datek państwa 27.600 K.
2. datki konkurencyjne 27.600.
- Razem 55.200 K.

k) na kolmatację bagien naddnie-strzańskich:

1. datek państwa 80.000 K, 2. datki konkurencyjne 40.000 K.
- Razem 120.00 K.

l) na regulację Wereszycy z dopływami — K.

1. datki państwowe 40.800 K, 2. datki konkurencyjne 20.400 K.
- Razem 61.200 K.

m) na regulację górnej Trześniówki z dopływami:

1. datki państwa 70.000 K, 2. datki konkurencyjne 60.000 K.
- Razem 130.000 K.

n) na osuszanie bagien Rzemieńskich:

1. datek państwa 25.333 K, 2. datki konkurencyjne 25.333 K.
- Razem 50.666 K.

o) na uzupełnienie regulacji Bugu: datek państwa 84.133 K.

p) na regulację Pełtwi z dopływami: 1. datek państwa 160.277 K, 2. datki konkurencyjne 32.056 K. Razem 192.333 K.

r) na zabudowanie potoku Krzemionki: datek państwa 30.000 K.

s) na uzupełnienie regulacji Wisłoka i Pielnicy: datek państwa 8.750 K.

t) na regulację Raty z dopływami: 1. datek państwa 121.600 K, 2. datki konkurencyjne 60.800 K. Razem 182.400 K.

u) na regulację Tyśmienicy z dopływami i potoku Setnianki: 1. datek państwa 135.880 K, 2. datki konkurencyjne 56.240 K. Razem 192.120 K.

w) na obwałowanie lewego brzegu Wisły od stacji kolejowej w Grzegórkach do ujścia Białuchy: 1. datek państwa 47.500 K, 2. datki konkurencyjne 5.000 K. Razem 52.500 K.

x) na podwyższenie lewego wału nadwiślańskiego od ujścia Białuchy do granicy państwa: 1. datek państwa 45.000 K, datek spółki wodnej 10.000 K. Razem 55.000 K.

y) na podwyższenie prawego wału nadwiślańskiego między Podgórzem a Nie-

połomicami: 1. datek państwa 45.000 K. 2. datek spółki wodnej 10.000 K, razem 55.000 K. Suma poz. 7. 1,818.372 K.

8. Datki konkurencyjne na konserwację publicznych robót melioracyjnych (poz. 15 wydatków) a mianowicie:

- a) regulacji Trześniówki 1.000 K.
- b) regulacji Łęgu 2.000 K.
- c) regulacji Przegnojówki 1 000 K.
- d) zabudowań potoków górskich w dorzeczu Skawy 1.000 K.

e) regulacji Krzemienicy 5.000 K. i dodatkowo na pokrycie niedoboru z r. 1906 2.000 K. Razem 7.000 K.

f) regulacji Gnilej Lipy (górznej sekcji) 500 K.

- g) regulacji Złotej Lipy 1.000 K.
- h) regulacji potoku Dumnego 750 K.
- i) obwałowania Wisły i Sanu w pow. tarnobrzeskim 4.500 K.

k) obwałowania lewego brzegu Dunajca od ujścia Więckówki do mostu kolejowego w Bogumiłowicach 500 K.

l) obwałowania lewego brzegu Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Biskupie radłowskich 500 K.

m) obwałowania Wisły i Wisłoki w powiecie mieleckim 5.750 K. Razem 25.500 K.

9. Zasiłki państwowe i datki konkurencyjne na popieranie mniejszych robót melioracyjnych (poz. 16 wydatki):

a) na konserwację osuszenia bagien Rudnickich, zasiłek państwowy 2.800 K.

b) na konserwację osuszenia bagien Stojanowskich, zasiłek państwowy 1.200 K.

c) na konserwację osuszenia bagien Oleskich, zasiłek państwowy 670 K.

d) na drenowanie gruntów włościańskich:

zasiłek państw. 200.000 K, datki konkurencyjne 200.000 K. Razem 400.000 K.

e) na zabudowanie potoków Harbutówki i Gościbki, zasiłek państw. 40.300 K.

f) na osuszenie gruntów w gminie Bojaniec (pow. Żółkiew):

zasiłek państw. 12.000 K, datki konkurencyjne 12.000 K. Razem 24.000 K.

g) na osuszenie gruntów w gminie Żydaczów:

1. zasiłek państw. 9.367 K, 2. datki konkurencyjne 9.367 K. Razem 18.734 K.

h) na zabudowanie potoku Stańkowskiego (pow. Nowy Sącz), zasiłek państw. 6.425 K.

i) na zabudowanie potoku Bieczyczanki (pow. Nowy Sącz) zasiłek państw. 15.000 K.

k) na zabudowanie potoku Dubień w gminie Spas (pow. Sambor, zasiłek państwa 19.500 K.

l) na regulację potoku Wolanki, zasiłek państwa 6.150 K.

m) na zabudowanie potoku Psarki, zasiłek państwa 1.000 K.

n) na zabudowanie potoku Łączki, zasiłek państwa 6.000 K.

o) na budowę rowów osuszających w gminie Borki nizińskie:

1. zasiłek państwa 7.800 K. 2. datki konkurencyjne 7.800 K. Razem 15.600 K.

p) na obwałowanie Sanu w Bielińcu (pow. Nisko):

1. zasiłek państwa 8.500 K. 2. datki konkurencyjne 8.500 K. Razem 17.000 K.

r) na osuszenie gruntów w Demszkowcach (pow. Rohatyn):

1. zasiłek państwa 2.835 K. 2. datki konkurencyjne 2.835 K. Razem 5.670 K.

s) na osuszenie gruntów włościańskich w Małnowie (powiat Mościska):

1. zasiłek państwa 6.478 K. 2. datki konkurencyjne 6.478 K. Razem 12.956 K.

t) na osuszenie łąk w Oleszycach starych (pow. Cieszanów):

1. zasiłek państwa 3.800 K. 2. datki konkurencyjne 3.800 K. Razem 7.600 K.

u) na regulację potoku „Stara rzeka“ w gminach Dąbrowica i Łozina (powiat Gródek):

1. zasiłek państwa 2.333 K. 2. datki konkurencyjne 2.333 K. Razem 4.666 K.

w) na regulację potoku Olszanica w gminie Zwierzyn (pow. Lisko):

1. datki państwa 2.200 K. 2. datki konkurencyjne 2.200 K. Razem 4.400 K.

x) na budowę wodociągu w Kołaczycach:

1. datek państwa 8.000 K. 2. datek gminy 8.000 K. Razem 16.000 K.

Suma poz. 9. 625.671 K.

10. Zasiłki państwowe na popieranie kultury torfowisk (poz. 17. wydatków):

1. w Rzochowie 500 K.

2. w Chiszewicach 250 K.

3. w Dmytrowie 500 K.

4. w Połoniczynie 1.000 K.

5. w Sielcu 500 K.

6. w Kuliczkowie 500 K.

7. w Peczeni 500 K.

8. w Rzęśni Polskiej na gruntach dr. Tadeusza Marsa 500 K.

9. na nawozy mineralne na grunta torfowe włościańskie, w perymetrze bagien Oleskich i Stojanowskich po 1.000 K.

w perymetrze regulacji Pustej 2.000 K.

a w perymetrze bagien Rzemieńskich, tudzież regulacji Pustej, Błotni i górnej Trześniówki po 500 K. Razem 5.500 K.

Suma poz. 10. 9.750 K.

Suma działu B. 4.445.777 K.

Suma działu A. 40.250 K.

Ogółem suma dochodów 4.486.027 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Rubryka IX.

Budowy wodne i melioracje.

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący preliminarz wydatków i dochodów na r. 1909.

Wydatki.

A) Studya przygotowawcze.

Poz. 1. Sprawienie, uzupełnienie i naprawa przyrządów geometrycznych, oraz zakupno wzorów i potrzeb rysunkowych 12.000 K.

2. Na utrzymanie kursu praktycznego dozorców dremarskich zwycz. 11.000 K.

3. Zasiłek krajowy dla gal. oddziału państwowego biura hydrograficznego 16.000 K.

4. Na zdjęcia i projekty:

a) dla publicznych robót melioracyjnych (w myśl uchwały sejmowej z dnia 27. września 1882) 20.000 K.

b) dla melioracji prywatnych (w myśl uchwały sejmowej z dnia 6. kwietnia 1892) 45.000 K,

c) dla wyzyskania sił wodnych 5.000 K. Razem 70.000 K.

5. Na publikację wykonanych robót melioracyjnych 5.000 K.

6. Koszta komisyjne:

a) z powodu inspekcji robót przez c. k. Rząd prowadzonych (potoków górskich i kanałów) 2.000 K.

b) z powodu konserwacji publicznych robót melioracyjnych 6.000 K, razem 8.000 K.

Suma działu A. 122.000 K.

B) wykonanie budowli wodnych.

7. 12 $\frac{1}{2}$ % datek kraju na oprocentowanie i umorzenie obligów, mających się emitować przez państwo na budowę kanałów spławnych (w myśl ustawy z dnia 2. marca 1904 r. Dz. u. kraj. Nr. 36.) 3.520 K.

8. VI. rata anuitetowa na umorzenie pożyczki 7.000.000 K zaciągniętej na pokrycie 40% dodatku kraju do kosztów regulacji rzek kanałowych (w myśl ustawy z dnia 22. stycznia 1904 r. Dz. u. kraj. Nr. 23.) 179.126 K.

9. 40% datek kraju do kosztów regulacji 12 rzek kanałowych w I. okresie budowy, w myśl sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 9. września 1904 LW. 89.093, VI. rata (z 9-lecia) 773.600 K.

10. II. rata anuitetowa na umorzenie pożyczki 3.000.000 K na pokrycie 40% datku kraju do kosztów uzupełnienia regulacji rzek kanałowych (w myśl ustawy z 9. maja 1907 Dz. u. kraj. Nr. 54) 31.260 K.

11. 40% datek kraju do kosztów uzupełnienia regulacji rzek kanałowych w I. okresie (1908—1912) II. rata z 5-lecia — 600.000 K.

12. V. rata anuitetowa na umorzenie pożyczki 6.150.000 K, zaciągniętej na pokrycie datków kraju do kosztów systematycznej regulacji rzek karpackich (w myśl ustawy z dnia 25. stycznia 1905 Dz. u. kraj. Nr. 22.) zwycz. 101.464 K.

13. Na systematyczną regulację rzek karpackich (wydatek pod poz. b) 1., c) i d), pokryty pożyczką wstawia się do dochodów pod poz. 5):

a) na uzupełnienie regulacji Biały III. rata (z 3-lecia):

1. datek kraju 71.525 K. 2. datek państwa 105.142 K. Razem 176.667 K.

b) na regulację górnego Dniestru z dopływami, XI. rata (z 28-lecia):

1. datek kraju 131.428 K. 2. datek państwa 197.142 K. Razem 328.570 K.

c) na regulację Soły, X. rata (z 18-lecia) 79.556 K.

d) na regulację Łomnicy, X. rata (z 24-lecia) 79.616 K.

e) na regulację Prutu od Śniatyna do granicy bukowińskiej, V. rata z 12 $\frac{1}{2}$ % zasiłku (z 5-ciolecia) 14.050 K. Razem 678.459 K.

14. Na popieranie przedsiębiorstw melioracyjnych (na zasadzie ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. p. p. nr. 116):

a) na zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Dniestru XIV. rata (z 15-lecia):

1. datek kraju 40.400 K.

2. „ państw. 40.400 K.

Razem 80.800 K.

b) na regulację potoku Pustej (Radostawki), VIII. rata (z 10-lecia):

1. datek kraju 33.280 K. 2. datek państwa 24.960 K. 3. datki konkurencyjne 24.960 K. Razem 83.200 K.

c) na regulację potoku Sołotwy i Rokity II. rata — K.

d) na regulację rzeki Łęgu w powiatach: Niżańskim i Kolbuszowskim: VIII. rata (z 8-lecia): 1. datek kraju 30.000 K. 2. datek państwa 30.000 K. Razem 60.000 K.

e) na obwałowanie Wisły między Dunajcem a Nowym Brniem w powiecie Dąbrowskim: VII. rata (z 11-lecia): 1. datek kraju 90.000 K. 2. datek państwa 90.000 K. 3. datki konkurencyjne 20.000 K. Razem 200.000 K.

f) na obwałowanie Wisły od Niepołomic do ujścia Raby: VI. rata (z 15-lecia) 1. datek kraju 92.832 K. 2. datek państwa 92.832 K. 3. datki konkurencyjne 46.416 K. Razem 232.080 K.

g) na obwałowanie Wisły od ujścia Raby do Woli rogowskiej: VI. rata (z 20-lecia): 1. datek kraju 90.000 K. 2. datek państwa 90.000 K. 3. datki konkurencyjne 45.000 K. Razem 225.000 K.

h) na umorzenie 4% pożyczki 150.000 K, zaciągniętej na pokrycie I. raty 50% zasiłku krajowego, na podwyższenie wałów nadwiślańskich od ujścia Białuchy do granicy państwa i od Podgórze do Niepołomic, tudzież na obwałowanie lewego brzegu Wisły od stacji kolejowej

w Grzegórkach do ujścia Białuchy, VI. rata 18.255 K.

i) na regulację potoku Błotni z dopływami: V. rata (z 14-lecia): 1. datek kraju 36.800 K. 2. datek państwa 27.600 K. 3. datki konkurencyjne 27.600 K. Razem 92.000 K.

k) na kolmatację bagien naddnie-strzańskich: V. rata (z 19-lecia): 1. datek kraju 80.000 K. 2. datek państwa 80.000 K. 3. datki konkurencyjne 40.000 K. Razem 200.000 K.

l) na regulację rzeki Wereszycy z dopływami: IV. rata (z 12-lecia): 1. datek kraju 81.600 K. 2. datek państwa 81.600 K. 3. datki konkurencyjne 40.800 K. Razem 204.000 K.

m) na regulację górnej Trześniówki z dopływami: IV. rata (z 10-lecia): 1. datek kraju 70.000 K. 2. datek państwa 70.000 K. 3. datki konkurencyjne 60.000 K. Razem 205.000 K.

n) na osuszenie bagien Rzemieńskich: IV. rata (z 4-lecia): 1. datek kraju 25.333 K. 2. datek państwa 25.333 K. 3. datki konkurencyjne 25.433 K. Razem 75.999 K.

o) na uzupełnienie regulacji Bugu: III. rata (z 3-lecia): 1. datek kraju 56.089 K. 2. datek państwa 84.133 K. Razem 240.222 K.

p) na regulację Pełtwi z dopływami: III. rata (z 18-lecia): 1. datek kraju 128.220 K. 2. datek państwa 160.275 K. 3. datki konkurencyjne 32.055 K. Razem 320.550 K.

r) na zabudowanie potoku Krzemionki (powiat Stary Sambor): III. rata (z 4-lecia): 1. datek kraju 30.000 K. 2. datek państwa 30.000 K. Razem 60.000 K.

s) na obwałowanie lewego brzegu Wisły od stacji kolejowej w Grzegórkach do ujścia Białuchy: III. rata (z 4-lecia): 1. datek kraju 47.500 K. 2. datek państwa 47.500 K. 3. datek gmin interesowanych 5.000 K. Razem 100.000 K.

t) na obwałowanie lewego wału nadwisańskiego od ujścia Białuchy do granicy państwa: III. rata (z 8-lecia): 1. datek kraju 45.000 K. 2. datek państwa 45.000 K. 3. datek spółki wodnej 10.000 K. Razem 100.000 K.

u) na podwyższenie prawego wału nadwisańskiego między Podgórzem a Niepołomicami: III. rata (z 10-lecia): 1. datek kraju 45.000 K. 2. datek państwa 45.000 K.

datek spółki wodnej 10.000 K. Razem 100.000 K.

v) na uzupełnienie regulacji Wisłoki i Pielnicy: II. rata (z 8-lecia): 1. datek kraju 48.750 K. 2. datek państwa 48.750 K. Razem 97.500 K.

w) na regulację Raty z dopływami: II. rata (z 25-lecia): 1. datek kraju 125.600 K. 2. datek państwa 121.600 K. 3. datki konkurencyjne 60.800 K. Razem 304.000 K.

z) na regulację Tyśmienicy z dopływami potoku Setnianki: II. rata (z 20-lecia): 1. datek kraju 135.880 K. 2. datek państwa 135.880 K. 3. datki konkurencyjne 56.240 K. Razem 328.000 K.

y) na regulację Błóżewki z dopływami: I. rata (z 11-lecia): 1. datek kraju 40.800 K. 2. datek państwa 40.800 K. 3. datki konkurencyjne 20.400 K. Razem 102.000 K.

z) na regulację Rudawy z dopływami: I. rata (z 18-lecia): 1. datek kraju 90.000 K. 2. datek państwa 90.000 K. 3. datek powiatu Kraków 11.250 K. datek powiatu Chrzanów 9.750 K. Razem 200.000 K. Suma poz. 14. 3.523.606 K.

15. Na konserwację publicznych robót melioracyjnych:

a) regulacji Trześniówki: 1. datek kraju 1.000 K. 2. datek konkurencyjny 1.000 K. Razem 2.000 K.

b) regulacji Łęgu: 1. datek kraju 2.000 K. 2. datek konkurencyjny 2.000 K. Razem 4.000 K.

c) regulacji Przegnojówki: 1. datek kraju 1.000 K. 2. datek konkurencyjny 1.000 K. Razem 2.000 K.

d) zabudowań potoków górskich w dorzeczu Skawy (do r. 1910): 1. datek kraju 1.000 K. 2. datek konkurencyjny 1.000 K. Razem 2.000 K.

e) regulacji Krzemienicy: 1. datek kraju 5.000 K. 2. datek konkurencyjny 5.000 K. Razem 10.000 K.

t) regulacji Gniłej Lipy (sekcji górnej): 1. datek kraju 500 K. 2. datek konkurencyjny 500 K. Razem 1.000 K.

g) regulacji Złotej Lipy: 1. datek kraju 1.000 K. 2. datek konkurencyjny 1.000 K. Razem 2.000 K.

h) regulacji potoku Dumnego: 1. datek kraju 750 K. 2. datek konkurencyjny 750 K. Razem 1.500 K.

i) obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim: 1. datek kraju 4.500 K. 2. datek konkurencyjny 4.500 K. Razem 9.000 K.

k) obwałowania lewego brzegu Dunajca od ujścia Więckówki do mostu kolejowego w Bogumiłowicach: 1. datek kraju 500 K. 2. datek konkurencyjny 500 K. Razem 1.000 K.

l) obwałowania lewego brzegu Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Biskupic radłowskich: 1. datek kraju 500 K. 2. datek konkurencyjny 500 K. Razem 1.000 K.

m) obwałowania Wisły i Wisłoki w pow. Mieleckim: 1. datek kraju 5.750 K. 2. datek konkurencyjny 5.750 K, razem 11.500 K. Suma poz. 15. 47.000 K.

16. Na popieranie mniejszych robót melioracyjnych (w myśl uchwały sejmowej z dnia 26. listopada 1889):

a) na konserwację osuszenia bagien Stojanowskich (do r. 1914):

1. zasiłek kraju 1.200 K.
2. zasiłek państwa 1.200 K.
- Razem 2.400 K.

b) na konserwację osuszenia bagien Oleskich (do roku 1925):

1. zasiłek kraju 1.000 K.
2. zasiłek państwa 670 K.
- Razem 1.670 K.

c) na drenowanie gruntów włościańskich IX. rata (z 10-lecia):

1. zasiłek krajowy $33\frac{1}{3}\%$ 200.000 Kor.

2. zasiłek państwa $33\frac{1}{3}\%$ 200.000 Kor.

3. datki konkurencyjne $33\frac{1}{3}\%$ 200.000 Kor.

Razem 6.000.000 K.

d) na regulację potoku Mikoszki w Rzeszowie, IV. rata (z 5-lecia) zasiłek krajowy 6.432 K.

e) na regulację Prutu pod Łanczy-nem, II. rata (z 2-lecia):

1. zasiłek kraju 16.000 K.

f) na osuszenie gruntów w Demeszkowcach (pow. Rohatyn), II. rata (z 2-lecia):

1. zasiłek kraju 2.835 K.
2. zasiłek państwa 2.835 K.
3. datki konkurencyjne 2.835 K.
- Razem 8.505 K.

g) na osuszenie gruntów włościańskich w Małnowie (pow. Mościska), II. rata (z 3-lecia):

1. zasiłek kraju 6.478 K.
2. datek państwa 6.478 K.
3. datek konkurencyjny 6.478 K.
- Razem 19.434 K.

h) na osuszenie łąk włościańskich w Oleszycach starych (pow. Cieszanów), II. rata (z 2-lecia):

1. zasiłek kraju 3.800 K.
2. zasiłek państwa 3.800 K.
3. datki konkurencyjne 3.800 K.
- Razem 11.400 K.

i) na regulację potoku „Stara rzeka“ w gminie Dąbrowiec i Łozina (pow. Gródek):

1. zasiłek kraju 2.333 K.
2. zasiłek państwa 2.333 K.
3. datki konkurencyjne 2.333 K.
- Razem 6.999 K.

k) na zabudowanie potoku Stańkowskiego (pow. Nowy Sącz) kredyt dodatkowy:

1. zasiłek kraju 800 K.
2. zasiłek państwa 800 K.
- Razem 1.600 K.

l) na osuszenie gruntów włościańskich w gminie Budy łańcuckie i Świętaniów powiat Łańcut: 1. zasiłek kraju 7.667 K. 2. zasiłek państwa 7.667 K. 3. datki konkurencyjne 7.667 K. Razem 23.001 Kor.

m) na budowę wodociągu w Kalwarii Zebrzydowskiej: 1. zasiłek kraju 15.000 K. 2. zasiłek państwa 15.000 K. 3. datki konkurencyjne 15.000 K. Razem 45.000 K.

n) na regulację kanału Bucowskiego (pow. Przemyśl), I. rata (z 3-lecia): 1. zasiłek kraju 15.000 K. 2. zasiłek państwa 15.000 K. 3) datki konkurencyjne 15.000 Kor. Razem 45.000 K.

o) na regulację potoku Wolanki (powiat Brzesko) kredyt dodatkowy: 1. zasiłek kraju 3.280 K. 2. zasiłek państwa 3.280 K. Razem 6.560 K.

p) do dyspozycji Wydziału krajowego 75.000⁰K — Suma poz. 16 869.001 K.

Poz. 17. Na popieranie doświadczeń z kulturą torfowisk:

1. w Chiszewicach, 11 rata (z 3-lecia: a) zasiłek kraju 250 K. b) zasiłek państwa 250 K. Razem 500 K.

2. w Sielcu 3 rata (z 3-lecia): a) za-

silek kraju 500 K. b) zasiłek państwa 500 K. Razem 1.000 K.

3. w Kuliczkowie 3 rata z (3-lecia) a) zasiłek kraju 500 K. b) zasiłek państwa 500 K. Razem 1.000 K.

4. w Peczeni 3 rata (z 3-lecia) a) zasiłek kraju 500 K b) zasiłek państwa 500 K. Razem 1.000 K.

5. w Rzęśni Polskiej na gruntach Dra Tadeusza Marsa 3 rata z (3-lecia) a) zasiłek kraju 500 K. b) zasiłek państwa 500 K. Razem 1.000 K.

6. na nawozy mineralne na grunta torfowe włościańskie w perymetrze bagien Oleskich i Stojanowskich po 1000 K. w perymetrze regulacji Pustej 2.000 K. a w perymetrze bagien Rzemieńskich, tudzież regulacji Błotni i górnej Trześniówki po 500 K. czyli razem a) z funduszu krajowego 5.500 K b) z funduszu państwowego 5.500 K. Razem 11.000 K — Suma poz. 17 — 15.500 K.

Poz. 17a. Na powiększenie funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych IV. rata z 10-lecia — K.

Suma działu B. — 6,822.536 K.

Suma działu A. — 122.000 K.

Ogółem suma wydatków — 6,944.536 koron.

Dochody.

A) Studya przygotowawcze.

Poz. 1. Zwrot kosztów zdjęć i opracowania projektu regulacji a) Błóżewki 6.068 K b) Rudawy 6.220 — razem 12.288 K.

Poz. 2. Subwencya c. k. Skarbu państwa nu utrzymanie kursu dozorców drenarskich — 4.000 K.

Suma działu A 16.288 K.

B) Wykonanie budowli wodnych.

Poz. 3. Dochód z pożyczki 7,000.000 koron na regulację rzek kanałowych (poz. 9 wydatków) 773.600 K.

Poz. 4. Dochód z pożyczki komunalnej 3,000.000 na uzupełnienie regulacji rzek kanałowych w I. okresie 600.000 koron.

Poz. 5. Dochód z pożyczki 6,150.000 K. na regulację rzek karpackich (poz. 13 lit. b) c) d) wydat.) 290.600 K.

Poz. 6. Datki państwowe na regulację rzek karpackich a) Biały (poz. 13a) wydat.) 105.142 K b) Dniestru górnego (poz. 13b) wydatków) 197.142 — 302.284 koron.

Poz. 7. Datki państwowe i konkurencyjne na popieranie ustawowych przedsięwzięć melioracyjnych (poz. 14 wydatków) a mianowicie:

a) na zabudowanie potoków górskich w Dorzeczu Dniestru datek państwa 40.400 K.

b) na regulację potoku Pustej (Radosławski) 1. datek państwa 24.960 K 2. datki konkurencyjne 24.960 — Razem 49.920 K.

c) na regulację Sołotwy i Rokitny — K.

d) na regulację Łęgu w powiatach Niżańskim i Kolbuszowskim datek państwa 30.000 K.

e) na obwałowanie Wisły między Dunajcem a Nowym Brniem w powiecie dąbrowskim. 1. datek państwa 90.000 K, 2) datki konkurencyjne 20.000 K. Razem 110.000 K.

f) na obwałowanie Wisły od Niepolic do ujścia Raby: 1. datek państwa 92.832 K. 2. datki konkurencyjne 46.416 koron K. Razem 139.248 K.

g) na obwałowanie Wisły od Uścia Raby do Woli rogowskiej: 1. datek państwa 90.000 K. 2. datki konkurencyjne 45.000 K. Razem 135.000 K.

h) na regulację potoku Błotni z dopływami. 1. datek państwa 27.600 K 2) datki konkurencyjne 27.600 K — Razem 55.200 K.

i) na kolmatację bagien naddniestrzańskich: 1. datek państwa 80.000 K. 2. datki konkurencyjne 40.000 K. Razem 120.000 K.

k) na regulację Wereszycy z dopływami: 1. datki państwa 81.600 K. 2. datki konkurencyjne 40.800 K. Razem 122.400 koron.

l) na regulację górnej Trześniówki z dopływami: 1. datek państwa 70.000 K. 2. datki konkurencyjne 60.000 K — Razem 130.000 K.

m) na osuszenie bagien Rzemień-

skich: 1. datek państwa 25.333 K —
2. datki konkurencyjne 25.333 K. Razem
50.666 K.

n) na osuszenie regulacji Bugu, da-
tek państwa 84.133 K.

o) na regulację Pełtwi z dopływami:
1. datek państwa 160.275 K. 2. datki kon-
kurencyjne 32.055 K — Razem 192.330 K.

p) na zabudowanie potoku Krze-
mionki, datek państwa 30.000 K.

r) na uzupełnienie regulacji Wisło-
ka i Pielnicy, datek państwa 48.750 K.

s) na regulację Raty z dopływami.
1. datek państwa 121.600 K. 2. datki kon-
kurencyjne 60.800 K. — Razem 182.400 K.

t) na regulację Tyśmienicy z dopły-
wami i potoku Setnianki: 1. datek pań-
stwa 135.880 K. 2. datki konkurencyjne
56.240 K. — Razem 192.120 K.

u) na obwałowanie lewego brzegu
Wisły od stacji Białuchy w Grzegórz-
kach do ujścia Białuchy: 1. datek pań-
stwa 47.500 K. 2. datki konkurencyjne
5.000 K. Razem 52.500 K.

v) na podwyższenie lewego wału
nadwiślańskiego od ujścia Białuchy do
granic państwa: 1. datek państwa
45.000 K. 2. datek spółki wodnej 10.000
kron. Razem 55.000 K.

w) na podwyższenie prawego wału
nadwiślańskiego między Podgórzem a
Niepołomicami: datek państwa 45.000 K.
2. datek spółki wodnej 10.000 K. Razem
55.000 K.

y) na regulację Błóżewki z dopły-
wami: 1. datek państwa 40.800 K. 2. da-
tki konkurencyjne 20.400 K. Razem 61.200
kron.

z) na regulację Rudawy z dopły-
wami: 1. datek państwa 90.000 K. 2.
datek powiatu krakowskiego 11.250 K.
3. datek powiatu Chrzanowskiego 8.750
kron, razem 110.000 K. — Suma poz. 7
2,046.267 K.

Poz. 8. Datki konkurencyjne na
konserwację robót melioracyjnych (poz.
15. wydatków) a mianowicie:

a) regulacji Trześniówki 1.000 K,
b) regulacji Łęgu 2.000 K.
c) regulacji Przegnojówki 1.000 K.
d) zabudowań potoków górskich
w dorzeczu Skawy 1.000 K.

e) regulacji Krzemienicy 5.000 K.
f) regulacji Gnilej Lipy górnej
sekcji 500 K.

g) regulacji Złotej Lipy 1.000 K.

h) regulacji potoku Dumnego 750 K.

i) obwałowania Wisły i Sanu w pow.
tarnobrzeskim 4.500 K.

k) obwałowania lewego brzegu Du-
najca od ujścia Więckówki do mostu ko-
lejowego w Bogumiłowcach 500 K.

l) obwałowania lewego brzegu Du-
najca od mostu kolejowego w Bugumi-
łowcach do Biskupic radłowskich 500 K.

m) obwałowania Wisły i Wisłoki
w powiecie Mieleckim 5.750 K. Suma
poz. 8. — 23.500 K.

Poz. 9. Zasiłki państwowe i datki
konkurencyjne na popieranie mniejszych
robót melioracyjnych (poz. 16 wydatków):

a) na konserwację osuszenia bagien
Stojanowskich, zasiłek państwowy 1.200
kron.

b) na konserwację osuszenia bagien
Oleśkich, zasiłek państwowy 670 K.

c) na drenowanie gruntów włościań-
skich: zasiłek państwowy 200.000 K.
datki konkurencyjne 200.000 K. Razem
400.000 K.

d) na osuszenie gruntów w De-
meszkowcach (pow. Rohatyn): 1. zasiłek
państwa 2.835 K. 2. datki konkurencyjne
2.835 K. Razem 5.670 K.

e) na osuszenie gruntów włościań-
skich w Małnowie (pow. Nościska): 1. za-
siłek państwa 6.478 K. 2. datki konku-
rencyjne 6.478 K. Razem 12.956 K.

f) na osuszenie łąk w Oleszycach
starych (pow. Cieszanów): 1. zasiłek
państwa 3.800 K. 2. datki konkurencyjne
3.800 K. Razem 7.600 K.

g) na regulację potoku „Stara rze-
ka“ w gminach Dąbrowica i Łozina (po-
wiat Grodek): 1. zasiłek państwa 2.333 K.
2. datki konkurencyjne 2.333 K. Razem
4.666 K.

h) na uzupełnienie zabudowania po-
toku Stańkowskiego, kredyt dodatkowy,
zasiłek państwa 800 K.

i) na drenowanie gruntów włościań-
skich w gminie Budy łańcuckie i Świę-
toniów: 1. datek państwa 7.667 K. 2. da-
tki konkurencyjne 7.667 K. razem 15.334 K.

k) na budowę wodociągu w Kalwa-
ryi zebrzydowskiej: 1. datek państwa
15.000 K. 2. datki konkurencyjne 15.000 K.
Razem 30.000 K.

l) na regulację kanału Bucowskiego

(pow. Przemyśl): 1. zasiłek państwa 15.000 K. 2. datki konkurencyjne 15.000 koron, razem 30.000 K.

m) na regulację potoku Wolanki, zasiłek państwa 3.280 K. Suma poz. 9. 512.176 K.

10. Zasiłki państwowe na popieranie kultury torfowisk (poz. 17. wydatków):

1. w Chiszewicach 250 K.
2. w Sielcu 500 K.
3. w Kuliczkowie 500 K.
4. w Peczeni 500 K.
5. w Rzęśni Polskiej na gruntach Dr. Tadeusza Marsa 500 K.

6. na nawozy mineralne na grunta torfowe włościańskie, w perymetrze bagien Oleskich i Stojanowskich po 1.000 K. w perymetrze regulacji Pustej 2.000 K a w perymetrze bagiem Rzemieńskich, tudzież regulacji Pustej, Błotni i górnej Trześniówki po 500 K = 5.500 K Suma poz. 10. 7.750 K.

Suma działu B 4,556.177 K.

Suma działu A. 16.288 K.

Ogółem suma dochodów 4,572.465 K.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by do kosztów budowy wodociągu w Rozdole przyczynił się z Funduszu krajowego w $\frac{1}{3}$ części i wstawił odpowiednią sumę w budżet na rok 1910 jak również by wyjednał u Rządu przyczynienie się do tej budowy w $\frac{1}{3}$ części kosztów z funduszy państwowych — to wszystko pod warunkiem, gdy gmina Rozdół $\frac{1}{3}$ część kosztów budowy tego wodociągu z własnych poniesie funduszy.

Tem załatwiona zostaje petycja do l. 453/08.

2) Petycją do l. 1003/08 prosi gr k. urząd parafialny w Krzywczu dolnym pow. Borszczów — o zapomogę na wywiercenie dwóch studni;

3) Petycją do l. 1166/08 prosi gmi na Landestreu pow. Kałusz o datek na reperację i utrzymanie wodociągu;

4) Petycją do l. 1897/08 prosi Franciszek Krawczyk, gospodarz z Kaniowa, pow. Biała o odbudowanie śluzy zniszczonej przez wylew Wisły;

5) Petycją do l. 2139/08 prosi Wasył Stefanyk Hawryła z Różnowa pow. Sniatyn o odszkodowanie z powodu zabrania gruntu przez rzekę Rybnicę.

Co do tych pozycji 2, 3, 4 i 5, wnosi Komisja budżetowa:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycje 2, 3, 4 i 5 odstępuje się Wydziałowi krajowemu celem zbadania i zdania sprawy Sejmowi.

Tem załatwione są petycje do ll. 1003/08, 1166/08, 1797/08, i 2139/08.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje wszystkie petycje dochodów i wydatków rubryki IX. na lata 1908 i 1909 wraz ze wszystkimi wnioskami komisji, zechce rękę podnieść. (Większość). Są przyjęte.

Następuje rubryka X. „Rolnictwo“. Rozprawa ogólna otwarta. Udzielam głosu p. Stefczykowi.

P. **Stefczyk.** Wysoki Sejmie!

W rozprawie ogólnej nad budżetem spraw rolniczych ośmielam się zabrać głos z tego powodu, aby zaznaczyć nasze stanowisko wobec organizacji rolniczych, które z funduszy krajowych doznają poparcia. Rzecz oczywista, że stronnictwo nasze najsympatyczniej usposobione jest dla pracy i działalności Towarzystwa Kółek rolniczych, które przez dwadzieścia kilka lat swoją zapobiegliwą pracą budziło ten lud z jego gnuśności i apatii, zaprawiało go do łącznej pracy nietylko między sobą, ale i z innymi warstwami społeczeństwa, uczyło go organizować się w większe kręgi i ciała, ułatwiając pracę i postęp społeczny, oraz ekonomiczny i rozkrzewiało te zasady, że w spełnieniu sprawiedliwości dla wszystkich, jest i ludu i kraju naszego przyszłość.

Głównym niewątpliwie zadaniem tego towarzystwa było rozbudzenie sił społecznych i dlatego nie rozchodziło się o to w pierwotnej działalności, by ograniczyć jej zakres tylko na pewne sfery zadań, ale ażeby organizować kierunki i popierać to wszystko, co dotyczy stosunków włościańskich, co interesować może tę ludność i zainteresowawszy ją dla wspólnej pracy, zbliżyć ku sobie i dźwignąć.

I dlatego to program działalności tych towarzystw był nierzwykłym rozległym, obejmował bowiem wszystkie zadania kulturalne i oświatowe, objął także działalność na polu rolnictwa i na polu handlowym.

Nie chodziło bowiem jedynie tylko o to, ażeby pewne ściśle określone zadania w najkrótszym czasie rozwiązać, ale o to, by stosownie do rozmaitych warunków, wśród jakich ludność się znajdowała, stosownie do tego, kto stanął na czele pracy lokalnej, jakie miał upodobanie i uzdolnienie — można znaleźć grunt do współdziałania i ludność skupić.

A jeżeli się zwróci uwagę na to niezmiernie zaniedbane pole pracy oświatowej społecznej, jakie zastały Kółka rolnicze w chwili, gdy rozpoczęły swoją działalność, na te trudności wewnętrzne i zewnętrzne, z jakimi miały do czynienia, gdy się weźmie na uwagę te liczne zadania a szczupłe środki jakie miały do rozporządzenia — to rzecz jest istotnie podziwiania godna, iż w tak krótkim czasie zdołały się swoją pracą przyczynić do znacznych postępów wśród ludu; trzeba więc przyznać, że zasługi tego towarzystwa są dla kraju olbrzymie.

Nie można się dziwić, że najpierw ucepiono się tych zadań, których rozwiązanie zmierzało do usunięcia największych dokuczliwości w codziennych stosunkach i warunkach życia naszej ludności wiejskiej, że zatem, może nawet nie całkiem zgodnie z głównym kierunkiem swojego zadania, czepiły się sprawy zreformowania stosunków lokalnych, osobliwie handlu wiejskiego, które to zadanie utrudniało w wysokim stopniu rozwiązywanie zadań na polu rolniczym.

Ale jeśli ogarniemy całość tej pracy nad poprawą stosunków handlu wiejskiego, jeżeli uprzytomnimy sobie ten stan rzeczy w wsi, jaki w zakresie stosunków handlowych panował przed dwudziestu kilku laty, ten wyzysk, jaki na każdym kroku odczuwała ludność przy zaopatrywaniu się w środki dla zaspokojenia najkonieczniejszych potrzeb swego życia, jeżeli zdamy sobie sprawę z tego, że oprócz tych kilkuset, może tysiąca sklepików Kółek rolniczych, dały te towarzystwa Kółek rolniczych pobudkę, impuls, wskazywały drogę i wykształciły siły dla stworzenia i prowadzenia zdrowego prywatnego handlu wiejskiego w rękach chłopskiej ludności, że dziś po tych 20 kilku latach tej pracy w miejsce tych paruset chrześcijańskich sklepików, jakie wtedy były czynne, mamy dziś kilka, może kilkanaście tysięcy sklepików, dających uboczny zarobek ludności wiejskiej, będących uzupełnieniem ich pracy rolniczej i wytwarzających zdrową konkurencję

innemu także handlowi — to ogarniając okiem całość pracy na tem polu, musimy przyznać i stwierdzić, że to towarzystwo Kółek rolniczych przy organizacji, jaką posiadało, dzielnie i szczęśliwie rozwiązało swoje na tem polu zadanie.

Prowadzenie pracy dalszej w tym kierunku, niewątpliwie może być także i w dalszym ciągu zadaniem tego Towarzystwa

(P. Stojalowski. Musi tak postępować.)

Nie jest jednak koniecznością, ażeby to Towarzystwo już tylko tym kierunkiem pracy swojej się zajmowało.

Wogóle trzeba to stwierdzić, że w miarę rozwoju społeczeństwa i w miarę postępu pracy jego, ludności na polu społecznym i ekonomicznym, z natury rzeczy musi przychodzić do coraz większego specjalizowania się, do zorganizowania się w odrębne związki czy instytucje, podejmujące pewne szczególne zadania i posiadające także organizację, odpowiednio do tych zadań urządzoną i przygotowaną.

Specjalizowanie konieczne jest nie tylko co do zadań, ale i co do środków, jakie są potrzebne, ażeby podjęte pewne trudniejsze i bardziej skomplikowane zadania należycie rozwiązać.

Obok Towarzystwa Kółek rolniczych z biegiem czasu powstawały i rozwijały się też i inne instytucje, które jak np. Towarzystwo Szkoły ludowej (przykładowo tylko tę rzecz ilustruję), przyjęło na siebie większą część tych czysto oświatowych zadań, które Towarzystwo Kółek rolniczych ze swej strony spełniało, zakładając czytelnie rolnicze, utrzymując biblioteki itp.

Obok tego trzeba jednak uwzględnić, że z natury rzeczy coraz więcej ludność, która łączyła się pod wpływem zdrowej propagandy w owe lokalne Związki, odczuwała coraz bardziej potrzebę zainteresowania się temi zadaniami, jakie odnosiły się do jej głównego warsztatu pracy, tj. do zadań rolniczych.

To pole musiało być w przeważnej części z początku, niejako zepchnięte na dalszy plan, bo podjęcie pracy w tym kierunku, wymagało bądźco bądź znacznie większych środków i większego też doświadczenia w prowadzeniu tego rodzaju pracy, a tymczasem te środki po największej

części znajdowały się w rękach innych; Towarzystw rolniczych, mianowicie głównie w rękach towarzystwa rolniczego krakowskiego i towarzystwa gospodarskiego lwowskiego, które jednakże zadanie swoje w owym czasie, to jest w pierwszym zakresie działalności Towarzystwa Kółek rolniczych, pojmowały jednostronnie, w zbyt małym stopniu, poczuwały się do współdziałania z Towarzystwem Kółek rolniczych a w tej swojej działalności nie przypuszczały do wpływu tych rzesz rolniczej ludności, o której podniesienie gospodarskie i ekonomiczne, przedewszystkiem powinno się było rozchodzić.

Przypominamy sobie te czasy, kiedy z trudnością wydobyć można było 2000 Koron zasiłku z tych rozmaitych funduszków, jakie Towarzystwa rolnicze krakowskie, czy gospodarskie lwowskie posiadało na popieranie działalności Towarzystwa Kółek rolniczych wtenczas, kiedy Rząd centralny na te cele skłonny był pewne fundusze dawać, ale jedynie za pośrednictwem owych towarzystw.

Sam byłem tego świadkiem (jako członek Głównego Zarządu Towarzystwa Kółek rolniczych), jak targować się trzeba było o to z roku na rok, ażeby tysiąc czy dwa tysiące Koron z tych funduszków za pośrednictwem Towarzystwa rolniczego wydobyć. Cokolwiek się potem to usposobienie i stosunki zmieniły, ale bądźco bądź Towarzystwo Kółek rolniczych nie zostało i nie jest dotychczas wyposażone w fundusze potrzebne mu w tym stopniu, w jakim byłoby koniecznym, aby te różne zadania jakie na polu podniesienia rolniczego naszej ludności włościańskiej są do spełnienia, można było skutecznie popierać i rozwiązywać.

A trudniejszym jest to zadanie także i z tego powodu, że utrudnia je nienaturalny, zdaniem mojem, podział pracy, jaki z konieczności (przynajmniej o ile chodzi o Towarzystwo Kółek rolniczych) został zaprowadzony przez to, że dotąd jako wyłączną swoją dziedzinę zachowały Towarzystwa rolnicze krakowskie i Towarzystwo gospodarskie lwowskie, wszystkie sprawy, które odnoszą się do hodowli bydła, pozostawiając Towarzystwu Kółek rolniczych tylko pewną możność do zajmowania się innymi sprawami rolniczemi, uprawą roślin, ziemi itp.

Tymczasem tych dwu sfer pracy rolniczej, hodowli bydła i pracy około uprawy roślin i ziemi od siebie oddzielać

całkiem nie można, a dla Towarzystwa Kółek rolniczych, o ileby ono miało być i pozostać w dalszym ciągu też tym głównym zawodowym organem dla podnoszenia pracy rolniczej wśród najszerszych warstw ludności rolniczej, przejście na ten teren pracy, to znaczy zajęcie się również sprawami hodowlanemi, zdobycie tych wszystkich środków, które z funduszków krajowych i państwowych na te cele byłyby przeznaczone, okazałoby się rzeczą nieodzownie potrzebną.

Bądźco bądź, ten cały dotychczasowy stosunek, jaki istniał między Towarzystwem Kółek rolniczych a Towarzystwem rolniczem w Krakowie z jednej strony i Towarzystwem gospodarskim lwowskim z drugiej strony, nie da się żadną miarą dłużej utrzymać i zmienionym być musi.

Rozumiemy, że sprawa ta od razu jednym obrotem ręki nie da się ukształtować należycie, rozumiemy, że dorywczo nie jesteśmy w możności odmówić także i z naszej strony przychylenia się do takiego poparcia z funduszków krajowych dla Towarzystwa rolniczego krakowskiego i lwowskiego — jak to znalazło wyraz swój w tym preliminarzu budżetowym — i za tymi środkami pomocy dla tych Towarzystw z funduszków krajowych głosować będziemy.

Jednakże musimy to zauważyć, iż w dalszym ciągu, żadną miarą stanowiska tego utrzymałbyśmy nie mogli i że bądźco bądź, zmiana tego stosunku, jaki dziś istnieje w szafowaniu publicznymi funduszami państwowymi i krajowymi na cele rolnicze, jest nieodzowną i w najbliższym czasie musi nastąpić.

Złączyć się to powinno wedle mego zapatrywania z przeobrażeniem koniecznym w samym ustroju Towarzystw rolniczych, jeżeli te Towarzystwa rolnicze (mam na myśli wszystkie Towarzystwa rolnicze, nie tylko krakowskie i lwowskie) wogóle mają uzdolnienie i powołanie do tego, ażeby zastępywać interesa ogółu rolniczej ludności naszego kraju, ażeby je bronić, ażeby mogły być uważane za zawodową organizację rolniczą, której potrzeby żywo odczuwamy.

Tylko co do sposobu i dróg, jakimi by należało to ważne zadanie rozwiązać, nie występujemy obecnie i nie chcemy zbyt wczesnie występować z propozycjami. Koniecznym jest wszakże doprowadzenie do znacznego przeobrażenia w samej organizacji tych wszystkich towa-

rzystw rolniczych i w sposobie przeznaczania środków z funduszy krajowych i państwowych na różne cele działalności tych organizacji także i w tym kierunku, ażeby oddzielić różne zadania. dziś nieraz sprzeczne, a przynajmniej w kolizyę z sobą wchodzące, ażeby zaprowadzić odpowiedni podział pracy pomiędzy rozmaite organizacje, a takie zadania, które mają na celu zaspokojenie wspólnych interesów większej i mniejszej własności rolniczej, przydzielić tej organizacji, któraby miała być wyrazem dążności, wyrazem interesów ogółu rolników.

Natomiast inne zagadnienia, któreby były specjalnymi zagadnieniami zawodowymi pewnych tylko kół ludności rolniczej czy większej, czy mniejszej, czy opierającej się głównie na własności lasowej, czy na innych typach rolniczej własności, te należałoby przydzielić osobnym stowarzyszeniom, mogącym tem skuteczniej zadania właściwe im spełniać.

Wogóle mniemam, że nietylko zbyt wielkie skupienie rolniczych zadań w jednej organizacji dzisiaj już nie odpowiada potrzebom społeczeństwa rolniczego — i utrudnia rozwój tych organizacji, ale że też nieodzowną jest rzeczą, ażeby zbyt wielka centralizacja w samej działalności takich organizacji była zastąpiona zdrową decentralizacją bez usuwania ścisłej łączności między pojedynczymi stopniami organizacji, ale bez dalszego utrzymywania tego systemu, jaki dziś czy to w Towarzystwie Kółek rolniczych czy także i w innych organizacjach rolniczych, zachodniej i wschodniej Galicyi daje się spostrzegać.

Centralizacja ma to złe, że nie pozwala wykształcić i rozwinać się tym siłom w społeczeństwie, w kraju, jakie w różnych okolicach i powiatach istnieją, a które dlatego, że nie są zatrudnione, że nie znajdują pola do działania szerszego poza najbliższymi kółkami życia osobistego, że wreszcie organizacje te nie rozporządzają dostacznymi środkami, któreby im umożliwiały szerszą pracę w okręgach i powiatach, nie są należycie zużytkowane i nie rozwijają się. Przez to tworzy się wyjałowienie sił, utrudnia się podniesienie społeczeństwa przez ożywienie samodzielnej pracy, przez stworzenie pomiędzy różnymi warstwami ludności rolniczej wspólnego pola działania, a z nadto skąpe siły pojedynczych towarzystw zużywa na zadania biurokratyczne, dające się rozwiązać zwykle tylko szablo-

nowo dlatego, że ich za wiele, że są z nadto rozmaite, ażeby każdym zadaniem można się indywidualnie zająć, wniknąć w szczegóły. ażeby je można pamiętać i umysłem ogarnąć, inaczej aniżeli przy pomocy środków mechanicznych biurokratycznych, które je pozwalają utrzymywać w ewidencji. Konieczną jest więc decentralizacja, oparta na zdrowych podstawach, ułatwiająca należyte zatrudnianie sił społecznych, nie sposób zabawkowy, ale dająca środki i sposoby należytego działania.

Towarzystwo Kółek rolniczych ze swojej strony, jak wiadomo, dąży do tego, ażeby wzmocnić tę organizację swą powiatową, względnie okręgową, takimi środkami drobnymi, jakie znalazły wyraz w preliminarzu budżetu.

Celu tego się nie osiągnie zresztą choćby się o kilka tysięcy kor. więcej przeznaczyło na popieranie powiatowej organizacji Kółek rolniczych; przez to utrudniłoby się jednak wytworzenie takich warunków, jakie są niedozownne i konieczne, jeżeli organizacja rolnicza powiatowa miałaby być żywotną i działać nie dla pozorów, ale dla rzeczy samej.

Powtóre mniemam, że unikać tego należy w obecnej chwili, dla zawodowej organizacji rolniczej, — nie mówię dla całego kraju — przełomowej. Nie chcę nadużywać tego wyrażenia, ale co do tej sprawy, to wyrażenie niejest nadużyciem.

Sądzę więc, że przesądzać tej sprawy przez wydatne zasilanie funduszy Towarzystwa Kółek rolniczych, głównie na te cele, byłoby niewłaściwe.

Że towarzystwo zasługuje na najwydatniejszą pomoc ze strony funduszu krajowego, to pewna — i ja pozwolę sobie wniosek konkretny w tym kierunku postawić, ale z tem zastrzeżeniem, że nie należy marnować tych sił i środków na zasilanie i wzmocnianie tego, co nie będzie miało warunków żywotności, co stanowiłoby przeszkodę w rozwiązaniu tej całej sprawy, nietylko z punktu widzenia interesu tow Kółek rolniczych, ale z punktu widzenia ogółu interesów rolniczych całego kraju.

Jeżeli zaś chodzi o powiatowe, czy okręgowe organizacje, jeżeli wogóle chodzi o organizacje rolnicze, to nie przyczyniajmy się w obecnej chwili do tego, ażeby rozdział, jaki istnieje pomiędzy większą a mniejszą własnością, między obszarem dworskim a gminą utrwa-

lić i wzmocnić, w tej chwili, gdy naszym wspólnem, jak możnaby sądzić, dążeniem jest, ażeby je połączyć. Uchwalenie rozdziału i rozbratu byłoby wzmocnieniem odrębnej organizacji dla mniejszej własności, przez utrwalenie odrębnych organizacji powiatowych dla Kółek rolniczych, przez wzmocnienie okręgowych organizacji Towarzystw rolniczych, mających siedzibę we Lwowie i Krakowie. Dla wzmocnienia tych odrębnych organizacji, które powinny właśnie przez połączenie się utworzyć podstawę dla wspólnej organizacji zawodowej, rolniczej nie utrudniamy tej pracy, która nas w najbliższej przyszłości czeka.

Podniósłszy ten moment, chcę jednak z równym naciskiem zaznaczyć, że w całym dalszym rozwoju zbiorowej pracy na polu podniesienia rolnictwa u ludności włościańskiej, którą my tu w pierwszym rzędzie reprezentujemy, ludność ta nie będzie i nie może być skłonna do poddawania się pod czyjąkolwiek kuratelę. Ona czuje się dojrzałą i uzdolnioną, ażeby samodzielnie być czynną, ażeby o swoich interesach radzić i decydować.

W tych organizacjach musi być przeznaczony ludności włościańskiej nie tylko równorzędny współdziałal i równorzędnie pole pracy, ale współdziałal tem znaczniejszy, im znaczniejszym jest żywioł ludności rolniczej włościańskiej im rozleglejsze są interesa rolnicze, dotyczące ludności włościańskiej.

Jest rzeczą pożądaną, ażeby przez współdziałanie większej i mniejszej własności mogli rolnicy drobni korzystać z doświadczenia większych rolników. Ale jest rzeczą najważniejszą, ażeby przez własną pracę, przez przyjęcie odpowiedzialności, przez wniesienie własnego doświadczenia i chłopskiego rozumu, ożywione także zostały nowymi siłami organizacje zawodowe rolnicze, co wyszłoby na pożytek całego kraju i przyczyniłoby się do podniesienia ekonomicznego, nie tylko drobnej, ale i większej własności.

Jestem przekonany, że takie współdziałanie, w którym nie tylko doradcy, ale i decydujący, stanowią głos pozostawiony rolnikom włościanom, przyczyniłoby się do lepszego ocenienia odrębnych warunków pracy rolniczej w naszym kraju, do zrozumienia odrębnych stosunków, jakimi kraj nasz odznacza się w porównaniu z innymi krajami, i

wówczas kraj nasz, nie naśladować obcych przykładów i wzorów, pracowałby twórczo i samodzielnie na polu rolnictwa. Do tego należałoby wszelkimi siłami dążyć przez utworzenie organizacji zawodowej, w której włościanie czuliby się jak u siebie w domu, na właściwym polu pracy.

To jest nasze stanowisko w zakresie spraw, dotyczących specjalnie ludności rolniczej.

Pozwoliłem je sobie już w dyskusji budżetowej ogólnie zaznaczyć, a obecnie pozwoliłem sobie nadużyć cierpliwości Izby ażeby w szczególności nasze stanowisko wobec istniejącego Tow. Kółek rolniczych w kraju zaznaczyć i konkretny wniosek zaproponować, a mianowicie, aby w Rubr. X. przy poz. 52. wydatek pod lit. e w kwocie 12.000 K, oznaczony, podnieść na 20.000 K.

Dlatego przy tej pozycji proponujemy podwyżkę, skłoniły nas do tego powody, których bliżej już rozważać nie chcę, aby nie tracić czasu.

Prosiłbym tylko, aby Wysoka Izba, uwzględniając zasługi i potrzeby Tow. Kółek rolniczych zezwoliła na ogólne cele rozwoju rolniczej, i handlowej działalności Kółek rolniczych pod kierunkiem i kontrolą głównego Zarządu, wstawić zamiast 12.000 kwotę 20.000 K.

Skończyłem.

P. Cielecki. Proszę o głos.

Marszałek. P. Cielecki ma głos.

P. Cielecki. Wysoka Izbo!

Przemawiając przy Rubr. X., którą objęte są towarzystwa gospodarskie i instytucje o kierunku rolniczym, pozwolę sobie wrócić do dyskusji, jaka miała miejsce w Izbie, nad sprawozdaniem o sprawozdaniu z czynności Dep. III. Wydziału krajowego.

Wtedy p. Sodomora podniósł, jakoby Towarzystwo Kółek rolniczych i Towarzystwo „Proświta“ były zupełnie identyczne, jakoby te dwa Towarzystwa miały tesame cele, w jednym i tym samym kierunku działały.

Otóż pozwolę sobie zwrócić uwagę, że sama nazwa „Proświta“ nadaje temu Towarzystwu cechę czysto oświatową, a obok działalności oświatowej, rozwija ono też bardzo wydatną działalność wydawniczą. Z kierunkiem tej wydawniczej działalności ja osobiście nie zgodziłbym się, gdyż nie idzie on ku zgodzie i harmonii

obu narodowości zamieszkujących ten sam kraj.

Pozwoliłem sobie przed kilku laty wskazać na te wydawnictwa i przeczytać z nich całe ustępy.

Przyznaję, że obecnie już te wydawnictwa „Proświty“ są prowadzone w troszkę łagodniejszym kierunku, mimo to wciąż jeszcze — jak np. te ostatnie „Bohdanowa sława“, „Pawło Połubotok“, „Tarasowi pomynki“ i t. p. — w nieprzyjaznym duchu przeciwko nam występują.

Ale to pomijam i przechodzę do działalności rolniczej „Proświty“. Działalność ta jest rzeczywiście wydatną, wydawnictwa w kierunku rolniczym są bardzo dobre, dobrze przeprowadzone i staranne; zawsze jednakże zupełnie inny duch tkwi w tem towarzystwie jak w naszem.

I tak n. p. istnieje stowarzyszenie mleczarń ruskich „Sojuz“, o którym w komisji gospodarstwa krajowego dowiedzieliśmy się różnych nowych rzeczy n. p. że nie przyjmowało na pastwiska krów polskich, nie przyjmowało mleka od krów staroruskich. To są cechy zupełnie nieznanne naszym Kółkom, cechy ekskluzywne, stronnicze i ukraińskie; my stoimy ponad wszelkimi stronnictwami, polityką się zupełnie nie zajmujemy i działamy dla obydwóch narodów równomiernie.

Jako dowód przytoczę, że mamy cały szereg Kółek ruskich; mógłbym ich całą litanię, bo ze 30 tutaj przeczytać n. p. Sielec, Grażowa, Ochlowice, Bybło, Rohatyn i t. d., w których administracja jest ruska, a jednak należą do nich i Polacy.

Tyle chciałem podnieść co się tyczy odrębności i kierunków naszych dwóch Towarzystw.

P. Sodómora narzekał, że „Proświta“ bywa zwykle pokrzywdzona, bo otrzymuje bez porównania mniej od nas. Pozwolę sobie jednak zauważyć, że w tym roku „Proświta“ może się zupełnie pocieszyć, bo na cele rolnicze otrzymała podwyższenie 10.000 K, a my tylko 3.500 K; to w każdym razie jest dowodem, że jesteśmy i sprawiedliwi i odnosimy się z przyjaźnią do narodu ruskiego.

Co się tyczy działalności naszego Towarzystwa Kółek, to p. Stefczyk bardzo się uprzejmie o niej wyraził i podniósł jej znaczenie, ja przeto, żeby Panów tem nie zatrudniać, powiem tylko,

że ta działalność się coraz więcej rozwija, bo n. p. mamy osobną sekcję rolniczą, na której czele stoją profesorowie wyższej szkoły rolniczej dublańskiej, mamy siły fachowe w biurze i staramy się w pewnym kierunku dobrze naprzód obmyślonym działać, między innymi działamy także próbnymi poletkami, zasiewając i uprawiając odrębne gatunki zboża na próbę i zachęcenie ludności do ich uprawy. W r. 1904 takich poletek było 146, w 1907 r. 520, a uprawiano w podobny sposób przestrzeń 235 morgów. Zawsze jestto coś poważniejszego.

Odbyliśmy także próbę z ulepszeniem łąk na 80 parcelach. Nasi lustratorowie a raczej instruktorowie rolniczy są poniekąd wędrownymi nauczycielami i w licznych Kółkach miewają wykłady, pouczenia; zwiedzamy pojedyncze gospodarstwa; otrzymujemy od Towarzystwa rolniczego i galicyjskiego pewne fundusze na premiowanie n. p. wzorowych gnojarni.

Są więc te gospodarstwa zwiedzane, lustrowane, poprawiane, jednym słowem ci nasi lustratorowie oddziałują bardzo dodatnio w kierunku rolniczym.

Zarząd główny pośredniczy także w sprowadzaniu przedmiotów potrzebnych rolnictwu i tak n. p. w r. 1907 sprowadził 241 $\frac{1}{2}$ wagonów sztucznych nawozów dla Kółek — bardzo poważna cyfra — nasienia dla różnych odmian zbóż, ziemniaków i t. p. za sumę 142.000 K, masyżn za 55.000 K, wreszcie ułatwiając Kółkom pozyskanie także tych przedmiotów, których ludność wiejska potrzebuje, sprowadziliśmy w r. 1907 — 797 wagonów węgla.

Jak się ten dział pośredniczenia w zakupnie rozwija, tego najlepszym dowodem, że w r. 1903 sprowadziliśmy tylko 93 wagonów.

Co się tyczy działania handlowego, to rozwija się ono także wcale pomyślnie. Odbywamy kontrolę i lustrację w pojedynczych Kółkach i sklepikach. Tych sklepików mamy mniej więcej 800. Lustracja odbyta w 265 sklepikach wykazała obrót w tychże w kwocie 5,350,000 koron. Zakładamy hurtownie i mamy ich obecnie świeżo założonych 7: w Zakopanem, w Krośnie, Wadowicach, Dynowie, Zaleszczykach, Żabnie, Sanoku. Ta ostatnia ma obrotu około 750.000 K.

Co się tyczy hodowli bydła, to stoi my pod tym względem w ścisłym stosun-

ku z Towarzystwem rolniczym i galicyjskim gospodarczym i współdziałamy z niemi. Gałęź ta gospodarstwa należy do pojedynczych oddziałów, a teraz coraz więcej Kółek przystępuje do tych oddziałów i korzystamy w Kółkach z tych subwencji i pewnych dodrodziejstw, które wyświadczają ludności wiejskiej te dwa Towarzystwa. Kółka otrzymują subwencyonowane buhaje, całe obory zarodowe bywają zakładane w miejscowościach, gdzie są Kółka i wogóle pod tym względem chociaż nie mamy w zakresie naszego działania tego działu chowu bydła, jednak ułatwiamy bardzo możność korzystania z tegoż ludności, którą się opiekujemy.

Tutaj muszę także nadmienić, że w ostatnich czasach zaczęliśmy się zajmować handlem nierogacizny, jak dotychczas, to we wschodniej Galicyi czyli w obrębie działalności Towarzystwa galicyjskiego gospodarczego, dopiero od paru tygodni utworzyliśmy osobne biuro u siebie. Rzecz ta dobrze się przedstawia: odtransportowaliśmy już przeszło 10 wagonów nierogacizny działając tutaj znowu jako poniekąd sekcyja w Towarzystwie gospodarczym.

Co do organizacyi, co do potrzeby pewnej łączności w działaniu na polu rolniczym, to zupełnie się zgadzam z p. Stefczykiem, że pewne zmiany w tej organizacyi są potrzebne i wskazane.

Co do mnie — przemawiam tu wyłącznie w imieniu naszego zarządu a właściwie w imieniu Wydziału Kółek rolniczych — pozwolę sobie pod tym względem moje zdanie objaśnić.

Pragniemy nadal pozostać tą organizacją rolniczą u dołu, bo uważamy się jak dotychczas jako najwięcej powołani do przedstawiania interesów rolnika małego tj. włościanina i pragniemy pozostać tą organizacją u dołu zachowując nasze Kółka rolnicze.

Nie jest jednak zupełnie wykluczeniem, aby przy tych naszych Kółkach rolniczych były we wschodniej Galicyi Kółka ruskie np. „Krużki“ lub coś podobnego.

Dalej przyznajemy, że jest potrzeba pewnej pośredniej organizacyi czy powiatowej czy okręgowej silnej, któraby miała biuro dobrze zorganizowane, biuro techniczne, któreby niosło pomoc wszędzie, gdzie tego byłaby potrzeba rolnikowi mniejszemu i większemu.

Wreszcie przyznajemy i zgadzamy się najzupełniej na to, aby była także pewna wspólna organizacya u góry, rodzaj Rady rolniczej, ale to jest rzecz przyszłości. Nie wątpię, że po części dojdziemy a może i zupełnie do porozumienia i coś pożytecznego dla kraju pod tym względem stworzonym będzie.

Jednakowoż pragniemy przytem, aby interesy wogóle rolnictwa, nietylko drobnego, małego, ale i średniego większego były przedstawione i znalazły pewną opiekę, bo na ten wzrost i rozwój rolnictwa nietylko wpływa mały rolnik drobny, ale i średni i wielki.

Szanowny poseł Stefczyk temu dni parę w tej Wysokiej Izbie wyraził się, gdy była mowa o produkcyi wódki, że ta wódka, która wzbogaciła niektórych, a rozpałała innych, powinna dziś służyć krajowi do podwyższenia dochodów.

Zgadzam się najzupełniej, że to jest właściwe źródło do podniesienia naszych dochodów krajowych, jednakowoż pragnąłbym, ażeby ten przemysł gorzelniczy choć on nie jest małorolny, ale średniorolny i wielkorolny, był traktowany ze stanowiska dobra kraju i nikt nie może zaprzeczyć, że rozwój silny gorzelnictwa w kraju poniekąd stanowi bogactwo kraju i że szeroka uprawa ziemniaków wpływa także na dobrobyt rolnika drobnego.

Nikt mnie nie może posądzić, jakoby nie chciał szczerze rozwoju małego rolnika, i wzmocnienia jego materyalnego i moralnego, gdyż ostatecznie całe moje dotychczasowe życie poświęciłem pracy w tym kierunku.

Ale nie możemy wpadać w ostateczność.

W dziejowej przeszłości naszej główny błąd organizacyjny był ten, że szlachta jedynie siebie uważała za naród i dla siebie wyzyskiwała państwo.

Dziś szczęśliwi jesteśmy, że się naród rzeczywiście staje narodem, że lud rozwija się i potężnieje, ale znowu dla dobra tego ludu nie poświęcimy interesów innych odcieni rolnictwa, bo wszystko razem dopiero składa się na rzeczywistą całość.

Gdy będziemy bronić interesów rolnictwa pod każdym względem i wytworzymy rolnictwo silne, to stworzymy wtedy dopiero ten dobrobyt, do którego dążymy.

Co się tyczy działalności w przy-

szłości naszych Kółek, to one z pewnością będą się stawiały swoje zadania jak najlepiej spełniać i wzmacniać tego drobnego rolnika materalnie.

W naszej działalności różnorodnej poszliśmy bardzo daleko, bo zajmujemy się także i strażami ogniowymi, których mamy 227, mamy całą organizację strażacką i około 3600 strażaków.

Tylko mimochodem chciałem o tem wspomnieć jako dowód, że staramy się zaspokoić wszelkie potrzeby ludności wiejskiej i pragniemy ją pod każdym względem bronić i zaopiekować się jej interesami.

Również pozwolę sobie zwrócić uwagę, że temu lat kilka, gdy powódź silnie dotknęła nasz kraj, to wyłącznie Towarzystwo Kółek rolniczych zajęło się dzięki pomocy ze strony śp. namiestnika Potockiego — niesieniem pomocy ludności wiejskiej i wtenczas z zupełnem zadowoleniem ludności wiejskiej wywiązaliśmy się z tego rzeczywiście niełatwego zadania.

Wydział krajowy a temsamem i Wysoka Izba przyjmując sprawozdanie de partamentu III. Wydziału krajowego o działalności Kółek rolniczych w roku 1905 czy w r. 1906 wskazała na pewną potrzebę działania w naszym Towarzystwie a mianowicie w ten sposób Wydział krajowy w swem sprawozdaniu podniósł, że musimy rozdzielić w naszych sklepach zyski wedle ilości towarów pobranych w tych sklepach.

Choć wprowadzenie tej nowości nie było niełatwe jednak staraliśmy się zadość uczynić życzeniu Wydziału krajowego. W r. 1906 mieliśmy 85 takich sklepów, a w r. 1907 już 127 sklepów, w których rozdzieliliśmy zyski wedle ilości pobranych towarów.

Potem Wydział krajowy wskazał, że mamy się zająć zamianowaniem mężów zaufania.

I temu życzeniu stało się, także zadość, bo we wszystkich naszych powiatach posiadamy mężów zaufania.

Dalej idąc żądał także Wydział krajowy, abyśmy się opierali na własnych dochodach.

Oto staraliśmy się wprowadzić do naszego Towarzystwa opłacone karty legitymacyjne, co było z początku połączone z wielką trudnością, ale wprowadziliśmy je, a ludność przyjęła chętnie i mamy

w tym roku przeszło 35000 kart legitymacyjnych dla członków pojedynczych Kółek rolniczych opłacanych.

Nikt więc nie może zarzucić, aby te nasze Kółka nie były czynne i aby były tylko na papierze, bo najlepszy dowód, że ci członkowie opłacają te karty legitymacyjne.

Dalej dochody nasze wzrosły — nie chcę pojedynczo wyrazić wszystkich sum, bo nie chcę trudzić nimi Wysokiej Izby, ale tytułem zwrotu za lustracye, tytułem prenumeraty przewodnika, tytułem zakupna kalendarza itd. doszliśmy w dochodach własnych do kwoty 46.000 Kor. mniejwięcej tj. że mamy dochód równający się 34% subwencji, jaką otrzymujemy; Wydział krajowy żądał, ażebyśmy się oparli na własnych dochodach.

Jest to dowód, że ta ludność znajdującą opiekę swoich interesów i spraw w Towarzystwie Kółek rolniczych, jest gotowa ponosić także i ofiary pieniężne, byleby Towarzystwo Kółek rolniczych utrzymać. Kółka rolnicze pojedyncze oprócz tego, że opłacają 8 Kor. jako członkowie wspierający Towarzystwa, prenumerują przewodnika i opłacają 3 K.

Mamy dalej Kółek około 500, które należąc jako członkowie do pojedynczych oddziałów, opłacają znów dosyć poważną kwotę, bo 10 K. Jednak jakkolwiek takie Kółko ma do uiszczenia bardzo dużo opłat, nie można powiedzieć, aby to Towarzystwo nie stało w znacznej części o własnej sile. Gdy do tego zaliczymy kosztą administracji pojedynczych Kółek, które razem wynoszą około 370.000 Kor. to się przekonamy, że lud ten świadczy bardzo dużo Towarzystwu i stara się je własnymi siłami, o ile może utrzymać.

Kółka wogóle świadczą także na cele publiczne i tak np. na cele publicznej dobroczynności.

Mamy datki pojedynczych Kółek w sumie przeszło 24.000 K., na kościoły i cerkwie przeszło 20.000 K. na dom przez Kółka rolnicze i przez pojedynczych włościan wpłynęło przeszło 26.000 K.

Jest to dowód pewnej żywotności i siły Towarzystwa, jest to dowód, że ci pojedynczy włościanie nie cotają się nawet przed wielką ofiarą, byleby Towarzystwo to nasze utrzymać.

Obecnie proszę Panów stosownie do życzeń Wydziału krajowego względnie

Wysokiej Izby przystąpiliśmy także do organizacji powiatowych.

Wprawdzie pp. Stefczyk utrzymuje, że ta organizacja powiatowa jest słabą, do niczego nie prowadzi, bo nie może być dość silna, ja pozwolę sobie twierdzić, że choć ona nie jest tak silna, jakbyśmy pragnęli, jednakowoż ona bardzo dodatnio oddziaływuje.

Mamy dotychczas zorganizowanych 37 powiatów, w których mamy ludzi znających dobrze ustrój i dążności naszego Towarzystwa, zajmują się oni pracą w tym kierunku, w jakim nasza praca głównie idzie t. j. w kierunku rolniczym i handlowym.

Odbyliśmy w lutym przeszłego roku osobny kurs dla działaczy, na którym mieliśmy bardzo poważny zastęp ludzi, których dzisiaj używamy, jako lustratorów, instruktorów, jednym słowem jako działaczy w pojedynczych powiatach. Ale dzisiaj, gdy stoimy w chwili jak p. p. Stefczyk powiedział, przełomowej, co mu przyznaje, i do pewnego stopnia przełomowej wogóle w kraju, to my także w naszym Towarzystwie jesteśmy w chwili do pewnego stopnia przełomowej a w każdym razie bardzo trudnej, byśmy się ściągnęli na dom.

Czy było to dobrze czy źle, nie wchodzę, lecz mam nadzieję, że to jest dobrze, że mamy własny dom, ale mamy na nim długi bardzo poważne, nie wątpimy, że będziemy w możności od tych ciężarów uwolnić się, jednak w chwili obecnej jest trudno.

Wedle wskazówek Wydziału krajowego rozpoczęliśmy organizację i sam p. p. Stefczyk przyznaje, że na te organizacje mamy bardzo małe fundusze, a więc przyznaje, iż ta robota pociąga za sobą pewne ofiary, wymaga znacznych funduszy, bo wymaga ludzi wykształconych i rolników wykształconych, których można naturalnie pozyskać, jeżeli im się daje odpowiednie honorarium. Jeżeli więc w tej chwili podali do Wysokiej Izby petycję, prosząc o uzupełnienie tych funduszy, to muszę się przyznać, że odmowa wzmocnienia funduszy, którymi na ten cel możemy rozporządzać, jest dla nas bardzo przykrą i jest wprost niemiłą niespodzianką, bośmy wypełnili ściśle życzenia Wydziału krajowego względnie tej Wysokiej Izby i całe nasze działanie idzie w tym kierunku, jaki on nam był z góry podyktowany i wskazany

a z którym najzupełniej zgadzamy się.

Co się zaś tyczy zarządów Kółek pojedynczych, to pod tym względem mogę przedstawić dość ciekawe daty. Coraz więcej ludność wiejska przychodzi do tego przeświadczenia, że te Kółka są pożyteczne, że są dobre, co raz więcej ona dojrzuje, uświadamia się. Mam to silne przekonanie, że działalność przeszło 20-letnia naszego Towarzystwa do tego bardzo się przyczyniła. Proszę Panów w 725 Kółkach, a więc 55% wszystkich Kółek, mamy jako przewodniczących Kółek właścian i te Kółka bardzo dobrze się rozwijają.

Księży mamy w 320 Kółkach, nauczycieli ludowych mamy w 75 Kółkach. Niestety z przykrością przychodzi mi tu zaznaczyć, że właściciele większej posiadłości, a więc inteligencji wiejskiej mamy w bardzo małej ilości, bo tylko w 70 Kółkach, tj. 5% wszystkich Kółek.

Naturalnie byłoby rzeczą nadzwyczajnie pożądaną, żebyśmy mieli całą inteligencję wiejską w naszych kółkach, gdyż inaczejby się te kółka rozwijały, miałyby inne siły i inne znaczenie. Ta inteligencja wiejska składa się z księdza, właściciela większej lub średniej posiadłości i z nauczyciela.

Z przykrością widzę, że dotychczas własność średnia niedostatecznie odczuwa ten obowiązek, który tak ładnie i tak dodatnio spełniła szlachta wielkopolska, gdzie kółka stały się potęgą ekonomiczną, potęgą narodową i dziś w tak ciężkiej i trudnej chwili są rzeczywiście twierdzą narodową i zadatkem lepszej przyszłości dla nas i dla całego narodu polskiego.

Tutaj muszę z wdzięcznością podnieść, że w naszych kółkach pojedynczych, a przede wszystkim w zarządach powiatowych inteligencja małomiejska i miejska przychodzi nam z wielką pomocą, pracuje ona bardzo wydatnie nie tylko w zarządach powiatowych, ale też w zarządzie centralnym głównym. Są to Panowie z zawodu nie rolnicy, ale dobrze zrozumieli charakter naszego towarzystwa i pracują dla tego ludu, bo wiedzą, że w podniesieniu moralnym i materyalnym tego ludu leży przyszłość nasza, przyszłość kraju i ojczyzny naszej.

Jest rzeczą przykrą niemiłą i trudną, jakiegokolwiek bądź wnioski stawiać przeciw komisji budżetowej i ja pod tym względem sam powstrzymuję się. Z przy-

jemnością jednak widzę, że p. Stefczyk wniosł pewne podwyższenie subwencji, naturalnie za każdym podwyższeniem subwencji dla Towarzystwa kółek rolniczych będą najzupełniej.

Pozwolę zaś sobie do ustępu 52. zgłosić a raczej przypomnieć rezolucję, która była tutaj w Wysokiej Izbie wniesiona jeszcze 11. lipca w roku 1902 — a brzmiała ona jak następuje:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby uznając dodatnią działalność Kółek rolniczych, otoczył tę instytucję swoją opieką i swem poparciem starał się uzyskać dla tegoż Towarzystwa również wydatną subwencję u Wysokiego Rządu.

Nie wątpię, że Wysoki Wydział krajowy nie odmówi nam tego poparcia i tej opieki, o którą zawsze prosimy i na którą — ufam — że liczyć możemy.

Mam też nadzieję, że pozyskanie podwyższenia naszych dochodów ze źródła rządowego nastąpić może.

Obecnie pobieramy jako subwencję od kraju 69.000 K, od Wysokiego Rządu zaś około 51.000 K, różnica więc wynosi około 18.000 koron.

Pozwolę sobie tutaj także przypomnieć Wysokiemu Sejmowi, że swego czasu, a mianowicie 9. lipca 1901 zapadła następująca uchwała względnie została przyjęta rezolucya tej treści:

„Sejm uznaje wielką pożyteczność Towarzystwa kółek rolniczych i potrzebę trwałego popierania tej instytucji“.

Ufam, że Wysoki Sejm pod tym względem swego zdania nie zmienił a co do nas, spełniamy ściśle i sumiennie nasz obowiązek. Nie zesłiśmy pod żadnym względem z tej drogi, która jest właściwa i odpowiednia i którą krocząc, pracujemy szczerze i gorliwie dla dobra tego ludu. a pracując dla niego, ufamy także, że pracujemy dla lepszej przyszłości nas wszystkich.

(Brawa).

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu?

P. Lewicki. Proszu o hołos.

Marszałek. Głos ma p. Lewicki.

P. Lewicki. Wysokij Sojme!

Koły prychodžu do słowa pry rubryci „Rilnyctwo“, to ne maju na ciły w zahali obhoworjuwaty sprawy rilnychozji, ale chocz zwrnuty uwahu Wosokoji Pa-

łaty lysz na odnu sprawu: operaciji agrarnoji najnowijszoho typu u nas t. j. komasacyju. I buwbym wżë bezposeredno zaraz do toji sprawy prystupyw, kołyby ne wyskazy p. Cieleckoho zwerneni na adresu „Proświty“ jak naszoho proświtno-ekonomicznoho Towarystwa, kotri ja widrazu z seho miščia muszu widperty.

Zwernu uwahu, szczo w zahali ti zakydy w ustach prezesa Towarystwa krużkiw rilnychych, zwerneni na adresu ruskoho Towarystwa, szczo maje taki sami ciły ekonomiczni i proświtni ne myło musiat kożdoho wražaty i wskazyjut chyba na se, szczo tut jakaś zazdrisť czy nenawysť zi storony uprawytela odnoho towarystwa zwertajesz proty druhoho Towarystwa. Dumaju, szczo de jak de, to w sprawach proświtnych i ekonomicznych, my ne powynni dywyty sia zazdrisnym okom, ale protywno koždyj objaw postupu hospodarskoho i proświtnoho wytaty jak riez korystnu.

Koły tak obstawyny u nas złożylyś, szczo praciujemo okremo: wy Polaky i my Rusyny, to ne wojujmo protyw sebe, ne poborujmo sia, ale protywno dbajmo lipsze za se, szczo by robyty tak, aby nam buło lipsze a ne dywytyś zazdrisnym okom na postup i rozwyj druhych.

Towarystwo „Proświty“ je u nas w kraju najstarszym towarystwom proświtno ekonomicznym, bo ono zistało zasnowane jeszcze w r. 1868 — otże todi, koły p. Cieleckomu ne snyło sia jeszcze zasnowuwaty Towarystwa krużkiw rilnychych — se Towarystwo maje za soboju historju 40 lit, dla kotroho najważnijszoju krytykoju naj bude toj rozwytok i postup na poły proświty i na poły ekonomicznim ruskoho naroda, dla kotroho Towarystwo uspiszno i bezkorystno pracuje. Tomu najstarszym krytykom i najwyższym sudatorom naszoji „Proświty“ je nasz narid ruskyj, kotromu ona służyť, kotryj ona woskresyla i zawsihdy jemu wirno ta zawziato bude służyty.

(Oklaski).

Tych zdoutkiw i toho diłania pownoho pożertwowowania dla ridnoho naroda, szczo rozwynula nasza „Proświta“ i krytyka bezpidstawna ne w syli zatałowaty, bo nihto ne może zapereczyty toho, szczo „Proświta“ świdczyť diłom.

P. Cielecki skazaw wid razu: Rusyny każut, szczo „Proświta“ maje taku cil hospodarsku jak Towarystwo krużkiw rilnychych. Ale se ne je ta sama wżë nazwa, nazwa towarystwa „Proświty“ do-

kazuje, szczo Towarystwo se maje łysz na ciły akciju proświtnu, a ne maje na ciły akcji hospodarskoji, to je ekonomicznoji. Na se ja kažu:

Powynen buw p. prezes Cieleckij bodaj wziaty i perehlanuty §. 1. statuta Towarystwa „Proświty“, de je wyrazno skazane, szczo ciłeju seho towarystwa je pidnesenie proświtne naroda jak takōž ekonomiczne dwyhnenie naroda. Koły chto chce krytykuwaty i sudyty druho, nechaj bodaj maje poniatie o tim, szczo maje sudyty. I dijestno w dalszim swoim wywodi nahadaw sobi p. Cieleckij, szczo neprawdu skazaw i szczo chtoś tut najde sia i sprostuje tuju neprawdu, bo każe: Tak buło popередno, a w pošli dnim czasi towarystwo „Proświty“ ne łysz zajmaje sia wydawnycstwamy, ale takōž dijalnosteu rilnycezeu.

Ale tut poczaw swoju krytyku dalsze wywodyty — ne znaju czy krytyku na towarystwo „Proświty“, czy krytyku na Wydił krajewyj, bo zwistna ricz, szczo Wysokij Sojm ociniuwanie towarystwa „Proświty“ widdaw w ruku Wydiłu krajewoho.

Wydił krajewyj wypłacuje zapomohu na ciły ekonomiczni i proświtowi towarystwa, uzhladniajuczy uspichy pozytywni dijalnosty seho towarystwa.

Jeslyby tut otže buły jaki chyby, to ti chyby pewno buwby prowiryw Wydił krajewyj. Tych chyb własne ne buło, ta po szczo sia tut o nych howoryt.

I czy se maje buty pozytywna roboty i riczewa dla naroda, czy taka krytyka bezosowna moze pryjednaty narid ruskij do akcji zhidnoho pożytia w kraju i do porozumienia, koły na kożdym kroci jeho bere sia po pereśliduwania. Se ne je doroha poważnoji praci narodnoji, se doroha jak raz do toho, szczo by toje nedowirje i toj rozład mezy oboma narodamy dalsze buw, ta szczo by se, na szczo narikajemo nyni, szcze bilsze rjatriło sia.

Każe sia, szczo w wydawnycstwach „Proświty“ maje buty jakyjś duch nepryjaznyj dla naroda polskoho. Czomu p. Cieleckij ne wziaw do ruku tych knyżoczok i ne wykazaw z nych ti ustupy. z kotrych wije toj duch nepryjaznyj?

A win widtak znow dodaje: Tak buło dawniwsze, a teper duch toj zlahodniw.

Po szczoż włastywo robyty dokory i predstavlaty taki riczy, kotri toj sam,

szczo robyt ti dokory, potomu ich widklykuje i cofaje.

Dalsze znow każe p. Cieleckij, szczo dijalnist rilnyceza towarystwa „Proświty“ bułaby dobra, ale znow zakydaje, szczo tam jakyjś duch nepryjaznyj maje wijaty.

I dijszło do takoho banalnoho i kuryjoznoho wyskazu, szczo z ust p. Cieleckoho, starszoho czlena toji Wysokoji Pałaty mohły taki słowa upasty, mowby toj duet nekorysnyj tym probywaw sia, szczo osnowani „Proświtoju“ spilky mołoczarski ne prynymajut korow polskich ta mołoka staroruskoho.

(Wesołość).

Jak my do polityky budemo miszaty korowy polski i mołoko staroruske, to wže chyba bude konec takij polityci. Na taki wyskazy można usmichnuty sia dopytom: czy polski korowy dajut staroruske mołoko, ta žality, szczo taki wyskazy upały z ust poważnoho posła, w poważnij Pałati.

Ja skažu na sej dokir, szczo w samij riczy tow. „Proświta“ dało poczyn do zosnowania spilok mołoczarskich, ta szczo ti spilky osnowuje sia w tych hromadach, de je widpowidnyj grunt, to značyt de je usłowyny hospodarstwa mołoczarskoho.

Tomu postupowanju „Proświty“ zawdiaczuje sojuz mołoczarskij swoji poważni uspichy znani poza hrancyami kraju, bo koły Ministerstwo rilnyctwa rozślidył dijalnist naszych spilok mołoczarskich, ta przyznało zapomohu z fondu derżawnoho w kwoti 15.400 K.

Ti tak poważni zmahania naši hospodarski i promysłowi poza krajom zwertajut na sebe uwahu i dajut nam przyznania, a u nas w kraju ne nachodymo uznania, koły pidnosyt sia takij nerozważnyj wyskaz, szczo z dijalnosty „Proświty“ wije duch nekorysnyj, bo ne choczemo pryniaty korow polskich z staroruskym mołokom.

Dlatoho ja žaliju nad sym incyden- tom, jakyj tu maw misce i muszu stanuty w oboroni dostojenstwa tak poważnoho towarystwa, jakym je „Proświta“.

W kincy žaluje sia p. Cielecki, szczo „Proświti“ komisija budżetowa pidwyższyla subwencyju o 10.000 K. na r. 1909 a natomist krużkam rilnyczym tilky o 3.500 K.

To ricz zowsim sprawedywa, bo

proszu wzięty zahalnu sumu cyfr, jaku pobyrajut towarzystwa rilnyczi polski i porinwnaty iz sumoju zapomohy, jaki distaje odynoke towarzystwo ruske „Proświta“. Komisija budżetowa rozważowała wsi obstawynny duże dokladno, koły dobaczyła, szczo dijsno dije sia krywda „Proświti“, ta ne zważajuczy na nekorysnyj stan finansiw krajowych przyznała „Proświti“, ta ne zważajuczy na nekorysnyj stan finansiw krajowych przyznała „Proświti“ sprawedlywu i koniecznu zapomohu.

I my z seho prywodu musymo na tim misicy wyrazyty uznanie komisiji budżetowoji za te, szczo ona położyła na bik wsi antagonizmy ta zwernuła uwahu na nasze dwyhenie i pidnesenie dobrobytu w kraju.

Po tij widpowidy p. Cieleckomu prystupaju do samoji ryczy.

Wysokyj Sojme!

Sprawa komasacyi gruntiw na pidstawu ramowoho zakona derżawnoho z r. 1883, uwijszła u nas w żytie w r. 1903. Te dwajciatliwe opiznienie zakona kraje woho mało totu pryczynu, szczo w naszych obstawynach ne buło nadiji na wyznaczni korysty z seji operacyji agrarnoji, jakuju je komasacya gruntiw.

Indywidualizm u naszoho chliboroba tak sylno rozwynenyj, szczo wsiakie postupienie chliboroba z jeho zakona uważaje win naruszeniem ładu suspilnoho ta ukoroczeniem jeho prawa własnosti.

Mymo toho rozdrobienie gruntiw selańskich rozkynenych w najdalszych miscach — buło prywodom, szczo zaraz w perszim roci (1903), kilka naszych hromad zhołosyło sia do komasacyi gruntiw.

Perszymy takymy hromadamy naszymy były: Chyszewyczi, powita Rudky i Lubłyneć nowyj, powita Ciszaniw, szczo w roci 1903 zażadały perewedenia u sebe komasacyji.

Komasacyja w seli Chyszewyczach dosy jeszcze ne je ukinczena, a doświdy pry sij komasacyji wykazujut dejaki poważni chyby, jaki treba usunuty.

Peredowsiw czleniw technicznoho widdiłu czasto zminiaje sia, ta czerez te wede sia dilo komasacyi ne stało i planowo, ale dorywoczno, tak, szczo ciła roboty prowolikajes.

Widtak, tak zwana „bonitacyja“ gruntiw musyt widbuwaty sia duże ostozno, bo koły grunty cinujes nedokladno,

ta ne zwertajes uwahy na obstawynny hospodarski i suspilni w hromadi, to nastlidom seho welyka czast uczasnykiw je pokrywdżena i newdowołena — zowsim sprawedlywo.

Tretia rycz duże ważna to tworenie dorih pry komasacyjach.

Pry perszij komasacyji takyj zajsow incident, szczo stari dorohy polowi perejshly w dorozu ekwiwalentu na grunta orni, zhladno na pola, a natomist nowi dorohy lysz wytyczeno, ale do użytia ne prysposobleno, tak szczo buw czas, koły czerez kilka misiaciw ne buło potrebnych dorih i hospodari ne mohły distaty sia na swoji pola.

Do toho Wydił powitowyyj w Rudkach swoi plany poprawy dorih uladyw na pidstawu dawnijszych dorih i kazaw naprawyty dawni dorohy, kotrych wże ne buło.

W kincy powstały w Chyszewyciach mezy komisarem agrarnym a uczasnykami komasacyi neporozumlinia, bo hromadiane majze wsi Rusyny ta domahalyś, aby protokoły i pyśma były po rusky wyhotowłeni a komisar agrarnyj ne chotiw do toho dopustyty.

Otżeż dumaju, szczo w sprawach hospodarskich ne należałoby do takich swarok dopuskaty, bo de rozchodyt' sia o sprawu hospodarsku, tam treba rycz traktowaty zi stanowyska hospodarskoho a ne politycznoho, a koły hromada jest w bilszosty swojij ruska, to treba zastosowatyś do jeji woli tak, jak kwestyja polityczna moze bohato zaszkodeyty kwestyji agrarnij.

I tam w Chyszewyciach, choc ne majut jeszcze komasacyi zowsim skinczenoji, ale jak bude skinczena, to w zahali rezultat jeji bude dodatnyj.

Natomist komasacyja w druhij kromadi Lubłyneć nowyj, w powiti ciszaniwskim wypala fatalno i tak je zahwożdżena, szczo chyba moze służyty prymirom do toho, aby widstraszuwaty wid dalszoho wedenia komasacyji w kraju.

W hromadi Lubłyneć nowyj rozpozczato roboty komasacyjni na wesnu r. 1904 i wże majze 5 lit mynaje i jeszcze jeji ne perewedeno.

W r. 1904 pryjszła tam komisija i inżynieri obiciały selanam szczo do roku bude komasacya skinczena. I pryobiciały hospodarjam ne lysz komasacyju,

ale takóž, szczo bude i melioracya perewedena.

Człeny hromady Lybłyneć nowyj były duže wdowołeni i žadały perewedenia toji komasacyji, bo koždyj nadijaw sia, szczo bude maw swij grunt ne rozkynenyj, ale złuczenyj do kupy a takóž nadijaw sia, szczo czerez melioracyju polipszyt sia jeho gospodarstwo i bude lipszu koryst' prynosyty. Tymczasom sprawa prowolikaje sia czerez rik 1905, 1906, 1907 i aż na czyslenni deputacyji, žaloby i przedstawienia oholoszeno w hromadi, szczo 17 sierpnia 1908 tj. seho roku pryjide wže komisya i bude rozdawaty hromadi ekwiwalenty gruntowi.

Naslidom seho, hromadiany seho roku majže pid zymu czekały. ne sijały ozymyny; ne sijały, bo ne znały, jaki gruntu komu prypadut dorohoju ekwiwalentu. Czekałut' na komisyyu. Komisyya pryjichala, chocze grunty rozdawaty i todi perekonala sia, szczo plany komasacyjni ne były wykinczeni. I sydiła komisyya 2 tyždni, inżyniery wykińczuwały tii plany i pokazalo sia, szczo plany treba dowsze robyty.

Komisyya widjichala, a inżyniery czerez serpeń, wereseń, a nawit i żowteń ne wykińczyły planiw. Tymczasom spaw śnih, pryjšły morozy a hromadiane łyszły sia pry dawnych gruntach, ale ich ni orały, ni sijały.

Rozpuka bere bidnych tych ludyj, bo nawit zerna ne posijały na ozymynu.

I te, szczo mało statyś dobrodijstwom, stałoś rujinoju, najstraszniszoju katastrofoju dla hromady, bo lude ne majut ani odnoho zerna ozymyny. I pukajut teper do Namistnyctwa i Wydiłu krajewoho, szczo aby im Prawytelstwo i Kraj dały widszkodowanie za tii straty, jaki ponesły czerez take traktowanie komasacyji.

I koły my pry komasacyji tak postupajemo, to oczywdna ricz, szczo toj narid dowho terpeływyj i spokijnyj ostatoczno do wsilakoji innowacyji, do wsilakoji sprawy agrarnoji i sprawy ekonomicznoji widnośyt sia z nedowirjem, ta nacze kaže „Timeo Danaos et dona ferentes“, bo bojit' sia, aby zamist' dobrodijstwa ne doznaty nuždy i ne staty sia je-szcze bidnijszym.

Takie postupowanie wyklykuje u naroda silskoho łysz nedowirje, takie postupowanie organiw włastej dowodyt naselenie do rozruchiw, a tohdy može chtoś skazaty, szczo to je rezultat nesowistnoji radykalnoji agitacyji. Proszu wiryty i pamiataty, szczo samowola własty i krywda naroda se najstrasznisza agitacya na szkodu kraju i derżawy.

I tomu ja tut pidnis ti dwi sprawy, aby zwernuty uwahu Wysokoho Sojmu i szczo by Prawytelstwo perestereczy pered našlidkami tak łychoho wedenia komasacyji.

Koły prymir perszyj Chyszewycz wykazuje chyby, kotri należyt usunuty to druhyj pryppadok stanowyt dla nas zastraszaczyj pryklad, jak možna widstraszty nasz kraj wid dalszoho wedenia akcyji komasacyji. Treba usunuty tii krywdy, treba naprawyty zło, treba w buducznosty inaksze prowadyty komasacyju prawylno i popiszno, szczo aby wid neji naselenia ne widstraszuwaty.

Dlatoho ja ośmilaju sia postawyty rezolucyju, kotroju wzywaje sia Prawytelstwo, aby ono uprawylno i pryspisyło wedenie spraw komasacyjnych w interesi naroda i proszu o pryniatie toji rezolucyji.

Na tim kińczu.

(*Brawa i oklaski*).

Marszałek. Posiedzenie odraczam do godziny 7. wieczorem.

(Przerwa posiedzenia o godzinie 2. minut 20 po południu.

Dalszy ciąg posiedzenia z dnia 31. października 1908.

(Po przerwie o godzinie 7 minut 15. wieczorem).

Marszałek. Sejm w komplecie. posiedzenie przerwane, otwieram ponownie. Na porządku dziennym dalszy ciąg rozprawy ogólnej nad rubryką X. budżetu. Głos ma z kolei zapisany p. Dumka.

P. Dumka. Wysokij Sojme!

Zabirajuczy słowo w tak ważnym dili, jak rilnyctwo krajewe, kotre to w naszym kraju stanowyt hołownu produkcju, kotre je hołownym faktorom egzystencji i krajewoho dobrobytu — pozwalaju sobi, zaky prystuplu do riczy, de jake słowo zamitky pro moji wraźnia skazaty.

Koły ja chłop, perestupajuczy poroh seji Wysokoji Pałaty, seji welykoji świątyni kultury, proświty i woli narodiw, seji świątyni: prawedływosty, opiky, humanosty, wysokych ideji, buw ja ciłkom pereniatyj inszymy hadkamy — odnak pobuwszy tut blyżko 2 misiaci, pryhlanuw sia trocha blyższe, nabraw ja inszoho pereswidenia, jake meni persze predstavlałos.

Wyskazy p. posła Stefczyka pro krużky rilniczi, snowani na tli ekonomicznoho rozwytku, wedenia organizacyjnoho, promysłowo torhowelnoho i kulturnoho — se wprawdi dla nas chłopiw duże ważka sprawa, ale wydyt sia dodatkowa.

Z toho krajewoho naszoho skarbu ide na riżni ciły, dajet sia i dajet i toja kernycia musyt sia wyczerpaty — i skutaty treba jakychś pożyczok i nowych źerel dochodu. Z tych wsich riczej odnak niczo ne wpałos tak strooji krytyci jak hroszi na proświtu, na kulturu ruskoho chłopca, kotri z tysiacznom procentom musiat sia zwernuty krajewy.

P. poseł Cieleckij buw łaskaw poji chaty szcze dalsze, bo jako poseł, szczo chwałyt sia dowirjem ruskoho chłopca i jako „większy rolnik“, szczo znaje, czym dneś rilnyctwo je i czoho wid nioho wymahaje, zwiw swoju ricz, kotra Sni ij Wysokij Pałati ni tij wysokij kulturi, jakoju zwykło czwaczyt sia polska ludniś — sławy ne prynese. Bo szczyoby na taku ważku ricz, jak proświta, szczo ruskyj chłop może trochy pidnesty swij dobrobyt, se czuty w nynisznym wici, w toj welykij ewolucji narodiw — hodyt

sia widmawlaty hroszej — se sudit sami panowe, cy se hodyt sia z waszoju wysokodistojnoju powahoju, de sypałyś tu taki źali z pryczyn sehoricznoho neszczastia chłopskoho naroda, kotra i jem i druhym hrozyt ruineju.

I to szczo my w tij tiazkij chwyli berem hrisz źebaczyj skarbowy krajewomu i derżawnomu, se nam ne czest panowe prynosyt, bo my chłopcy stojimo na tij zasadi, szczo wołymo druhim daty, jak sami ruky wytiahaty.

Otże hrisz obernenyj na prawdywu proświtu ne łysz szczo skarbu ne obtiażaje, ale może dowesty do toho, szczo ludnist w przykrych chwylach sama sobi dast rady.

Szczo sia tyczyt nawedenia takich epitetiw jak „źięjącego ducha nienawiści“, szczo maje buty w tych knyżoczkach, to ja maw czest wczera swoju hadku wyskazaty i jake to „Hajdamactwo“ a jake mene neraz posudżowano. Otże darujete wysokopoważani panowe za si wyskazy i jesły łaska przymit sej apel, jesły de szcze w kim z was kryjeś tota iskra wysokoho ludskoho dostojniśtwa i przychyłit sia szczyro do prawdywoji proświty chłopskoho rilnychoho naselenia tak polskoho jak i ruskoho.

Tu wertajuczy do riczy — skażu, szczo nasz kraj je zowsim rilnychyj.

W r. 1900 żyło w Hałyczyni na 1 km 93 duszi, z czoho 71 zanymało sia rilnyctwom. Se najwyższa cyfra rilnykiw w ciłij Europi.

W zachidnych krajach Austrii żyło z rili wsioho 36 osib, w Nimeczyni 34 a w Danii takoz 34 na 1 km². A szczo u nas prypadaje 29% powerchni na lisy, stawy, moczary płoszczy i dorohy, to na 1 km² rilnychoho prostoru żyło aż 132 mieszkanciw a z toho 100 zanymało sia uprawoju roli.

I tak w r. 1902 buło: gospodarstw o powerchni do 0.5 ha 69%, wid 0.5—1 124%, wid 1—2 233%, wid 2—5 375%, wid 5—10 150%, wid 10—20 385%, a wid 20 i wyższe 157%.

Z toho wydymo, szczo bilsze jak 42% gospodarstw w Hałyczyni objimaje

mensze jak 2 ha pola a 37.5% tilky 2.5 ha.

W naszym kraju je 888.000 gospodariw, szczo maje do 5 ha i ony zajmajut ne ciłu czeretwertu czast (23%) ciłoji powerchni kraju. Za te rilnychych obszariw ponad 500 ha je 1344 i ony zajmajut $\frac{1}{3}$ czast (31.7%) kraju a w tim je 39 2% latoryfundii ponad 500 ha zemli.

Otże 80% nasełenia ledwy szczo dychaje, se ne hospodary a nuždari.

Statystyka pokazuje, szczo nasz kraj je pereludnenyj. A szczo do nas Rusyniw wychodyt sprawa szcze hirsze, bo koły pišla wykazu Polaky i Żydy wyrazuju 73.7% rilnychozo nasełenia, to Rusyny pišla wykazu prof. Buzeka stanowlat až 94%. Otże wydno jak na dołoni, szczo my je narid rilnychyzy a zemla, se nasz chopskij warsztat i nasza odyno-ka fabryka.

Tomu zrozumijete panowe, czomu to chłop tak chce hruntu. Win ne dojst, ne dospyt, a tysne hrisz do hrosza, szczyoby prydbaty kłaptyk pola.

Ne wachajeś najtiższoji roboty, ide na kranci świta, de może zarobyty trochy hrosza i dokuputy kawałok pola.

W naszym kraju wsioho 9% żywe z promysłu a Rusyniw lysz 1.4%.

Tomu ruskyj chłop czy polskyj ne maje możnosty zabezpeczyty swojich ditej w inszyj sposib jak podiływszy miżnych po kawalczyku pola. Ale w inszych krajach je fabryki, to moż daty odnomu grunt a druhim ditiam splatu, szczyoby wsi ne tysnuły sia na małeńkych kuszczkach zemli.

U nas poky szczo, se ne możlywe, u nas nema fabryk i dytyna chłopska majuczy chatu i kawalczyk pola, pry znanych małych wymohach żytiewych, ledwo szczo żywotnije.

Wprawdi deinde uważajut chłopcy zemlu jak źereło dochodu, no jak najdut de lipszu sposibnist uderżania prymiom pry fabryci, to pokydajut zemlu i wyrıkajut sia rilnyctwa. Nasz chłop odnak z koniecznosty prywiazanyj do zemli, bo ne maje nihde ynszoho zaribku, a chce najde hde jakie takie źereło uderżania, to zawsihdy dumaje o zemli, bo w nas promysl nepewnij. Dlatoho to drobyt sia zemlu w tak strasznyj sposib, a cina hruntu stoit raziaczko ponad dochid, jakyj ona dijstno daje.

Wprawdi miħby chtoś skazaty, szczo pany czerez swoju lehkodusznu hospodarku pozbuwajut sia swoho hruntu i chłop miħby jeho zakupyty, ale z widky wziaty hroszi?

Pytanie te tym bilsze staje na porjadku, szczo czerez spekulantiw cina hruntiw duże sia pidnesła.

Pišla dat parcelacyjnoho Banku u Lwowi, wynosyla cina zemli w ciłim kraju za oden hektar:

w r. 1902 — 730 K,
w r. 1904 — 1.050 K,
w r. 1905 — 1.150 K,
a w r. 1906 — 1.264 K.

I zadla braku promysłu i czerez dilenie ditiam, chłopska posiłst drobyt sia i drobyt.

Bank parcelacyjnij tut je pid uprawoju demokratycznoju, nibyto ludowciw, ale wże wid roku 1905 ne chce parceluwaty dwirskych obszariw mezy ruskych chłopiw i do schidnoji Hałyczyny sprowadźuje Mazuriw.

Otże polski szowinisty chotiat, szczyoby chłop ruskyj wyrık sia swojeji zemli, swojeho kraju i ostaw najmytom Polaka czy żyda, abo szczyoby iszow w świt za oczy.

Nawodiaczy tu deszczo pro komasacju, kotra w rilnyctwi jest duże wełykym dobrodijstwom, de rilnykowy daje sia warstat i materjał pid ruku jak majstrowy, szczyoby ne whaniaw po poły z miścica na misce, ale szczyoby udoskonaluwaw swoje remeslo, a jakim pożytkom widwdiaczujes, z toho maju doświd w Kupczynciach, de za poczynom odnoho powaźnoho gospodarja Stefana Harmatija, poczalaś dobrowilna komasacja pil. Tomu lit 20 i bohato ludej postawyló sia i komasacja krasnym uspicom wińczajeś tak na tli ekonomicznim jak i kulturnim, de na dawniyszich stepach ta po czasty ozerach bilijut chaty i cwyttut sady, kotri bawlat oko perejizdżajuczohó.

Rilnyctwo se jak każut uczeni lude wełyka hałuź, kotra potrebyje jak najbilsze nauky, kotre maje jak najbilzi wymohy zadla riźnorodnych obłastej, kotre wymahaje szczyroji i newtomymoji pracy i rozsiłidiw.

No ednak na žal nyni bilszi własty bojut sia ruk zawalaty, brydiat sia i spychajut praciu na wokonoma, rzondciw abo derżawciw, to ich diło, kotrym ich błaħorodni batky tak szczyro zanymałyś,

Szukajut nyny lekszoho jakohoś sposobu do żytia, a tu za głobu widdajes sia (jak tu nawiw oden posoł), na twerdszi, ta charakternijszi hołowy żydiwski.

I koždyj może przyznaty, szczo wony bez fachowych szkil rilnychych, bo nichto z żydiw ne buw w Dublanach, wony obrablajut zemlu, chot' ne z zamyłowania a z interesu — i roblat świtli interesy.

Otże chłop kultury w dwori zażyczytys nyny ne może, bo mało je paniw amatoriw roli i mało chto rozumije sia na uprawi.

Statystyka wykazuje, szczo nasza produkcja rilnycza ne wystarczaje na zaspokojenie potreb mieszkańciw kraju, a jesy ne dijdemo do hołodu abo hirszoji szcze nuždy, to zawdiaky tomu, szczo wywandruwały sotky tysiacyw robitnykiw w świt, taj latajut naszu bidu.

Jak nyżko wpało nasze rilnyctwo wid druhych krajij derżawy wydymo z toho, szczo w desiatylitiu 1896. do 1905 peresiczni zbory pszenyci na odnim hektari wynosyły :

w Hałyczyni zachidnij 9·6 cm³,
w Hałyczyni wschidnij 10·5 cm³,
w Nyzsziej Awstryji 15·3 cm³,
w Czechach 14·5 cm³,
w Morawach 14·5 cm³,
w Szlesku 10·8 cm³.

Zbory żyta wynosyły:

u Hałyczyni zachidnij 8·9 cm³,
u Hałyczyni wschidnij 8·5 cm³,
w Nyzsziej Awstryji 13·6 cm³,
w Czechach 12·2 cm³,
w Morawach 12·3 cm³,
w Szlezku 9·9 cm³.

Zbory jaczmeny wynosyły:

w Hałyczyni zachidnij 8·6 cm³,
w Hałyczyni wschidnij 7·8 cm³,
w Nyzsziej Awstryji 14·5 cm³,
w Morawach 14·2 cm³,
w Szlezku 14·4 cm³,

a wiwsa:

w Hałyczyni zachidnij 8·5 cm³,
w Hałyczyni wschidnij 6·2 cm³,
w Nyzsziej Awstryji 11·4 cm³,
w Morawach 10·9 cm³,
w Czechach 10·5 cm³,
w Szlezku 9·5 cm³.

Otże z toho wydko, jak produkcja u nas stoit nyżko i jak welyke połe do pracy stoit pered namy otworom. Jak-byśmo zbyrały z odnoho hektara stilko, szczo Czechy, toby na oden rik przybuło

nam 8,025.862 cm³, a w desiatylitiu 80,258.620 cm³, a poneże peresiczna cina w tim desiatylitiu 1895 do 1905 wynosyła 13 koron 90 sotykiw. otże czerez to uzyskałybyśmo mensze bilsze 111,559.481 koron.

Otże jeslybyśmo dowely produkcju swojeji zemli jak druhi kraji o oden sotnar metrycznyj, to bohato ludej mohłoby z toho zyskaty i bohato ruk robocznych pozistałob doma, a ne tyriało za morem, i kraj poczwanywby sia politykoju narodnoju.

U nas pro te ne dumaje sia, szczo by zdobuty žereła dochodu no do czohoby to szcze nałozyty dobryj procent.

Teper szcze choczu zwernuty uwalu na hodiwlu chudoby.

W hodiwli chudoby my szcze ne znajem, kotra najlipsza rasa, ta kotra piśła obstawyn chłopskych jak z braku pasowyska ta paszi dałaby sia płekaty, no wiczno robym proby ta doświdy.

Szkoły rilnychy nasi ne wyobrazowały takich ludej, kotriby mohły buty widpowidnymy na tim poły specjalistamy. Rik riczno sprowadžujem za hrubi hroszi szczo raz to jenszi rasy chudoby ne uwzhladniajuczy jakych ta a ta rasa wymohiw chce, jakij stajni, paszy i obsłuhy, bo inaksze zatyrechawije i sparszywije i niczo ne prynese, a no tilko naražuje na zawid.

W sprawozdaniu Wydiłu krajewoho czytajemo wsilaki zachody nad pidneseniem hodiwli chudoby, w nas robyt sia wsi možlywi i nemožlywi zachdy, szczo by tu hałuž rozwynuty do jak najlipszych rezultatiw.

No wydno w nas ot jak w nas, pany ne choczut, chłopy ne możut, ot w tim bida.

Sprawozdawcza komisja wydała o tim ne duże pochwalnu opinju a tim bilsze nam chłopam.

Szczo do zawodu hromadskych buhajiw, szczo by tym sposobom poprawyty chudobu w chłopskych gospodarstwach. Wprawdi nemyła to ricz a szcze czasom ne zasłuženij, ale chłop nime sotworinije, win wse przyjme, każe szczo Boh wydyt lipsze, szczo by chtiw, ta ne może: bo pany ne znajut jak to hirko z toho kłaptyka zemli wydobuty toj tiazkij budžet na ciłyj rik dla sebei rodyny, jak jeho treba sto raziw perezysłuwaty, szczo by rik do nowoho dokrutyty.

Jak chłop lubyt chudobu, toż i bohato jeju płekaje, choc neraz wid huby sobi widejmaje a chudibku hoduje.

A odnak szanowna komisja uznała za stosiwne pidnesty, szczyoby c. k. urjad z bilszym natyskom wziaw sia do pouczenia hromad o obowiazkach na nij tiazuczonych i użyty w razi potreby sredstw, wskazanych w tych postanowach §§. 11. i 18. ustawy hodiwlanoj.

Słyby nas własty administracyjni ne traktuwały tak po macoszomu, szczo my ne odno perenesły na swojij szkiri, toż my chłopcy wże ich boimos. Bo jak kazu w nas własty nerozhladajut sia, szczo možlywe, a szczo ni, ne trudiat sia, szczyoby chłopowy pomoczy, no czasom szczo dokuczyty.

Otże boju sia, szczyoby sej pohlad komisji ne odbyw sia na naszoj szkuri.

My chłopcy znajem, szcze ne majuczy widpowidnych pasowysk, ne majuczy skomasowanoho hruntu ne moż po tych poroskydanych parcelkach, ne to pidtrymaty rasu poprawnu ale pry tacych obstawynach tiazko wtrymaty i to tu, kotra tak zahartowana, jak i chłop do nużdenneho kormu.

I my szczo roku sprowadżuwałyby wsilaki možlywi rasy, a neuwzhladnajuca wymohy utrymania toj rasy, to na niszczo ne prydašt sia.

Otże lipsze do toj riczy wizwaty fachiwciw, kotri sia na tim znajut, najby profesory tepłym słowom zahrily taj i pouczyły, jak i na czym tuju rasu trymaty i pry jakych usliwiach wona może rozwywatys, szczyoby rozhlanuły teren, komu i de jaku pidpomohu czy nahorodu dawaty.

Bo na prymir ot chotby i Rada powitowa i starostwo nakazało hromadi buhaja z rozplodowoj obory kupyty. W hromadi wydiat, szczo nakaz strohyj, wysylajut uriadnykiw dwoch, troch, neraz kilka abo kilkanajeiat myl do rozplodowoj obory, rozumijes wyberajut buhaja i platiat pišla prypysanoj rasowoj ciny, 200, 300, a nawit 500 koron.

Pryweły w hromadu, ne ma de dijty, nema de komu chodyty koło buhaja, ta i isty nema szczo. Otże poky szczo, bere wjyt do sebe, stosunkujuczyš szczo do kosztiw utrymania pišla norm napypanych za skoky ta pryrosty. No wydiacz, szczo tak ne wychodyt, uchwaluje rada na uderżanie 200 abo i 400 koron

taj za ti wsi zachody lyszajet sia w rezultati odno, dwoje telat, bo pokazaw sia abo ułomnyj, abo źle żywłenyj, taj korow bohato zistane jałowych, bo druhych z obawy sekatur doprowadżenych ne buło.

Otże koszt hromady wełykyj a pożytku nijakoho, jeszcze i strata.

Otże wydyt sia szczo lipsze bułoby, jeslyby hromada si hruby wydatky wydała na premii dla tych amatoriw, szczo najkrasszych buhajiw budut chowaty i do widpowidnoho czasu użytkowania dla hromady trymaty, szczyoby ta rasa kotra dla naszych odnosyn okazues najlipsza, mała najwżyšyj stepeń nadhorody i to stepnewo polipszaty, tak szczyoby tej amator maw ochotu dowsze trymaty majuczy nadiju na bilszu premiu.

Treba, szczyoby i rada powitowa mohła dla zachoty jakuš premiu udiłyty takim, szczo wykazut sia pered znatokamy jak zchowu tak i rasy najbilsze widpowidnymi, no ne tak jak do teper pryznaje sia takim, kotri najlipsze tym radam, czy starostwam wysłuhujut sia. Treba, szczyoby mohły taki amatory distawaty z oboriw rozplodowych telata widłuczajuczy sia ne duże po wysokych cinach, szczyoby mohły sami wychowuwaty, z widpowidnymi usliwiami hromady, a wydiacz hosen tak dla sebe, jak i dla druhych, zdaje sia rosłoby czysło amatoriw chowu buhajiw wspiwubihajuczych za nadhorody, rozwywałoby sia znanie płekania, rozwywałoby sia i krassza rasa chudoby.

Ale sły my choczem syłoj nakannoj z hory, sły beres nastrij ta ład hromadsky pišla starych prawyl nowu kulturu sadyty, de nakazuješ wjytom nahladanie ta płekanie buhajiw, a win czasom ne oden i do swojij chudoby mało dywyt sia, to z takoj muky pałynyci hodi.

Toż, jesly my choczem ity za switom i zawesty krasszu rasu chudoby, jesly choczem zawedenia rasowych buhajiw — tobym zwernuw uwahu Wysokoho Sojmu, szczyoby ne tym administratywnym szablonom rad powitowych ta hospodarkow hromadskich zawodyty taki buhaji, no w jakyjs jenszyj kulturnijszyj sposib, szczyoby hosen mił prynesty, bo na takie stare kopyto to ne tilko ne poprawyt sia rasa, ale i ta sia zwede — treba ne syłoj bahnetij, ta haresztom, ale wpływowymy ta szczyrymy lud'my sijałoš w nas kulturu.

P. Sodomora. Proszu o hołos.

Marszałek. P. Sodomora ma głos.

P. Sodomora. Wysokij Sojme!

Duże czasto można poczuty w nas wyskazy, szczo rilnyctwo je w naszym kraju najhołownijszoju osnowoju narodnoho dobrobutu.

I sprawdi se ne dast sia zapereczyty, boż naselenie naszoho kraju po najbilszoj czasty trudnyt sia rilnyctwom, kotroho płodamy kormyt sia ciłyj kraj, a bohato wywozyt sia i poza hranyci kraju.

W krajewim budżeti na 1909 rik, kotryj otse uchwalujemo je, pryznaczeno na wydatky w ciły pidnesenia rilnyctwa 3,664.941 kor.

I rik riczno podobni kwoty na ciły pidnesenia rilnyctwa Sojm uchwaluje, odnak chisna, jakyj powynnyby prynesty ti krajewi pidpomohy naszomu rilnyctwu — ne wydno.

Pryczynoju toho je te, szczo ti krajewi pidpomohy słužat ne rilnykam w ponim znaczeniu toho słowa, ale słužat po najbilszizj czasty tym, szczo wid nedawna stały zwaty sebe „wielkimi rolnikami“.

Ne howorju seho moi panowe z newawysty do was, bo nikoly ja ne rukowodžu sia nenawistyju, ale howorju ti słowa hirkoji prawdy tomu, szczo nas chłopiw duże se bołyt, szczo z toho krajewoho budżetu, kotryj my wsi odnakowo hodujemo, jak dijnu korowu, ne wsi odnak majemo z seho odnakowi pidpomohy, ne wsieh nas odnakowo taja dijna korowa kormyt.

Je u nas w Hałyczyni i krajewi szkoły rilnyczy, je u nas i towarystwa hospodarski, ale skažit moi Panowe, jakyj chosen maje z tych szkół ta towarystw nasze chłopske naselenie?

Majže nijakoho.

W krajewych szkołach rilnyczych wychowujut sia waszi ekonomy, dozorczi i t. p. oficjalisty, a chłopskych syniw, kotri zi szkoły wertalyb na własnyj batiwskij zahin — je duże małeńko.

Sprawozdanie komisiji hospodarstwa krajewoho o szkołach rilnyczych dokazuje, szczo w czasi wid 1887 do 1901, otže za 14 lit z 452 uczenykiw rilnyczych szkół, załedwo 47 powernuło na własne hospodarstwo) otže nespołna 11%, koły reszta uczenykiw znajszła prymiszczenie pry bilszych hospodarstwach, mołoczarniach ta inszych widdiłach hospodarstwa.

Z toho wže nahladno wydno, szczo chosen z tych kosztiw, jaki kraj lożył na rilnyczy szkoły, majut jak wyższe skazawja, ne rilnyky w ponim znaczeniu toho słowa, ale wy Panowe — welyki rilnyky.

Skažete pewno, szczo i chłopowy nihto ne boronyt dawaty syna na nauku do rilnyczoji szkoły, z kotroji win mihby maty chosen tak jak i wy.

To prawda.

Ależ znajete wy wsi dobre, z jakych pryczyn ne dajut chłopcy swoich syniw do rilnyczych szkół.

Hołownoju pryczynoju toho zdažet sia je ta, szczo czas trewania nauky w rilnyczych szkołach je za dowhyj.

Wže nawit w sprawozdaniu komisiji hospodarstwa krajewoho howoryt sia, szczo bułoby wkazany rozšlidyty, czy ne możnaby skorotyty czas nauky w rilnyczych szkołach z 3 na 2 roky.

Boż nyni duże prykro selanynowy słušnaho wže chłopcia daty z domu na 3 roky.

Pro te dumaju, szczo bilszizj chosen dla dribnych selskych rilnykiw prynesłyby zymowi szkoły rilnyczy i wykłady wandriwnych uczyteliw.

W zymi maje selanyn trochy swobidnoho času, toż może leksze pokorystuwaty sia takymy wykładamy.

Z takych zymowych wykładiw mołyby korystaty ne tilko muszczyny, ale i ženszczyny i diwczata, potribno otže, szczo by uczyteli takych zymowych kursiw posidały potribne znanie widnosiacze sia takož do wychowania naszych selskych hospodyn.

Bo koły howoryt sia w nas pro zakładanie okremych szkół dla wychuwawania selskych hospodyn, to ja takož ne maju nadiji na welykij chosen z nych.

Wony tak samo, jak doteperiszni szkoły rilnyczy wychowuwałyby značne czysło hospodyn, kotri służyłyby „welykim rilnykam“ a szyroki masy selskoho naselenia chosen z nych małyb duże małyj.

Zamityty trebaby tilko to, szczo by ti kursy urjadžuowano pišla sprawedywosty riwnomirno jak w zachidnij czasty kraju tak i u schidnij i szczo by uczyteli wysyłani w schidnu Hałyczynu wołodily dobre ruskym jazykom, bo inak-

sze ich nauka choćby i najpopularniejsza udiljuwana w jazyci polskim bułaby dla naszych selan utrudnena i ne prynesła-by bażanoho chisna.

Podibno jak rilnyczy szkoły n pry-nosiat dla naszych selan chisna i kraje-wi towarystwa hospodarski.

W budżeti postawłeni je dla tych towarystw takōż dosyt wełyki zapomohy, kotri ti towarystwa zużywajut wprawdi na pidnesenie rilnyctwa, ale hołowno po wełykych obszarach dwirskich, dla ko-trych ti towarystwa żertwujut znaczni zapomohy na sprowadzowanie dobrnych nasin, maszyn rilnychych, na płekanie ra-sowoji chudoby itp. ciły.

Suprotyw toho my ruski chłopy ne majemo czym oduszewlaty sia, bo choćby w krajewin budżeti przyznaczeni bu-ły na pidnesenie rilnyctwa sumy dwa razy bilsi jak wony je, to my duże do-bre znajemo, szczo ti sumy choć po-chodiat w znacznij czasty z naszych krowawych podatkiw — przyznaczeni ni dla nas...

W kińcy skažu jeszcze paru sliw pro nasze towarystwo „Proświtu“. My z pryjemnostej wytajemo fakt, szczo budżetowa komisja uważała potribnym pidwywszyty „Proświti“ subwencyju na ciły rilnyctwa.

I suproty seho faktu ne majut ni-jakoho znacznia ti bezlyczni napasty na „Proświtu“ jaki czuły my nyny z ust. p. Cieleckoho. Na ti napasty widpowidaty ne budu, bo widpowiw jemu wże na nych p. Lewickij, — ja skažu chyba te, szczo koły p. Cieleckij tak dobre czytaw po rusky a radsze sztylizuwaw i zmist cyto-wanych knyżoczok „Proświty“ jak widczy-tuwaw nam ich zahołowky to nedywo, szczo i w najnowynnych wydaniach „Proświty“ dobaczyt p. Cieleckij toj mny-myj ohoń nenawysty, kotryj sije nasza „Proświta“ do polskoho naroda.

Wełyki zasłuchy jaki położyło to-warystwo „Proświty“ koło proświtnoho i ekonomicznoho dwyhnenia naszoho na-roda, — potrafymo ocinyty najlipsze my ruski chłopy.

Ciły narid ruskyj widipre riszu-czo toj zakyd szyrenia nenawysty naro-dnoji czerez „Proświtu“, jakyj zrobyw jeji p. Cieleckij.

Ne wydania „Proświty“ szyrjat na-rodnu nenawyst ale szyrjat jeji taki be-sidy, jakuju buła besida p. Cieleckoho.

(*Brawa i oklaski*).

Członek Wydziału krajowego p. Pi-lat. Poszę o głos.

Marszałek. Głos ma członek Wy-działu krajowego p. Pilat.

Członek Wydziału krajowego p. Pilat.

Wysoki Sejmie!

Sposób, w jaki obecnie prowadzona jest dyskusya budżetowa a mianowicie ta okoliczność, że całe rubryki bywają stawiane pod obrady i wskutek tego wy-wiązuje się dyskusya budżetowa ogólniej-sza nad każdą specjalną rubryką, pozwa-la mi nieco od szczegółów w tej dysku-syi poruszonych odstąpić i na ogólniej-sze nieco pole moją przemowę wypro-wadzić, a pochop daje mi do tego ta oko-liczność, że poruszone zostały w tej dys-kusyi także zagadnienia ważniejsze. o-garniające całość interesów rolniczych, w szczególności zaś kwestya organizacyi. Skorzystam tedy z tego, żeby parę ogólniejszych uwag o administracyi rolnic-twa tutaj Panom przedstawić.

Na pierwszym miejscu usiłowań o-koło podniesienia rolnictwa stała zawsze i stać musi wiedza rolnicza, popieranie, rozszerzanie i pogłębianie wiedzy rolni-czej.

Najwcześniej też w naszym kraju występują te usiłowania, bo blisko 50 lat temu, kiedy Towarzystwo gospo-darskie wnet po swojem zawiązaniu, bo w parę lat urządziło u ks. Klimy, gr. kat. proboszcza, pierwszą szkołę rolniczą, następnie w niedługim czasie z ofiar o-bywatelskich powstała szkoła w Dubla-nach, później w ten sam sposób także z ofiar powstała szkoła w Czernichowie, która później przeszła na kraj, z bie-giem czasu popowstawały szkoły dalsze: szkoły rolnicze niższe, jak szkoła parob-ków w Dublinach, szkoły w Horodence, Jagielnicy, itd. szkoły specjalne jak szkoła lasowa, ogrodnicza, zakład sado-wniczy, wreszcie szkoła mleczarska w Rzeszowie itd. a w najnowszym czasie jesteśmy świadkami powstawania w kil-ku naraz miejscowościach szkół wpraw-dzie nie krajowych ale przez kraj sub-wencyonowanych a mających na celu po-pieranie kobiecego wykształcenia w za-kresie kobiecego gospodarstwa.

Sejm uchwalił uzupełnienie i roz-szerzenie wiedzy rolniczej poprzeć przez usiłowania; których program ma ułożyć zalecona konferencya, jaką Wydział kra-jowy miałby zwołać.

Rzeczywiście wykształcenie rolnicze obejmujące rozmaite stopnie i poszczególne gałęzie wiedzy rolniczej jeszcze wykazuje znaczne luki, nie jest ono dość powszechne i w pewnych specjalnych gałęziach jeszcze go niema.

Jest tedy zadaniem i wchodzi w program czasów najbliższych o to uzupełnienie się postarać. Sposób uzupełnienia wykształcenia rolniczego i rozszerzenia go na większe i szersze warstwy ludności rolniczej mamy więcej, mogą tutaj być szkoły zimowe rolnicze tego lub owego typu bądź dla młodszych bądź też dla starszych gospodarzy, mogą być środkiem takiego rozszerzenia kursa oczywiście zwracające się głównie już do dorosłych, wogą być pouczenia udzielane przez fachowych konsulentów, jakichby się w poszczególnych okolicach kraju ustanowiło, którzyby byli gotowi każdego czasu udzielać rady zgłaszającym się rolnikom oczywiście na podstawie swoich fachowych i praktyką wspartych wiadomości, na to wszystko trzeba nam ludzi, bo jeżeli gdzie to w takich zakładach, gdzie jeden człowiek główny ciężar całego nauczania dźwiga, musi być dobór tego człowieka staranny nie tylko pod względem wiedzy, lecz także poczucia obowiązku i tego że tak powiem apostołstwa, któreby mu kazało nawet bez kontroli nie ustawać w pracy lecz owszem coraz dalej wiedzę rolniczą wspartą na praktyce rozszerzać.

Drugie miejsce w zakresie administracji rolniczej zajmuje rozwój hodowli bydła rogatego i wogóle zwierząt domowych. Prace administracji rolniczej na tem polu datują się w głównej mierze od r. 1882, od zamknięcia granicy i od programu, który przedtem jeszcze na jakiś czas ułożył śp. ks. Adam Sapieha a który do dziś jest podstawą działalności Towarzystwa gospodarczego i stał się następnie także podstawą towarzystwa rolniczego w zachodniej części kraju.

Sejm ten program potwierdził w ustawie z r. 1892 o podniesieniu hodowli bydła i w rezolucjach i uchwałach, które do tej ustawy przyłączył.

Z biegiem czasu występują na tem polu coraz dalsze zadania, występują zadania ważne nie dość może wszędzie ocenione kontroli mleczności krów, wprowadzenie celowego systemu żywienia, występuje w Sejmie drugi raz poruszona kwestya ubezpieczenia bydła bardzo po-

żądana do rozwiązania ale istotnie trudnai występuje szereg dalszych zęgadnień, nad którymi się nie chcę w tej chwili zastanawiać; z rozwojem hodowli występują dalsze działania w mleczarstwie, występują instytucye. Wydział krajowy urządza szkołę mleczarską, która dostarcza dziś sił do przedsiębiorstw czy prywatnych czy spółkowych powstających w różnych okolicach kraju.

Wydział krajowy dalej stypendyami stara się o ilość ludzi fachowych na tem polu, których brak jeszcze przed kilku laty odczuwać się dawał. Uczucie tego braku jest coraz mniejsze i np. nasza szkoła może już dostarczać ludzi, którzy bądźto mogliby już zawiadywać mleczarniami prywatnymi lub spółkowemi bądź też kształcą się obecnie po raz pierwszy w tym roku rozwiniętym kursie wyrobu serów, czego u nas dawniej nie uczono.

Nie mówię tutaj o melioracyach prywatnych, — bo nie należą do właściwego zakresu administracji rolniczej i tutaj za pomocą subwencyi specjalnie przeznaczonych dla ludności włościańskiej, zapomocą pożyczek bezprocentowych na drenowanie wspiera się usiłowania indywidualne i usiłowania spółek tak, że choć bardzo wiele na tem polu u nas pozostało do zrobienia, to jednak twierdzić mogą, że kto znał poszczególne okolice kraju przed laty 20 a teraz znówu je zwiedzał, uderzony jest różnicą, jaka wskutek przedsiębiorstw melioracyjnych, regulacji potoków itd. tam się objawia. Specyalnie jeżeli się poza zakres melioracji prywatnych wyjedzie, to nie ulega wątpliwości i na mnogich pod tym względem świadków w Izbie mogą się powołać — że wygląd np. Powiśla naszego od lat 20 a nawet 25 zupełnie się zmienił i całkiem inny przedstawia obraz jak w oym czasie.

W związku z temi pracami na polu rolnictwa pozostaje uregulowanie stosunków kredytowych. Przez cały szereg lat od początku lat 70 tych zeszłego wieku a zatem lat blisko 40 w Sejmie co rok prawie podnoszono kwestyę lichwy, kwestyę poprawy stosunków kredytowych, uregulowania ich, bądź przez utworzenie jakichś zakładów, bądź stworzenie jakichś kas gminnych pożyczkowych, bądź przez stworzenie innych instytucyi.

Kiedy przed szeregiem lat, przed 9 laty, Wydział krajowy stworzył Patriotat Raiffeisenowski, zaczęła się za wola

Wysokiego Sejmu akcja rozległa na tem polu przez Wysoki Sejm następnie zasilana.

Tak przez rozszerzenie biura jak przez obmyślenie środków finansowych natrafiliśmy na środek prawdziwie skuteczny i ogarniający kraj cały, który lichwę u nas, jeżeli nie powiem, wytępił, to jednak w bardzo znacznej mierze zmniejszył. Jesteśmy, jak Panowie ze sprawozdania Wydziału krajowego o biurze Patronatu widzą, mniej więcej w połowie tej akcji, ale już dzisiaj mogę powiedzieć, że w obszernych okolicach kraju lichwa we właściwym tego słowa znaczeniu nie istnieje i że lata ciężkie, lata nieurodzaju i klęsk elementarnych daleko łatwiej są przebywane, daleko mniejsze pozostawiają za sobą ślady przez to, że istnieje na miejscu pomoc kredytowa tania i pod dogodnymi warunkami.

Sprawa komasacyi była i tu w Wysokiej Izbie na rannem posiedzeniu przedmiotem omówienia i narzekania na to, że ta sprawa szczególnie opornie idzie i rezultaty w stosunku do kosztów są niezadowolające. Na to składają się rozmaite okoliczności w znacznej części od tych, którzy dziś w tych sprawach są czynni, zupełnie niezależne.

Zechcą Panowie wziąć pod uwagę, że porządek reform agrarnych w naszym kraju nie był taki, (w przyczyny nie chcę wchodzić), jakiegoby dla dobra kraju sobie życzyć należało.

Kiedy zniesiono u nas poddaństwo, wtenczas była chwila, że można było najmniejszym kosztem przeprowadzić zarazem komasację. Bo kiedy się za grunta obciążone świadczeniami dawało grunta bez świadczeń poddańczych, więc kiedy się znosiło bez wynagrodzenia ze strony obowiązanych, to wtenczas można było bez trudności dać zamiast gruntu dotychczas posiadanego inny w innym położeniu i w ten sposób skomasować, chociaż nie tak jak dziś to się dzieje — np. we Węgrzech.

U nas rzeczy poszły innym trybem. Naprzód zniesiono stosunki poddańcze; potem osobno, nie razem, znoszono przez długi czas służebności, potem zaprowadzono wolność dzielenia i prawo spadkowe cywilne w odniesieniu do gruntów włościańskich, a kiedy przez to nieporządek w układzie własności ziemskiej do znacznego stopnia — jeżeli nie powiem do szczytu — doszedł, zaczęto myśleć o

księgach hipotecznych, których przeprowadzenie w tym stanie rzeczy było zadaniem w najwyższym stopniu utrudnionem.

Komasacja przysła dopiero w czasach ostatnich i znalazła księgi hipoteczne niezgodne z katastrem, jedno i drugie niezgodne ze stanem posiadania i stanęła przed koniecznością uporządkowania tego wszystkiego z największymi trudnościami w tych właśnie gminach, w których prowokacja do komasacji nastąpiła.

Trzeba tedy organa przeprowadzające komasację mieć za wytłumaczone, że powoli pracują, bo muszą przeprowadzać tę całą robotę, którą powinny zastać gotową, i muszą przeprowadzać z osobna dla każdej gminy, w której rozpoczynają pracę.

Mimo to, jeżeli się porównywa prace dokonane przez miejscowe komisje agrarne w poszczególnych gminach z pracami analogicznymi w innych krajach koronnych, to przychodzi się do przekonania, że u nas w tym względzie pracuje się lepiej i prędzej i oszczędniej.

Szanowny poseł Lewicki wspomniał o komasacyi w Chyszewicach i wystąpił w tej mierze z pewnymi zarzutami o powolnem przeprowadzeniu, a następnie nieuwzględnieniu życzenia intercsowanych przy bonifikacyi, co spowodowała ich rekursy do krajowej komisji agrarnej.

Komasacja w Chyszewicach obejmowała 1237 ha, a 713 było interesentów. Trzeba było wszędzie przeprowadzić zgodność z katastrem i księgami gruntowymi i trzeba było zgodzić ze stanem posiadania na miejscu.

Tutaj wspomnę, że była to praca pierwsza, przy której kierownikiem technicznym był leśnik przez Ministerstwo rolnictwa przysłany, który kazał pomiary czynić instrumentem używanym przy pomiarach lasu, a który przy pomiarach w polu okazał się niedostatecznym, wskutek czego ta praca musiała być drugi raz dokonana.

Z powodu wniesionego zarzutu przeciw planowi komasacyjnemu przeprowadzono z wiosną tego roku bonifikację wszystkich zakwestyonowanych ekwiwalentów.

Miałem sposobność mieć w ręku wszystkie akta dotyczące tej sprawy, a wyniki badania jakoteż odnośne oblicze.

nia przedłożyłem w odnośnym wykazie krajowej komisji do rozstrzygnięcia, która rozstrzygnęła w ten sposób, że pewną część zarzutów istotnie uwzględniła, a inne odrzuciła. Ekwiwalenta są wszystkie oddane, a Wysokiemu Sejmowi jest wiadomem, że przy tej sposobności przeniesiono także część budynków gospodarczych przy znacznej ofercie z funduszy publicznych, ażeby interesowanym tę rzecz ułatwić.

Obecnie grunta są już oddane i osadza się kamienie graniczne na wszystkich miedzach.

Sprawa Lublińca przedstawia się w ten sposób:

Jestto gmina szczególnie wielka; 3587 ha, a 1260 uczestników, a mimo to rzeczy tutaj tak stoją, że przeciw planowi ułożonemu przez miejscową komisję jest tylko 30-tu kilku oponentów. Jest wszelka nadzieja, że z biegiem czasu ta komasacja z bardzo małą liczbą oponentów zostanie przeprowadzoną.

Trwała znacznie krócej niż w Chyszewicach komasacja w Skniłowie, gdzie było 1000 ha, a 263 interesentów.

Tu są już nowe kwestye wytoczone, uczestnikom dano możność objęcia w fizyczne posiadanie tak, że do 1¹/₂—2 lat cała sprawa została załatwioną.

O innych nie będą wspominał n. p. o Skniłowce, gminie bardzo małej, gdzie komasacja została przeprowadzoną już łatwo, ponieważ liczba interesentów była małą.

W toku są komasacje w Podberzęcu, Waszycach, Rożkach gościnnieckich i Małnowie i oprócz tego cały szereg podziałów będzie rozpoczętych, będzie w toku.

Zechce Wysoka Izba przyjąć do wiadomości, że po najsumienniejszem zbadaniu prac komisji miejscowych agrarnych przyszedłem do przekonania, że to, co w danych warunkach i przy danych siłach, które z początku musiały się nie raz zmieniać, bo przedstawiały pewne braki, że robiło się w tej mierze, co w danych warunkach można było zrobić, a korzystniej te wypadki stoją od wypadków w Dolnej Austrii i Morawach, gdzie komasacja podobna, a nawet mniejszych obszarów trwała daleko dłużej, w jednym wypadku aż lat 10.

Przy komasacji będąc, jestem już bliski, a raczej wkroczyłem w dziedzinę

właściwego ustawodawstwa agrarnego, którego zadaniem sprowadzić przez ustawowe odpowiednie utrzymywanie rozmiarów własności ziemskiej odpowiednią uprawę własności ziemskiej tak, ażeby w danem społeczeństwie istniały posiadłości tych rozmiarów, jakie ze względu na rodzaj uprawy, ze względu na cel uprawy są potrzebne a zatem posiadłości posiadane przez wyrobników, drohnych rolników, średniej własności i większej, poświęcone uprawie lasowej.

Największy wpływ w tym względzie wywiera z pewnością prawo spadkowe i prawo spadkowe takie, jak nasz powszechny kodeks cywilny, który zmusza przez przepisy o podziale spadków pośrednio do podziału lub sprzedaży i jest powodem niedostatecznych, niezadowolających stosunków agrarnych. A wskazówką dla nas jak je zmienić, powinien być po części przykład nowego kodeksu niemieckiego, po części ustawodawstwo francuskie z lat 90-tych zeszłego wieku, które w znacznej mierze nie dość dawniejszych kodeksów w Niemczech i kodeksu napoleońskiego we Francji były w stanie wyminąć.

Nie potrzeba ku temu wprowadzać niepodzielności.

Postanowienia poszczególne kodeksów tych nowych ustaw, o których dopiero co wspomniałem, były w stanie wielu niedogodnościom zaradzić i uchylić ten przymus podziału lub sprzedaży, który w naszych warunkach w największej liczbie wypadków istnieje.

W naszym ustawodawstwie częsteczkę tego zadania spełniają włości rentowe, które przez czas trwania pożyczki rentowej utrzymują w niezmiennym stanie całość gospodarstwa wiejskiego.

Z tem się łączy bezpośrednio kwestya w Sejmie kilkakrotnie omawiana, a jeszcze częściej traktowana po rozmaitych zebraniach, kwestya (zawiła i trudna, w której do porozumienia dojść nie łatwo t. j. kwestya parcelacyi.

Czujemy, jakie są jej ujemne strony, a to: wyzysk pośrednictwa, brak względu na odpowiednie rozmiary przy parcelacyi spekulacyjnej, na odpowiednią konfigurację, a wreszcie zanik średniej własności w naszych i w każdym stosunkach rolniczych tak bardzo potrzebnej.

Wydział krajowy polecenia Sejmu przygotowania ustawy parcelacyjnej nie

spełnił i z tego powodu w sprawozdaniu z czynności się wytłomaczył.

Wyobrażenia, zapatrywania, poglądy sfer wykształconych rolniczych, a cóż dopiero mówić o szerszych kołach, są pod tym względem co do środków zaradczych jeszcze tak dalece niezgodne, że niepodobna liczyć na projekt, któryby miał szansę przyjęcia przychylnie i mógł się stać ustawą.

Ustawodawstwo agrarne, proszę Panów, jeszcze bardziej niż każde inne, musi mieć przygotowany grunt u ludności, a inaczej nie będzie mogło z powodzeniem wejść w życie, musi w opinii publicznej być do tego stopnia omówione, żeby znalazł projekt, mający się Sejmovi do uchwalenia przedstawić, oparcie, żeby się wiedziało, że za nim pewna część opinii publicznej, dla której sprawa jest wyklarowana, stoi.

Tak było z projektem włości rentowych, tak trzeba, aby się stało z wszelkimi usiłowaniami jakiejś ustawy o parcelacji; tak także proszę Panów przedłożony projekt o robotnikach sezonowych wymaga jeszcze obrobienia opinii publicznej, wymaga przygotowania, obznajomienia się opinii publicznej, aby mógł z powodzeniem liczyć na przyjęcie przez opinię publiczną, a następnie przez Wysocki Sejm.

W tem miejscu, proszę Panów, chcę moje uwagi uzupełnić poglądem na to, kto u nas ma spełnić zadania administracji rolniczej, na jakich organach ma ciężar zadania administracji rolniczej spoczywać.

Nie mówię tu o zadaniach ustawodawczych, nie mówię o judykaturze w stosowaniu ustaw, mam na myśli popieranie przez szerzenie wiedzy, przez subwencje, przez doświadczenia, przez pożyczki i t. d.

W tej mierze sędzę, że musi być u nas tak samo, jak gdzieindziej, podział pracy między organami urzędowymi, a organami ochotniczymi.

Za pierwszym przemawia pewna stałość i obfitość środków, drugie są cenione przez swą bezinteresowną miłość dobra publicznego, ożywioną pracą i znajomością stosunków, pewne zindywidualizowanie tam, gdzie tego rodzaj pracy wymaga.

Stąd w innych krajach, gdzie więcej jest inicjatywy, gdzie więcej społeczeństwo przywykło do inicjatywy, tam

prace na polu administracji rolniczej, jak i w innych dziedzinach administracji podejmywane bywają w znacznej mierze przez jednostki stowarzyszone, związane w jakieś ciała zbiorowe, które obejmują część zadania władzy publicznej.

U nas z powodu i ubóstwa społeczeństwa, które nie może się na znaczniejsze ofiary zdobyć i z powodu mniejszej liczby ludzi, którzyby byli w stanie swój czas i swoje siły bezinteresownie dla pracy publicznej poświęcić, więcej zadań i więcej ofiar spada na ciała publiczne, niż gdzie indziej, i tak zadania szkolne przypadają bądź rządowi, bądź krajowi, a prywatnym tylko w bardzo małej części.

Przypominam tutaj, że szkoły, które były w rękach prywatnych stowarzyszeń, poprzehodziły na kraj i tylko tu i owdzie, jak np. szkoła chmielarska jest w rękę Towarzystwa gospodarczego, i niektóre nowopowstałe szkoły jeszcze znajdują się w rękach prywatnych.

Biura techniczne, patronat kredytowy dla spółek, te muszą być z natury rzeczy z powodu większych kosztów i potrzeby utrzymania stałego personelu w rękach rządu, czy to jak u nas w rękach kraju, w rękach Wydziału krajowego.

Ale nauczanie wędrownie, rozdawnictwo subwencji, urządzenie doświadczeń, niejednokrotnie więcej nadają się do spełnienia przez organa ochotnicze.

Kiedy u nas zaczęła się akcja subwencyonowania w r. 1868 po utworzeniu ministerstwa rolnictwa, były czynne dwa Towarzystwa, później i u nas powstawały dalsze, inne, przeważnie specjalne Towarzystwa, jak lesne, ogrodnicze, powstała instytucja, jak to była o tem mowa, Towarzystwo kółek rolniczych; w ostatnich czasach powstały 2 towarzystwa ruskie, które obok zadań oświaty wstąpiły także na pole działania ekonomicznego.

Pola do pracy jest u nas bardzo dużo. Każdy nowy pracownik, każda nowa organizacja, chcąca na tym polu pracować, jest pożądana z dwoma jednak zastrzeżeniami, ażeby zadania ochotnicze między sobą nie krzyżowały i nie krzyżowały się z działaniem publicznem, następnie, ażeby publicznych funduszy, jakimi szafują, używały dla wszystkich bez różnicy, nie jedynie dla swoich członków, ale dla wszystkich bez różnicy, bo grosz publiczny należy do wszystkich.

Istnienie większej liczby Towarzystw na polu podniesienia rolnictwa, każe uważać za pożądane, aby istniał w kraju jakiś centralny organ, któryby usiłowania te jednoczył, sfery działania rozgraniczał, pomoc finansową rozdzielał i użyć jej kontrolował.

Z charakteru autonomicznego powinienby według mego przekonania istnieć jakiś centralny, któryby jednoczył te ochotnicze organizacje i regulował w ten sposób ich działanie.

Równocześnie wydaje mi się potrzebnem wytworzenie także wspólnej organizacji powiatowej czy tam okręgowej z żywiołów fachowych, dotąd pracujących, ale wyposażonej w stałe siły fachowe, któreby nadawały tej organizacji miejscowej pewną stałość i pewną energię, pewną sprężystość w działaniu, jakiej dzisiejszym organizacyom dotychczas brak. W bliższe szczegóły tu nie wchodzę.

Jak powiedziałem, pola do pracy jest aż nadto, kraj wielki, sił pracujących nad podniesieniem rolnictwa zawsze jeszcze za mało, każdy nowy pracownik, czy jednostka, czy organizacja zbiorowa, która ma szczerą ochotę do pracy dla dobra publicznego, jest bardzo pożądaną.

Ludzi fachowych jednak nam potrzeba dla wszystkich gałęzi rolnictwa, a wtenczas stworzenie takiej organizacji zbiorowej będzie rzeczą łatwiejszą.

Dziś największa trudność z jaką się na polu administracji rolnictwa ma do walczenia, jaką ma do zwalczania Wydział krajowy w swoim zakresie administracji i z jaką ma do walczenia organizacja w formie strasznej istniejąca, jest brak odpowiednich ludzi fachowych.

Dziś młodzież nasza zbyt często jeszcze jednostronnie oddaje się zawodowi prawniczemu i nauczycielstwu; w karierze urzędniczej widzi, a jeszcze bardziej ich rodzice widzą ideał.

Jest u nas niechęć pewna do zawodów samoistnej pracy, gdzie nie ma arkusza płatniczego, lecz gdzie od osobistej energii i zdolności zależy skutek i powodzenie.

Daj Boże, aby z wzrastającym zrozumieniem istotnych potrzeb kraju i szans powodzenia w zawodzie rolniczym, aby przy pomocy środków, których dla wykształcenia zawodowego Wysoki Sejm ni-

gdy nie skąpił i nie skąpi, owszem w tym roku nowych środków przydał, przybyły nam nowe zastępy dzielnych pracowników w tym zawodzie, który jest i na długo pozostanie główną podstawą naszego bytu.

Wtenczas mniej groźną będzie nam parcelacya i inne zmyry grożące warsztatowi rolniczemu, wtenczas będziemy w możności utworzyć łatwiej organizację, która skutecznie będzie dopomagać do utrzymania ziemi w naszym ręku i do wydobycia z niej obfitszych przychodów.

Skończyłem.

(Brawa i oklaski, mowca odbiera gratulacje).

Marszałek. Z kolei zapisany, głos ma p. Witos.

P. Witos. Wysoki Sejmie!

Nad rubryką X. budżetu krajowego rolnictwa rozwinęła się niesłychanie obszerna dyskusya. I nic dziwnego. W kraju tak wybitnie rolniczym, jakim jest nasz kraj, w kraju, gdzie $\frac{3}{4}$ ludności z roli się utrzymuje, z natury rzeczy wypada, ażeby się krajtroskliwie tem rolnictwem zaopekował, ażeby to rolnictwo postawiono na takiej stopie, na jakiej ono być powinno.

Ludność z roku na rok wzrasta, ziemia jednak zostaje ta sama; potrzeby się zwiększają, drożyzna w różnym kierunku wzrasta, a dochodów innych znikąd niema.

Na gospodarstwie, na którym przed kilkudziesięciu, nawet przed kilkunastu laty, mieszkał jeden gospodarz, dziś widzimy 4, 5, a nawet więcej. Podatki i daniny wzrosły niesłychanie. Przemysł rękodzielniczy, jaki się na wsi znajdował, jak tkactwo, wyrób oleju lnianego i inne znikły także zupełnie.

Tkaniny, których wieśniacy używali, płótno, które prawie w każdej wsi wyrabiano, dziś wyrabia się w bardzo nielicznych okolicach ten niezbędny do codziennego użycia materiał.

Materyał sprowadzany z zagranicy podrożał szczególnie w ostatnich czasach w dwójnasób tak, że bilans tego gospodarza wzrósł podwójnie, dochody zaś oprócz dochodów czerpanych z wychodźstwa, które niejednokrotnie oprócz dobrych rzeczy przynosi i złe, z nikąd się nie powiększyły.

Drzewo materyałowe i opałowe podrożało niesłychanie i nie tylko że podrożało, ale niesłychanie trudno to drzewo nabyć.

Pod siekierą spekulantów padają lasy setkami a nawet tysiącami morgów corocznie, drzewo wywozi się w obce kraje i w przyszłości, jeżeli tak dalej pójdzie, grozi niesłychana ruina, bo budynku z drzewa postawić nie będzie można z powodu braku materyału.

Różne instytucje parcelacyjne i speculanci parcelujący, zakupując całemi masami i obszary dworskie i lasy, niszczą te lasy tak, że tam gdzie w tym roku widzimy jeszcze resztki tego lasu, na drugi rok widzi się grunt pocięty na drobne paski, widzi się wieśniaka wyjmującego resztki tych pniaków, widzi go się orzącego, bo nie ma władzy, któraby zabroniła niszczenia tych lasów i zmusiła spekulantów, ażeby te obszary wyciętych lasów na nowo zalesiali.

(P. Pastor. Nie pilnuje nikt).

Ziemi rozszerzyć się nie może a ludności przybywa. Jeżeli u nas ta ziemia jest jedynym prawie, bo przemysł wielki i mniejszy tylko niewielką liczbę ludności zajmuje i żywi, to powinno się szukać sposobów, ażeby tę wydadność ziemi zwiększyć, ażeby to rolnictwo możliwie na najwyższym stopniu doskonałości postawić.

Widzimy, że na rozdrobnionych paskach gruntów, jakie się dziś w najważniejszej części prawie we wszystkich gminach znajdują, racjonalnie prowadzić gospodarstwo przychodzi z wielką trudnością a nawet jest wprost niemożliwe.

Jako członek Wydziału krajowego p. Pilat wspominał już o tem, komasacya jest wyborym środkiem do prowadzenia racjonalnej gospodarki.

Wiemy o tem, że rozdrabnianie gruntów jest rzeczą złą. Pamiętam, że w tym kierunku z różnych stronictw podnosiły się głosy, ażeby to złe usunąć i przynajmniej w minimalnej części dzielenia gruntów zabronić.

Wysoka Izba nie zechce nas uważać za wsteczników i sądzę, że nie uważała dotąd, gdyśmy się przeciw temu postępowaniu niejednokrotnie oświadczała. My widzimy, że to jest złem, i to złem takim, które się usunąć na teraz nie da.

Jako wspominałem przemysł rękodzielniczy, przemysł drobny, któremu się tysiące ludzi oddawało i który tysiące ludzi żywił, dziś został przez przemysł wielki zupełnie zniszczony. Dziś ci ludzie, którzy się temu przemysłowi oddawali i na którym nawet grosze zarabiali, albo zostali zepchnięci do rzędu proletaryuszy, którzy wychodzą na zarobek do obcych krajów, alboważ powiększyli zastęp drobnego rolnictwa i przez to stworzyli konkurencyę na tym warsztacie pracy.

Ażeby ten warsztat rozszerzyć i udoskonalić, konieczną się okazała komasacya. Może nie odbiegnę od przedmiotu, jeżeli nadmienię, że wiele moczarów w wielu powiatach jest dla pracy rolników niedostępnych. Widzimy jeszcze w niektórych okolicach, jak ten rolnik szamoce się tą przyrodą, uprawia grunta i nawozi go, ale dochodów z niego nie zbiera.

Gruntów tych znajduje się w wielu powiatach tysiące morgów. Wprawdzie są usiłowania w kierunku odwodnienia tych gruntów, ale one idą zbyt powolnie, idą powolnie, bo środków materyalnych krajowi na to brakuje.

My widzimy, że dziś ziemia jest naszym narodowym dobrem, że jak tu się nawet z różnych stron wyrażono — „ile ziemi tyle ojczyzny“.

(Brawa).

A jeżeli mamy lepszą ziemię, jeżeli mamy lepszych ludzi, którzy ją lepiej uprawiają i lepsze z niej ciągną korzyści, jeżeli mamy mniej żebraków, to tem więcej nasza przyszłość będzie zabezpieczona.

Ta ziemia, do której jesteśmy tak przywiązani, z którą łączy się nasza przeszłość i do której zapewne i przyszłość nasza należeć będzie, nie powinna być przedmiotem handlu.

(Brawa).

Tymczasem widzimy, że w rękach niesumiennych spekulantów jest ona tem, czem każdy towar, który się sprzedaje na straganie.

(Brawa).

Dlatego sądzę, że obowiązkiem jest nie tylko Wysokiej Izby, ale wszystkich czynników, będzie dążenie do tego, ażeby ta ziemia stała się tem, czem stać się powinna.

Ziemia, ta nasza karmicielka, nie powinna być wysysana w ten sposób, aby się z nią tak obchodzono.

Widzimy, że na tej ziemi, szczególnie w tych czasach robią, niektóre jednostki a może i stowarzyszenia, czy spółki, doskonałe interesa,

Czy leży to jednak w interesie kulturalnym i narodowym kraju, to ja bym pozwolił sobie o tem bardzo wątpić.

(*Brawa*).

Nie mam tu na myśli ani osób, ani stowarzyszeń, mówię tylko ze stanowiska ogólnego narodowego i krajowego i przeciw żadnej instytucji, ani osobie się nie zwracam.

Jednak widzimy że niejednokrotnie spekulant, nabywszy ziemię, może po jakimś marnotrawcy szlachcicu, który stracił swój majątek przez marnotrawstwo, lub nieopatrznie prowadzenie się, eksploatuje ją, wysysa do ostatnich granic i doprowadza do tego, że zamiast, żeby ta ziemia wydawała, co wydać powinna, staje się tylko kopalnią złota dla takiej niesumiennej jednostki.

Dlatego też obowiązkiem wszystkich uczciwych ludzi jest dążyć do tego, ażeby to złe, które się nam tak dało we znaki, nareszcie ustało.

Widzimy, że ziemię naszą, okupioną potem i krwią naszych przodków, biorą w swoje ręce żywiły obce a nawet po prostu wrogie. Widzimy, że nie tylko tam w Poznaniu, jednym pociągnięciem pióra, niesprawiedliwą i zbrodniczą ustawą wydziera się — a raczej wydzierać się będzie tę ziemię z rąk jej odwiecznych prawnych posiadaczy i właścicieli, my widzimy to i bolejemy nad tem, ale widzimy i boleć nad tem musimy, że my tę ziemię lekkomyślnie tracimy.

(*Liczne brawa*).

W ten sposób, niejako ta ustawa zbrodnicza będzie miała uprawnienie za sobą, jeżeli tu, gdzie tej przemocy nad sobą nie mamy, sami na sobie czegoś podobnego dokonujemy.

Dlatego nie zwracając się zupełnie przeciw żadnemu narodowi, ten kraj zamieszkującemu, ani też przeciw jednostkom, czy spółkom, lub Stowarzyszeniom, jednak zwrócić się ośmielamy do wszystkich ludzi dobrej woli, do wszystkich, którym, ta przyszłość nasza leży na sercu, z wezwaniem: szanujmy, kochajmy i prze-

chowujmy tę drogą naszych ojców spuściznę!

(*Iluczne brawa i oklaski. Mowca otrzymuje gratulacje*).

P. Urbański. Wnoszę o zamknięcie rozprawy.

Marszałek. Jest wniosek zamknięcia rozprawy. Kto się z tym wnioskiem zgadza, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Do głosu zapisani są jeszcze p. p. Jedynak, Tarnowski Zdzisław, Milewski, Schätzel i Bryczyński.

Proszę o wybór mowców generalnych

(*Wybór mowców generalnych*).

Głos ma p. Jedynak, mowca generalny przeciw.

P. Jedynak. Wysoki Sejmie!

Jedną z najważniejszych dyskusji po dyskusji szkolnej w obecnym Sejmie, jest rozprawa nad rubryką „Rolnictwo“.

Jestto dyskusya ważna najpierw dlatego, że w kraju naszym, przeważnie rolniczym, jest w tym kierunku bardzo wiele spraw do omówienia a powtóre dlatego, że z pomiędzy członków tej Wysokiej Izby, jest prawie połowa rolników.

Widzimy przedewszystkiem z budżetu krajowego, że kraj łoży na cele rolnictwa znaczne sumy. Na same szkoły rolnicze, których jest w kraju 5, figuruje w budżecie wydatek w sumie 267.000 K.

Jest to, bądź co bądź, ładna suma. Jednak muszę zwrócić uwagę, że my, drobni rolnicy, nie mamy z tych szkół rolniczych takiego realnego pożytku, jakibyśmy mieć powinni.

Powodem tego jest to, że ci uczniowie po ukończeniu szkół rolniczych nie idą tam, gdzie iść powinni, lecz stają się ekonomami i pisarzami dworskimi.

Dalej uderza mnie cyfra przeznaczona na hodowlę bydła. Cyfra ta wynosi około 301.000 K. Jestto także pokaźna cyfra.

Ale my drobni rolnicy z tej wielkiej sumy nie wiele mamy pożytku.

Przedewszystkiem tu idzie przeszło 100.000 K. do dyspozycji Towarzystwa rolniczego i gospodarskiego we Lwowie. A w tych Towarzystwach jest zaledwie

kilku chłopów, ale cały ogół drobnych rolników nie korzysta z tych funduszków.

Mają wprawdzie w tych Towarzystwach buhajki i chłopi biorą stamtąd te buhajki, ale nie mają z nich tyle korzyści, co inni właściciele, którym płacą prawie potrójną wartość za buhajka.

Jeżeli już mówię o buhajkach, to chcę zaznaczyć, że ludność nasza w wielkiej jest obawie, bo ustawa o licencyonowaniu buhajów ma przymusowo wejść w życie. Jest to sprawa rzeczywiście bardzo ważna, bo skutkiem przymusowego utrzymywania buhajów gminy byłyby narażone na znaczne koszty.

Sądzę, że Wysoki Sejm nie zechce wprowadzić tego przymusu, bo byłoby to ruiną dla włościaństwa. Bo proszę Panów, nie tylko przez buhaje rasa bydła się poprawia, ale też przez racjonalną hodowlę. Dziś ludność znając wysoką cenę targową bydła, sama do tego dąży, ażeby bydło było lepiej odżywiane i chowane, więc na tę ludność w tem nie potrzeba nakładać nowych ciężarów. Jeżeli Pano wie rzeczywiście chcecie się zbliżyć do chłopa, trzeba usunąć te zapory, dzielące dwór od chaty wieśniaczej. Dlatego kończąc, apeluję do Panów, byście tę ustawę o licencyonowaniu buhaji, która niebawem ma przyjść pod obrady Sejmu, zechcieli załatwić w myśl życzeń i interesów ludności włościańskiej.

Marszałek. Pod względem formalnym zażądał głosu p. Styła.

P. Styła. Zrzekam się głosu.

Marszałek Głos ma mowca generalny za wnioskami komisji, p. Zdzisław Tarnowski.

P. Zdzisław Tarnowski. Wysoki Sejmie!

Wobec tego, że się wywiązała obszerna debata w kwestyi organizacyi rolniczej, mam sobie za obowiązek wyrazić zapatrywnia swoje, które są równocześnie zapatrywaniami moich najbliższych przyjaciół politycznych i kolegów w zawodzie rolniczym.

Nie chcę jednak tutaj wchodzić w szczegóły, lecz tylko z ogólnego stanowiska przedstawić, jak się rzecz ma dziś i jakbyśmy ją pragnęli widzieć zreformowaną.

Jak wszystkim Panom wiadomo, mamy w kraju trzy główne organizacye rolnicze: Towarzystwo gospodarskie, To-

warzystwo rolnicze krakowskie i Towarzystwo Kólek rolniczych.

Dwa pierwsze działalnością swoją obejmują ogół interesów rolniczych, Towarzystwo Kólek rolniczych zaś służy specjalnie interesom gospodarstw włościańskich a wszystkie trzy służyć wogóle rolnikom bez względu na ich narodowość i bez względu na przynależność partyjną, kierując się wyłącznie chęcią podniesienia rolnictwa.

Te zarzuty, jakieśmy tu słyszeli, co do udzielania subwencyj przez Towarzystwo rolnicze i gospodarskie, jakoby tylko większej własności z pominięciem mniejszej, są zarzutami, które w tej Izbie wiele razy już były zbijane.

Ja sam miałem już zaszczyt na to cyfrowe dowody przytaczać; uważam przeto za zbyteczne to samo jeszcze raz powtarzać, będąc przekonany, że Wysoka Izba jest aż nadto przeswiadczona o tem, że szafowanie groszem publicznym na cele rolnicze odbywało się sumiennie i sprawiedliwie.

Półwiekowa działalność Towarzystwa gospodarskiego i rolniczego a przeszło ćwierć wiekowa towarzystwa Kólek rolniczych może się poszczycić znacznymi rezultatami.

A jeśli ktoś z Panów miał sposobność przeglądać roczniki naszych sprawozdań, znalazł tam także dowody ustawniczego, a stopniowego dążenia do rozszerzania działalności, oraz zastosowania się do warunków i okoliczności, w jakich towarzystwom tym działać przychodzi. Staraliśmy się wprowadzić zmiany, mające na celu nie tylko wzmocnienie i pogłębienie działalności tych towarzystw na drogach poprzednio obranych, ale także wyszukanie nowych kierunków i nowych sposobów podźwignięcia stanu rolniczego i produkcji rolnej a prócz tego także zjednywanie coraz to większej ilości członków. A choć słyszy się zarzuty, że nie było dość wpływu i oddziaływania na włościańskie gospodarstwa, jednak stwierdzić pragnę że choć nie pospiesznie, ale stopniowo i stale ujawniał się ten rozwój w obejmowaniu działalnością coraz szerszych kół rolników.

Wszystkie trzy towarzystwa, o których tu mówiłem, już oddawna odczuwały brak organu, przez który mogłyby

porozumiewać się i przynajmniej najważniejsze sprawy wspólnie załatwiać.

W odczuciu tej potrzeby powstał przed kilku laty Wydział centralny towarzyszeń rolniczych, który, choć od kilku lat dopiero istniejący, okazał już niejednokrotnie swoją żywotność, bo dzięki temu organowi, niejedna ważna sprawa agrarna została przeprowadzoną, któraby z pewnością nie była ujrzała światła dziennego, gdybyśmy tej organizacyi nie byli stworzyli.

Nie twierdzę jednakowoż i pod tym względem wcale się nie lędam — żeby ta organizacya była wystarczającą i mogła spełniać wszystkie zadania, jakie ją czekają.

Owszem twierdzę, że tę organizacyę koniecznie trzeba wzmocnić, ażeby stale i planowo kierować mogła całością życia rolniczego w kraju, by oznaczała kompetencyę działania między istniejącymi towarzystwami, przynajmniej w najważniejszych sprawach, wytyczała drogi i kierunki ich działalności a także, żeby nas na zewnątrz mogła reprezentować, zwłaszcza wobec państwa i kraju.

Przechodząc teraz do organizacyi powiatowych i okręgowych, pragnę tu z naciskiem zaznaczyć, że muszą się stać dostępnymi dla jak najszerzych kół rolniczych.

A choć każdy, kto zna statuta towarzystw obecnych, przyzna, że na podstawie tych statutów każdy rolnik do nich przystępować może, to jednak pragniemy obrać środki któreby doprowadziły jak największą ilość rolników do tej asocjacyi.

Jako środek najważniejszy uważamy rzecz, o której szerzej mówił szano wy prezes Wydziału krajowego, p. Pilot, tj. ułatwienie jaknajdalej idące w kierunku uzyskania wiedzy fachowej rolniczej dla włościan i mniejszych rolników.

Drugim środkiem jest zepewnienie fachowej pomocy i rady w każdym kierunku praktycznego gospodarstwa.

Oprócz tego uważam za rzecz wskazaną zapewnić wszystkim rolnikom wpływ na bieg spraw rolniczych w kraju przez udział w zarządach naszej organizacyi.

Przechodzę teraz do organizacyi lokalnych tj. do Kółek rolniczych. Jak to

dziś podniósł pan prezes Kółek rolniczych, Kółka rolnicze spełniają misję lokalnej organizacyi rolniczej. I tak też rzeczywiście jest.

Szanowny p. Cielecki omówił kwestyę organizacyi Kółek rolniczych obszernie, nie mam więc potrzeby pod tym względem cokolwiek dodawać. Pragnę tylko wyrazić życzenie, aby one jak najbardziej się rozwijały i aby ile możności w każdej gminie powstało Kółko rolnicze.

A pragnę również, żeby to zbliżenie się, które od szeregu lat coraz bliższem się staje, szło dalej w tym samym kierunku i żeby między Towarzystwami rolniczymi a Kółkami rolniczymi doszło do ścisłego współdziałania, do zbliżenia się i zrośnięcia się w jedną wielką całość.

Reasumując to wszystko, co powiedziałem, powtarzam, że pragniemy reorganizacyi rolniczej od góry do dołu, ale pojmujemy ją tak, żeby wszystko to, co było i jest, burzyć, jednym pociągnięciem pióra zmasać, a natomiast zbudować zupełnie coś nowego, co może miałoby i pewne zalety, ale przy czem trzeba jako przy rzeczy zupełnie nowej, postawić znak zapytania.

A więc reorganizacyę rolnictwa pojmujemy w ten sposób, aby utrzymać to, co w tych starych, mających swą tradycyę organizacyach dobrego, a usunąć to, co jest przestarzałem i nie odpowiada duchowi czasu, względnie zmienić i poprawić, co po uskutecznionej poprawce odpowiadałoby zmienionym warunkom.

Tak my tę rzecz pojmujemy i zdaje się nam, że skoro w te stare, ale zawsze w rozwoju postępujące instytucje wlejemy świeżą krew odżywcza, to potrafią one spełnić te zadania, których spełnienia wszyscy rolnicy pragniemy.

Sprawa reformy reorganizacyi rolniczej jest sprawą zbyt ważną, zbyt doniosłą, zbyt głęboko sięgającą w ustrój rolnictwa, żeby ją przygodnie można w szczegółach omawiać i z naciskiem powiadam, spieszyć się zbytecznie z ostatecznem postanowieniem, co do sposobu załatwienia tej kwestyi, nie można.

Przeciwnie, lepiej poczekać, lepiej rzecz rozważyć, by dojrzała, bo zbyt pośpiesznie działając, możnaby stworzyć coś, coby potem nie odpowiadało potrzebie i co byłoby trudno poprawiać,

Sądzę, że powinny tu zabierać głos przede wszystkim te instytucje rolnicze, które opierają się na dawnej tradycji, które mają doświadczenie nabyte w ciągu długich lat działania, mają znajomość stosunków i potrzeb rolnictwa, a mogą Wysoką Izbę zapewnić, mają i gorącą chęć, by sprawę tę do pomyślnego doprowadzić skutku. W tej pracy ustawać nie chcemy, a współdziałanie w niej i pomoc, skądkolwiekby ona szła, najchętniej zawsze widzimy.

Apelując więc o tę pomoc, zwracam się, kończąc me przemówienie, do tych szanownych kolegów, od których inicjatywa najprędsza wychodziła, z którymi pracę tę już rozpoczęliśmy. Da Bóg, do pomyślnego końca ją doprowadzimy.

(Brawa i oklaski).

Marszałek. Celem sprostowanie faktu głos ma p. Skwarko.

P. Skwarko. Wysokij Sojme!

Pry dyskusyjji nad toju rubrykoju wyskazaw sia p. Cieleckij, szczo na komisiji gospodarstwa krajewoho człeny toji komisiji dowidały sia rżnych nekorystnych, czy strasznych riezrej o sojuzi mołoczarskim w Stryju.

Otże twerdżenie te ja prostuju faktyczno jako człen komisiji w toj sposib, szczo nijakych strasznych ani nekorystnych riezrej pro sojuz mołoczarskij człeny komisiji ne dowidały sia. Oden człen toji komisiji wyskazaw swoji pidozrinia, odnak ne poperti nijakomy faktamy, każeczy, szczo czuw wid jakychś tam selan, szczo jich do sojuza ne pryniato, a druhyj człen z partyji staroruskoji skazaw, szczo sojuz robynt polityku, bo nawet jakohoś świaszczennyka staroruskoji partyji ne pryniaw.

Ti zakydy ciłkom neoprawdani, a najlipsiszym dokazom, szczo sojuz ne uprawlaje polityky jest fakt, szczo na czoli akcyjji Sojuza mołoczarskocho stojit dr. Ołesnyckij, kotroho precin o szowinizm posudzaty ne można, kotryj znaje duże wełyku wahu dijalnosti ekonomicznoji i dlatoho własne ne wprowadżawby do ekonomicznoji roboty polityky.

Dalsze pidnis ja, szczo jesły jakis selany żałyły sia dijstno pered dotycznym členom komisiji, (kotryj te skazaw), podiaczym z toho powita, czołowikom pływowym i własnytelem bilszoji posilosty, to dotyczni selany mohły se ska-

zaty po prostu tomu, szczo by prypodobaty sia, bo selany majut te w naturi, szczo jesły chotiat czyjejiś pomoczy, to dla prypodobania sia pidłeszczujut sia i czasto nawet neprawdu howorjat.

Dalsze pidnis ja, szczo hodi wymahaty wid Sojuza, szczo by win zasnowuwaw spilkę mołoczarski w takich hromadach, de ony ne majut racyji bytu, szczo by Sojuz mołoczarskij na zasnowanie nepewnych spilkok pozyczky zatiahaw, bo subwencyi ne maje, szczo by otże po prostu nyszczyw sia na nepewni ciły.

Na dokaz, szczo Sojuz nijakoji polityky ne uprawlaje, treba szcze stwerdyty te, szczo jak dowidaw sia ja wid p. Ołesnyckoho, nawet dotycznoho świaszczennyka, kotroho peredsze ne pryniato, piżnizsze pryniaty do Sojuza, koły lysz dostarczyw wsilaki dani, zapewniajuczci rozwij zasnowanoji nym spilkę.

Dalsze dotycznyj człen komisiji, kotroho nazwyska zadla lojalnocy ne chozczu tu wyminyty, oper swoji pidozrinia lysz takož na pidozriniach jakohoś tam świaszczennyka, kotryj...

Marszałek. Przepraszam szanownego posła, ale proszę ograniczyć się do faktycznego sprostowania i poza te ramy nie wychodzić.

P. Skwarko. Otże prostuju faktyczno....

Marszałek *(przerwywając).* Zwracam uwagę szanownego posła, na co już poprzednio w tem miejscu zwróciłem uwagę, że udzieliłem mu głosu dla sprostowania faktu tu wypowiedzianego, a nie faktów i twierdzeń przez jakiegokolwiek członka komisji w komisji wypowiedzianych. Na to ponownie zwracam uwagę szanownego posła i proszę się do tego zastosować.

P. Skwarko. Ekscelencyo, ja prostuju faktyczno lysz to twerdżenie p. Cieleckoho, kotre buło wyskazane tut pidczas zasidania w plenum, imenno budtoby na komisiji dowidały sia człeny komisiji jakychś strasznych riezrej pro sojuz mołoczarskij w Stryju.

Ja prostuję faktyczno, szczo nijakych strasznych, ani nekorystnych riezrej szczo do sojuza na komisiji ne dokazano i tym prostuju wyskaz p. Cieleckoho.

Marszałek. Dla sprostowania faktów głos ma p. Cielecki.

P. Cielecki. Wysoka Izbo! Prostuję faktycznie, że żadnego zarzutu Wydzia-

łowi krajowemu nie robiłem, przeciwnie uważam, że jest może zasługa Wydziału krajowego, iż wydawnictwa historyczne „Proświty“, które teraz wychodzą, są wobec nas o wie łagodniejsze.

Prostuję faktycznie dalej wobec przemówienia p. Lewickiego, że w moim powiedzeniu, iż zupełnie inną jest działalność i inny cel towarzystwa „Proświty“ a inna Kółek rolniczych, miałem zupełną słuszność i byłem logiczny. Albowiem towarzystwo Kółek rolniczych pracuje dla Polaków i Rusinów, nie robiąc żadnej najmniejszej różnicy, podczas gdy „Proświta“ Polaków nie przyjmuje a wskazuje tylko na Grochowce i Suchodoły powiatu bóbreckiego, gdzie zostały te kółka rozbite, zagarnięte przez „Proświtę“.

Prostuję dalej faktycznie wobec przemówienia p. Skwarski, że w moim przemówieniu nie użyłem słów strasznych rzeczy i tylko cytowałem to, o czem się na komisji gospodarstwa krajowego dowiedziałem.

Dalej prostuję faktycznie wobec przemówienia p. Dumki, że absolutnie takich szowinistów polskich nie znam, którzyby chcieli, aby Rusini ziemię własną opuścili (P. Makuch. A Kozłowski?) przeciwnie, kochamy ziemię własną i jej nie damy, ale czyniąc to, szanować potrafimy to, co u innych jest świętem. Pragniemy zaś nie waśni, ale zgody i jedności, przynajmniej na polu pracy ekonomicznej dla wspólnego naszego dobra.

(Brawa).

Marszałek. Dyskusya została wy-czerpana, głos ma p. Sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Starzyński.** Wy-soka Izbo!

Przeciwko cyfrom budżetu, które są przedmiotem niniejszych obrad nie podniosły się żadne głosy. I jest też to rzeczą zupełnie naturalną, bo wszak te cyfry dążą do podniesienia rolnictwa, do utrzymania ziemi w naszych rękach, ta ziemia zaś jest nietylko żywicielką nas wszystkich, ale jest także warsztatem pracy dla przeważnej części ludności w kraju i co do niej, wszyscy bez wyjątku ożywienci jesteśmy tem uczuciem, któremu dał wyraz p. Witos w tak miłych słowach: „ile ziemi tyle ojczyzny“.

Wszyscy też czujemy święty obo-wiązek utrzymania ziemi i ratowania jej wszelkimi siłami.

Cyfry budżetu, które mamy przed sobą, są wyrazem udziału kraju w podniesieniu rolnictwa. Oczywiście nie wyczerpują one całej kwestyi rolniczej, nie wyczerpują wszystkich stosunków agromomicznych, gdyż kwestye te bywają traktowane w komisji gospodarstwa krajowego i bywają przedmiotem osobnych sprawozdań tejże komisji a wskutek tego i przedmiotem osobnych obrad Wysokiej Izby.

Tu zaś mówimy tylko o kwotach pieniężnych, które kraj jako taki, przyczynia się do podniesienia gospodarstwa a wskutek tego i do podniesienia dobrobytu, do podniesienia zamożności społeczeństwa.

Przeciwko cyfrom, jak na początku podniosłem, nietylko żadnego protestu nie było, ale przeciwnie, było pragnieniem, aby postąpić jeszcze naprzód, pójść jeszcze dalej.

I rzeczywiście w tej mierze możemy zauważyć od szeregu lat pożądaný postępek, który nie odpowiada oczywiście ideałowi i temu, czegośmy pragnęli, ale który jest wyrazem solidnej gospodarki budżetowej i wyrazem zasady „wedle stawu grobla“.

Postępek w wydatkach jest, idzie on coraz szybszym krokiem i postępować będzie ciągle coraz bardziej naprzód.

Od tych uwag ogólnych przejdę jeszcze do omówienia niektórych wywodów szanownych p. mowców, przyczerpana jednakowoż z góry muszę zaznaczyć, że dyskusya poruszała się dokoła tych kwestyi, które nie są przedmiotem sprawozdania mojego, tylko sprawozdań innych specjalnych referentów, którzy może jeszcze znajdą możność w czasie obrad sejmowych zabrania głosu ze swej strony.

I komasacye i subwencye dla towarzystw rolniczych, wszystko to jest w referacie innych panów kolegów — nie uchylam się jednak od tego by i w tej mierze kilku słów nie powiedzieć.

Cieszę się bardzo, że szan. p. posee Stefczyk uznał, że dzisiejsze organizacye rolnicze centralne, tj Towarzystwo rolnicze w Krakowie i galicyjskie Towarzystwo gospodarskie we Lwowie i Towarzystwo Kółek rolniczych są towarzystwami zasługującymi na poparcie. Że je za takie uważa, dał temu wyraz praktyczny, stawiając wniosek, by towarzystwu Kółek rolniczych podnieść subwencyę

z 12.000 koron na 20.000 kor. Temu uznaniu jednak, jakiego szan. p. poseł nie skąpi, sprzeciwia się do pewnego stopnia zbyt sceptyczny ton, jaki p. poseł użył co do możliwości istnienia tych stowarzyszeń w przyszłości. Przyszłość zostawmy na razie w zawieszeniu — ja także uważam, że powszechna organizacja zawodowa rolników jest konieczną potrzebą, bo dziś każdy stan zawodowo musi się organizować. W tej mierze zapatrywania szan. p. Stefczyka podzielam, ale sądzę, że może w tej przyszłej zawodowej, powszechnej organizacji rolniczej znajdzie się odpowiednie miejsce i na te organizacje, które dziś mamy — innymi słowy, że ta przyszła zawodowa organizacja nie będzie czemś całkiem nowym, ale, jak to powiedział szanowny p. prezes Towarzystwa krakowskiego p. hr. Tarnowski — i dzisiejsze organizacje rolnicze uwzględnę. W każdym razie wdzięczny jestem szan. p. Stefczykowi, że uznał na dziś działalność tych towarzystw za pożyteczną — i nie tylko nie zgodziłbym się z tem, że wydatki na Kółka rolnicze w przyszłości mogłyby mieć charakter marnowania grosza publicznego, ale sądzę, że dziś żadna kwota na ten cel przeznaczona nie byłaby za wielką — oczywiście w granicach słuszności i możebności.

Towarzystwo rolnicze galicyjskie i krakowskie a tak samo i Towarzystwo Kółek rolniczych nie są organizacjami jedynie centralnymi ale organizacjami, które pracują i u dołu i niejako na średnim stopniu, bo jeżeli mamy z jednej strony centralny Wydział towarzystwa w Krakowie i Lwowie, to z drugiej strony mamy Kółka rolnicze w bardzo wielu wsiach, i Wysoka Izba słyszała z ust szan. prezesa towarzystwa Kółek rolniczych, p. Cieleckiego, że i powiatowe organizacje tych Kółek są w toku i że szanowny p. prezes uważa je za rzecz pożądaną.

Co do towarzystw rolniczych, wiemy, że istnieją i towarzystwa okręgowe a więc ta organizacja nie jest centralną a już wcale nie można powiedzieć, ażeby ona obejmowała jedynie większych posiadaczy ziemskich. Również co do Kółek rolniczych powiedział szan. p. poseł Cielecki, że zaledwie 5% Kółek może wykazać się udziałem inteligencji wiejskiej — nie mówiąc o tej inteligencji dołowej — a co do towarzystw okręgowych rolniczych, wiedzą pa-

nowie, że obejmują one ludność włościańską w obszernej mierze i że jest dążeniem i usiłowaniem towarzystw, aby tę ludność do przystępowania do tych towarzystw skłonić — i z radością widzą oba towarzystwa, że udział ludności rolniczej jest coraz żywszy a wyrazem tego są ogólne zgromadzenia, gdzie zawsze mamy cały szereg włościan obok siebie. Ja znam osobiście różne okręgowe towarzystwa, które, gdyby ludność włościańska do nich nie należała — należałoby całkiem zwinąć.

Niestety, wielka własność z powodu zbyt szybkiego topnienia ziemi, zaczyna także topnieć, gdyby więc tylko na wielkich właścicielach towarzystwa okręgowe chciały się opierać, toby ich w wielu okręgach już nie było.

Jest więc możliwość twórczej inicjatywy od dołu, wprowadzenia świeżych idei do dzisiejszych organizacji rolniczych, jest też możliwość tę zasadę podziału pracy, na którą się tu powoływano, do pewnego stopnia urzeczywistnić.

Muszę więc powiedzieć, że organizacja dzisiejsza ma charakter ogólny a nie tej lub owej kategorii rolników wielkich, czy małych.

Szan. p. poseł gmin wiejskich powiatu rohatyńskiego, rozpoczął swoje przemówienie od ostrej polemiki z prezesem Kółek rolniczych i pytał się, czy to zazdrość z niego przemawia, czy zawiść, że on „Proświcie“ i jej działalności niektóre rzeczy wytknął. Muszę powiedzieć, że przykro mi było te słowa słyszeć, bo, szanowni Panowie, my o ile dbamy o rozwój własny i do niego dążymy, to opieramy to dążenie nie na zabieraniu komuś czegoś, tylko na rozwijaniu sił własnych i do zazdrości nie mamy żadnego powodu, bo nie pragniemy żyć tem, coby się komu innemu należało — tylko naszą własną siłą żyjemy i tym zapasem sił materialnych, fizycznych i moralnych, jaka naszemu narodowi, dzięki Bogu, jeszcze przysługuje. Zresztą, skoro Wysoki Sejm uchwała sam subwencyę tak dla Kółek rolniczych jak i dla Proświty — byłoby nawet dziwnym gdyby podnosić kwestyę zazdrości, bo sejm może i dla Kółek rolniczych uchwalić każdego czasu subwencyę, jaką za stosowną uzna i w jego ręku jest obdarowanie Kółek należytą kwotą. Nie śledziłem działalności Proświty w ostatnich latach tak dokładnie, ażebym mógł o niej osobisty sąd wyda-

wać ale o ile sobie przypominam z lat dawniejszych, nie była ona nieraz niestety bez zarzutu a szan. p. poseł Cielecki czyniąc zarzuty, nie czynił ich gołosłownie, ale na ich poparcie przytaczał pewne fakta czy publikacje, których nie czytałem, więc osobistego zdania nie mam, ale podnoszę to dlatego, ażeby uprzytomnić szanownej Izbie, że p. Cielecki tego nie czynił z lekkim sercem, czy bez zastanowienia. Jeżeli więc mimoto komisya budżetowa proponuje podwyższenie subwencji o 5 tysięcy rocznie a proponuje także jednorazowy datek 5.000 K na założenie zimowej szkoły rolniczej dla dorosłych włościan w Miłowaniu, to spodziewałem się a raczej sądziłem, że mogę się spodziewać, iż będzie ta pozycja w Sejmie przyjęta bez ostrego protestu ze strony szan. posła powiatu rohatyńskiego i bez dodanych do tego protestu uwag o pracy narodowej.

Wiem, że większość Wys. Izby ma wyrobioną świadomość, jakim torem jej kroczyć należy, sądziłem więc, że bez tych uwag pozycja ta zostanie przyjęta. A skoro mówimy o tych zarzutach, to muszę na zarzut szan. p. posła powiatu tarнопolskiego odpowiedzieć, w czem mnie już p. Cielecki wyreczył, że ja także takiego szowinisty polskiego, któryby pragnął, ażeby chłop ruski ziemię stracił i szedł w świat — wcale nie znam, bo my nie mamy żadnych apetytów na to co nie jest nasze, a chłopu ruskiemu również dobrze życzymy jak polskiemu.

Na tem mógłbym skończyć, ale wspomnę jeszcze w kilku słowach o tem, co mówił tu p. Sodomora, że szkoły gospodyń wiejskich nie uważa za dość pożyteczne. Zdaje mi się, że się może myli, bo w Sejmie, ze wszystkich stron szkoły gospodyń wiejskich cieszą się wielkiem poparciem. Zgadza się natomiast z p. Sodomorą w tem, że szkół zimowych powinno być jak najwięcej, a również instytucya wędrownych naczycieli jest bardzo pożyteczną. Zdaje mi się, że w budżecie, który jest przedmiotem naszych obrad, jest nawet wzmianka, że wkrótce ma być założoną nowa szkoła zimowa, i myślę, że co do niższych szkół rolniczych, to im więcej w kraju mogłoby ich powstać, tem chętniej widziałaby to Wysoka Izba i pomocy ze swej strony na to by nie skąpiła.

Na tem kończę i proszę Wysoką Izbę o przyjęcie budżetu rolnictwa.

Marszałek. Przystępujemy do rozprawy szczegółowej nad poz. 1—37, tj. tymi, co do których sprawozdawcą jest p. Starzyński.

Sprawozdawca p. **Starzyński** (czyta)

Budżet krajowy na rok 1908.

Rubryka X.

Rolnictwo.

Dział A) Krajowe zakłady naukowe rolnicze, stypendya i zasiłki na naukę rolnictwa.

(poz. 1—37 wydatków, i od 1—19, 21, 25, 31 i 32a) dochodów).

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wydatki

A) Krajowe zakłady naukowe rolnicze stypendya i zasiłki na naukę rolnictwa.

Poz. 1. Akademia rolnicza w Dublanach, zwyczaj. 251.363 K, nadzwyczajne 28.823 K, razem 280.186 K.

2. Niższa szkoła rolnicza w Dublanach, zwyczaj. 40.016 K, nadzwyczajne 1.250 K, razem 41.266 K.

3. Szkoła gorzelnicza w Dublanach, zwyczaj. 14.830 K, nadzwyczaj. 800 K, razem 15.630 K.

4. Gorzelnia w Dublanach, zwyczaj. 14.550 K, nadzwyczaj. — K, razem 14.550 Kor.

5. Folwark w Dublanach, zwyczaj. 52.564 K, nadzwyczaj. 12.700 K, razem 54.264 K.

6. Stacya doświadczalna chemiczno-rolnicza w Dublanach, zwyczaj. 48.908 K, nadzwyczaj. 5.160 K, razem 54.068 K.

Powyższe pozycje 1—6 wedle specjalnych sprawozdań).

7. Inwestycje w krajowych zakładach naukowych w Dublanach:

a) na budowę wodociągu ze źródeł w Malechowie do zakładów w Dublanach II. rata (reszta z 106.000 K), nadzwyczaj. 66.000 K,

b) na wewnętrzne urządzenie stacyi doświadczalnej chemiczno-rolniczej i szkoły gorzelnicznej w nowym budynku

II. rata (reszta z 28.000 K), nadzwycz. 10.000 K.

c) na melioracye łąk (reszta), nadzwycz. 25.000 K.

8) Stacya doświadczalna botaniczno rolnicza we Lwowie. zwycz. 35.821 K.

9. Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie, zwycz. 48 496 K, nadzwycz. 2.900 K, razem 51.396 K.

10. Srednia szkoła rolnicza w Czernichowie, zwycz. 155.610 K, nadzwycz. 3.700 K, razem 159.310 K.

11. Folwark w Czernichowie, zwycz. 17.408 K, nadzwycz. 1.215 K, razem 18.623 K.

12. Niższa szkoła rolnicza w Bereźnicy, zwycz. 44.440 K, nadzwycz. 3.350 K, razem 47.790 K.

(Poz. 8--12. *wedle specjalnych sprawozdań*).

12a) Na budowę stajni w niższej szkole rolniczej w Bereźnicy I. połowa z 30.000 K, nadzwycz. 15.000 K.

13. Niższa szkoła rolnicza w Horodence, zwycz. 33.239 Kor., nadzwyczajne 2.650 K., razem 35.889 K.

14. Niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy, zwycz. 40.645 K.

15. Niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach, zwycz. 40.933 Kor., nadzwyczajne 3.070 K., razem 44.003 K.

16. Niższa szkoła rolnicza w Suchodole, zwycz. 44.720 Kor., nadzwyczajne 2.800 K., razem 47.520 K.

17. Niższa szkoła rolnicza w Miłocieniu, zwycz. 48.620 Kor., nadzwyczajne 10.800 K., razem 59.420 K.

Poz. 13 — 17 wedle osobnych sprawozdań.

18. Koszta założenia niższej szkoły rolniczej w Miłocieniu:

a) na budowę drogi do Miłocina nadzwycz. 11.400 K.

b) na drenowania pól w Miłocieniu (I rata z 17.800 K.) nadzwycz. 9.000 K.

19. Szkoły zimowe rolnicze:

a) utrzymanie szkoły w Niewiarowie zwycz. 2.122 K., nadzwycz. 1.600 K., razem 3.722 K.

b) utrzymanie szkoły w Lubczy zwycz. 1.910 K.

c) pobory dwóch nauczycieli wędrownych rolnictwa, pełniących zarazem obowiązki kierowników szkół zimowych rolniczych w Niewiarowie i w Lubczy po 4.000 K. (patrz poz. 23) zwycz. 8.000 K.

d) na koszta założenia trzeciej zimowej szkoły rolniczej, nadzwycz. 5.000 K.

20. Szkoła mleczarska w Rzeszowie, zwycz. 112.080 K., nadzwycz. 5.450 K., razem 117.530 K.

21. Szkoła ogrodnicza w Tarnowie, zwycz. 33.967 K., nadzwyczajne 14.800 K., razem 48.767 K.

22. Zakład sadowniczy w Zaleszczykach, zwycz. 26.178 Kor., nadzwyczajne 34.300 K., razem 60.478 K.

Poz. 20 — 22 wedle osobnych sprawozdań.

23. Utrzymanie dwóch nauczycieli wędrownych rolnictwa, pełniących obowiązki instruktorów ogrodnictwa i sadownictwa, po 4.000 K. (patrz poz. 19 c) zwycz. 8.000 K.

24. Na środki demonstracyjne przy nauce wędrownej rolnictwa 1.600 K. i koszta kancelaryjne 300 K.

Razem zwyczajne 1.900 K.

25. Dla Towarzystwa „Proświta“: na cele rolnictwa i sadownictwa, do rozporządzenia Wydziału krajowego zwycz. 15.000 K.

26. Galic. Towarzystwo gospodarskie, na szkotę ogrodniczą w Wulce kapitańskiej zwycz. 2.000 K.

27. Akademia weterynaryi we Lwowie:

a) subwencya c. k. Rządowi 4.000 K.

b) asekuracya budynku 82 K.

c) stała subwencya na utrzymanie internatu dla podkuwaczy kształcących się w szkole kucia koni 1.500 K.

Razem zwycz. 5.582 K.

28. Krajowy nauczyciel weterynaryi:

płaca 3.000 K.

dodatek aktywalny 600 K.

ryczałt na koszta podróży 1.000 K.

2 dodatki pięcioletnie po 400 Kor. i trzeci od 15. grudnia 1908 r. 817 K.

Razem zwycz. 5.417 K.

29. Stypendya dla uczniów Akademii weterynaryi we Lwowie 3.500 K.

30. Stypendya dla kandydatów na nauczycieli szkół rolniczych, zwyczajne 8.000 K.

31. Stypendya dla uczniów i abiturjentów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie 6.400 Kor.

32. Na wydawnictwo podręczników dla uczniów niższych szkół rolniczych, zwycz. 2.000 K.

33. Na podróże naukowe nauczycieli szkół rolniczych, zwycz. 2.000 K.

34. Na remuneracye i zapomogi dla nauczycieli szkół rolniczych, zwyczajne 2.000 K.

35. Zaliczki na płace dla nauczycieli szkół rolniczych, zwycz. 8.000 K

36. Zasiłki dla szkół gospodyń wiejskich:

a) w Albigowej 3.500 K.

b) w Olesku 3.500 K.

c) zasiłki dla innych szkół i stypendya dla przyszłych nauczycielek w tych szkołach 8.000 K, razem 15.000 K.

37. Galic. Towarzystwu gospodarskiemu na szkołę chmielarską w Starem Siole, zwycz. 2.000 K.

Suma działu A. zwycz. 1,203.219 K, nadzwycz. 276.768 K, razem 1,479.987 K.

Dochody.

Poz. 1. Akademia rolnicza w Dublanach, zwycz. 118.076 K.

2. Niższa szkoła rolnicza w Dublanach, zwycz. 9.612 K.

3. Szkoła gorzelnicza w Dublanach, zwycz. 5.500 K.

4. Gorzelnia w Dublanach, zwycz. 12.750 K.

5. Folwark w Dublanach, zwycz. 62.700 K.

6. Stacya doświadczalna chemiczno-rolnicza w Dublanach, zwycz. 21.400 K,

7. Stacya doświadczalna botaniczno-rolnicza we Lwowie, zwycz. 6.000 K.

8. Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie, zwycz. 14.780 K.

9. Średnia szkoła rolnicza w Czernichowie, zwycz. 69.400 K.

10. Folwark w Czernichowie, zwycz. 18.040 K

11. Niższa szkoła rolnicza w Bereźnicy, zwycz. 20.550 K.

12. Niższa szkoła rolnicza w Horodence, zwycz. 8.900 K.

13. Niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy, zwycz. 18.000 K.

14. Niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach, zwycz. 18.850 K.

15. Niższa szkoła rolnicza w Suchodole, zwycz. 20.700 K.

16. Niższa szkoła rolnicza w Miłocieniu, zwycz. 14.000 K, nadzwycz. 15.000 K, razem 29.000 K.

17. Szkoła mleczarska w Rzeszowie, zwycz. 99.620 K.

18. Szkoła ogrodnicza w Tarnowie zwycz. 11.020 K.

19. Zakład sadowniczy w Zaleszczykach, zwycz. 15.200 K.

(Poz. 1—19. wedle specjalnych sprawozdań).

(Poz. 20. Sprawozdawca p. Krzeczunowicz).

Poz. 21. Zwroty zaliczek na płace od nauczycieli szkół rolniczych, zwycz. 6.000 K.

(Poz. 22. Sprawozdawca p. Krzeczunowicz).

(Poz. 23. Sprawozdawca p. Żardecki).

(Poz. 24. Sprawozdawca p. Kędzior).

Poz. 25. Subwencya z c. k. Skarbu państwa na utrzymanie 4 nauczycieli wędrownych rolnictwa dla włościan, zwycz. 8.000 K.

(Poz. 26—29. Sprawozdawca p. Krzeczunowicz).

(Poz. 30. Sprawozdawca p. Stefczyk).

Poz. 31. Subwencya z c. k. Skarbu państwa na utrzymanie nauczyciela wędrownego weterynaryi, zwycz. 2.000 K,

32 a) Subwencya z c. k. Skarbu państwa na inwestycje dublańskie, (II. rata z przyznanych 82.400 K. płatnych w 4 rocznych ratach, zwycz. po 20.600 K,

Razem zwycz. 601.698 K, nadzwycz. 15.000 K, razem 616.698 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Akademia rolnicza w Dublinach.

Rubryka X. poz. 1. wydatków i poz. 1. dochodów.

Rubr. 1.

Płace profesorów i docentów.

Wydatki.

Poz. 1. Dyrektor płaca, zwyczajne 4.800 K.

Dodatek aktywalny, zwyczajne 720 koron.

Dodatek pięcioletni, zwyczajne 600 koron.

Dodatek osobisty, nadzwyczajne 6.000 K.

Dodatek na utrzymanie koni, nadzwyczajne 1.200 K.

Razem zwyczajne 6.120 K. nadzwyczajne 7.200 K.

2. Siedmiu profesorów:

Płace po 4.800 K. zwyczajne 33.600 K.

Datki aktywne po 720 K. zwyczajne 5.040 K.

Dodatek pięcioletni, zwyczajne 600 Koron

Razem zwyczajne 39.240 K.

3. Trzech profesorów:

Płace po 3.400 K. zwyczajne 10.200 Kor.

Dodatki aktywne po 480 K. zwyczajne 1.440 K.

Dodatki pięcioletnie, zwyczajne 1.208 K.

Razem zwyczajne 12.848 K.

4. Jeden profesor adjunkt:

Płaca, zwyczajne 2.800 K.

Dodatek aktywalny zwyczajne 400 Kor.

Dodatek pięcioletni, zwyczajne 400 Kor.

Razem zwyczajne 3.600 K.

5. Czterech asystentów (dla katedry a) chemii b) botaniki c) zoologii d) rolnictwa) po 1.400 K.

Razem zwyczajne 5.600 K.

6. Docenci:

a) mineralogii i geologii, zwyczajne 1.200 K.

b) weterynaryi, zwyczajne 1.200 K.

c) melioracyi, zwyczajne 700 K.

d) leśnictwa, zwyczajne 600 K.

e) ogrodnictwa, zwyczajne 400 K.

f) hodowli ryb, zwycz. 400 K.

g) historii i literatury polskiej, zwyczajne 1.200 K.

h) higieny, zwyczajne 300 K.

Suma rubryki I. zwyczajne 73.408 Kor., nadzwyczajne 7.200 K.

Rubr. II.

Płace urzędników administracyjnych.

Poz. 7. Kasyer zarazem rachmistrz: Płaca zwyczajne 2.400 K.

Dodatki pięcioletnie, zwyczajne 600 K.

8. Sekretarz dyrekcyi zarazem magazynier:

Płaca, zwyczajne 2.000 K.

Dodatki pięcioletnie zwyczajne 480 K. razem 2.480 K.

Suma rubryki II. zwyczajne 5.480 Kor.

Rubryka III.

Płace funkcjonariuszów nieetatowych.

Poz. 9. Kapelan:

płaca 600 K. dodatek osobisty 200 K, zwycz. 800 K.

10. Lekarz zakładowy, razem zwycz. 1.200 K.

11. Dyetaryusz w kancelaryi dyrekcyi, zwycz. 800 K.

12. Ogrodnik, zwycz. 1.200 K.

13. Pomocnik ogrodnika, zwyczajne 480 K.

14. Zawiadujący biblioteką, zwycz. 400 K.

Suma rubryki III. zwycz. 4.880 K.

Rubr. IV.

Koszta utrzymania służby szkolnej.

Poz. 15. Służba wyższa:

a) tercyan zarazem woźny: płaca 720 K, na ubiór 120 K, razem zwycz. 840 K.

b) sześciu laborantów dla katedry a) mechaniki i fizyki, β) chemii, γ) botaniki, δ) zoologii i hodowli, ε) rolnictwa. η) chemii rolniczej po 600 K, razem zwycz. 3.600 K.

16. Służba niższa:

a) dozorca domu i magazynu, zwycz. 600 K.

b) dwóch stróżów domowych po 480 K, razem zwycz. 960 K.

c) stróż nocny, zwyczaj. 600 K.

17. Gratyfikacje służbie (do rozporządzalności dyrekcji), zwyczaj. 250 K.

Suma rubryki IV. zwyczaj. 6.850 K.

Rubr. V.

Koszta administracji.

Poz. 18. Zarząd:

a) potrzeby kancelaryjne, zwyczaj. 1.600 K. nadzwyczaj. 200 K.

b) koszta podróży w interesach zakładu, zwyczaj. 200 K.

c) druk sprawozdań, zwyczaj. 250 K.

19. Opał gmachu szkolnego, zwyczaj. 4.000 K.

Poz. 20. Oświetlenie:

a) zwrot funduszowi stacyi chem. roln. za gaz do oświetlenia gmachu i do użytku w pracowniach Akademii, zwyczaj. 4.500 K. nadzwyczaj. 3.000 K.

b) za oświetlenie obejść naftą, zwyczaj. 300 K.

21. Utrzymanie budynków i ogrodzeń, zwyczaj. 6.500 K, nadzwyczaj. 3.500 K.

22. Utrzymanie dziedzińców i ścieżek, zwyczaj. 600 K, nadzwyczaj. 800 K.

23. Utrzymanie parku, zwyczaj. 400 K.

24. Ubezpieczenie od ognia budynków, zwyczaj. 1.300 K.

Utrzymanie wodociągu, zwyczaj. 750 Kor.

26. Najem pomieszczeń:

a) dla 4 asystentów po 192 K, zwyczaj. 768 K.

b) dla sekretarza dyrekcji, zwyczaj. 600 K.

c) dla dyetaryusza w kanc. dyr. zwyczaj. 240 K.

d) dla 6. laborantów po 192 K, zwyczaj. 1.152 K.

e) dla magazyniera, nadzw. 360 K.

f) dla jednego profesora, nadzw. 900 K, razem zwyczaj. 2.760 K, nadzwyczaj. 1.260 K.

27. Płaca kominarza, zwyczaj. 420 K.

28. Sprzęty i ruchomości, zwyczaj. 300 K.

29. Koszta przewozu docentów, zwyczaj. 3.500 K.

30. Koszta lustracji zakładu, zwyczaj. 300 K.

31. Koszta nabożeństwa, zwyczaj. 200 K, nadzwyczaj. 1000 K.

32. Apteka i inne koszta sanitarne, zwyczaj. 2.000 K.

Suma rubryki V, zwyczaj. 20.880 K, nadzwyczaj. 9.760 K.

Rubr. VI.

Potrzeby naukowe.

Poz. 33. Dotacje na zbiory i laboratoria:

a) fizyki, zwyczaj. 400 K.

α) stacya meteorologiczna, zwyczaj. 200 K.

b) chemii i technologii, zwyczaj. 2.000 K, nadzwyczaj. 2.000 K.

c) mineralogii i geologii, zwyczaj. 200 K.

d) botaniki, zwyczaj. 1.400 K.

e) zoologii, zwyczaj. 300 K, nadzwyczaj. 200 K.

ε) laboratorium zootomiczne, zwyczaj. 520 K.

f) fizjologii i anatomii zwierząt zwyczaj. 390 K.

g) chemii rolniczej, zwyczaj. 1.320 Nor.

h) rolnictwa. zwyczaj. 1.500 K, nadzwyczaj. 1.000 K.

i) hodowli, zwyczaj. 1.500 K.

k) weterynaryi, zwyczaj. 300 K.

l) administracji, zwyczaj. 200 K.

m) mechaniki rolniczej i budownictwa, zwyczaj. 750 K.

η) na ćwiczenia w użyciu narzędzi rolniczych, zwyczaj. 200 K.

n) melioracji, zwyczaj. 100 K.

o) ogrodnictwa, zwyczaj. 100 K.

p) leśnictwa, zwyczaj. 100 K, razem zwyczaj. 11.480 K, nadzwyczaj. 3.200 K.

34. Biblioteka i czytelnia:

a) przykupno dzieł 1.200 K.

b) oprawa książek 200 K.

c) czasopisma 1000 K, razem zwyczaj. 2.400 K.

35. Utrzymanie pól doświadczalnych, zwyczaj. 2.600 K, nadzwyczaj. 2.000 Kor.

36. ogród:

a) botaniczny, zwyczaj. 1.500 K, nadzwyczaj. 750 K.

b) owocowy i warzywny, zwycz. 200 K.

c) druk katalogu, zwycz. 50 K, razem zwycz. 1.750 K, nadzw. 750 K.

37. Utrzymanie mleczarni:

a) laborant, płaca, zwycz. 720 K.

dodatek na mieszkanie, zwycz. 240 K, nadzwycz. 960 K.

b) dokupno i naprawa przyrządów i naczyń 200 K.

c) dowóz wody i lodu 60 K.

d) światło i opał 450 K, razem zwycz. 1.670 K.

38. Utrzymanie pasieki, zwycz. 120 Kor.

39. Wycieczki naukowe uczniów, zwycz. 1.500 K.

40. Ryczałt dla folwarku dublańskiego za straty wynikające z zastoso-
wania inwentarza do potrzeb Akademii,
zwycz. 2000 K.

Suma rubryki VI. zwycz. 23.520 K,
nadzwycz. 5.950 K.

Rubr. VII.

Splata długów i podatki.

Pozycya 41. Bank krajowy, splata pożyczki 100.000 K zaciągniętej w r. 1901 na budowę domu mieszkalnego piętrowego dla funkcyonaryuszów i na budowę skrzydła internatu 13 i 14 półr. rata z 57-lecia. zwycz. 4.665 K.

42. Bank krajowy, splata pożyczki na inwestycje z przyzwolonych w sumie 365.000 K.

a) splata zaciągniętej w 1907 r. I. raty w kwocie 150.000 K 3 i 4 półroc. rata z 44 lecia 7.500 K,

b) na splatę zaciągnąć się mającej reszty powyższej pożyczki w kwocie 10.250 K, razem zwycz. 17.750 K.

43. Podatek gruntowy i domowy, zwycz. 200 K, nadzwycz. 513 K.

Suma rubryki VII., zwycz. 22.615 K nadzwycz. 513 K.

Rubr. VIII. Poz. 44. Utrzymanie 12-tu uczniów w domu zakładowym na miejscach fundusz. po 800 K, razem 9.600 K.

Rubr. IX.

Utrzymanie domu zakładowego.

Poz. 45. Płace służby:

a) administrator domu zakł. płaca 960 K.

wikt 588 K.

opał i światło 200 K, razem 1.748 Kor.

b) portyer: płaca 300 K.

wikt 360 K.

opał i światło 80 K.

ubranie 120 K, razem 860 K.

c) magazynier płaca 860 K.

dwa dodatki pięcioletnie po 80 K 160 K razem 1.020 K.

d) 5 służących, po 740 K, 3.700 K.

e) 4-ech stróżów po 408 K, razem 1.632 K.

f) dwóch pomoc. na zimę po 210 K razem 420 K, razem poz. 45. 9.380 K.

46. Wikt dla 95 uczniów przez 10 miesięcy po 57 K mies., zwycz. 54.150 Kor.

47. Pranie i naprawa pościeli, zwycz. 1.200 K.

48. Opał domu zakładowego 4.800 K.

49. Oświetlenie domu zakładowego, zwycz. 2.400 K.

50. Utrzymanie a) budynku; zwycz. 1.200 K.

b) sprzętów, zwycz. 1.000 K, nadzwycz. 5.400 K, razem zwycz. 2.200 K, nadzwycz. 5.400 K.

Suma rubryki IX. zwycz. 74.130 K, nadzwycz. 5.400 K.

Rubr. X. Poz. 51. Rozmaite nieprze-
wiedziane, zwycz. 1000 K.

Suma wydatków, zwycz. 251.363 K,
nadzwycz. 28.823 K.

Dochody.

Rubr. I. Poz. 1. Subwencya c. k. Skarbu państwa, zwycz. 20.000 K.

Rub. II.

Oplaty od uczniów.

Poz. 2. Wpisowe od 95 uczniów po 20 K 1.900 K.

na uwolnienie 26 uczniów potrąca się 520 K. zostaje 1.380 K.

3. Czesne od 95 uczniów po 200 K 19000 K,

na uwolnienie 26 uczniów potrąca się 5.200 K. zostaje 13.800 K.

4. Oplaty za ćwiczenia w laborato-
ryach od 95 uczniów po 80 K 7.600 K.

na uwolnienie 26 uczniów potrąca się 2.080 K, zostaje 5.520 K.

5. Opłaty za utrzymanie w domu zakładowym:

a) od 83 uczniów po 800 K 66.400 K.

b) od 12 uczniów przyjętych na koszt funduszu krajowego (patrz rubr. VIII. poz. 44. wyd.) po 800 K 9.600 K, zostaje 76.000 K.

Suma rubryki II., zwyczaj. 96.700 K.

Rubr. III. Poz. 6. Dochód z pasieki, zwyczaj. 100 K.

Rubr. IV. Poz. 7. Sprzedaż płodów z pola doświadczalnego i ogrodu. zwyczaj. 700 K.

Rubr. V. Poz. 8. Odsetki z legatu ś. p. Karola Skibińskiego, zwyczaj. 176 K.

Rubr. VI. Poz. 9. Dochody rozmaite, zwyczaj. 400 K.

Suma dochodów, zwyczaj. 118.076 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Niższa szkoła rolnicza w Dublinach.

Rubr. X. poz. 2. wydatków, i poz. 2. dochodów.

Wydatki.

Rubr. I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca, zwyczaj. 2 800 K.

dodatek aktywalny. zwyczaj. 240 K.

2 dodatki pięcioletnie, zwyczaj. 600 Kor.

dodatek za nadzór nad internatem, nadzwyczaj. 300 K, razem zwyczaj. 3.640 K, nadzwyczaj. 300 K.

Poz. 2. Drugi nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K, razem 3.040 K.

3. Nauczyciel do nauk elementarnych:

płaca 1.700 K.

dodatek aktywalny 200 K

2 dodatki pięcioletnie 320 K, razem 2.220 K.

3. Docent weterynaryi. zwyczaj. 400 Kor.

4. Koszta nabożeństwa i nauki religii dla uczniów obu obrządków, zwyczaj. 1.600 K.

6. Instruktor do robót ręcznych 1.200 K
Suma rubryki I. zwyczaj. 12.100 K, nadzwyczaj. 300 K.

Rubr. II.

Koszta administracyjne.

Poz. 7. Remuneracja dyrektora Akademii rolniczej, zwyczaj. 800 Kor.

8. Opał i oświetlenie, zwyczaj. 1.200 K

9. Utrzymanie budynków, ubezpieczenie, kominarz i stróż, zwyczaj. 1.200 K.

10. Dowóz wody, zwyczaj. 350 K.

11. Sprzęty i ruchomości zwyczaj. 300 K.

Suma rubr. II. 3.850 K.

Rubr. III.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 12. Stołowanie 42 uczniów po 398 K, zwyczaj. 16.716 K.

13. Odzież, pościel i pranie dla 42 uczniów po 120 K, zwyczaj. 5.040 K.

14. Koszta leczenia uczniów, zwyczaj. 200 K.

Suma rubryki III., zwyczaj. 21.956 K.

Rubryka IV.

Potrzeby naukowe.

Poz. 15. Wycieczki i demonstracje, zwyczajne 260 K.

16. Przybory do pisania i nauki dla uczniów, zwyczajne 400 K.

17. Uzupelnienie środków naukowych zwyczajne 400 K.

18. Biblioteka i czytelnia, zwyczajne 250 K.

Suma rubryki IV. 1.310 K.

Rubryka V.

Kursa specjalne.

Poz. 19. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej, zwyczajne 100 K., nadzwyczajne 950 K.

20. Kurs stelmachstwa i kołodziejstwa, zwyczajne 500 K.

Suma rubryki V. zwyczajne 600 K., nadzwyczajne 950 K.

Rozmaite nieprzewidziane.

Rubryka VI.

Poz. 21. zwyczaj. 200 K.

Suma wydatków zwyczaj. 40.016 K. nadzwyczaj. 1.250 K.

Dochody.

Rubryka I. Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa zwycz. 6.000 K.

Rubryka II. Poz. 2. Opłaty od uczniów (wpisowe i za utrzymanie) zwyczajne 2.000 K.

Rubryka III. Poz. 3. Zarobek 42 uczniów po 36 K., zwyczajne 1.512 K

Rubryka IV. Poz. 4. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajne 100 K.

Suma dochodów zwycz. 9.612 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Szkoła gorzelnicza w Dublanach.

Rubr. X. poz. 3. wydatków i poz. 3 dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Kierownik szkoły zarazem profesor, płaca 3.600 K. dodatek aktywalny 720 K. razem zwycz. 4.320 K.

2. Asystent płaca 1.400 K. dodatek na mieszkanie 318 K. razem zw. 1.718 K.

3. Docenci:

a) matematyki, fizyki i rysunków, zwyczajne 600 K.

b) nauki o kotłach i maszynach zwyczajne 400 K.

c) nauki o podatkach, zwycz. 400 K.

d) administracyi i rachunkowości, 180 K.

Suma rubryki I. zwycz. 7.618 K.

Rubryka II

Koszta administracyjne.

Poz. 4. Druki, inseraty, portorya it.p. zwyczajne 200 K.

5. Służący, (laborant) płaca zwycz. 600 K. dodatek na mieszkanie 192 K. razem 792 K.

6. Opał, zwyczajne 500 K.

7. Zwrot funduszowi za gaz, zwycz. 600 K.

8. Koszta przewozu prelegentów zwyczajne 200 K.

9. Kurs dla straży skarbowej zwyczajne 500 K.

10. Koszta podróży kierownika w sprawach szkolnych, zwycz. 120 K.

Suma rubryki II. zwycz. 2.912 K.

Rubryka III.

Potrzeby naukowe.

Poz. 11. Dotacya dla pracowni gorzelniczej, zwyczajne 2.000 K. nadzwyczajne 800 K.

12. Książki i czasopisma, zwyczajne 300 K.

13. Wycieczki naukowe z uczniami, zwyczajne 200 K.

Suma rubryka III. zwyczajne 2.500 K., nadzwyczajne 800 K.

Rubryka IV. Poz. 14. Zapomogi dla uczniów :

a) z funduszu krajowego 600 K.

b) z subwencyi państwowej 1.000 K. Razem zwyczajne 1.600 K.

Rubryka V. Poz. 15. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajne 200 K.

Suma wydatków zwyczajne 14.830 K. nadzwyczajne 800 K.

Dochody.

Rubryka I. Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa :

a) na utrzymanie szkoły, zwyczajne 3.000 K.

b) na zapomogi dla uczniów zwycz. 1.000 K.

Suma rubryki I. zwyczajne 4.000 K.

Rubryka II. Poz. 2. Opłaty od uczniów, zwyczajne 1.300 K.

Rubryka III. Poz. 3. Dochód z analiz zwyczajne 200 K.

Suma dochodów zwycz. 5.500 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Gorzelnia w Dublanach.

Rubr. X. poz. 4. wydatków i poz. 4 dochodów.

Wydatki.

Płace.

Rubryka I. Poz. 1. Gorzelnik, zwyczajne 1.200 K.

2. Służba :

a) Palacz zarazem stróż, zwyczajne 480 K.

b) 1 robotnik przez 5 miesięcy po 30 K. 150 K.

Razem zwyczajne 630 K.

Suma rubryki I. zwycz. 1.830 K.

Rubryka II.

Koszta wyrobu spirytusu.

Poz. 3. Opał, zwyczajne 1.600 K.

4. Ziemniaki (1.800 q. po 4 K) zwyczajne 7.200 K.

5. Jęczmień (80 q. po 14 K) zwyczajne 1.120 K.

6. Żyto, kukurudza i inne zboża (50 q. po 16 K.) zwyczajne 800 K.

7. Światło, smary, drożdże itp. zwyczajne 400 K.

8. Naprawa maszyn i uzupełnienie przyrządów, zwyczajne 600 K.

9. Ubezpieczenie budynków, urządzeń i robotników, zwyczajne 400 K.

Suma rubryki II. zwyczaj. 12.120 K.

Rubryka III.

Rozmaite.

Poz. 10. Utrzymanie budynków i podwórza, zwyczajne 300 K.

11. Podatek zarobkowy, zwyczajne 200 K.

12. Koszta komisji lustracyjnych, posyłki i wyjazdy w sprawach gorzelni, zwyczajne 100 K.

Suma rubryki III. zwyczajne 600 K.

Suma wydatków zwyczaj. 14.550 K.

Dochody.

Rubryka I. Poz. 1. Ze sprzedaży spirytusu (200 Hl. po 50 K.) zwyczajne 10.000 K.

Rubryka II. Ze sprzedaży wywarów (2500 Hl. po 30 h.) 750 K.

Rubryka III. Poz. 3. Bonifikacja (200 Hl. spirytusu po 10 K.) zwyczajne 2.000 K.

Suma dochodów zwyczaj. 12.750 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Folwark w Dublanach.

Rubr. X. poz. 5. wydatków i poz. 5. dochodów.

Rubr. I.

A) wydatki folwarku.

Wydatki na gospodarstwo.

Poz. 1. Płace i zasługi, zwyczajne 7.000 K.

2. Najem robotnika, zwyczajne 14.000 K.

2. Kuchnia folwarczna, zwyczajne 1.000 K.

4. Koszta kancelaryjne, zwyczajne 160 K.

5. Zmiana i dokupno nasienia, zwyczajne 1.000 K. nadzwyczajne 5.000 K.

6. Dokupno nawozów dopełniających, zwyczajne 3.000 K, nadzwyczajne 3.000 Kor.

7. Dokupno karmy (owsa, makuchoń, kielków), zwyczaj. 8.000 K.

8. Wymiana zużytych koni, upręży i kucie koni, zwyczajne 2.000 K.

9. Utrzymanie budynków. zwyczajne 1.500 K.

10. Utrzymanie i uzupełnienie maszyn i narzędzi rolniczych, zwyczajne 1.000 K. nadzwyczajne 4.700 K.

11. Utrzymanie dróg i rowów, zwyczajne 500 K.

12. Melioracje łąk :

a) utrzymanie narzędzi melioracyjnych i dokupno materyałów 600 K.

b) wynagrodzenie łąkowego 480 K. Razem zwyczajne 1.080 K.

13. Ubezpieczenie od ognia i gradu zwyczajne 1.500 K.

14. Światło i smary, zwyczajne 150 K.

15. Kultura lasu i utrzymanie stawów zwyczajne 400 K.

16. Produkcya torfu opałowego zwyczajne 2.000 K.

17. Posyłki i jazdy w sprawach folwarku, zwyczajne 200 K.

18. Koszta leczenia czeladzi i dobytku, zwyczajne 300 K.

Suma rubryki I. zwyczajne 44.790 Kor. nadzwyczajne 12.700 K.

Rubr. II.

Inne wydatki.

Poz. 19. Podatki i inne opłaty publiczne, zwyczajne 1.400 K.

20. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajne 300 K.

Suma rubryki II. zwyczajne 1.700 Kor.

Suma działu A) zwyczaj. 46.490 K. nadzwyczajne 12.700 K.

Rubr. III.

B. Ekwiwalent, spłata długów i renty.

Poz. 21. Ekwiwalent za VI. dziesięciolecie, zwyczajne 1.055 K.

22. Towarzystwu kredytowemu ziemskiemu we Lwowie:

a) 59 i 60 półroczna rata z 36-lecia pożyczki 10.000 Kor. zaciągniętej w r. 1879 559 K.

b) 49 i 50 półroczna rata z 36-lecia pożyczki 23.200 K. zaciągniętej w roku 1885. 1.260 K.

Razem zwyczajne 1.819 K.

23. Renta wieczysta c. k. galic. Towarzystwu gospodarskiemu, zwyczajne 3.200 K.

Suma działu B) zwyczajne 6.074 K.

Suma wszystkich wydatków, zwyczajnych 52.554 K. nadzwyczajnych 12.700 K.

Dochody.

Rubr. I.

Dochody z gospodarstwa.

Poz. 1. Z sprzedaży ziemiopłodów, zwyczajne 28.000 K.

2. Z wynajętych pól i łąk, zwyczajne 4.000 K.

3. Ze sprzedaży płodów zwierzęcych:

a) mleko 16.000 K.

b) przychówek 3.000 K.

c) chlewnia 500 K.

d) owce 150 K.

e) braki i opasy 4.000 K.

Razem zwyczajne 23.650 K.

4. Za wynajęte konie, zwyczajne 1.000 K.

5. Z lasu i stawów, zwyczajne 1.000 K.

6. Ze sprzedaży torfu opałowego, zwyczajne 3.000 K.

7. Ryczałt od Akademii za straty wynikające z zastosowania inwentarza do potrzeb Akademii zwyczajne 2.000 K.

Suma rubryki I. zwyczaj. 62.450 K.

Rrubr. II.

Inne dochody.

Poz. 8. Z dzierżawy polowania, zwyczaj. 50 K.

9. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczaj. 200 K.

Suma rubryki II. zwyczaj. 250 K.

Suma dochodów zwyczajnych 62.700 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Stacya doświadczalna chemiczno-rolnicza w Dublanach.

Rubr. X. poz. 7. wydatków i poz. 6. dochodów.

Wydatki.

Rubr. I.

Płace personalu.

Poz. 1. Kierownik stacyi zwyczaj. 2.400 K.

2. Adjunkt:

Płaca 2.400 K.

Dodatek aktywalny 200 K.

Dodatek pięcioletni 400 K.

Razem zwyczaj. 3.000 K.

3. Czterech asystentów (nieetatowych).

a) 2-ch asystentów płaca po 1.600 K. 3.200 K.

na mieszkanie po 240 K., 480 K.

na opał po 78 K., razem 156 K.

Razem zwyczajne 3.836 K.

b) 2-ch asystentów płaca po 1400 K. 2.800 K.

Na mieszkanie po 240 K. 480 K.

Na opał po 78 K. 156 K.

Razem zwyczajne 3.436 K.

4. Laborant:

Płaca zwyczaj. 900 K.

Na mieszkanie zwyczaj. 200 K.

Dodatek nadzwyczaj. 360 K.

Razem zwyczajne 1.100 K. nadzwyczajne 360 K.

5. Pomocnik kancelaryjny zwyczaj. 720. K.

6. Trzech służących, płace po 600 K. 1.800 K.

Na mieszkanie po 192 K. 576 K.

Razem zwyczaj. 2.376 K.

Suma rubryki I. zwyczaj. 16.868 K. nadzwyczaj. 360 K.

Rubr. II.

Utrzymanie stacyi.

Poz. 7. Koszta utrzymania laboratorium, zwyczaj. 7.500 K. nadzwyczajne 4.000 K.

8. Koszta prowadzenia doświadczeń :

a) wegetacyjnych i wazonowych, zwyczajne 1.200 K. nadzwyczajne 800 K.

b) polowych na fermach doświadczalnych, zwycz. 5000 K.

c) uprawy buraków cukrowych, zwyczajne 600 K.

d) żywienia inwentarza, zwyczajne 400 K.

9. Koszta kancelaryjne, druk świadectw, portorya, zwycz. 1.400 K.

10. Druki sprawozdań zwyczajne 1.200 K.

11. Prenumerata pism i zakupno podręczników, zwycz. 600 K.

12. Koszta podróży kierownika i asystentów, zwycz. 2.600 K.

13. Ubezpieczenie od wypadków funkcjonariuszów stacyi, zwyczajne 600 K.

14. Utrzymanie budynku i ubezpieczenie od ognia budynku i ruchomości stacyi, zwycz. 1.000 K.

15. Opał stacyi zwycz. 1.000 K.

Suma rubryki II. zwycz. 23.100 K. nadzwycz. 4.800 K.

Rubr. III.

Koszta ruchu gazowni dla produkcji gazu do oświetlania i dla laboratoryów w zakładach rolniczych.

16. Palacz :
Wynagrodzenie 1.200 K.

Na mieszkanie 240 K.

Razem zwycz. 1.440 K.

17. Pomocnik palacza (na zimę) zwycz. 600 K.

18. Olej. zwycz. 1.600 K.

19. Koks i węgiel, zwycz. 3.900 K.

20. Utrzymanie aparatów, pieców i rurociągu, zwycz. 1.000 K.

21. Ubezpieczenie od ognia i wypadków zwycz. 400 K.

Suma rubryki III. zwycz. 8.940 K.

Suma wydatków zwycz. 48.908 K. nadzwycz. 5.160 K.

Dochody.

Rubr. I. Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa, zwycz. 6.000 K.

Rubr. II. Poz. 2. Dochód z analiz, zwycz. 10.000 K.

Rubr. III. Poz. 3. Ze sprzedaży mazi pogazowej, zwycz. 300 K.

Rubr. IV. Poz. 4. Zwroty od zakładów za gaz :

a) od Akademii rolniczej w Dublanach zwycz. 4.500 K.

b) od szkoły gorzelniczej w Dublanach, zwycz. 600 K.

Suma rubryki IV. zwycz. 5.100 K.

Suma dochodów, zwycz. 21.400 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Stacya doświadczalna botaniczno-rolnicza we Lwowie.

Rubr. X. poz. 8 wydatków i poz. 7. dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Płace personalu.

Poz. 1. Kierownik stacyi :
płaca 4.800 K.

dodatek aktywalny 1.288 K.

dodatek osobisty 4. 317. K

Razem zwycz. 10.405 K.

2. Adjunkt płaca 2.400 K.

dodatek aktywalny 480 K.

Razem zwycz. 2.880 K.

3. 2 asystentów (nieetatowych) :

a) pierwszy płaca 1.600 K.

na mieszkanie 400 K.

na opał 78 K.

Razem zwycz. 2.078 K.

b) drugi płaca 1400 K.

na mieszkanie 400 K.

na opał 78 K.

Razem zwycz. 1.878 K.

4. Laborant, płaca 1.100 K.

na mieszkanie 360 K.

Razem zwycz. 1.460 K.

Suma rubryki I. 18.701 K.

Rubryka II.

Koszta administracyi.

5. Zarząd: a) koszta kancelaryjne, zwycz. 800 K.

b) służący zwycz. 720 K.

6. Czynnosc za najem lokalu, zwycz. 3.400 K.

7. Opał i oświetlenie, zwyczajne 1.000 Kor.

Suma rubryki II. zwycz. 5.920 K.

Rubryka III.

Utrzymanie stacyi.

8. Koszta utrzymania pracowni stacyi, zwyczaj. 4.000 K.

9. Koszta utrzymania ogrodu górskiego na połoninach, zwyczaj. 2.500 K.

10. Utrzymanie pól doświadczalnych i analizy z pól utrzymywanych kosztem Towarzystwa gospodarskiego, zwyczajnie 1.200 Kor.

11. Założenie i prowadzenie pól produkcyjnych przy szkołach rolniczych, zwyczaj. 600 K.

12. Koszta druków i wydawnictw, zwyczaj. 600 K.

13. Prenumerata pism i zakupno dzieł fachowych, zwyczaj. 600 K.

14. Koszta podróży kierownika i asystentów 1.500 K.

15. Ubezpieczenie od wypadków funkcyjnaruszy Stacyi, zwyczaj. 200 K.

Suma rubryki III. zwyczaj. 11.200 K.

Suma wydatków zwyczaj. 35.821 K.

Dochody.

Rubr. I. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa, zwyczaj. 4.000 K.

Rubr. II. 2. Dochód z analiz, zwyczaj. 1.600 K.

Rubr. III. 3. Dochód z pól i ogrodu zwyczaj. 400 K.

Suma dochodów zwyczaj. 6.000 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Rubr. X. poz. 9 wydatków i poz. 8 dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Płace profesorów.

Poz. 1. Profesor fachowy zarazem dyrektor, płaca 4.800 K.

dodatek aktywalny 1.288 K.

dodatek osobisty 1.200 K.

dotatki pięcioletnie 702 K.

Razem zwyczaj. 7.990 K.

2. Trzech profesorów fachowych:

a) dla dwóch, płace po 3.280 K. — 6.560 K.

dotatki aktywne po 960 Kor. — 1.920 K.

dotatki pięcioletnie 1.843 K.

b) dla jednego extra statum płaca 3.280 K.

dodatek aktywalny 960 K.

Razem zwyczaj. 14.563 K.

3. Trzech nauczycieli adjunktów:

a) dla dwóch, płace po 2.400 K. — 4.800 K.

dotatki aktywne po 720 K. — 1.440 K.

dodatek osobisty dla jednego 300 K.

dotatki pięcioletnie 1.200 K.

b) dla jednego płaca — K.

dodatek aktywalny — K.

Razem zwyczaj. 7.740 K.

4. Docenci:

a) języka polskiego i niemieckiego 1.600 K.

b) fizyki eksperymentalnej 600 K.

c) matematyki 900 K.

d) zarysu inżynierii, geometrii wykresnej, konstrukcji i rysunków 2.000 K.

e) chemii ogólnej:

α) za wykłady 600 K.

β) za prowadzenie ćwiczeń w laboratorjum chemii 400 K.

Razem 1000 K.

f) ekonomii społecznej 400 K.

g) encyklopedyi rolnictwa 600 K.

h) zarysu prawa i administracji 500 Kor.

i) sadownictwa 400 K.

j) nauki o pomocy w nagłych wypadkach 200 K.

Razem zwyczaj. 8.200 K.

Suma rubryki I. zwyczaj. 38.493.

Rubryka II.

Koszta administracji.

5. Koszta kancelaryjne, druki i portorya, zwyczaj. 600 K.

6. Dyetaryusz w kancelaryi dyrekcyj, zwyczaj. 480 K.

7. Ubezpieczenie budynków i ruchomości od ognia, zwyczaj. 80 K.

8. Opał, oświetlenie, woda i telefon, zwyczaj. 880 K.

9. Utrzymanie budynków, zwyczajnie 400 K. nadzw. 540 K.

10. Sprzęty i ruchomości, zwyczajnie 100 K.

11. Dwojga dozorców szkolnych, zwyczajnie 2.016 K.

12. Podatki i ekwiwalent, zwyczajne 45 K.

Suma rubryki II. zwycz. 4.601 K. nadzwycz. 540 K.

Rubryka III.

Środki naukowe.

13. Biblioteka i czytelnia, zwycz. 600 K. nadzwycz. 200 K.

14. Laboratoria:

a) chemii ogólnej i technologicznej 280 K.

b) botaniczno-fizyologiczne 120 K.

Razem zwycz. 400 K.

15. Muzea, zbiory, środki do demonstracyi i ćwiczeń:

a) do geografii fizycznej i politycznej, zwycz. 20 K. nadzwycz. 100 K.

b) do fizyki, zwycz. 40 K.

c) do meteorologii i klimatologii, zwyczajne 40 K.

d) do inżynierii leśnej, zwycz. 300 K., nadzwycz. 300 K.

e) do botaniki, fizjologii, geognozyi i mineralogii, zwycz. 120 K.

f) do zoologii zwycz. 40 K.

g) do technologii chemicznej, zwycz. 100 K. nadzwycz. 100 K.

h) do leśnictwa wogóle i uprawy lasu, zwycz. 300 nadzwycz. 660 K.]

Razem zwyczajne 960 nadzwyczajne 1.160 K.

16. Na utrzymanie szkółki drzewek w Winnikach i Brzechowicach, nadzwycz. 1.000 K.

17. Wycieczki naukowe z uczniami, zwycz. 2.000 K.

18 Utrzymanie ogrodu przy szkole, zwycz. 300 K.

Suma rubryki III. zwycz. 4.260 K. nadzwycz. 2.360 K.

Rubryka IV.

Splata pożyczki.

19. Galicyjskiej Kasie oszczędności we Lwowie, 67 i 68 półroczna rata (z 35-lecia) pożyczki 18.000 Kor. zaciągniętej w roku 1874 zwyczajne 1.042 K.

Rubryka V. 20. Rozmaite nieprzewidziane, zwycz. 100 K.

Suma wydatków zwycz. 48.496 K. nadzwycz. 2.900 K.

Dochody.

Rubryka I. Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa, zwycz. 14.000 K.

Rubryka II. Opłaty od uczniów:

2. Wpisowe od 20 uczniów po 4 K. 80 K.

3. Czesne od 30 uczniów po 20 K. 600 K.

Razem zwycz. 680 K.

Rubryka III. 4. Rozmaite nieprzewidziane, zwycz. 100 K.

Suma dochodów zwycz. 14.780 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Średnia szkoła rolnicza w Czernichowie.

Rubr. X. poz. 10 wydatków i poz. 9 dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Place nauczycieli.

Poz. 1. Dyrektor: płaca 4.800 K.

dod. aktywalny 640 K.

dod. osobisty 800 K.

dod. pięcioletni 500 K.

Razem zwycz. 6.740 K.

2. Kapelan i katecheta oraz docent jednego z przedmiotów ogólnie kształcących:

płaca 3.200 K.

dod. aktywalny 520 K.

dod. pięcioletnie 1.000 K.

Razem zwycz. 4.720 K.

3. Ośmiu profesorów:

płace po 3 200 K. — 25.600 K.

dod. aktyw. po 520 K. — 4.160 K.

dodatki pięcioletnie po 500 K. — 8.500 K.

Razem zwycz. 38.260 K.

4. Docenci:

a) weterynaryi, zwycz. 1.600 K.

b) leśnictwa, zwycz. 800 K.

c) higieny i nauki o pomocy w nagłych wypadkach, zwycz. 200 K.

5. Nauczyciel muzyki i śpiewu, zwyczajne 1.000 K.

6. Nauczyciel instruktor do robót praktycznych: płaca 2.400 K.

dod. aktywalny 240 K.

dod. pięcioletni 225 K.

Razem zwycz. 2.865 K.

7. Trzech prefektów internatu, zarazem nauczycieli gimnastyki i szermierki: płace po 1.600 K. — 4.800 K. dodatki pięcioletnie 400 K. wikt po 720 K. — 2.160 K. światło po 20 K. — 60 K. Razem zwycz. 7.420 K. Suma rubryki I. zwycz. 63.605 K.

Rubryka II.

Płace urzędników administracyjnych etatowych.

8. Kasyer zarazem rachmistrz: płaca 2.400 K. dodatki pięcioletnie po 240 K. — 480 K. Razem zwycz. 2.880 K.

9. Pisarz dyrekcji zarazem magazynier:

płaca zwycz. 1.200 K.
Suma rubryki II. zwycz. 4.080 K.

Rubryka III.

Płace funkcjonaryuszów nieetatowych.

Poz. 10. Lekarz zakładowy, płaca 1.000 K. na opał 100 K, razem zwycz. 1.100 K.

11. Ogrodnik zakładowy, płaca, zwyczajne 1.000 K.

Suma rubryki III. zwycz. 2.100 K.

Rubryka IV.

Koszta utrzymania służby szkolnej.

Poz. 12. Służba wyższa:

a) terytan szkoły, zarazem woźny: płaca z wiktem 900 K. na ubiór 100 K, razem zwycz. 1.000 K.

b) woźny dyrekcji, zarazem obsługujący infirmaryę i kaplicę zakładową: płaca z wiktem 500 K. na ubiór 100 K, razem zwycz. 600 K.

c) portyer bramy głównej: płaca z wiktem 600 K. na biór 100 K, razem zwycz. 700 K.

d) portyer drugiej bramy zakładowej: płaca 365 K. na ubiór 100 K, razem zwycz. 465 K.

e) lampiarz, zarazem służący przy kasie i pokoju gościnnym: płaca z wiktem i ubranie zwycz. 550 K.

13. Służba niższa:

a) służący przy laboratorium chemii: płaca zwycz. 420 K.

b) 3 chłopców przy muzeach, zbiorach i salach wykładowych: płace z wiktem po 420 K, razem 1.260 K.

c) stróż domowy, płaca, zwyczajna 420 K.

d) stróż, zarazem ogrodniczek przy parku, płaca, zwycz. 420 K.}

14. Gratyfikacye służbie (do rozporządzenia dyrekcji) zwycz. 300 K.

Suma rubryki IV. zwycz. 6.135.

Rubryka V.

Koszta administracyjne.

Poz. 15. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna dla Kuratorii szkoły, zwycz. 400 K.

b) potrzeby kancelaryjne, druki, inseraty, portorya itp. zwycz. 800 K.

c) koszta podróży w interesach zakładu i przywóz środków naukowych, zwycz. 900 K.

d) koszta przyjazdu docenta weterynaryi, zwycz. 300 K.

e) utrzymanie koni administracyjnych (patrz poz. 5. dochodów folwarku w Czernichowie), zwycz. 700 K.

f) zaprzysiężony strażnik obszaru dworskiego, zwycz. 300 K.

16. Opał w gmachu szkolnym i internacie, zwycz. 3.000 K.

— 17. Oświetlenie gmachu szkolnego i internatu, zwycz. 2.200 K.

18. Utrzymanie budynków i ogrodzeń, zwycz. 3.500 K, nadzw. 3.000 K

19. Utrzymanie dziedzińców i parku, zwycz. 800 K, nadzw. 100 K.

20. Płaca kominiarza, zwycz. 400 K.

21. Wywóz nieczystości, popiołów, mycie podłóg i okien itp. zwycz. 900 K, nadzw. 200 K.

22. Ubezpieczenie od ognia budynków i ruchomości, zwycz. 800 K.

23. Najem pomieszczeń dla funkcjonaryuszów szkoły: a) dla lekarza zakładowego 700 K. b) dla pisarza w kancelaryi dyrekcji 288 K. c) dla trzeciego prefekta 400 K. razem zwycz. 1.388 K.

24. Sprzęty i ruchomości, zwyczajne 400 K.

25. Koszta lustracyi zakładu, zwycz. 400 K.

26. Koszta nabożeństwa, zwyczajne 240 K.

27. Aptece za lekarstwa, zwyczajne 400 K.

Suma rubryki V. zwyczaj. 17.828 K,
nadmierz. 3.300 K.

Rubryka VI.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 28. Żywność dla 62 uczniów
(przez 10 miesięcy po 590 K 32 gr. ro-
cznie) zwyczaj. 36.600 K.

29. Pranie (za ryczałtowem wyną-
grozaniem) zwyczaj. 1.492 K, nadmierz. 200 K.

30. Służba inernatatu:

a) 4 chłopców do obsługi uczniów:
płaca z wiktem po 420 K. zwyczajne 1.680 K.

b) palacz do obsługi kaloryferów i
łazienki, płaca 960 K, mieszkanie, opał i
światło 240 K. razem zwyczaj. 1.200 K.

c. pomocnik palacza i stróż nocny
w internacie, zwyczaj. 420 K.

31. Sprzęty w internacie, zwyczaj. 360 K.

32. Odzież dla 62 uczniów po 120 K,
zwyczaj. 7.440 K.

33. Pościel zwyczaj. 300 K.

Suma rubryki VI. zwyczaj. 49.492 K,
nadmierz. 200 K.

Rubr. VII. Poz. 34. Utrzymanie czterech
uczniów na koszt funduszu krajowego
po 800 K, zwyczaj. 3.200 K.

Rubryka VIII.

Potrzeby naukowe.

Poz. 35. Eksperymenta przy wykła-
dach:

a) rolnictwa, zwyczaj. 60 K.

b) hodowli, zwyczaj. 50 K.

c) zootomii, zwyczaj. 40 K.

d) weterynaryi, zwyczaj. 50 K.

e) botaniki, zwyczaj. 60 K.

f) fizyki, zwyczaj. 40 K.

g) miernictwa zwyczaj. 50 K.

g) chemii ogólnej, zwyczaj. 100 K.

i) mleczarstwa, zwyczaj. 100 K.

j) rybactwa, zwyczaj. 50 K.

k) administracyi, nadmierz. 200 K.

l) narzędzia ręczne do praktyki go-
spodarstwa, zwyczaj. 100 K. razem zwyczaj.
700 K, nadmierz. 200 K.

36. Zbiory i muzea:

a) rolniczy 200 K.

b) hodowlany 100 K.

c) fizyczny 200 K.

d) geograficzny 50 K.

e) botaniczny 100 K.

f) zoologiczny 100 K.

g) zootomiczny 50 K.

h) mechaniczny 100 K.

i) mineralogiczny 40 K.

j) technologiczny 100 K.

k) okazów leśnych 60 K.

l) okazów weterynaryjnych 60 K.

m) narzędzi rolniczych 200 K.

n) modeli do budownictwa 50 K.

o) przyrządów mierniczych 100 K.

p) mleczarski 50 K.

r) ogrodniczy 100 K

s) melioracyjny 50 K.

t) rybacki 50 K.

u) stacya meteorologiczna 60 K. ra-
zem zwyczaj. 1.820 K.

37. Laboratoria:

a) chemii ogólnej i gabinet 600 K.

b) chemii rolniczej 400 K.

c) chemii technologicznej 100 K.

d) zootomiczne 100 K.

e) roślinno-fizyologiczne 200 K.

f) rolnicze 200 K. razem zwyczajne
1.600 K.

38. Biblioteka:

a) przykupno dzieł 800 K.

b) oprawa książek 200 K.

c) czasopisma naukowe i polityczne
600 K. razem zwyczaj. 1.600 K.

39. Utrzymanie i uzupełnienie ogro-
du pomologicznego i warzywnego, zwy-
czajne 1.500 K.

40. Ogród botaniczny, zwyczajne
200 K.

41. Utrzymanie pola doświadczalnego,
zwyczaj. 400 K.

42. Wycieczki naukowe uczniów,
zwyczaj. 1.000 K.

Suma rubryki VIII. zwyczaj. 8.820 K,
nadmierz. 200 K.

Rubr. IX. Poz. 43. Rozmaite nie-
przewidziane zwyczaj. 350 K.

Suma wydatków zwyczaj. 155.610 K.
nadmierz. 3.700 K.

Dochody.

Rubr. I. Poz. 1. Subwencya z c. k.
Skarbu Państwa zwyczaj. 14.000 K.

Rubryka II.

Oplaty od uczniów.

Poz. 2. Oplaty na utrzymanie po
800 K:

a) od 58 uczniów płacących, zwyczaj.
46.400 K.

b) od 4 uczniów przyjętych na koszt

funduszu krajowego (patrz poz. 34. wyd.)
zwyecz. 3.200 K.

3. Czesne od 62 uczniów po 100 K.
razem 6.200 K.

na uwolnienie 24 uczniów potrąca
się 2.000 K. razem zwyecz. 4.200 K.

Suma rubr. II. zwyecz. 53.800 K.

Rubr. 3. Poz. 4. ze sprzedaży pło-
dów z ogrodów, zwyecz. 1.000 K.

Rubr. IV. Poz. 5. Zwrot z funduszu
folwarku za administrację, zwyeczajne
400 K. (patrz poz. 1. wydatków folwarku
w Czernichowie).

Rubr. V. Poz. 6. Rozmaite nieprze-
widziane, zwyecz. 200 K.

Suma dochodów zwyecz. 69.400 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Folwark w Czernichowie.

Rubryka X. poz. 11. wydatków i poz. 10.
dochodów.

A) Wydatki na folwark.

Rubryka I.

Gospodarstwo.

Poz. 1. Płace i zasługi:

a) Nauczyciel-instruktor za admini-
strację folwarku 400 K.

b) służba folwarczna (zasługa i or-
dynarya) 3.200 K. razem zwyecz. 3.600 K.

2. Najem robotnika, zwyecz. 2.200 K.
nadmwyecz. 125 K.

3. Dokupno i zmiana nasienia, zwy-
eczajne 600 K.

4. Dokupno nawozów dopełniających
zwyecz. 500 K.

5. Dokupno słomy i karmy, zwyecz.
1.800 K.

6. Utrzymanie budynków folwar-
cznych, zwyecz. 200 K, nadmwyecz. 500 K.

7. Narzędzia, sprzęty, maszyny,
kucie koni itp. zwyecz. 750 K, nadmwyecz.
590 K.

8. Utrzymanie rowów, zwyeczajne
200 K.

9. Ubezpieczenie od ognia i gradu,
zwyecz. 120 K.

10. Potrzeby kancelaryjne, światło,
opał i smary, zwyecz. 120 K.

11. Gratyfikacye służbie (do rozpo-
rządzalności dyrekcji) zwyecz. 150 K.

Suma rubryki I. zwyecz. 10.340 K.,
nadmwyecz. 1.215 K.

Rubryka II.

Las i plautacye wikliny.

Poz. 12. Służba, roboty i zalesienie,
zwyecz. 1.800 K.

13. Utrzymanie wikliny i uzupełnie-
nie plantacyi, zwyecz. 1.500 K.

14. Wynagrodzenie ogrodnika, zwy-
eczajne 400 K.

Suma rubryki II. zwyecz. 3 700 K.

Rubryka III.

Rozmaite inne.

Poz. 15. Utrzymanie brzegów Wisły,
zwyecz. 400 K.

16. Podatki i daniny, zwyecz. 960 K.

17. Utrzymanie zaprzysiężonego stra-
żnika obszaru dworskiego, zwyecz. 300 K.

18. Rozmaite nieprzewidziane, zwy-
eczajne 400 K.

Suma rubryki III. zwyecz. 2.060 K.

Suma działu A) zwyecz. 16.100 K,
nadmwyecz. 1.215 K.

Rubryka IV.

B) Ekwiwalent i spłata długu.

Poz. 19. Ekwiwalent za VI. dzie-
sięciolecie, zwyecz. 700 K.

20. Bank krajowy we Lwowie, spłata
pożyczki 13.000 K. zaciągniętej w roku
1896 na budowę domu dla nauczycieli,
24 i 25 półroczna rata, z 57-lecia, zwy-
eczajne 608 K.

Suma działu B) zwyecz. 1.308 K.

Suma wszystkich wydatków zwyecz.
17.408 K, nadzw. 1215 K

Dochody.

Rubryka I.

Z gospodarstwa.

Poz. I. Ze sprzedaży płodów rol-
nych i chmielarni, zwyecz. 3.200 K.

2. Ze sprzedaży płodów zwierzęcych,
zwyecz. 2.800 K.

2. Z wynajętych ról i pastwisk, zwy-
eczajne 1.300 K.

4. Za wynajęte konie, zwyecz. 700 K.

5. Zwrot z funduszu szkoły na utrzy-
manie koni (patrz poz. 5c) wyd. szkoły
w Czernichowie), zwyecz. 700 K.

Suma rubryki I. zwyecz. 8.700 K.

Rubryka II.

Z lasu i wikliny.

Poz. 6. Ze sprzedaży drzewa opalo-
wego i budulcowego, zwyecz. 3. 400 K.

7. Z wikliny i trawy, zwyczajne 5.800 K.

Suma rubryki II. zwyczaj. 9.200 K.

Rubr. III.

Inne dochody.

Poz. 8. Z dzierżawy placu targowego, zwanego „Rynek“, zwyczajne 40 K.

9. Dochody nieprzewidziane, zwyczaj. 100 K.

Suma rubryki III. zwyczaj. 140 K.

Suma dochodów zwyczaj. 18.040 K.

Budżet krajowy na rok 1908

Niższa szkoła rolnicza w Bereźnicy.

Rubr. X. poz. 12. wydatków i poz. 11 dochodów.

Wydatki.

Rubr. I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk rachowych i kierownik:

płaca 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K. Razem zwyczajne 3.700 K.

2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K. Razem zwyczajne 3.040 K.

3. Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów, płaca zwyczajne 1.200 K.

4. Nauczyciel do nak elementarnych: płaca 1.700 K.

dodatek aktywalny 140 K.
dodatki pięcioletnie 320 K. Razem zwyczajne 2.160 K.

5. Katechota obrz. łac. i gr kat.:

płaca 960 K.

wydatki z powodu nabożeństwa 200 K.

opłata mszalnego 300 K. Razem zwyczajne 1.460 K.

Suma rubryki I. zwyczajne 11.560 K.

Rubr. II.

Koszta administracyjne.

Poz. 6. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna zwyczajne 240 K.

b) koszta kancelaryjne zwyczajne 200 K,

c) sługa szkolny i stróż nocny, zwyczajne 600 K.

7. Opał, zwyczajne 1.400 K.

8. Oświetlenie, zwyczajne 400 K.

9. Utrzymanie budynków, zwyczaj. 1.200 K nadzwyczaj. 1.100 K.

10. Sprzęty i ruchomości, zwyczajne 400 K.

11. Utrzymanie koni do posług administracyjnych, zwyczajne 1.000 K.

12. Podatek, ekwiwalent i opłata myta, zwyczajne 400 K.

Suma rubryki II., zwyczajne 5.840 K. nadzwyczajne 1.100 K.

Rubr. III.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 13. Stołowanie dla 45 uczniów po 300 K.

14. Odzież, pościel i pranie dla 45 uczniów po 300 K. Razem zwyczaj. 13.500 K.

15. Lekarz i apteka, zwyczaj. 400 K

16. Uczeń praktykant, zwyczaj. 300 K.

Suma rubryki III. zwyczaj. 14.200 K.

Rubr. IV.

Potrzeby naukowe.

Poz. 17. Przybory do nauki i pisania dla uczniów, zwyczaj. 240 K.

18. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych, zwyczajne 300 K.

b) biblioteka i czytelnia, zwyczajne 300 K.

c) ogród szkolny, zwyczajne 300 K. Razem zwyczajne 900 K. nadzwyczajne 1.650 K.

19. Wycieczki naukowe z uczniami, zwyczajne 100 K.

Suma rubryki IV. zwyczajne 1.240 K. nadzwyczajne 1.650 K.

Rubr. V.

Kursa specjalne.

Poz. 20. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej, zwyczaj. 100 K.

Poz. 21. Kurs mleczarstwa, zwyczaj. 100 K.

22. Kurs stelmachstwa i koszykarstwa, zwyczaj. 200 K.

Suma rubryki V. zwyczaj. 400 K.

Rubr. VI.

Gospodarstwo.

Poz. 23. a) wydatki na gospodarstwo, zwycz. 10.000 K. nadzwycz. 600 K.

b) czynsz za dodzierżawienie gruntu, zwycz. 1.000 K.

Suma rubryki VI. zwycz. 11.000 K. nadzwycz. 600 K.

Rubr. VII. Poz. 24. Rozmaite nieprzewidziane, zwycz. 200 K.

Suma wydatków, zwycz. 44.440 K. nadzwycz. 3.350 K.

Dochody.

Rubr. I. Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa, zwycz. 6.000 K.

Rubr. II. Poz. 2. Oplaty od uczniów zwycz. 400 K.

Rubr. III. Poz. 3. Zarobek 45 uczniów po 30 K. zwycz. 1.350 K.

Rubr. IV. Poz. 4. Dochód z gospodarstwa:

a) dochód z gospodarstwa 12.500 K.

b) dochód z ogrodu 300 K. Razem zwycz. 12.800 K.

Suma dochodów, zwycz. 20.550 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Niższa szkoła rolnicza
w Horodence.

Rubr. X. poz. 13. wydatków i poz. 12. dochodów.

Wydatki.

Rubr. I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik:

płaca 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K.

Razem zwyczajne 3.700 K.

2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K.

Razem zwyczajne 3.040 K.

3. Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów płaca zwycz. 1.200 K.

4. Nauczyciel do nauk elementarnych:

płaca 1.700 K.

dodatek aktywalny 140 K.

dotatki pięcioletnie 199 K.

Razem zwyczajne 2.039 K.

5. Katecheta obrz. łac. i grecko-kat. zwyczajne 600 K.

Suma rubryki I., zwycz. 10.579 K.

Rubr. II.

Koszta administracyjne.

Poz. 6. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna, zwyczajne 240 K.

b) koszta kancelaryjne, zwyczajne 200 K.

c) służa szkolny i stróż nocny, zwyczajne 600 K.

7. Opał 1.600 K.

8. Oświetlenie, zwyczajne 300 K.

9. Utrzymanie budynków (naprawy, ubezpieczenie, kominiarz), zwycz. 1.000 K. nadzwycz. 1.600 K.

10. Sprzęty i ruchomości, zwyczajne 300 K.

11. Dowóz wody do zakładu, zwycz. 400 K.

12. Utrzymanie koni do posług administracyjnych, zwycz. 800 K.

13. Ekwiwalent i podatek, zwycz. 100 K.

Suma rubryki II., zwycz. 5.540 K. nadzwycz. 1.600 K.

Rubr. III.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 14. Stołowanie dla 42 uczniów po 300 K.

15. Odzież, pościel i pranie dla 42 uczniów po 300 K.

Razem zwyczajne 12.600 K.

16. Lekarz i apteka, zwycz. 400 K.

17. Uczeń praktykant, zwyczajne 300 K.

Suma rubryki III. zwycz. 13.300 K.

Rubr. IV.

Potrzeby naukowe.

Poz. 18. Przybory do nauki i pisania dla uczniów, zwycz. 240 K.

19. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych zwycz. 300 K.

- b) biblioteka i czytelnia, zwyczajne 250 K.
 c) ogród szkolny, zwyczaj. 300 K.
 20. Ogródki doświadczalne do uprawy tytoniu, zwyczaj. 40 K.
 21. Wycieczki z uczniami, zwyczajne 100 K.
 Suma rubryki IV. zwyczaj. 1.230 K.

Rubr. V.

Kursa specjalne.

- Poz. 22. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej, zwyczaj. 100 K.
 23. Kurs mleczarstwa, zwyczaj. 100 K. nadzwyczaj. 300 K.
 24. Kurs uprawy i suszenia tytoniu, zwyczaj. 120 K.
 25. Kurs stelmachstwa, zwyczaj. 150 K.
 Suma rubryki V. zwyczaj. 470 K. nadzwyczaj. 300 K.

Rubr. VI.

Gospodarstwo.

- Poz. 26. a) czynsz za dzierżawę pól, zwyczaj. 420 K.
 b) wydatki na gospodarstwo, zwyczaj. 1.500 K. nadzwyczaj. 750 K.
 Suma rubryki VI. zwyczaj. 1.920 K. nadzwyczaj. 750 K.
 Rubr. VII. Poz. 27. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczaj. 200 K.
 Suma wydatków, zwyczaj. 33.239 K. nadzwyczaj. 2.650 K.

Dochody.

- Rubr. I. Poz. I. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa, zwyczaj. 6.000 K.

Rubr. II.

Opłaty na utrzymanie uczniów.

- Poz. 2. a) od Rady powiatowej w Horodence: 3 stypendya po 200 K. i 1 stypendyum 300 K.
 Razem zwyczajne 900 K.
 b) od gminy m. Horodenki 1 stypendyum, zwyczaj. 200 K.
 c) opłaty od uczniów, zwyczaj. 600 K.
 Suma rubryki II. zwyczaj. 1.700 K.
 Rubr. III. Poz. 3. Dochód z ogrodu szkolnego i ogródka tytoniowego, zwyczaj. 300 K.
 Rubr. IV. Poz. 4. Dochód z gospodarstwa, zwyczaj. 900 K.
 Suma dochodów zwyczaj. 8.900 K.

Budżet krajowy na r. 1908.

Niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Rubr. X. poz. 14. wydatków i poz. 13. dochodów.

Wydatki.

Rubr. I.

Płace nauczycieli.

- Poz. 1. Nauczyciel do nauk fachowych kierownik:
 płaca 3.400 K.
 dodatek aktywalny 300 K.
 dodatki pięcioletnie 1.700 K.
 dodatek osobisty 400 K.
 Razem zwyczajne 5.800 K.
 2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:
 płaca 2.800 K.
 dodatek aktywalny 240 K.
 dodatek pięcioletni 25 K.
 Razem zwyczajne 3.065 K.
 3. Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów — zwyczajne 1.200 K.
 4. Nauczyciel do nauk elementarnych:
 płaca 1.700 K.
 dodatek aktywalny 140 K.
 dodatek pięcioletni 160 K.
 Razem zwyczajne 2.000 K.
 5. Katecheta obrządku łacińskiego i grecko-kat. — zwyczajne 500 K.
 Suma rubryki I. — zwyczaj. 12.565 K.

Rubr. II.

Koszta administracyjne.

- Poz. 6. Zarząd:
 a) pomoc kancelaryjna, zwyczajne 240 K.
 b) koszta kancelaryjne, zwyczaj. 200 K.
 c) sługa szkolny i stróż nocny, zwyczajne 600 K.
 7. Opał, zwyczajne 1.400 K.
 8. Oświetlenie, zwyczajne 200 K.
 9. Utrzymanie budynków zwyczajne 1.200 K.
 10. Sprzęty i ruchomości, zwyczajne 400 K.
 11. Ekwiwalent i podatki, zwyczaj. 50 K.
 Suma rubryki II. zwyczaj. 4.290 K.
 Rubr. III. Utrzymanie uczniów:
 Poz. 12. Stołowanie dla 40 uczniów po 300 K.
 13. Odzież, pościel i pranie dla 40 uczniów, razem zwyczajne 12.000 K.
 14. Lekarz i apteka, zwyczaj. 400 K.

15. Uczeń praktykant, zwycz. 300 K.

Suma rubryki III., zwycz. 12.700 K.

Rubr. IV. Potrzeby naukowe:

Poz. 16. Przybory do nauki i pisanja dla uczniów, zwyczajne 200 K.

17. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych, zwyczajne 300 K.

b) biblioteka i czytelnia, zwyczajne 250 K.

c) ogród szkolny, zwyczajne 200 K.

18. Ogródki doświadczalne do uprawy tytoniu, zwyczajne 40 K.

19. Wycieczki naukowe z uczniami, zwyczajne 100 K.

Suma rubryki IV., zwycz. 1.090 K.

Rubr. V. Kursa specjalne.

Poz. 20. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej, zwyczajne 100 K.

21. Kurs uprawy i suszenia tytoniu, zwyczajne 200 K.

Suma rubryki V., zwyczajne 300 K.

Rubr. VI. Poz. 22. Gospodarstwo:

a) wydatki na gospodarstwo, zwycz. 8.000 K.

b) czynsz za dzierżawę gruntów od Skarbu jagielnickiego, zwyczajne 1.000 K.

c) czynsz za budynki, zwycz. 500 K.

Suma rubryki VI., zwycz. 9.500 K.

Rubr. VII. Poz. 23. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajne 200 K.

Suma wydatków, zwycz. 40.645 K.

Dochody.

Rubr. I. Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa, zwyczajne 6.000 K.

Rubr. II. Poz. 2. Opłaty od uczniów, zwyczajne 200 K.

Rubr. III. Poz. 3. Zarobek 40 uczniów po 30 K, zwyczajne 1.200 K.

Rubr. IV. Poz. 4. Dochód z gospodarstwa, zwyczajne 10.600 K.

Suma dochodów, zwycz. 18.000 K.

Budżet krajowy na r. 1908.

Niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach.

Rubr. X. poz. 15. wydatków i poz. 14. dochodów.

Wydatki.

Rubr. I. Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik: -

płaca 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K.

dotatki pięcioletnie 400 K.

Razem zwyczajne 4.100 K.

2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K.

Razem zwyczajne 3.040 K.

3. Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów, zwyczajne 1.200 K.

4. Nauczyciel do nauk elementarnych:

płaca 1.700 K.

dodatek aktywalny 140 K.

dotatki pięcioletnie 203 K.

Razem zwyczajne 2.043 K.

5. Katecheta obrz. łac. płaca 500 K. wydatki z powodu nabożeństwa 200 K.

Razem zwyczajne 700 K.

Suma rubryki I., zwycz. 11.083 K.

Rubr. II. Koszta administracyi.

Poz. 6. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna, zwyczajne 240 K.

b) koszta kancelaryjne, zwyczajne 200 K.

c) sługa szkolny i stróż nocny, zwyczajne 600 K.

7. Opał, zwyczajne 1.400 K.

8. Oświetlenie, zwyczajne 350 K.

9. Utrzymanie budynków, zwyczajne 1.000 K — nadzwyczajne 1.500 K.

10. Sprzęty i ruchomości, zwyczajne 300 K, nadzwyczajne 250 K.

11. Utrzymanie koni do posług administracyjnych, zwyczajne 1.000 K.

Suma rubryki II., zwyczajne 5.090 K, nadzwyczajne 1.750 K.

Rubr. III. Utrzymanie uczniów.

Poz. 12. Stołowanie dla 40 uczniów.

13. Odzież, pościel i pranie dla 40 uczniów po 300 K, zwycz. 12.000 K.

14. Lekarz i apteka, zwycz. 400 K.

15. Uczeń praktykant, zwyczajne 300 K.

Suma rubryki III., zwycz. 12.700 K.

Rubr. IV. Potrzeby naukowe.

Poz. 16. Przybory do nauki i pisania dla uczniów, zwycz. 240 K.

17. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych, zwyczajne 300 K.

b) biblioteka i czytelnia, zwyczajne 250 K.

c) ogród szkolny, zwyczajne 250 K.

18. Wycieczki naukowe z uczniami, zwyczajne 100 K.

Suma rubryki IV., zwycz. 1.140 K.

Rubr. V. Kursa specjalne.

Poz. 19. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej, zwycz. 100 K, nadzwyczajne 800 K.

20. Kurs mleczarstwa, zwyczajne 100 K.

21. Kurs stelmachstwa, zwyczajne 200 K.

Suma rubryki V., zwyczajne 400 K, nadzwyczajne 800 K.

Rubr. VI. Gospodarstwo.

Poz. 22. a) wydatki na gospodarstwo, zwyczajne 8.200 K, nadzwyczajne 520 K.

b) czynsz dzierżawny za folwark, zwyczajne 2.000 K.

c) czynsz za mieszkanie dla służby, zwyczajne 120 K.

Suma rubryki VI., zwycz. 10.320 K, nadzwyczajne 520 K.

Rubr. VII. Poz. 23. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajne 200 K.

Suma wydatków, zwycz. 40.933 K, nadzwyczajne 3.070 K.

Rubr. 1. Dochody.

Poz. 1. Subwencya z c. k. skarbu Państwa, zwyczajne 6.000 K.

Rubr. II. Poz. 2. Opłaty na utrzymanie uczniów:

a) Rada powiatowa w Białej, zwyczajne 900 K.

b) Stypendyum Rady pow. w Chrzanowie, zwyczajne 300 K.

c) Stypendyum Rady pow. w Krakowie, zwyczajne 300 K.

d) Opłaty od uczniów, zwyczajne 300 K.

Suma rubryki II., zwycz. 1.800 K.

Rubr. III. Poz. 3. Zarobek 40 uczniów po 30 K, zwyczajne 1.200 K.

Rubr. IV. Poz. 4 Dochody z gospodarstwa:

a) dochód z gospodarstwa, zwycz. 9.600 K.

b) dochód z ogrodu szkolnego, zwyczajne 250 K.

Suma rubryki IV., zwycz. 9.850 K.

Suma dochodów 18.850 K.

Niższa szkoła rolnicza
w Suchodole.

Rubr. X. poz. 16. wydatków i poz. 15. dochodów.

Wydatki.

Rubr. I. Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik:

płaca 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K.

dodatek pięcioletni 400 K.

Razem zwycz. 4.100 K.

2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K.

Razem zwycz. 3.040 K.

3. Drugi nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca 1.600 K.

dodatek aktywalny 160 K.

Razem 1.760 K.

4. Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów:

płaca 1.200 K.

5. Instruktor do nauk elementarnych:

płaca 1.700 K.

dodatek aktywalny 140 K.

Razem zwycz. 1.840 K.

6. Katecheta obrz. łac. i gr. kat.

płaca 900 K.

Suma rubr. 1. zwycz. 12.840 K.

Rubr. II.

Koszta administracyjne.

Poz. 7. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna zwyczajne 240 K.

b) koszta kancelaryjne zwyczajne 200 K.

c) sługa szkolny i stróż nocny zwyczajne 600 K.

8. Opał, zwyczajne 1.400 K.

9. Oświetlenie, zwyczajne 400 K.

10. Utrzymanie budynków (naprawy, ubezpieczenie, kominiarz), zwyczaj. 1.000 K. nadzw. 1.600 K.

11. Sprzęty i ruchomości, zwyczajne 400 K.

12. Utrzymanie koni do posług administracyjnych, zwyczaj. 800 K.

Suma rubr. II. zwyczaj. 5.040 K. nadzwyczajne 1.600 K.

Rubr. III.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 13. i 14. Stołowanie, odzież, pościel i pranie dla 45 uczniów po 300 K., razem zwyczaj. 13.500 K.

15. Lekarz i apteka — zwyczajne 400 K.

16. Uczeń-praktykant — zwyczajne 300 K.

Suma rubryki III. — zwyczajne 14.200 K.

Rubr. IV.

Potrzeby naukowe.

Poz. 17. Przybory do nauki i pisanie — zwyczaj. 240 K.

18. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych zwyczajne 300 K.

b) biblioteka i czytelnia — zwyczaj. 250 K.

c) ogród szkolny — zwyczaj. 300 K.

19. Wycieczki naukowe z uczniami, zwyczaj. 100 K.

Suma rubr. IV. — zwyczaj. 1.190 K.

Rubr. V.

Kursa specjalne.

Poz. 20. Kurs mleczarstwa — zwyczajne 100 K.

21. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej — zwyczajne 100 K.

22. Kurs wyprawy lnu i konopi — zwyczajne 100 K. — nadzwyczajne 500 K.

23. Kurs stelmachstwa i koszykarstwa — zwyczajne 150 K.

Suma rubryki V. — zwyczajne 450 K. nadzwyczajne 500 K.

Rubr. VI.

Wydatki na gospodarstwo.

Poz. 24.:

a) wydatki na gospodarstwo — zwyczajne 9.800 K.

b) czynsz za grunta dzierżawione od gminy m. Krosna — zwyczaj. 1000 K. — nadzwyczajne 700 K.

Suma rubryki VI. — zwyczaj. 10.800 K. nadzwyczajne 700 K.

Rubr. VII. poz. 25. Rozmaite nieprzewidziane — zwyczajne 200 K.

Suma wydatków — zwyczajne 44.720 K. — nadzwyczajne 2.800 K.

Dochody.

Rubr. I. poz. 1. Subwencyu z c. k. Skarbu Państwa — zwyczajne 6.000 K.

Rubr. II. poz. 2. Opłaty od uczniów — zwyczaj. 600 K.

Rubr. III. poz. 3. Zarobek 45 uczniów po 30 K. — zwyczajne 1.350 K.

Rubr. IV. poz. 4. Dochody z gospodarstwa — zwyczajne 12.750 K.

Suma dochodów — zwyczaj. 20.700 K.

Niższa szkoła rolnicza
w Miłocinie.

Rubryka X. poz. 17. wydatków i poz. 16 dochodów.

Wydatki.

Rubr. I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik:

płaca 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K.

2 dodatki pięcioletnie 800 K. — zwyczajne 4.500 K.

2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K.

Razem zwyczajne 3.040 K.

3. Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów — zwyczaj. 1.200 K.

4. Nauczyciel do nauk elementarnych:

płaca 1.700 K.

dodatek aktywalny 140 K.

Razem zwyczajne 1.840 K.

5. Katecheta — zwyczaj. 400 K.

Suma rubryki I. — zwyczaj. 10.980 K.

Rubr. II.

Koszta administracji.

Poz. 6. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjne — zwyczajne 240 K.

a) koszta kancelaryjne — zwyczajne 200 K.

c) sługa szkolny i stróż nocny — 600 K.

7. Opał — zwyczaj. 1.500 K.

8. Oświetlenie — zwyczaj. 450 K.

9. Utrzymanie budynków — zwyczaj 1.600 K. — nadzwyczajne 1.400 K.

10. Sprzęty i ruchomości — zwyczaj. 400 K.

11. Utrzymanie koni do posług administracyjnych — zwyczaj. 1.000 K.

12. Podatek, myto i inne prestacje publiczne — zwyczajne 300 K.

Suma rubryki II. — zwyczaj. 6.290 K. nadzwyczajne 1.400 K.

Rubr. III.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 13. i 14. Stołowanie, odzież, pościel i pranie dla 50 uczniów po 300 K. — zwyczajne 15.000 K.

15. Lekarz i apteka — zwyczajne 500 K.

16. Uczeń - praktykant — zwyczajne 300 K.

Suma rubryki III. — zwyczajne 15.800 K.

Rubr. IV.

Potrzeby naukowe.

Poz. 17. Przybory do nauki i pisania dla uczniów — zwyczajne 300 K.

18. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych zwyczaj. 300 K. — nadzw. 1.200 K.

b) biblioteka i czytelnia — zwyczaj. 300 K.

c) ogród szkolny — zwyczaj. 600 K.

19. Wycieczki naukowe z uczniami — zwyczaj. 100 K.

Suma rubr. IV. — zwyczaj. 1.600 K. nadzwyczaj. 1.200 K.

Rubr. V.

Kursa specjalne.

Poz. 20. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej — zwyczajne 100 K.

21. Kurs mleczarstwa — zwyczajne 100 K.

22. Kurs stelmachstwa i koszykarstwa — zwyczajne 300 K.

Suma rubryki V. — zwyczajne 500 K.

Rubr. VI.

Wydatki na gospodarstwo.

Poz. 23. Dohupno nasienia — zwyczajne 1.200 K.

24. Dokupno nawozów — zwyczajne 800 K.

25. Dokupno karmy — zwyczaj. 4.000 K.

26. Wynagrodzenie służby i najem robotników — zwyczajne 2.000 K.

27. Utrzymanie dróg i rowów — zwyczajne 500 K.

28. Uzupełnienie i naprawa statków gospodarskich, ubożpieczenie ziemiopłodów, kucie koni i t. d. — zwyczaj. 600 K. nadzwyczajne 1.100 K.

29. Leczenie czeladzi i dobytku — zwyczajne 150 K.

30. Uzupełnienie obory szkolnej i urządzenie gnojarni — nadzwyczaj. 7.100 K.

Suma rubryki VI. — zwyczaj. 9.250 K. nadzwyczaj. 8.200 K.

Rubr. VII.

Splata długu.

Poz. 31. Fundacyi Dra Jana Towarnickiego, 3-cia rata z 50-lecia na splatę 200.000 K jako ceny kupna Miłocina — zwyczajne 4.000 K.

Rubr. VIII. poz. 32. Rozmaite nieprzewidziane — zwyczajne 200 K.

Suma wydatków — zwyczaj. 48.620 K. nadzwyczaj. 10.800 K.

Dochody.

Rubr. I. poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa — zwyczajne 5000 K. — nadzwyczajne 15.000 K.

Rubr. II. poz. 2. Opłaty od uczniów — zwycz. 1.200 K.

Rubr. III. poz. 3. Zarobek 50 uczniów po 30 K. — zwyczajne 1.500 K.

Rubr. IV. Dochody z gospodarstwa:

4. Ze sprzedaży ziemiopłodów — zwyczajne 2.500 K.

5. Dochód z krowiarni i chlewni — zwyczajne 3.500 K.

6. Dochód z ogrodu szkolnego — zwyczajne 300 K.

Suma rubryki IV. — zwycz. 6.300 K

Suma dochodów — zwycz. 14.000 K nadzwyczajne 15.000 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Szkoła mleczarska
w Rzeszowie.

Rubr. X. poz. 20 wydatków i poz. 17 dochodów.

Wydatki.

A). Szkoła.

Rubryka I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik płaca zwycz. 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K.

Razem zwyczajne 3.700 K.

2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych płaca, zwyczajne 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K.

na mieszkanie 600 K.

Razem zwyczajną 3.640 K.

3. Serkarz, płaca zwycz. 2.000 K.

4. Docent do nauki o kotłach parowych, zwyczajne 200 K.

5. Katecheta, zwyczajne 200 K.

Suma rubryki I. zwycz. 9.740 K.

Rubryka II.

Koszta administracji.

Poz. 6. Zarząd:

a) koszta kancelaryjne, zwyczajne 200 K.

b) stuga szkolny, zwycz. 600 K.

7. Utrzymanie budynków, ogrodu i podwórza, ubezpieczenie robotników, kominiarz, zwyczajne 800 K. nadzwyczajne 3.600 K.

8. Sprzęty i ruchomości, zwyczajne 250 K.

9. Opał, zwyczajne 800 K.

10. Oświetlenie, zwyczajne 250 K.

Suma rubryki II. zwycz, 2.900 K. nadzwycz. 3.600 K.

Rubryka III.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 11. Stołowanie 12 uczniów po 360 K. zwycz. 4.320 K.

12. Pościel i pranie, zwycz. 200 K. nadzwycz. 300 K.

13. Lekarz i apteka, zwycz. 150 K.

Suma rubryki III. zwycz. 4.670 K. nadzwycz. 300 K.

Rubryka IV.

Potrzeby naukowe.

Poz 14. Przybory do nauki i pisania dla uczniów, zwyczajne 150 K.

15. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych zwyczajne 250 K. nadzwycz. 1.300 K.

b) chemikalia, zwyczajne 300 K.

c) biblioteka i czytelnia, zwyczajne 250 K.

16. Ćwiczenia w ślusarstwie, montowaniu maszyn i stolarstwie, zwyczajne 300 K. nadzwyczajne 250 K.

17. Wycieczki naukowe z uczniami, zwyczajne 200 K.

Suma rubryki IV. zwycz. 1.450 K. nadzwyczajne 1.550 K.

Rubryka V. Poz. 18. Różne przewidziane, zwyczajne 200 K.

Suma wydatków szkoły A) zwycz. 18.960 K. nadzwyczajne 5.450 K.

Rubryka VI.

B). Mleczarnia i serownia.

Poz. 19. Zakupno mleka (730.000 l. po 12 h). zwycz. 87.600 K.

20. Wynagrodzenie maszynisty, zwyczajne 720 K.

21. Naprawa i uzupełnienie maszyn, zwyczajno 500 K.

22. Opał i oświetlenie mleczarni i serowni, zwyczajne 2.000 K.

23. Dowóz mleka, zwyczajne 800 K.
 24. Lód, zwyczajne 300 K.
 25. Portorya, zwyczajne 700 K.
 26. Rozmaite inne, zwycz. 500 K.

Suma wydatków mleczarni i serowni
 B) 93.120 K.

Suma wszystkich wydatków, zwy-
 czajne 112.080 K. nadzwyczajne 5.450 K.

Dochody,

A) Szkoła.

Rubryka I. Poz. 1. Subwencya z c. k.
 Skarbu Państwa, zwyczajne 5.000 K.

Rubryka II. Poz. 2. Opłaty od
 uczniów, zwyczajne 400 K.

Suma dochodów szkoły A) 5.400 K.

Rubryka III.

B) Mleczarnia i serownia.

Poz. 3. Ze sprzedaży mleka i śmie-
 tany, 12.000 K.

4. Ze sprzedaży masła (20.000 kg.
 po 2.55 K.), zwyczajne 51.000 K.

5. Ze sprzedaży serów, zwyczajne
 13.500 K.

6. Ze sprzedaży twarogu (44.000 kg.
 po 26 h.) zwyczajne 11.650 K.

7. Ze sprzedaży produktów ubocznych
 (mleka odtłuszczonego, maślanki i serwatki)
 zwyczajne 6.070 K.

Suma dochodów mleczarni i serowni
 B) 94.220 K.

Suma wszystkich dochodów 99.620 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

[Szkoła ogrodnicza
 w Tarnowie.

Rubr. X. poz. 21 wydatków i poz. 18
 dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel fachowy i kie-
 rownik, płaca 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K.

dotatki pięcioletnie 1.400 K.

Razem zwyczajne 5.100 K.

2. Nauczyciel fachowy pomocniczy,
 płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K.

dotatki pięcioletnie 600 K.

ryczałt na mieszkanie 400 K.

Razem zwyczajne 4.040 K.

3. Nauczyciel pomocniczy miernictwa
 i rysunków, zwyczajne 480 K.

4. Nauczyciel do nauk elementar-
 nych, płaca 1.700 K.

dodatek aktywalny 140 K.

dotatki pięcioletnie 387 K.

ryczałt na mieszkanie 360 K.

Razem zwyczajne 2.587 K.

5. Instruktor, płaca 1.200 K.

dodatek na mieszkanie 440 K.

Razem 1.640 K.

6. Katecheta, płaca 300 K.

wydatki z powodu nabożeństwa
 100 K.

razem zwyczajne 400 K.

Suma rubryki I. 14.247 K.

Koszta administracyjne.

Rubryka II.

Poz. 7. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna, zwyczajne
 240 K.

b) koszta kancelaryjna, zwyczajne
 250 K.

c) sługa szkolny, zwycz. 720 K.

d) stróż nocny, zwyczajne, 720 K.

8. Opał ubikacyj szkolnych, zwycz.
 1.000 K.

9. Oświetlenie, zwyczajne 300 K.

10. Utrzymanie budynków. zwycz.
 400 K. nadzwycz. 650 K.

11. Sprzęty i ruchomości, zwycz.
 200 K. nadzwycz. 500 K.

Suma rubryki II. zwycz. 3.830 K.
 nadzwycz. 1.150 K.

Utrzymanie uczniów.

Rubryka III.

Poz. 12. Stołowanie dla 30 uczniów
 po 330 K. razem 9.900 K.

13. Odzież, pościel i pranie.

14. Lekarz i apteka, zwycz. 400 K.

15. Uczeń praktykant, zwyczajne
 720 K.

Suma rubryki III. 11.020 K.

Potrzeby naukowe.

Rubryka IV.

Poz. 16. Przybory do nauki, zwy-
 czajne 300 K.

17. Zbiory środków do demonstracji
 zwyczajne 200 K.

18. Biblioteka i czytelnia, zwyczajne
 200 K. nadzwyczajne 150 K.

19. Wycieczki naukowe z uczniami
 zwyczajne 200 K.

20. Ogród i sad szkolny:

a) czynsz dzierżawny za 7 morgów
zwyczajne 210 K.

b) utrzymanie ogrodów 2.000 K.

c) rozprowadzenie wody, zwyczajne
200 K. nadzwyczajne 900 K.

d) utrzymanie praktykantów zwycz.
1.500 K.

Suma rubryki IV. zwycz. 4.810 K.
nadzwyczajne 1.050 K.

Rozmaite nieprzewidziane.

Rubryka V.

Poz. 21. Koszta urządzenia 7 mor-
gów gruntu, nadzwyczajne 3.600 K.

22. Budowa szopy, wozowni i domku
dla stróża, nadzwyczajne 9.000 K.

23. Rozmaite nieprzewidziane, zwy-
czajne 60 K.

Suma rubryki V. zwycz. 60 K. nad-
zwyczajne 12.600 K.

Suma wydatków zwycz. 33.967 K.
nadzwyczajne 14.800 K.

Dochody.

Rubryka I.

Subwencye.

Poz. 1. a) z c. k. Skarbu Państwa,
zwyczajne 6.000 K.

b) od gminy miasta Tarnowa, zwycz.
500 K.

c) od Rady powiatowej w Tarnowie
600 K.

Suma rubryki I. 7.100 K.

Rubryka II. Poz. 2. Opłaty od
uczniów, zwyczajne 660 K.

Rubryka III. Poz. 3. Dochód z o-
grodu szkolnego, zwycz. 3.200 K.

Rubryka IV. Poz. 4. Rozmaite nie
przewidziane, zwyczajne 60 K.

Suma dochodów zwycz. 11.020 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Zakład sadowniczy
w Zaleszczykach.

Rubr. X. poz. 22. wydatków i poz. 19.
dochodów.

Wydatki.

Rubr. I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk facho-
wych i kierownik:

Płaca 3.000 K.

dodatek aktywalny 300 K.

Dodatek pięcioletni 400 K.

Razem zwycz. 3.700 K.

2. Inspektor ogrodu, zarazem nau-
czyciel fachowy:

Płaca 2.400 K.

Dodatek aktywalny 240 K.

Dodatek pięcioletni 100 K.

Razem zwycz. 2.740 K.

Suma rubryki I. zwycz. 6.440 K.

Rubr. II.

Koszta administracyjne.

Poz. 3. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna zwyczajne
240 K.

b) koszta kanceiaryjne zwyczajne
250 K.

c) stróż przy bramie zakładu zwy-
czajne 480 K.

e) stróż w gmachu szkolnym zwy-
czajne 360 K.

e) furman zwycz. 528 K.

4. Opał zwycz. 900 K.

5. Oświetlenie zwycz. 250 K.

6. Utrzymanie budynków (naprawy,
ubezpieczenie, kominiarz) zwyczajne
500 K.

7. Za wodę z wodociągu miejskiego
zwycz. 1.200 K.

8. Sprzęty i ruchomości zwyczajne
150 K.

9. Utrzymanie koni do posług ad-
ministracyjnych zwycz. 800 K.

10. Podatki zwycz. 40 K.

Suma rubryki II. zwycz. 5.698 K.

Rubr. III.

Potrzeby zakładu.

Poz. 11. Praktykant zwyczajne
1.200 K.

12. Ogrodnik, płaca 720 K.

Na mieszkanie 120 K.

Razem zwyczajne 840 K.

13. Wynagrodzenie za robotę uc-
zniów i robotników zwycz. 5.500 K.

14. Materiały i wydatki na ogród
zwycz. 800 K.

15. Nawozy zwycz. 900 K.

16. Nasiona, krzewy, drzewka itd.
zwycz. 700 K., nadzw. 500 K.

17. Narzędzia ogrodnicze i środki
naukowe zwycz. 400 K.

18. Koszta opakowania (patrz poz.
3. doch.) zwycz. 700 K.

19. Fabrykacja przeróbek owocowych, zwyczaj. 2.000. nadzw. 2.000 K.

20. Urządzenie ogrodu na wydzierżawionem pastwisku, nadzwyczaj. 4.000 K.

21. Budowa wodociągu, nadzwyczaj. 1.000 K.

Suma rubryki III. zwyczaj. 13.040 K. nadzwyczaj. 7.500 K.

Rubr. IV.

Rozmaite.

Poz. 22. Koszta objazdów, zwyczaj. 800 K.

23. Przeniesienie drogi gminnej, nadzwyczaj. 2.600 K.

24. Dobudowa i adaptacja budynku dla przeróbek owocowych, nadzwyczajne 24.200 K.

25. Wydatki nieprzewidziane, zwyczajne 200 K.

Suma rubryki IV. zwyczaj. 1.000 K. nadzwyczaj. 26.800 K.

Suma wydatków zwyczaj. 26.178 K. nadzwyczaj. 34.300 K.

Dochody.

Rubr. I. Poz. 1. Subwencja z c. k. Skarbu Państwa, zwyczaj. 5.000 K.

Rubr. II. Poz. 2. Dochód z ogrodu szkolnego, zwyczaj. 8.000 K.

Rubr. III. Poz. 3. Zwrot kosztów opakowania (patrz poz. 18. wyd.) zwyczaj. 700 K.

Rubr. IV. Poz. 4. Z przeróbek owocowych, zwyczaj. 1.500 K.

Suma dochodów zwyczaj. 15.200 K.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje odczytane pozycje wydatków i dochodów Rubryki X. Dział A. wraz z rezolucjami komisji za rok 1908, zechce rękę podnieść. (Większość). Są przyjęte.

Sprawozdawca p. **Starzyński** (czyta):

Budżet krajowy na rok 1909.

Rubryka X.

R o l n i c t w o .

Dział A) Krajowe zakłady naukowe rolnicze, stypendya i zasiłki na naukę rolnictwa.

(poz. 1—37 wydatków, i 1—19, 21, 25, 30 i 32 dochodów).

Wydatki.

A) Krajowe zakłady naukowe rolnicze, stypendya i zasiłki na naukę rolnictwa.

Poz. 1. Akademia rolnicza w Dublanach, zwyczajne 262.963 K — nadzwyczaj. 26.600 K — razem 289.563 K.

2. Niższa szkoła rolnicza w Dublanach, zwyczajne 40.366 K — nadzwyczaj. 3.000 K — razem 43.366 K.

3. Szkoła gorzelnicza w Dublanach, zwyczajne 16.430 K — nadzwyczaj. 300 K. razem 16.730 K.

4. Gorzelnia w Dublanach, zwyczaj. 14.750 K.

5. Folwark w Dublanach, zwyczajne 54.860 K — nadzwyczajne 9.000 K — razem 63.860 K.

(Poz. 1—5 wedle osobnych sprawozdań).

Poz. 6. Inwestycje na folwarku w Dublanach:

a) na budowę domu murowanego z ogrodzeniem na mieszkanie gumienego, połowego, stelmacha i kowala, nadzwyczaj. 20.000 K.

b) na urządzenie gnojarni i adaptacje w oborze, nadzw. 10.000 K.

7. Stacja doświadczalna chemiczno-rolnicza w Dublanach, zwyczaj. 52.290 K, nadzwyczajne 360 K — razem 52.650 K.

8. Stacja doświadczalna botaniczno-rolnicza we Lwowie, zwyczajne 37.488 K.

9. Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie, zwyczajne 40.480 K — nadzwyczajne 1.990 K — razem 51.470 K.

10. Średnia szkoła rolnicza w Czernichowie, zwyczajne 156.632 K — nadzwyczajne 5.100 K — razem 161.732 K.

11. Folwark w Czernichowie, zwyczajne 17.669 K — nadzwyczajne 650 K, razem 18.319 K.

12. Niższa szkoła rolnicza w Bereźnicy, zwyczajne 45.090 K, — nadzwyczajne 3.000 K — razem 48.090 K.

(Poz. 7—12 wedle osobnych sprawozdań).

12a). Na budowę stajni w niższej szkole rolniczej w Bereźnicy, II. połowa z 30.000 K, nadzwyczajne 15.000 K.

13. Niższa szkoła rolnicza w Horodence, zwyczajne 35.690 K — nadzwyczaj. 7.000 K — razem 42.690 K.

14. Niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy, zwyczajne 41.420 K.

15. Niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach, zwyczajne 41.885 K — nadzwyczaj. 1.470 K — razem 43.355 K.

16. Niższa szkoła rolnicza w Suchodole, zwyczajne 45.170 K — nadzwyczaj. 4.602 K — razem 49.772 K.

17. Niższa szkoła rolnicza w Miłocinie, zwyczajne 49.570 K — nadzwyczaj. 4.050 K — razem 53 620 K.

(Poz. 13—17 wedle osobnych sprawozdań).

18. Na kosztą drenowania pól w niższej szkole rolniczej w Miłocinie (II. i ostatnia rata z 17.800 K), nadzwyczajne 8.800 K.

19. Szkoły zimowe rolnicze :

a) utrzymanie szkoły w Tęgoborzy, zwyczajne 2.122 K.

b) utrzymanie szkoły w Lubczy, zwyczajne 1 910 K.

c) pobory dwóch nauczycieli wędrownych rolnictwa, pełniących zarazem obowiązki kierowników szkół zimowych rolniczych w Tęgoborzy i w Lubczy po 4.000 koron, (patrz poz. 23), zwyczajne 8.000 K.

d) na kosztą założenia trzeciej zimowej szkoły rolniczej, nadzwyczaj. 5.000 K.

20. Szkoła mleczarka w Rzeszowie, zwyczajne 145.223 K — nadzwyczaj. 1.600 K, razem 146.823 K.

21. Szkoła ogrodnicza w Tarnowie, zwyczajne 36.850 K — nadzwyczajne 3.615 K — razem 40.465 K.

22. Zakład sadowniczy w Zaleszczykach, 28.363 K — 6.800 K — 35.163 X.
(Poz. 20—22 wedle osobnych sprawozdań).

23. Utrzymanie dwóch nauczycieli wędrownych rolnictwa, pełniących obowiązki instruktorów ogrodnictwa i sadownictwa po 4.000 K (patrz poz. 19c, zwyczajne 8.000 K.

24. Na środki demonstracyjne przy nauce wędrownej rolnictwa 1.600 K i kosztą kancelaryjne dla instruktora sadownictwa 300 K — zwyczajne 1.900 K.

25. Dla Towarzystwa „Proświta“ :

a) na cele rolnictwa i sadownictwa, do rozporządzenia Wydziału krajowego, zwyczajne 20.000 K.

b) na założenie szkoły rolniczej w Miłowaniu, nadzwyczajne 5.000 K.

26. Szkoła ogrodnicza w Wulce kapitańskiej, objęta w zarząd kraju :

a) czynsz dzierżawny za 47 morgów zwyczajne 1.464 K.

b) ogrodzenie i restauracja budynków (w myśl uchwały z dnia 30/9 1908), nadzwyczajne 30.000 K.

27. Akademia weterynaryi we Lwowie :

a) subwencya c. k. Rządowi 4.000 Kor.

b) asekuracya budynku 82 K.

c) stała subwencya na utrzymanie internatu dla podkuwaczy kształcących się w szkole kucia koni 1.200 K.
Suma poz. 27 zwycz. 5.582 K.

28. Krajowy nauczyciel weterynaryi :

płaca 3000 K.

dodatek aktywalny 600 K.

ryczał na kosztą podróży 1.000 K.

3 dodatki pięcioletnie 1.200 K

Suma poz. 28. zwycz. 5.800 K.

29. Stypendya dla uczniów Akademii weterynaryi we Lwowie 3.500 K.

30. Stypendya dla kandydatów na nauczycieli szkół rolniczych 8.000 K.

31. Stypendya dla uczniów i abiturjentów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie 6.400 K.

32. Na wydawnictwo podręczników dla uczniów niższych szkół rolniczych 2.000 K.

33. Na podróże naukowe nauczycieli szkół rolniczych 2.000 K.

34. Na remuneracye i zapomogi dla nauczycieli szkół rolniczych 2.000 K.

35. Zaliczki na płace dla nauczycieli szkół rolniczych 8.000 K.

36 Zasiłki dla szkół gospodyń wiejskich :

a) w Albigowej 3.500 K.

b) w Olesku 4.000 K.

c) zasiłki dla innych szkół i stypendya dla przyszłych nauczycielek w tych szkołach 8.000 K.

Suma poz. 36. zwycz. 15.500 K.

36a) Na budowę szkoły gospodyń wiejskich w Szynwałdzie, nadzwyczaj. 2.000 Kor.

37. Galic. Towarzystwu gospodar-

skiemu na szkołę chminlarską w Starem Siole 2.000 K.

Suma działu A. zwycz. 1,276.367 K. nadzwycz. 174.937 K, razem 1,451.304 K

Dochody.

Poz. 1 Akademia rolnicza w Dublanach 122.068 K.

2. Niższa szkoła rolnicza w Dublanach 9.780 K.

3. Szkoła gorzelnicza 5.500 K.

4. Gorzelnia 12.750 K.

5. Folwark 58.700 K.

6. Stacya doświadczalna chemiczno-rolnicza w Dublanach 23.800 K.

7. Stacya doświadczalna botaniczno-rolnicza we Lwowie 6.000 K.

8. Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie 14.780 K.

9. Średnia szkoła rolnicza w Czernichowie 69.000 K.

10. Folwark w Czernichowie 18.440 Kor.

11. Niższa szkoła rol. w Bereźnicy 20.550 K.

12. Niższa szkoła rol. Horodence 10.000 K.

13. Niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy 18.200 K.

14. Niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach 18.850 K.

15. Niższa szkoła rolnicza w Suchodole 21.450 K.

16. Niższa szkoła rolnicza w Miłocinie, zwycz. 14.600 K. nadzw. 15.000 K. razem 29.600 K.

17. Szkoła mleczarska w Rzeszowie 131.420 K.

18. Szkoła ogrodnicza w Tarnowie 11.020 K.

19. Zakład sadowniczy w Zaleszczykach 17.200 K.

(Poz. 20. Sprawozdawca p. Krzeczunowicz).

21. Zwroty zaliczek na płace od nauczycieli szkół rolniczych 6.600 K.

(Poz. 22. Sprawozdawca p. Krzeczunowicz).

(Poz. 23. Sprawozdawca p. Żardecki).

(Poz. 24. Sprawozdawca p. Kędzior).

25. Subwencya z c. k. Skarbu państwa na utrzymanie 4 nauczycieli wędrownych rolnictwa dla włościan 8.000 K.

(Poz. 26—28. Sprawozdawca p. Krzeczunowicz).

(Poz. 29. Sprawozdawca p. Stefczyk).

30. Subwencya z c. k. Skarbu państwa na utrzymanie nauczyciela wędrownego weterynaryi 2.000 K.

(Poz. 31) Sprawozdawca p. Krzeczunowicz).

32 Subwencya z c. k. Skarbu państwa na pokrycie kosztów inwestycji w zakładach dublańskich (III. rata z przyznanych 82.400 K. aż do roku 1910) 20.600 K.

Razem zwycz. 641.308 K. nadzwycz. 15.000 K. razem 656.308.

Niniejszem sprawozdaniem załatwione zostają :

Petycja Towarzystwa „Proświty“ l. 1002 o podwyższenie rocznej subwencji i o jednorazowy datek na urządzenie szkoły rolniczej w Miłowaniu.

Petycja zarządu „Towarzystwa dla gospodarczego wykształcenia kobiet w Olesku“ l. 588 o subwencyę na prowadzenie szkoły gospodyń wiejskich, pomieszczonej obecnie w Pietryczach.

Petycja ks. Aleksandra Siemińskiego i Komitetu ludowego szkoły gospodyń wiejskich w Szynwałdzie o subwencyę na koszt budowy tej szkoły.

Petycje : Centralnego Wydziału Towarzystwa imienia Michała Kaczkowskiego o subwencyę w kwocie 15.000 K. na koszt utrzymania wędrownych nauczycieli rolnictwa i inne cele rolnicze, tudzież Związku niewiast katolickich o subwencyę na szkołę szycia bielizny i ubrania w Limanowej przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania, możebno uwzględnienia i zdania sprawy, względnie przedłożenia wniosków Sejmowi krajowemu.

Budżet krajowy na rok 1909.

Akademia rolnicza w Dublanach.

Rubryka X. poz. 1. wydatków i poz. 1. dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Płace profesorów i docentów.

Poz. 1. Dyrektor, płaca 4.800 K. dodatek aktywalny 720 K.

dodatek pięcioletni 600 K.
 dodatek osobisty nadzwycz. 6 000 K.
 dodatek na utrzymanie koni nadzw.
 1.200 K. razem, zwycz. 6.120 K. nadzw.
 7.200 K.

2. Siedmiu profesorów:
 płace po 4 800 K. razem 33.600 K.
 dodatki aktywalne po 720 K. razem
 5.040 K.

dodatek pięcioletni 600 K. razem
 zwycz. 39.240 K.

3. Trzech profesorów:
 płace po 3.400 K. razem 10.200 K.
 dodatki aktywalne po 480 K. razem
 1.440 K.

dodatki pięcioletnie 1.500 K. razem
 zwycz. 13.140 K.

4. Jeden profesor adjunkt:
 płaca 2.800 K.
 dodatek aktywalny 400 K.
 dodatek pięcioletni 400 K. razem
 zwycz. 3.600 K.

5. Czterech asystentów (dla katedry
 a) chemii, b) botaniki, c) zoologii, d) rol-
 nictwa) po 1.400 K. razem zwycz. 5.600 K.

6. Docenci:
 a) mineralogii i geologii 1.200 K.
 b) weterynaryi 1.200 K.
 c) melioracyi 700 K.
 d) leśnictwa 600 K.
 e) ogrodnictwa 400 K.
 f) hodowli ryb 400 K.
 g) historii i literatury polskiej
 1.200 K.

h) higieny 300 K.
 Suma rubryki I. zwycz. 73.700 K.
 nadzwycz. 7.200 K.

Rubryka II.

Płace urzędników administracyjnych.

Poz. 7. Kasyer zarazem rachmistrz:
 płaca 2.800 K.
 dodatki pięcioletnie 600 K. razem
 zwycz. 3.400 K.

8. Sekretarz dyrekcyi zarazem ma-
 gazynier:

płaca 2.400 K.
 dodatki pięcioletnie 480 K. razem
 zwycz. 2.880 K.

Suma rubryki II. zwycz. 6.280 K.

Rubryka III.

Płace funkcyonaryuszów nieetatowych.

Poz. 9. Kapelan:
 płaca 600 K.

dodatek osobisty 200 K. razem
 zwycz. 800 K.

10. Lekarz zakładowy 1.400 K.

11. Dyetaryusz w kancelaryi dy-
 rekcyi 1.000 K.

12. Ogrodnik 1.200 K.

13. Pomocnik ogrodnika 480 K.

14. Zawiadujący biblioteką 400 K.

Suma rubryki III. zwycz. 5.280 K.

Rubryka IV.

Koszta utrzymania służby szkolnej.

Poz. 15. Służba wyższa:

a) tereyan, zarazem woźny:

płaca 720 K.

na ubiór 120 K. razem zwyczajne
 840 K.

b) sześciu laborantów dla katedry:

α) mechaniki i fizyki, β) chemii γ) botani-
 ki, δ) zoologii i hodowli, ε) rolnictwa,
 η) chemii rolniczej po 600 K. razem zwy-
 czajne 3.600 K.

16. Służb niższa:

a) dozór a domu i magazynu 600 K.

b) dwóch stróżów domowych po
 480 K. razem zwycz. 960 K.

c) stróż nocny 600 K.

17. Gratyfikacye służbie (do rozpo-
 rządności dyrekcyi) 300 K.

Suma rubryki IV. zwycz. 6.900 K.

Rubryka V.

Koszta administracyjne.

Poz. 18. Zarząd:

a) potrzeby kancelaryjne 1.600 K.

b) koszta podróży w interesach za-
 kładu 200 K.

c) druk sprawozdań 250 K.

19. Opał gmachu szkolnego 4.000 K.

20. Oświetlenie:

a) zwrot funduszowi stacyi chemi-
 czno-rolniczej za gaz do oświetlenia gma-
 chu i do użytku w pracowniach (patrz
 poz. 3a) dochodów Stacyi dublańskiej)
 5.500 K.

b) oświetlenie obejść naftą 300 K.

21. Utrzymanie budynków i ogro-
 dzeń 6.500 K.

22 Utrzymanie dziedzińców i ście-
 żek 1.000 K.

23. Utrzymanie parku 400 K.

24. Ubezpieczenie od ognia budynków
 i zbiorów 1.300 K.

25. Utrzymanie wodociągu 750 K.
 26. Najem pomieszczeń:
 a) dla czterech asystentów po 192 K. razem zwycz. 768 K.
 b) dla sekretarza dyrekcyi 600 K.
 c) dla dytaryusza w kancelaryi dyrekcyi 240 K.
 d) dla sześciu laborantów po 192 K. razem zwycz. 1.152 K.
 27. Płaca kominiarza 600 K.
 28. Sprzęty i ruchomości 300 K.
 29. Koszta przewozu docent. 3.500 K.
 30. Koszta lustracyi zakładu 300 K.
 31. Koszta nabożeństwa 200 K.
 32. Apteka i inne koszta sanitarne 2.200 K.
 Suma rubryki V. zwycz. 31.660 K.

Rubryka VI.

Potrzeby naukowe.

- Poz. 33. Dotacje na zbiory i laboratoria:
 a) fizyki 500 K.
 z) stacya meteorologiczna 300 K.
 b) chemii i technologii, zwyczajne 2.000 K, nadzwycz. 2.200 K.
 c) mineralogii i geologii 200 K.
 d) botaniki 1.400 K.
 e) zoologii 300 K.
 e) laboratorium zootomiczne 520 K.
 f) fizjologii i anatomii zwierząt 390 K.
 g) chemii rolniczej 1.320 K.
 h) rolnictwa, zwycz. 2.000 K. nadzwyczajne 1.000 K.
 i) hodowli, zwycz. 1.500 K, nadzw. 400 K.
 k) weterynaryi 300 K.
 l) administracyi 200 K.
 m) mechaniki rolniczej i budownictwa 750 K.
 n) na ćwiczenia w użyciu narzędzi rolniczych 350 K.
 n) melioracyi 100 K.
 o) ogrodnictwa 200 K.
 p) leśnictwa 100 K. razem zwycz. 12.430 K. nadzwycz. 3.600 K.
 34. Biblioteka i czytelnia:
 a) przykupno dzieł 1.600 K.
 b) oprawa książek 400 K.
 c) czasopisma 1.000 K, razem zwyczajne 3.000 K.
 35. Utrzymanie pól doświadczalnych, zwycz. 2.600 K, nadzwycz. 8.000 K.

- 35 a) Remuneracya prof. Miczyńskiego, nadzw. 2.000 K.
 36. Ogród:
 a) botaniczny 1.500 K, nadzwyczajne 600 K.
 b) owocowy i warzywny 500 K, nadzwyczajne 600 K.
 c) druk katalogu 50 K. razem zwyczajne 2.050 K, nadzwycz. 1.200 K.
 37. Utrzymanie mleczarni:
 a) laborant, płaca 720 K.
 dodatek na mieszkanie 240 K. razem 960 K.
 b) dokupno i naprawa przyrządów i naczyń 200 K.
 c) dowóz wody i lodu 60 K.
 d) światło i opał 450 K. razem zwyczajne 1.670 K.
 38. Utrzymanie pasieki 120 K.
 39. Wycieczki naukowe uczniów 1.500 K.
 40. Ryczałt dla folwarku dublańskiego za straty wynikające z zastosowania inwentarza do potrzeb Akademii (patrz poz. 6. dochodów folwarku dublańskiego) 2.000 K.
 Suma rubryki VI. zwycz. 25.370 K, nadzwycz. 14.800 K.

Rubryka VII.

Splata długów i podatki.

- Poz. 41. Bank krajowy, splata pożyczki 100.000 K. zaciągniętej w r. 1901 na budowę domu mieszkalnego piętrowego dla funkcyjaryuszów i na budowę skrzydła internatu 15 i 16 półrocz. rata z 57-lecia:
 a) na kapitał 558·05 K.
 b) 4% odsetki 3.851·24 K.
 c) dodatki administracyjne 240·71 K.
 d) stemple do rat po 7·50 K, razem 15 K. razem zwycz. 4.665 K.
 42. Bank krajowy, splata pożyczki na instytucye z przyzwolonych w sumie 355.000 K:
 a) splata zaciągniętej w 1907 roku I. raty w kwocie 150.000 K. 5 i 6 półroczna rata z 44-lecia:
 a) na kapitał 1.2666·14 K.
 b) 4% odsetki 5.867·15 K.
 c) dodatek administracyjny 366·71 K.
 d) na stempel do rach. 20 gr. razem zwycz. 7.500 K.

b) na spłatę zaciągniętej w 1908 r. II. raty w kwocie 100 K. 2 i 3 półroczna rata z 44-letnia:

- a) na kapitał 791.42 K.
- b) 4% odsetki 3.961 K.
- c) dodatek administracyjny 247.58 K.

d) na stemple do rach. 20 gr. razem zwycz. 5.000 K.

c) na spłatę zaciągnąć się mającej reszty powyższej pożyczki w kwocie 105.000 K, zwycz. 5.250 K.

43. Podatek gruntowy i domowy 200 K.

Suma rubryki VII. zwycz. 22.615 K.

Rubr. VIII. Poz. 44. Utrzymanie 12-tu uczniów w domu zakładowym na miejscach fundusz. po 800 K. razem zwyczajne 9.600 K. (patrz poz. 5. b) dochod.)

Rubryka IX.

Utrzymanie domu zakładowego.

Poz. 45. Płace służby:

a) administrator domu zakładowego, płaca 960 K.
wikt 588 K.

opał i światło 200 K. razem zwycz. 1.748 K.

b) magazynier, płaca 300 K.
wikt 360 K.

opał i światło 80 K.
ubranie 120 K.

dodatki pięcioletnie 170 K. razem zwycz. 1.030 K.

c) portyer: płaca 300 K.
wikt 360 K.

opał i światło 80 K.
ubranie 120 K.

Razem zwycz. 860 K.

d) 5-ciu służących, po 740 K. zwycz. 3.700 K.

e) 5-ciu stróżów po 480 K. zwycz. 2.400 K.

f) dwóch pomoc. na zimę po 210 K. zwycz. 420 K.

46. Wikt dla 100 uczniów przez 10 miesięcy po 57 K. miesięcznie, zwyczajne 57.000 K.

47. Pranie i naprawa pościeli, zwycz. 1.200 K.

48. Opał domu zakładowego, zwycz. 5.800 K.

49. Oświetlenie domu zakładowego:

- a) dawnego budynku naftą 3.000 K.
- b) dobudowanego pawilonu gazem

(patrz. poz. 3a, dochód stacyi dublańskiej 1000 K.

Razem zwycz. 4.000 K.

50. Utrzymanie: a) budynków domu zakład. zwycz. 1.400 K.

b) sprzętów w domu zakład. zwycz. 1.000 K. nadzwycz. 4.600 K.

Suma rubryki IX. zwycz. 80.558 K. nadzw. 4.600 K.

Rubryka X.

5. Rozmaite nieprzewidziane, zwycz. 1.000 K.

Suma wydatków zwycz 262.963 K. nadzwycz. 26.600 K.

Dochody.

Rubryka I.

Poz. 1. Subwencya c. k. Skarbu Państwa, zwycz. 20.000 K.

Rubryka II.

Oplaty od uczniów.

2. Wpisowe od 100 uczniów po 20 K. — 2.000 K. na uwolnienie 30 uczniów potrąca się 600 K.

Zostaje 1.400 K.

3. Czesne od 100 uczniów po 200 K. 20.000 K.

na uwolnienie 30 uczniów potrąca się 6.000 K.

Zostaje 14.000 K.

4. Oplaty za ćwiczenia w laboratorjach od 100 uczniów po 80 K.—8.000 K.

na uwolnienie 30 uczniów potrąca się 2.400 K.

Zostaje 5.600 K.

5. Oplaty za utrzymanie w domu zakładowym:

a) od 88 uczniów po 800 K. zwycz. 70.400 K.

b) od 12 uczniów przyjętych na koszt funduszu krajowego (patrz poz. 44 wyd.) po 800 K. zwycz. 9.600 K.

Suma rubryki II zwycz. 101.000 K.

Rubryka III.

6. Dochód z pasieki, zwycz. 100 K.

Rubryka IV.

7. Sprzedaż płodów z pola doświadczalnego i ogrodu, zwycz. 700 K.

Rubryka V.

8. Odsetki z legatu ś. p. Karola Skińskiego, zwycz. 168 K..

Rubryka VI.

9. Dochody rozmaite, zwyczaj. 100 K.
Suma dochodów zwyczaj. 122.068 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Szkoła niższa rolnicza w Dublanach.

Rubr. X. poz. 2 wydatków i poz. 2 dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca, zwyczaj. 2.800 K.

dodatek aktywalny, zwyczaj. 240 K.

2 dodatki pięcioletnie, zwyczaj. 600 K.

dodatek za nadzór nad internatem nadzwyczaj. 300 K.

Razem zwyczaj. 3.640 K. nadzwyczaj., 300 K.

2 Drugi nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K.

Razem zwyczaj. 3.040 K.

3. Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca 1.700 K.

dodatek aktywalny 200 K.

2 dodatki pięcioletnie 320 K.

Razem zwyczaj. 2.220 K.

4. Docent weterynaryi, zwyczajnie 400 K.

5. Koszta nabożeństwa i nauki religii dla uczniów obu obrządków, zwyczaj. 1.600 K.

6. Instruktor do robót ręcznych, zwyczajnie 1.200 K.

Suma rubryki I. zwyczaj. 12.100 K. nadzwyczaj. 300 K.

Rubryka II.

Koszta administracyjne.

7. Remuneracja dyrektora Akademii rolniczej, zwyczaj. 800 K.

8. Opał i oświetlenie, zwyczajnie 1.200 K.

9. Utrzymanie budynków, ubezpieczenie kominiarz, stróż, zwyczaj. 1.500 nadzwyczaj. 1.600 K.

10. Sprzęty i ruchomości, zwyczajnie 300 K.

Suma rubryki II., zwyczaj. 3.800 K. nadzwyczaj. 1.600. K.

Rubryka III.

Utrzymanie uczniów.

11. Stołowanie 42 uczniów po 398 K., zwyczaj. 16.716.

12. Odzież, pościel i pranie dla 42 uczniów po 120 K. zwyczaj. 5.040 K.

13. Koszta leczenia uczniów, zwyczaj. 200 K.

Suma rubryki III. zwyczaj. 21.956 K.

Rubryka IV.

Potrzeby naukowe.

14. Wycieczki i demonstracje, zwyczajnie 260 K.

15. Przybory do pisania i nauki dla uczniów, zwyczaj. 400 K.

16. Uzupełnienie środków naukowych, zwyczaj. 400 K. nadzwyczaj. 600 K.

17. Biblioteka i czytelnia, zwyczajnie 250 K.

Suma rubryki IV. zwyczaj. 1.310 K. nadzwyczaj. 600 K.

Rubryka V.

Kursa specjalne.

18. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej, zwyczaj. 100 K. nadzwyczajnie 500 K.

19. Kurs stelmachstwa i kołodziejstwa, zwyczaj. 500 K.

20. Kurs sadownictwa i warzywnictwa 400 K.

Suma rubryki V. zwyczaj. 1.000 nadzwyczaj. 500 K.

Rubryka VI.

21. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajnie 200 K.

Suma wydatków zwyczaj. 40.366 K. nadzwyczaj. 3.000 K.

Dochody.

Rubryka I.

Poz. 1. Subwencya z c. a. Skarbu Państwa, zwyczaj. 6.000 K.

Rubryka II.

2. Opłaty od uczniów (wpisowe i za utrzymanie), zwyczaj. 2.000 K.

Rubryka III.

3. Zarobek 42 uczniów po 40 K., zwyczaj. 1.680 K.

Rubryka IV.

4. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajnie 100 K.

Suma dochodów zwyczaj. 9.780 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Szkoła gorzelnicza w Dublanach.

Rubr. X. poz. 3 wydatków i poz. 3 dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Kierownik szkoły zarazem profesor, płaca 3.600 K.

dodatek aktywalny 720 K.

Razem zwycz. 4.320 K.

2. Asystent płaca 1.400 K.

dodatek na mieszkanie 318 K.

Razem zwycz. 1.718 K.

3. Docenci:

a) matematyki, fizyki i rysunków, zwycz. 600 K.

b) nauki o kotłach i maszynach, zwycz. 400 K.

c) nauki o podatkach, zwycz. 400 K.

d) administracji i rachunkowości, zwycz. 200 K.

Suma rubryki I. zwycz. 7.638 K.

Rubryka II.

Koszta administracyjne.

4. Koszta kancelaryjne, druk świadectw, portorya, zwycz. 300 K.

5. Służący (laborant) płaca 600 K.

dodatek na mieszkanie 192 K.

Razem zwycz. 792 K.

6. Opał, zwycz. 500 K.

7. Oświetlenie (zwrot funduszowi stacyi za gaz, patrz poz. 3 b, doch. Stacji dublańskiej) zwycz. 1.000 K.

8. Utrzymanie i ubezpieczenie budynku, zwycz. 400 K.

9. Ubezpieczenie funkcyjaryuszów od wypadków, zwycz. 100 K.

10. Koszta przywozu docentów, zwyczajne 200 K.

11. Koszta podróży kierownika, zwyczajne 200 K.

Suma rubryki II. zwycz. 3.492 K.

Rubryka III.

Potrzeby naukowe.

12. Dotacja dla pracowni gorzelniczej, zwycz. 2.000 K. nadzwycz. 300 K.

13. Prenumerata pism i zakupno podręczników, zwycz. 300 K.

14. Wycieczki naukowe z uczniami, zwycz. 200 K.

Suma rubryki III., zwycz. 2.500 K. nadzwycz. 300 K.

Rubryka IV.

Kursa specjalne.

15. Kurs dla kierowników gorzelń, zwycz. 500 K.

16. Kurs dla c. k. straży skarbowej, zwycz. 500 K.

Suma rubryki IV. zwycz. 1.000 K.

Rubryka V.

17. Zapomogi dla uczniów:

a) z funduszu krajowego 600 K.

b) z subwencji państwowej 1.000 K.

Razem zwycz. 1.600 K.

Rubryka VI.

18. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajne 200 K.

Suma wydatków zwycz. 16.430 K. nadzwycz. 300 K.

Dochody.

Rubryka I.

Poz. 1. Subwencja z c. k. Skarbu Państwa:

a) na utrzymanie szkoły, zwyczajne 3.000 K.

b) na zapomogi dla uczniów zwycz. 1.000 K.

Suma rubryki I. zwycz. 4.000 K.

Rubryka II.

2. Opłaty od uczniów, zwyczajne 1.300 K.

Rubryka III.

3. Dochód z analiz, zwycz. 200 K.

Suma dochodów zwycz. 5.500 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Gorzelnia krajowa w Dublanach.

Rubr. X.

poz. 4. wydatków i poz. 4. dochodów.

Wydatki.

Płace.

Rubr. 1.

Poz. 1. Gorzelnik, zwycz. 1.400 K.

2. Służba :

- a) Pałac, zarazem stróż 480 K.
 b) 1 robotnik przez 5 miesięcy po 30 K. razem 150 K.
 Razem zwyczaj. 630 K.
 Suma rubryki I. zwyczaj. 2.030 K.

Rubr. II.

Koszta wyrobu spirytusu.

- Poz. 3. Opał, zwyczajne 1.600 K.
 4. Ziemniaki (1.800 q. po 4 K.) zwyczajne 7.200 K.
 5. Jęczmień (80 q. po 14 K.) zwyczajne 1.120 K.
 6. Żyto, kukurudza i inne zboża (50 q. po 16. K.) zwyczajne 800 K.
 7. Światło, smary drożdże i t. p. zwyczaj. 400 K.
 8. Naprawa maszyn i uzupełnienie przyrządów, zwyczaj. 600 K.
 9. Ubezpieczenie budynków, urzędników i robotników, zwyczaj. 400 K.
 Suma rubryki II. zwyczaj. 12.120 K.

Rubr. III.

Rozmaite.

- Poz. 10. Utrzymanie budynków i podwórza, zwyczaj. 300 K.
 11. Podatek zarokowy, zwyczajne 200 K.
 12. Koszta komisji lustracyjnych, posyłki i wyjazdy w sprawach gorzelni, zwyczajne 100 K.
 Suma rubryki III. zwyczaj. 600 K.
 Suma wydatków zwyczaj. 14.750 K.

Dochody.

Rubr. I Poz. 1. Ze sprzedaży spirytusu (200 Hl. po 50 K.) zwyczajne 10.000 K.

Rubr. II. Poz. 2. Ze sprzedaży wywarów (2.500 Hl. po 30 h.) zwyczajne 750 K.

Rubr. III. Poz. 3. Bonifikacja (200 Hl. spirytusu po 10 K.) zwyczaj. 2.000 K.
 Suma dochodów zwyczaj. 12.750 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Folwark w Dublanach.

Rubr. X. poz. 5. wydatków i poz. 5. dochodów.

Rubr. I.

A) Wydatki Folwarku.

Wydatki na gospodarstwo.

poz. 1. Płace i zasługi, zwyczajne 7.000 K.

2. Najem robotnika, zwyczaj. 16.000 K.
 3. Kuchnia folwarczna zwyczajne 1.500 K.

4. Koszta kancelaryjne, zwyczajne 200 K.

5. Zmiana i dokupno nasienia, zwyczajne 1.000 K. nadzwyczajne 2.500 K.

6. Dokupno nawozów dopełniających, zwyczajne 4.000 K.

7. Dokupno karmy (owsa, makuchoń, kielków) zwyczaj. 8.000 K.

8. Wymiana zużytych koni, uprzęży i kucie koni, zwyczaj. 2.400 K.

9. Uzupełnienie obory, nadzwyczajne 3.000 K.

10. Utrzymanie budynków, zwyczaj. 1.500 K.

11. Utrzymanie i uzupełnienie maszyn i narzędzi rolniczych, zwyczajne 1.000 K. nadzwyczaj. 3.500 K.

12. Utrzymanie dróg i rowów, zwyczajne 500 K.

13 Melioracje łąk:

a) utrzymanie narzędzi melioracyjnych i dokupno materiałów 600 K.

b) Wynagrodzenie łąkowego 480 K.
 Razem, zwyczajne 1.080 K.

14. Ubezpieczenie od ognia i gradu, zwyczaj. 1.500 K.

15. Światło i smary, zwyczaj. 150 K.

16. Kultura lasu i utrzymanie stawów, zwyczaj. 400 K.

17. Posyłki i jazdy w sprawach folwarku, zwyczaj. 500 K.

18. Koszta leczenia czeladzi i dobytku, zwyczaj. 300 K.

Suma rubryki I. 47.030 K. nadzw. 9.000 K.

Rubr. II.

Inne wydatki.

Poz. 19. Podatki i inne opłaty publiczne, zwyczaj. 1.400 K.

20. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajne 300 K.

Suma rubryki II. zwyczaj. 1.700 K.
 Suma działu A) zwyczaj. 48.730 K.
 nadzwyczaj. 9.000 K.

Rubr. III.

B. Ekwiwalent. spłata długów i renty.

Poz. 21 Ekwiwalent za VI. dziesięciolecie, zwyczaj. 1.055 K.

22. Towarzystwu kredytowemu ziemskiemu we Lwowie ;

a) 61. i 62. półroczna rata z 36-letnia pożyczki 10.000 K. zaciągniętej w r. 1879 w kapitale 434·52 K.

4% odsetki 165·48 K.

Razem zwycz. 600 K.

b) 51. i 52. półroczna rata z 36-letnia pożyczki 23.200 K. zaciągniętej w r. 1885 w kapitale 807·36 K.

4% odsetki 467·72 K.

Razem 1.275 K.

23. Renta wieczysta c. k. galic. Towarzystwu gospodarskiemu, zwyczajnie 3.200 K.

Suma działu B) zwycz. 6.130 K.

Suma wszystkich wydatków zwycz. 54.860 K. nadzwycz. 9.000 K.

Dochody.

Rubr. I.

Dochody z gospodarstwa.

Poz. 1. Ze sprzedaży ziemiopłodów, zwycz. 28.000 K.

2. Z wynajętych pól i łąk, zwycz. 4.000 K.

3. Ze sprzedaży płodów zwierzęcych :

a) mleko, zwycz. 16.000 K.

b) przychówek, zwycz. 1.500 K.

c) chlewnia, zwycz. 500 K.

d) owce, zwycz. 150 K.

e) braki i opasy, zwycz. 4.000 K.

4) Za wynajęte konie, zwyczajnie 1.500 K.

5. Z lasów i stawów, zwyczajnie 800 K.

6. Ryczałt od Akademii za straty wynikające z zastosowania inwentarza do potrzeb Akademii (patrz poz. 40 wyd. Akademii) zwycz. 2.000 K.

Suma rubryki I. zwycz. 58.450 K.

Rubr. II.

Inne wydatki.

Poz. 7. Z dzierżawy polowania, zwycz. 50 K.

8. Rozmaite nieprzewidziane, zwycz. 200 K.

Suma rubryki II. zwycz. 250 K.

Suma dochodów zwycz. 58.700 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Stacya doświadczalna chemiczno-rolnicza w Dublinach.

Rubr. X. poz. 7. wydatków i poz. 6. dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Płace personalu.

Poz. 1. Kierownik stacyi, zwycz. 2.400 K.

2. Adjunkt :

Płaca 2.400 K.

Dodatek aktywalny 200 K.

Dodatek pięcioletni 400 K.

Razem zwycz. 3.000 K.

3. 4 Asystentów (nieetatowych)

a) 2-ch asystentów płaca po 1.600 K. 3.200 K.

Na mieszkanie dla jednego 240 K.

Na opał dla jednego 78 K.

Razem zwycz. 3.518 K.

b) 2-ch asystentów płaca po 1.400 Kor. 2.800 K.

Na mieszkanie po 240 K. 480 K.

Na opał po 78 K. 156 K.

Razem zwycz. 3.436 K.

4. Laborant :

Płaca, zwycz. 900 K.

Na mieszkanie, zwycz. 200 K,

Dodatek nadzwycz. 360 K.

Razem zwycz. 1.100 K., nadzwycz. 360 K.

5. Pomocnik kancelaryjny, zwycz. 720 K.

6. Trzech służących, płace po 600 Kor. 1.800 K.

Na mieszkanie po 192 K. 576 K.

Suma rubryki I. zwycz. 16.550 K., nadzw. 360 K.

Rubr. II.

Utrzymynie stacyi.

Poz. 7. Koszta utrzymania laboratorium, zwycz. 7.500 K.

8. Koszta prowadzenia doświadczeń :

a) wegetacyjnych i wazonowych: zw. 1.200 K.

b) polowych na fermach doświadczalnych, zwycz. 5.000 K.

c) uprawy buraków cukrowych, zw. 600 K.

d) żywienie inwentarza, zwyczajnie 400 K.

9. Koszta kancelaryjne, druk świadectw, portorya, zwycz. 1.400 K.

10. Druki sprawozdań, zwyczajnie 1.200 K.

11. Prenumerata pism i zakupno podręczników, zwycz. 600 K.

12. Koszta podróży kierownika i asystentów, zwycz. 2.600 K.

13. Ubezpieczenie od wypadków funkcyjaryuszy stacyi, zwycz. 600 K.

14. Utrzymanie budynku i ubezpieczenie od ognia budynku i ruchomości stacyi, zwycz. 1.400 K.

15. Opał stacyi, zwycz. 1 000 K.

Suma rubryki II. zwycz. 23.500 K.

Rubr. III.

Koszta ruchu gazowni dla produkcji gazu do oświetlenia i dla laboratoryów w zakładach rolniczych.

Poz. 16. Palacz:

Wynagrodzenie 1.200 K.

Na mieszkanie 240 K.

Razem zwycz. 1.440 K.

17. Pomocnik palacza (na zimę), zw. 600 K.

18. Olej, zwycz. 2.400 K.

19. Koks i węgiel, zwycz. 6.000 K.

20. Utrzymanie aparatów, pieców i rurociągu, zwycz. 1.400 K.

21. Ubezpieczenie od ognia i wypadków, zwycz. 400 K.

Suma rubryki III. zwycz. 12.240 K.

Suma wydatków, zwycz. 52.290 K. nadzw. 360 K.

Dochody.

Rubr. I. Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa, zwycz. 6 000 K.

Rubr. II. Poz. 2. Dochód z analiz, zwycz. 10.000 K.

Rubr. III. Poz. 3. Zwroty od zakładów za gaz:

a) od Akademii rolniczej:

(patrz. poz. 90 a) wyd. Akademii) 5.500 K.

(patrz. poz. 49. b, wyd. Akademii) 1.000 K.

Razem zwycz. 6.500 K.

b) od szkoły gorzelniczej (patrz. poz. 7. wyd. Szkoły gorzelniczej) zwyczajne 1.000 K.

Suma rubryki III. zwycz. 7.500 K.

Rubr. IV. Poz. 4. Ze sprzedaży mazi pogazowej, zwycz. 300 K.

Suma dochodów, zwycz. 23.800 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Stacya doświadczalna botaniczno-rolnicza we Lwowie.

Rubr. X. poz. 8. wydatków i poz. 7. do chodów.

Wydatki.

Rubr. I.

Place personalu.

Poz. 1. Kierownik stacyi: płaca 4 800 K

dodatek aktywalny 1 288 K

dodatek osobisty 4 584 K.

Razem zwyczajne 10.672 K.

2. Adjunkt płaca 2.400 K

dodatek aktywalny 480 K.

Razem zwyczajne 2.880 K.

3. 2 asystentów (nieetatowych):

a) pierwszy płaca 1.600 K

na mieszkanie 400 K

na opał 78 K.

Razem zwyczajne 2.078 K.

b) drugi płaca 1.400 K

na mieszkanie 400 K

na opał 78 K.

Razem zwyczajne 1.878 K.

4. Laborant, płaca 1.100 K

na mieszkanie 360 K.

Razem zwyczajne 1.460 K.

Suma rubryki I. 18.968

Rubr. II.

Koszta administracyi.

Poz. 5. Zarząd: a) koszta kancelaryjne, zwyczajne 1.000 K

b) służący, zwyczajne 720 K.

6. Czynsz za najem lokalu, zwyczajne 3.400 K

7. Opał i oświetlenie, zwyczajne 1.200 K.

Suma rubryki II. 6.320 K.

Rubr. III.

Utrzymanie stacyi.

Poz. 8. Koszta utrzymania pracowni stacyi, zwyczajne 5.000 K.

9. Koszta utrzymania ogrodu górskiego na połoninach, zwyczajne 2.500 K.

10. utrzymanie pól doświadczalnych i analizy z pól utrzymywanych kosztem Towarz. gospodarskiego zwyczajne 1.200 K.

11. Założenie i prowadzenie pól reprodukcyjnych przy szkołach rolniczych, zwyczajne 600 K.

12. Koszta druków i wydawnictw, zwyczajne 600 K.

13. Prenumerata pism i zakupno dzieł fachowych, zwyczajne 600 K.

14. Koszta podróży kierownika i asystentów, zwyczajne 1.500 K.

15. Ubezpieczenie od wypadków funkcyjnaruszy Stacyi, zwyczajne 200 K.

Suma rubryki III. zwyczajne 12.200 K.
Suma wydatków zwyczajne 37.488 K.

Dochody.

Rubr. I.

Poz. 1. Subwencye z c. k. Skarbu państwa, zwyczajne 4.000 K.

Rubr. II.

Poz. 2. Dochód z analiz, zwyczajne 1.600 K.

Rubr. III.

Poz. 3. Dochód z pól i ogrodu, zwyczajne 400 K.

Suma dochodów 6.000 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Rubr. X. poz. 9. wydatków i poz. 8. dochodów.

Wydatki.

Rubr. I.

Place profesorów.

Poz. 1. Profesor fachowy zarazem dyrektor, płaca 4.800 K.

dodatek aktywalny 1.288 K.
dodatki pięcioletnie 1.000 K.
dodatek osobisty 1.200 K.
Razem zwyczajne 8.288 K.

2. Trzech profesorów fachowych:

a) dla dwóch, płace po 3.280 K razem 6.560 K.

dodatki aktywalne po 960 K razem 1.920 K

dodatki pięcioletnie 2.375 K.

b) dla jednego extra statum płaca 3.280 K

dodatek aktywalny 960 K
dodatek pięcioletni 333 K.
Razem zwyczajne 15.428 K.

3. Trzech nauczycieli adjunktów:

a) dla dwóch, płace po 2.400 K razem 4.800 K

dodatki aktywalne po 720 K razem 1.440 K

dodatki pięcioletnie 1.200 K
dodatek osobisty dla jednego 300 K.

b) dla jednego płaca — K
dodatek aktywalny — K.
Razem zwyczajne 7.740 K.

4. Docenci:

a) języka polskiego, niemieckiego i korespondencyi, zwyczajne 1.600 K.

b) fizyki i matematyki, zwyczajne 1.500 K.

c) zarysu inżynierii, geometrii wykreslonej, konstrukcyi i rysunków, zwyczajne 2.000 K.

d) chemii ogólnej za wykłady 600 K.
za ćwiczenia w laboratorium 400 K.
Razem zwyczajne 1.000 K.

e) ekonomii społecznej, zwyczajne 400 K.

f) encyklopedyi rolnictwa, zwyczajne 600 K.

g) zarysu prawa i administracyi, zwyczajne 500 K.

h) sadownictwa, zwyczajne 400 K.

i) nauki o pomocy w nagłych wypadkach, zwyczajne 200 K.

Suma rubryki I. 39.656 K.

Rubr. II.

Koszta administracyi.

Poz. 5. Koszta kancelaryjne, druki i portorya, zwyczajne 600 K.

6. Dyetaryusz w kancelaryi dyrekcji, zwyczajne 480 K.

7. Ubezpieczenie budynków i ruchomości od ognia, zwyczajne 80 K.

8. Opał, oświetlenie, woda i telefon, zwyczajne 1.000 K.

9. Utrzymanie budynków, zwyczajne 400 K.

10. Sprzęty i ruchomości, zwyczajne 100 K — nadzwyczajne 150 K.

11. Dwóch dozorców szkolnych, zwyczajne 2.016 K.

12. Podatki i ekwiwalent, zwyczajne 45 K.

Suma rubryki II. zwyczajne 4 721 K
zwyczajne 150 K.

Rubr. III.

Środki naukowe.

Poz. 13. Biblioteka i czytelnia, zwyczajne 600 K — nadzwyczajne 200 K.

14. Laboratoria :

a) chemii ogólnej i technologicznej i wynagrodzenie laboranta 600 K.

b) botaniczno fizyologiczne 120 K
razem zwyczajne 720 K.

15. Muzea, zbiory, środki do demonstrancy i ćwiczeń :

a) do geografii fizycznej i politycznej, zwyczajne 20 K.

b) do fizyki, zwyczajne 40 K.

c) do meteorologii i klimatologii, zwyczajne 40 K.

d) do inżynierii leśnej, zwyczajne 300 K — nadzwyczajne 120 K.

e) do botaniki, fizjologii, geografii i mineralogii, zwyczajne 120 K — nadzwyczajne 400 K.

f) do zoologii, zwyczajne 40 K.

g) do technologii chemicznej, zwyczajne 100 K — nadzwyczajne 120 K.

h) do leśnictwa w ogóle i uprawy lasu, zwyczajne 300 K.

Razem zwyczajne 960 K — nadzwyczajne 640 K.

16. Na utrzymanie szkółki drzewek w Winnikach i Brzuchowicach, nadzwyczajne 1.000 K.

17. Wycieczki naukowe z uczniami, zwyczajne 2.000 K.

18. Otrzymanie ogrodu przy szkole, zwyczajne 300 K.

Suma rubryki III. zwyczajne 4.580 K
nadzwyczajne 1.840 K.

Rubr. IV.

Splata pożyczki.

Poz. 19. Galic. Kasie oszczędności we Lwowie, 69 i ostatnia półroczna rata (z 35-lecia) pożyczki 18.000 K. zaciągniętej w r. 1874 zwyczajne 423 K.

Rubr. V. poz. 20. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajne 100 K.

Suma wydatków zwyczajne 49.480 K
nadzwyczajne 1.990 K.

Dochody.

Rubr. I. poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa, zwyczajne 14.000 K.

Rubr. II. Opłaty od uczniów :

Poz. 2. Wpisowe od 20 uczniów po 4 K zwyczajne 80 K.

3. Czesne od 30 uczniów po 20 K zwyczajne 600 K.

Suma rubryki II. zwyczajne 680 K.

Rubr. III. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajne 100 K.

Suma dochodów, zwyczajne 14.780 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie.

Rubr. X. poz. 10. wydatków i poz. 9. dochodów.

Wydatki.

Rubr. I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Dyrektor :

płaca 4.800 K.

dod. aktywalny 640 K.

dod. pięcioletni 500 K.

dod. osobisty 800 K., zwycz. 6.740

Kor.

2. Kapelan i katecheta oraz docent jednego z przedmiotów ogólnie kształcących :

płaca 3.200 K.

dod. aktywalny 520 K.

dod. pięcioletnie 1.000 K, razem zwycz. 4.720 K.

3. Ośmiu profesorów :

płace po 3.200 razem 25.600 K.

dod. aktyw. po 520 K razem 4.160

Kor.

dod. pięcioletnie po 500 K, razem 8.917K razem zwycz. 38.677 K.

4. Docenci :

a) weterynaryi, zwycz. 1.600 K.

b) leśnictwa, zwycz. 800 K.

c) higieny i nauki o pomocy w nagłych wypadkach, zwycz. 200 K.

5. Nauczyciel muzyki i śpiewu, zwycz. 1.000 K.

6. Nauczyciel instruktor do robót praktycznych :

płaca 2.300 K.

dod. aktywalny 240 K.

dod. pięcioletni 300 K, zwyczaj. 2.940

Kor.

7. Trzech prefektów internatu, za-
razem nauczycieli gimnastyki i szer-
mierki:

płace po 2.400 K. 7.200 K.

dodatki pięcioletnie po 200 K. 450 K
razem 7.650.

Suma rubr. I. zwyczaj. 64.327 K.

Rubr. II.

Płace urzędników administracyjnych eta-
towych.

Poz. 8. Kasyer zarazem rachmistrz:
płaca 2.400 K.

dod. pięcioletnie po 240 K, 480 K, razem
2.880 K.

9. Pisarz dyrekcji zarazem magazy-
nier:

płaca 1.200 K.

dod. pięcioletni 50 K. razem 1.250

Kor.

Suma rubryki II., zwyczaj. 4.130 K.

Rubr. III.

Płace funkcyjonyruszów nieetatowych.

Poz. 10. Lekarz zakładowy:
płaca 1.000 K.

na opał 100 K, razem 1.100 K.

11. Ogrodnik zakładowy, płaca,
zwyczaj. 1000 K.

Suma rubr. III. zwyczaj. 2.100 K.

Rubr. IV.

Koszta utrzymania służby szkolnej.

Poz. 12. Służba wyższa:

a) terycan szkoły, zarazem woźny:
płaca z wiktem 900 K.

na ubiór 100 K. razem zwyczaj. 1000

Kor.

b) woźny dyrekcji, zarazem obsłu-
gujący infirmaryę i kaplicę zakładową:

płaca z wiktem 500 K.

na ubiór 100 K, razem zwyczaj. 600

Kor.

c) portyer bramy głównej:

płaca z wiktem 600 K,

na ubiór 100 K, razem zwyczaj. 700

Kor.

d) portyer II. bramy zakładowej za-
kładowej:

płaca z wiktem 365 K.

na ubiór 100 K, razem zwyczaj. 465

Kor.

e) lampiarz, zarazem służący przy
kasie i pokaju gościennym:

płaca z wiktem i ubranie, zwyczaj.
550 K.

13. Służba niższa:

a) służący przy laboratorium che-
mii:

płaca, zwyczajne 420 K.

b) 3 chłopców przy muzeach, zbiorach
i salach wykładowych:

płace z wiktem po 420 K, razem
1.260 K.

c) stróż domowy:

płaca, zwyczaj. 420 K.

d) stróż, zarazem ogrodniczek przy
parku:

płaca, zwyczaj. 420 K.

14. Gratyfikacye służbie (do rozpo-
rządzalności dyrekcji), zwyczajne
300 K.

Suma rubryki IV., zwyczaj. 6.135 K.

Rubryka V.

Koszta administracyjne.

15. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna dla Kurato-
ryi szkoły, zwyczaj. 400 K.

b) potrzeby kancelar. druki, inseraty,
portorya itp., zwyczaj 800 K.

c) koszta podróży w interesach za-
kładu i przywóz środków naukowych,
zwyczaj. 900 K.

d) koszta przyjazdu docenta wete-
rynaty, zwyczaj. 300 K.

e) utrzymanie koni administracyj-
nych (patrz poz. 5. doch. folwarku w Czer-
nichowie), zwyczaj. 700 K.

f. zaprzysiężony strażnik obszaru
dworskiego, zwyczaj. 300 K.

16. Opał w gmachu szkolnym i in-
ternacie, zwyczaj. 3.000 K.

17. Oświetlenie w gmachu szkol-
nym i internacie, zwyczaj. 2.200 K.

18. Utrzymanie budynków i ogro-
dzeń, zwyczaj. 3.500 K, nadzwyczaj. 3.900
Kor.

19. Utrzymanie dziedzińców i par-
ku, zwyczaj. 800 K, nadzwyczaj. 200 K.

20. Płaca kominiarza 400 K.

21. Wywóz nieczystości, popiołów,
mycie podług i okien i t. p., zwyczaj. 900
Kor.

22. Ubezpieczenie od ognia budyn-
ków i ruchomości, zwyczaj. 800 K.

23. Najem pomieszczeń dla funkcyj-
onaryuszów szkoły:

a) pla lekarza zakładowego 700 K.

b) dla pisarza w kancelaryi dyrekcyi 288 K.

c) dla trzeciego prefekta 400 K,
razem 1.388 K.

24. Sprzęty i ruchomości, zwyczaj. 500 K.

25. Koszta lustracyi zakładu, zwyczaj. 400 K.

26. Koszta nabożeństwa, zwyczaj. 240 Kor.

27. Aptece za lekarstwa, zwyczaj. 400 Kor.

Suma rubryki V. zwyczaj. 17.928 K,
nadzwyczaj. 4.100 K.

Rubr. VI.

Utrzymanie uczniów.

18. Żywność dla 62 uczniów (przez 10 mies. po 590 K. 32 g. rocznie) zwyczaj. 36.600 Kor.

29. Pranie (za ryczałtorem wynagrodzeniem), zwyczaj. 1.492 K.

30. Służba internatu:

a) 4 chłopców do obsługi uczniów: płaca z wiktem po 420 K. zwyczaj. 1.680 K.

b) palacz do obsługi kaloryferów i łazienki:

płaca 960 K.
mieszkanie, opał i światło 240 K,
razem zwyczaj. 1.200 K.

c) pomocnik palacza i stróż nocny w internacie, zwyczaj 420 K.

31 Sprzęty w internacie: zwyczaj. 510 K. nadzwyczaj. 600 K.

32. Odzież dla 62 uczniów po 120 K zwyczaj. 7.440 K.

33. Pościel, zwyczaj. 300 K, nadzwyczaj. 400 K.

Suma rubryki VI. zwyczaj. 49.642 K,
nadzwyczaj. 1.000 K.

Rubr. VII.

34. Utrzymanie czterech uczniów na koszt funduszu krajowego po 800 K. (patrz poz. 2. b, doch.), zwyczaj. 3.200 K.

Rubr. VIII.

Potrzeby naukowe.

35. Eksperymenta przy wykładach:

a) rolnictwa 60 K.

b) hodowli 50 K.

c) zootomii 40 K.

d) weterynaryi 50 K.

e) botaniki 60 K.

f) fizyki 40 K.

g) miernictwa 50 K.

h) chemii ogólnej 100 K.

i) młeczarstwa 100 K.

j) rybactwa 50 K.

k) narzędzia ręczne do praktyki gospodarstwiej 100 K., razem 700 K.

36. Zbiory i muzea:

a) rolniczy 200 K.

b) hodowlany 100 K.

c) fizyczny 200 K.

d) geograficzny 50 K.

e) botaniczny 100 K.

t) zoologiczny 100 K.

g) zootomiczny 50 K.

h) mechaniczny 100 K.

i) mineralogiczny 40 K.

j) technologiczny 100 K.

k) okazów leśnych 60 K.

l) okazów weterynaryjnych 60 K.

m) narzędzi rolniczych 200 K.

n) modeli do budownictwa 50 K.

o) przyrządów mierniczych 100 K.

p) młeczarski 50 K.

r) ogrodniczy 100 K.

s) melioracyjny 50 K.

t) rybacki 50 K.

u) stacya meteorologiczna 60 K.

Razem, zwyczaj. 1.820 K.

37. Laboratoria:

a) chemii ogólnej i gabinet 500 K.

b) chemii rolniczej 400 K.

c) chemii technologicznej 100 K.

d) zootomiczne 100 K.

e) roślinno-fizyologiczne 200 K.

f) rolnicze 200 K.

Razem zwyczaj 1.600 K.

38. Biblioteka:

a) przykupno dzieł 800 K.

b) oprawa książek 200 K.

c) czasopisma naukowe i polityczne 600 K.

Razem, zwyczaj. 1.600 K.

39. Utrzymanie i uzupełnienie ogrodu pomologicznego i warzywnego, zwyczaj. 1.500 K.

40. Ogród botaniczny, zwyczaj. 200 K.

41. Utrzymanie pola doświadczalnego, zwyczaj. 400 K.

42. Wycieczki naukowe uczniów, zwyczaj. 1.000 K.

Suma rubr. VIII. zwyczaj. 8.820 K.

Rubr. IX. Poz. 43. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczaj. 350 K.

Suma wydatków, zwyczaj. 156.632 K,
nadzwyczaj. 5.100 K.

Dochody.

Rubr. I. Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa, zwycz. 14.000 K.

Rubr. II.

Opłaty od uczniów.

2. Opłaty na utrzymanie po 800 K.:
a) od 58 uczniów płacących, zwycz. 46.400 K.

b) od 4 uczniów przyjętych na koszt funduszu krajowego (patrz poz. 34 wyd.) zwycz. 3.200 K.

3. Czesne od 62 uczniów po 100 K. 6.200 K.

na uwolnienie 24 uczniów potrąca się 2.400 K. zostaje zwycz. 3.800 K

Suma rubryki II. zwycz. 53.400 K.

Rubr. III. Poz. 4. Ze sprzedaży płodów z ogrodów, zwycz. 1.000 K.

Rubr. IV. Poz. 5. Zwrot z funduszu folwarku za administrację (patrz poz. 1. wyd. folwarku w Czernichowie), zwycz. 400 K.

Rubr. V. Poz. 6. Rozmaite nieprzewidziane, zwycz. 200 K.

Suma dochodów, zwycz. 69.000 K.

Do tej pozycyi proponuje Komisya budżetowa rezolucyę:

Sejm wzywa Wydział krajowy o wzięcie pod rozwagę kwestyi dalszego podwyższenia poborów personalu szkolnego i administracyjnego w Czernichowie, i o przedłożenie Sejmowi wniosków jeszcze na bieżącej sesyi.

Budżet krajowy na rok 1909.

Folwark w Czernichowie.

Rubr. X. poz. 11. wydatków i poz. 10 dochodów.

A) Wydatki na folwark.

Rubr. I.

Gospodarstwo.

Pozycya 1. Za administrację folwarku (patrz poz. 5. doch. szkoły w Czernichowie) zwyczajnie 400 K.

2. Zasługi i ordynarya służby folwarcznej, zwycz. 3.200 K.

3. Najem robotnika, zwycz. 2.200 K.

4. Dokupno i zmiana nasienia, zwyczajnie 700 K.

5. Dokupno nawozów dopełniających, zwyczajnie 500 K.

6. Dokupno słomy i karmy, zwycz. 1.800 K.

7. Utrzymanie budynków, zwycz. 800 K. nadzwycz. 650 K.

8. Narzędzia, sprzęty, maszyny, uprzęż, kucie koni tp. zwycz. 750 K.

9. Utrzymanie rowów, zwyczajnie 200 K.

10. Ubezpieczenie od ognia i gradu, zwyczajnie 180 K.

11. Potrzeby kancelaryjne, światło, opał i smary, zwyczajnie 120 K.

12. Gratyfikacye służbie (do rozporządzalności dyrekcji szkoły, zwyczajnie, 200 K.

Suma rubryki I. zwyczajnie 10.550 K. nadzwyczajnie 650 K.

Rubryka II.

Las i plantacye wikliny.

Poz. 13. Służba, roboty i zalesienie, zwyczajnie 1.850 K.

14. Utrzymanie wikliny i uzupełnienie plantacyi, zwyczajnie 1.500 K.

15. Wynagrodzenie ogrodnika, zwycz. 400 K.

Suma rubryki II. 3.750 K

Rubryka III.

Rozmaite inne.

Poz. 16. Utrzymanie brzegów Wisły, zwyczajnie 400 K.

17. Podatki i daniny, zwycz. 960 K.

18. Utrzymanie zaprzysięż. strażnika obszaru dworskiego, zwyczajnie 300 K.

19. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajnie 400 K.

Suma rubryki III. zwycz. 2.060 K.

Suma działu A.) zwycz. 16.360 K. nadzwyczajnie 650 K.

Rubryka IV.

B) Ekwiwalent i spłata długu.

Poz. 20. Ekwiwalent za VI dziesięciolecie, zwycz. 702 K.

21. Bank krajowy we Lwowie, spłata pożyczki 13.000 K. zaciągniętej w r. 1896 na budowę domu dla nauczycieli, 26 i 27 półroczna rata, z 57 lecia:

a) na kapitał 91.88 K.

b) 4% odsetki 482.47 K.

c) dod. adminstr. 30.15 K.

d) na stemple 2.52 K.

Razem zwycz. 607 K.

Suma działu B) 1.309 K.

Suma wszystkich wydatków zwycz. 17.669 K. nadzwycz. 650 K.

Dochody.

Rubryka I.

Z gospodarstwa.

Poz. 1. Ze sprzedaży płodów rolnych i chmielarni, zwyczajnie 3.200 K.

2. Ze sprzedaży płodów zwierzęcych, zwyczajnie 3.000 K.

3. Z wynajętych ról i pastwisk, zwyczajne 1.300 K.

4. Za wynajęte konie, zwyczajne 700 K.

5. Zwrot z funduszu szkoły za utrzymanie koni (patrz poz. 5c wyd. szkoły w Czernichowie) zwyczajne 700 K.

Suma rubryki I. 8.900 K.

Rubryka II.

Z lasu i wikliny.

Poz. 6. Ze sprzedaży drzewa opałowego i budulcowego, zwyczajne 3.600 K.

7. Z wikliny i trawy, zwyczajne 5.800 K.

Suma rubryki II. 9.400 K.

Rubryka III.

Inne dochody.

Poz. 8. Z dzierżawy placu targowego, zwanego „Rynek“ zwyczajne 40 K.

9. Wydatki nieprzewidziane, zwyczajne 100 K.

Suma rubryki III. 140 K.

Suma dochodów 18.440 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Bereźnicy.

Rubr. X. poz. 12. wydatków i poz. 11 dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Plące nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik:

pląca 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K.

Razem zwyczajne 3.700 K.

2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

pląca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K.

razem zwyczajne 3.040 K.

3. Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów, pląca, zwyczajne 1.200 K.

4. Nauczyciel do nauk elementarnych:

pląca 1.700 K.

dodatek aktywalny 140 K.

dotatki pięcioletnie 320 K.

Razem zwyczajne 2.160 K.

5. Katecheta obrz. łać. i gr. kat. pląca 960 K.

wydatki z powodu nabożeństwa 200 K.

opłata mszalnego 300 K.

razem zwyczajne 1.460 K.

Suma rubryki I. 11.560 K.

Rubryka II.

Koszta administracyjne.

Poz. 6. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna, zwyczajne 240 K.

b) koszta kancelaryjne, zwyczajne 200 K.

c) sługa szkolny i stróż nocny, zwyczajne 600 K.

7. Opał, zwyczajne 1.500 K.

8. Oświetlenie, zwyczajne 500 K.

9. Utrzymanie budynków, zwyczajne 1.500 K. nadzwyczajne 1.700 K.

10. Sprzęty i ruchomości, zwyczajne 400 K.

11. Utrzymanie koni do posług administracyjnych, zwyczajne 1.000 K.

12. Podatek, ekwiwalent i opłata myta, zwyczajne 400 K.

Suma rubryki II. zwyczajne 6.340 K. nadzwyczajne 1.700 K.

Rubryka III.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 13. Stołowanie dla 45 uczniów po 300 K. zwyczajne 13.500 K.

14. Odzież, pościel i pranie.

15. Lekarz i apteka, zwyczajne 400 K.

16. Uczeń praktykant, zwyczajne 300 K.

Suma rubryki III. 14.200 K.

Rubryka IV.

Potrzeby naukowe.

Poz. 17. Przybory do nauki i pisania dla uczniów, zwyczajne 240 K.

18. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych 300 K.

b) biblioteka i czytelnia 300 K.

c) ogród szkolny 300 K.

razem zwyczajne 900 K.

19. Wycieczki naukowe z uczniami zwyczajne 100 K.

Suma rubryki IV. 1.240 K.

Rubryka V.

Kursa specjalne.

Poz. 20. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej, zwyczaj. 100 K.

21. Kurs mleczarstwa, zwyczajne 100 K.

22. Kurs stelmachstwa i koszykarstwa, zwyczaj. 200 K.

Suma rubryki V. 400 K.

Rubryka VI.

Gospodarstwo.

Poz. 23. a) wydatki na gospodarstwo, zwyczaj. 10.000 K. nadzwyczaj. 1.300 K.

b) czynsz za dodzierżawienie gruntu zwyczaj. 1.150 K.

Suma rubryki VI. zwyczaj. 11.150 K. nadzwyczaj. 1.300 K.

Rubryka VII.

Rozmaite nieprzewidzianie zwyczaj. 200 K.

Suma wydatków, zwyczaj. 45.090 K. nadzwyczaj. 3.000 K.

Dochody.

Rubryka I.

Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa, zwyczaj. 6.000 K.

Rubryka II.

Poz. 2. Opłaty od uczniów, zwyczaj. 400 K.

Rubryka III.

Poz. 3. Zarobek 45 uczniów po 30 K. zwyczaj. 1.350 K.

Rubryka IV.

Poz. 4. Dochód z gospodarstwa:

a) dochód z gospodarstwa 12 500 K.

b) „ z ogrodu 300 K.

razem 12.800 K.

Suma dochodów 20.550 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence,

Rubr. X. poz. 13. wydatków i poz. 12. dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik:

płaca 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K.

Razem zwyczajne 3.700 K.

2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych: -

płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K.

Razem zwyczajne 3.040 K.

3. Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów, zwyczajne 1.200 K.

4. Nauczyciel do nauk elementarnych:

płaca 1.700 K.

dodatek aktywalny 140 K.

dodatki pięcioletnie 320 K., razem zwyczajne 2.160 K.

5. Katech. obrz. łac. i grec. katol. 600 K.

Suma rubryki I. zwyczajne 10.700 K.

Rubryka II.

Koszta admiaistracyjne.

Poz. 6. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna, zwyczajne 240 K.

b) koszta kancelaryjne, zwyczajne 200 K.

c) sługa szkolny i stróż nocny, zwyczajne 600 K.

7. Opał, zwyczajne 1.600 K.

8. Oświetlenie, zwyczajne 350 K.

9. Utrzymanie budynków, zwyczajne 1.200 K., nadzwyczajne 5.000 K.

10. Sprzęty i ruchomości, zwyczajne 300 K., nadzwyczajne 200 K.

11. Dowóz wody do zakładu, zwyczajne 400 K., nadzwyczajne 200 K.

12. Utrzymanie koni do posług administracyjnych, zwyczajne 800 K.

13. Ekwiwalent i podatek, zwyczajne 100 K.

Suma rubryki II. zwyczajne 5.790 K. nadzwyczajne 5.400 K.

Rubryka III.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 14. Stołowanie dla 42 uczniów po 300 K.

15. Odzież, pościel i pranie dla 42 uczniów po 300 K., razem zwyczajne 12.600 K.

16. Lekarz i apteka, zwyczajne 400 K.
 17. Uczeń praktykant, zwyczajne 300 K.

Suma rubr. III. zwyczajne 13.300 K.

Rubryka IV.

Potrzeby naukowe.

Poz. 18. Przybory do nauki i pisanie dla uczniów, zwyczajne 240 K.

19. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych, zwyczajne 300 K.

b) biblioteka i czytelnia, zwyczajne 250 K, nadzwyczajne 100 K.

c) Ogród szkolny, zwyczajne 300 K.

20. Ogródki doświadczalne do uprawy tytoniu, zwyczajne 40 K.

21. Wycieczki z uczniami, zwyczajne 100 K.

Suma rubryki IV. zwyczajne 1.230 K. nadzwyczajne 100 K.

Rubryka V.

Kursa specjalne,

Poz. 22. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej, zwyczajne 100 K.

23. Kurs mleczarstwa, zwyczajne 100 K.

24. Kurs uprawy i suszenia tytoniu, zwyczajne 120 K.

25. Kurs stelmachstwa, zwyczajne 150 K.

Suma rubryki V. zwyczajne 470 K.

Rubryka VI.

Gospodarstwo.

Poz. 26. a) czynsz za dzierżawę 20 morgów pola po 50 K, zwyczajne 1.000 K.

b) wydatki na gospodarstwo, zwyczajne 3.000 K, nadzwyczajne 1.500 K.

Suma rubryki VI. zwyczajne 4.000 K, nadzwyczajne 1.500 K.

Rubr. VII. poz. 27. Rozmaite nie przewidziane, zwyczajne 200 K.

Suma wydatków zwyczaj. 35.690 K, nadzwyczajnych 7.000 K.

Dochody.

Rubr. I. poz. 1. Subwencja z c. k. Skarbu Państwa, zwyczajne 6.000 K.

Rubryka II.

Oplaty na utrzymanie uczniów.

Poz. 2. a) od Rady powiatowej w Ho-

rodence: 3 stypendya po 200 K. i 1 sty penpyum 300 K, zwyczajne 900 K.

b. od gminy m. Horodenki 1 stypendyum, zwyczajne 200 K.

c) opłaty od uczniów, zwyczajne 600 K.

Suma rubryki II. zwyczaj. 1.700 K.

Rubr. III. poz. 3. Dochód z ogrodu szkolnego i ogródka tytoniowego, zwyczajne 300 K.

Rubr. IV. poz. 4. Dochód z gospodarstwa, zwyczajne 2.000 K.

Suma dochodów zwyczaj. 10.000 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Rubr. X. poz. 14 wydatków i poz. 13. dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik:

płaca 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K.

dodatki pięcioletnie 2.000 K.

dodatek osobisty 400 K.

Razem zwyczajne 6.100 K.

2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K

dodatek pięcioletni 300 K.

Razem zwyczajne 3.340 K.

3. Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów zwyczajne 1.200 K.

4. Nauczyciel do nauk elementarnych:

płaca 1.700 K.

dodatek aktywalny 140 K.

dodatek pięcioletni 160 K.

Razem zwyczajne 2.000 K.

5. Katecheta obrz. łac. i gr. katol. zwyczajne 500 K.

Suma rubryki I. zwyczaj. 13.140 K.

Rubryka II.

Poz. 6. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna, zwyczajne
240 K.

b) koszta kancelaryjne, zwyczajne
200 K.

c) sługa szkolny i stroż nocny, zwy-
czajne 600 K.

7. Opał, zwycz. 1.400 K.

8. Oświetlenie, zwycz. 200 K.

9. Utrzymanie budynków, zwycz.
1.200 K.

10. Sprzęty i ruchomości, zwycz.
400 K.

11. Ekwiwalent i podatki, zwycz.
50 K.

Suma rubryki II. zwycz. 4.290 K.

Rubr. III.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 12. Stołowanie dla 40 uczniów
po 300 K.

13. Odzież, pościel i pranie dla 40
uczniów po 300 K.

Razem zwycz. 12.000 K.

14. Lekarz i apteka, zwycz. 400 K.

15. Uczeń praktykant, zwycz. 300 K.

Suma rubryki III., zwycz. 12.700 K.

Rubr. IV.

Potrzeby naukowe.

Poz. 16. Przybory do nauki i pisa-
nia dla uczniów, zwycz. 200 K.

17. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych,
zwycz. 300 K.

b) biblioteka i czytelnia, zwyczajne
250 K.

c) ogród szkolny, zwycz. 200 K.

18. Ogródki doświadczalne do uprawy
tytoniu, zwycz. 40 K.

19. Wycieczki naukowe z uczniami,
zwycz. 100 K.

Suma rubryki IV. zwycz. 1.090 K.

Rubryka V.

Kursa specjalne.

Poz. 20. Kurs ćwiczeń dla szkolnej
straży pożarnej, zwycz. 100 K.

. Kurs uprawy i suszenia tytoniu,
zwycz. 400 K.

Suma rubryki V. zwyczajne 500 K.

Rubryka VI.

Gospodarstwo.

Poz. 22. a) wydatki na gospodar-
stwo, zwycz. 8.000 K.

b) czynsz za dzierżawę gruntów od
Skarbu jagiellnickiego, zwycz. 1.000 K.

c) czynsz za budynki zwycz. 500 K.

Suma rubryki VI., zwycz. 9.500 K.

Rubryka VII.

Poz. 23. Rozmaite nieprzewidziane,
zwycz. 200 K.

Suma wydatków, zwycz. 41.420 K.

Dochody.

Rubryka I.

Subwencya z c. k. Skarbu Państwa.

Poz. 1. a) na utrzymanie, zwyczajne
6.000 K.

b) na kurs uprawy i suszenia tytoniu,
zwycz. 200 K.

Suma rubryki I. zwycz. 6.200 K.

Rubryka II.

Poz. 2. Opłaty od uczniów, zwycz.
200 K.

Rubryka III.

Poz. 3. Zarobek 40 uczniów po 30 K.
Razem zwycz. 1.200 K.

Rubryka IV.

Poz. 4. Dochód z gospodarstwa,
zwycz. 10.600 K.

Suma dochodów, zwycz. 18.200 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Krajowa niższa szkoła rolnicza
w Kobiernicach.

Rubr. X. poz. 15. wydatków i poz. 14.
dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Place nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk facho-
wych i kierownik:

płaca 3.400 K.
 dodatek aktywalny 300 K.
 dodatki pięcioletnie 500 K.
 Razem zwyczajne 4.200 K.

2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca 2.800 K.
 dodatek aktywalny 240 K.
 dodatek pięcioletni 75 K.
 Razem zwyczajne 3.115.

3. Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów, zwyczaj. 1.200 K.

4. Nauczyciel do nauk elementarnych:

płaca 1.700 K.
 dodatek aktywalny 140 K.
 dodatki pięcioletnie 320 K.
 Razem zwyczajne 2.160 K.
 5. Katecheta obrz. łącz. płaca 500 K.
 wydatki z powodu nabożeństwa 200 K.
 Razem zwyczajne 700 K.
 Suma rubryki I. zwyczaj. 11.375 K.

Rubryka II.

Poz. 6. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna, zwyczaj. 240 K.
 b) kosza kancelaryjne, zwyczaj. 200 K.
 c) służa szkolny i stróż nocny, zwyczajne 600 K.

Poz. 7. Opał, zwyczaj. 1.400 K.

8. Oświetlenie, zwyczaj. 350 K.

9. Utrzymanie budynków, zwyczajne 1.500 K., nadzwyczajne 600 K.

10. Sprzęty i ruchomości, zwyczaj. 300 K., nadzwyczaj. 400 K.

11. Utrzymanie koni do posług administracyjnych, zwyczaj. 1.000 K.

Suma rubryki II. zwyczaj. 5.590 K., nadzwyczaj. 1.000 K.

Rubryka III.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 12. Stołowanie, dla 40 uczniów po 300 K.

13. Odzież, pościel i pranie, dla 40 uczniów po 300 K.

Razem zwyczajne 12.000 K.

14. Lekarz i apteka, zwyczaj. 400 K.

15. Uczeń praktykant, zwyczaj. 300 K.

Suma rubryki III. zwyczaj. 12 700 K.

Rubryka IV.

Potrzeby naukowe.

Poz. 16. Przybory do nauki i pisanie dla uczniów, zwyczaj. 240 K.

17. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych, zwyczaj. 300 K., nadzwyczaj. 100 K.

b) biblioteka i czytelnia, zwyczajne 250 K.

c) ogród szkolny, zwyczaj. 250 K.

18. Wycieczki naukowe z uczniami zwyczaj. 100 K.

Suma rubryki IV. zwyczaj. 1.140 K. nadzwyczaj. 100 K.

Rubryka V.

Kursa specjalne.

Poz. 19. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej, zwyczaj. 100 K.

20. Kurs mleczarstwa, zwyczaj. 100 K.

21. Kurs stelmachstwa, zwyczaj. 200 K.

Suma rubryki V. zwyczaj. 400 K.

Rubryka VI.

Gospodarstwo.

Poz. 22. a) wydatki na gospodarstwo, zwyczaj. 8.200 K., nadzwyczaj. 370 K.

b) czynsz dzierżawny za folwark, zwyczaj. 2.160 K.

c) czynsz za mieszkanie dla służby, zwyczaj. 120 K.

Suma rubryki VI. zwyczaj. 10.480 K., nadzwyczaj. 370 K.

Rubryka VII.

Poz. 23. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczaj. 200 K.

Suma wydatków, zwyczaj. 41.885 K., nadzwyczaj. 1.470 K.

Dochody.

Rubr. I. Poz. 1. Subwencja z c. k. Skarbu Państwa, zwyczaj. 6.000 K.

Rubryka II.

Oplaty na utrzymanie uczniów.

Poz. 2. a) Rada powiatowa w Białej zwyczaj. 900 K.

b) Stypendyum Rady pow. w Chrzanowie, zwyczaj. 300 K.

c) Stypendyum Rady pow. w Krakowie. zwyczaj. 300 K.

d) opłaty od uczniów, zwyczaj. 300 K.
 Suma rubryki II., zwyczaj. 1.800 K.

Rubr. III. Poz. 3. Zarobek 40 uczniów po 30 K.

Razem zwyczaj. 1.200 K.

Rubryka IV.

Dochody z gospodarstwa.

Poz. 4. a) dochód z gospodarstwa, zwyczaj. 9.600 K.

b) dochód z ogrodu szkolnego, zwyczajne 250 K.

Suma rubryki IV. zwyczaj. 9.850 K.

Suma dochodów zwyczaj. 18.850 K.

Budżet krajowy na r. 1909.

Krajowa niższa szkoła rolnicza
w Suchodole.

Rubr. X. poz. 16. wydatków i poz. 15. dochodów.

Wydatki.

Rubr. I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik:

płaca 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K.

dodatek pięcioletni 400 K.

Razem zwyczaj. 4.100 K.

2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K.

Razem zwyczaj. 3.040 K.

3. Drugi nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych, płaca 1.600 K.

dodatek aktywalny 160 K.

Razem zwyczaj. 1.760 K.

4. Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów, zwyczaj. 1.200 K.

5. Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca 1.700 K.

dodatek aktywalny 140 K.

Razem zwyczaj. 1.840 K.

6. Katecheta obrz. łąc. i gr. kat. zwyczaj. 900 K.

Suma rubryki I. zwyczaj. 12.840 K.

Rubryka II.

Koszta administracyjne.

Poz. 7. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna, zwyczaj. 200 K.
b) koszta kancelaryjne, zwyczaj. 240 K.
c) służa szkolny i stróż nocny, zwyczajne 600 K.

8. Opał, zwyczaj. 1.500 K.

9. Oświetlenie, zwyczaj. 400 K.

10. Utrzymanie budynków (naprawy, ubezpieczenie, kominiarz), zwyczaj 1.200 K. nadzwyczaj. 2.200 K.

11. Sprzęty i ruchomości, zwyczajne 400 K. nadzwyczaj. 400 K.

12. Utrzymanie koni do posług administracyjnych, zwyczaj. 800 K.

Suma rubryki II zwyczaj. 5.340 K. nadzwyczaj. 2.600 K.

Rubryka III.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 13. Stołowanie dla 45 uczniów po 300 K.

14. Odzież, pościel i pranie dla 45 uczniów po 300 K. Razem zwyczaj. 13.500 K.

15. Lekarz i apteka, zwyczaj. 400 K.

16. Uczeń praktykant, zwyczaj. 300 K.

Suma rubryki III. zwyczaj. 14.200 K.

Rubr. IV.

Potrzeby naukowe.

Poz. 16. Przybory do nauki i pisania — zwyczajne 240 K.

18. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych — zwyczaj. 300 K.

b) biblioteka i czytelnia — zwyczaj. 250 K.

c) ogród szkolny — zwyczaj. 300 K.

19. Wycieczki naukowe z uczniami — zwyczajne 150 K.

Suma rubryki IV. — zwyczaj. 1.240 K.

Rubr. V.

Kursa specjalne.

Poz. 20. Kurs mleczarstwa — zwyczajne 100 K. — nadzwyczajne 1.200 K.

21. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej — zwyczajne 100 K.

22. Kurs wyprawy lnu i konopi — zwyczajne 200 K.

23. Kurs stelmachstwa i koszykarstwa — zwyczajne 150 K.

Suma rubr. V. — zwycz. 550 K. —
nadmierz. 1.200 K.

Rubr. VI.

Wydatki na gospodarstwo.

Poz. 24.: a) wydatki na gospodarstwo — zwycz. 9.800 K.

b) czynsz za grunta dzierżawione od gminy m. Krosna — zwycz. 1.000 K. — nadmierz. 802 K.

Suma rubr. VI. — zwycz. 10.800 K. — nadmierz. 802 K.

Rubr. VII.

Poz. 23. Rozmaite nieprzewidziane — zwycz. 200 K.

Suma wydatków — zwycz. 45-170 K. — nadmierz. 4.602 K.

Dochody,

Rubryka I.

Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa — zwycz. 6.000 K.

Rubryka II.

Poz. 2. Oplaty od uczniów — zwycz. 600 K.

Rubryka III.

Poz. 3. Zarobek 45 uczniów po 30 K. — zwycz. 1.350 K.

Rubryka IV.

Poz. 4. Dochody z gospodarstwa — 13.500 K.

Suma dochodów — zwycz. 21,450 K.

Krajowa niższa szkoła rolnicza
w Miłocinie.

Rubryka X. poz. 27. wydatków i poz. 16. dochodów.

Wydatki.

Rubryka I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik:

płaca 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K.

dotacje pięcioletnie 800 K.

Razem zwyczajne 4.500 K.

2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K.

Razem zwycz. 3.040 K.

3. Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów — zwycz. 1.200 K

4. Nauczyciel do nauk elementarnych:

płaca 1.700 K,

dodatek aktywalny 140 K.

Razem zwycz. 1.840 K.

5. Katecheta — zwycz. 500 K.

Suma rubryki I. — zwycz. 11.080 K.

Rubryka II.

Koszta administracyi.

Poz. 6. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna — zwyczajne 240 K.

b) koszta kancelaryjne — zwyczajne 200 K.

c) sługa szkolny i stróż nocny — zwycz. 600 K.

7. Opał — zwycz. 1.600 K.

8. Oświetlenie — zwycz. 500 K. — nadmierz. 250 K.

9. Utrzymanie budynków — zwycz. 2.000 K. — nadmierz. 2.800 K.

10. Sprzęty i ruchomości — zwycz. 400 K.

11. Utrzymanie koni do posług administracyjnych — zwycz. 1.000 K. — nadmierz. 300 K.

12. Podatek, myto i inne prestacje publiczne — zwycz. 650 K.

Suma rubryki II. — zwycz. 7.190 K nadmierz. 3.350 K.

Rubryka III.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 13. i 14. Stołowanie, odzież, pościel i pranie dla 50 uczniów po 300 K. — zwycz. 15.000 K-

15. Lekarz i apteka — zwycz. 500 K.

16. Uczeń-praktykant — zwyczajne 300 K.

Suma rubryki III. — zwyczajne 15.800 K.

Rubr. IV.

Potrzeby naukowa.

Poz. 17. Przybory do nauki i pisania dla uczniów — zwyczaj. 300 K.

18. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych zwyczaj. 300 K.

b) biblioteka i czytelnia — zwyczaj. 300 K.

c) ogród szkolny — zwyczaj. 600 K.

19. Wycieczki naukowe z uczniami, zwyczaj. 100 K.

Suma rubryki IV. — zwyczaj. 1.600 K.

Rubr. V.

Kursa specjalne.

Poz. 20. Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej — zwyczaj. 100 K.

21. Kurs mleczarstwa — zwyczajne 100 K.

22. Kurs stelmachstwa i koszykarstwa zwyczaj. 300 K.

Suma rubryki V, — zwyczaj. 500 K.

Wydatki na gospodarstwo.

Rubr. VI.

Poz. 23. Dokupno nasienia — zwyczaj. 1.200 K.

24. Dokupno nawozów — zwyczajne 1.000 K.

25. Dokupno karmy — zwyczajne 3.000 K.

26. Wynagrodzenie służby i najem robotników zwyczajne 2.000 K.

27. Uzupełnienie i naprawa statków gospodarskich, ubezpieczenie ziemiopłodów, kucie koni i t. p. zwyczajne 100 K. nadzwyczajne 700 K.

28. Leczenie czeladzi i dobytku — zwyczaj. 200 K.

29. Utrzymanie dróg i rowów — zwyczaj. 500 K.

Suma rubryki VI. — zwyczajne 8.900 K. nadzwyczajne 700 K.

Rubr. VII.

Spłata długu.

Poz. 30. Fundacyi Dra Jana Towarnickiego, 4-ta rata z 50-lecia na spłatę

200.000 K. jako ceny kupna Miłocina — zwyczajne 4.000 K.

Rubr. VIII.

Poz. 31. Rozmaite nieprzewidziane — zwyczajne 500 K.

Suma wydatków — zwyczaj. 49.570 K. nadzwyczaj. 4.050 K.

Dochody.

Rubryka I.

Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa — zwyczaj. 5.000 K, nadzwyczaj. 15.000 K.

Rubryka II.

Poz. 2. Opłaty od uczniów — zwyczaj. 800 K.

Rubryka III.

Poz. 3. Zarobek 50 uczniów po 30 K. zwyczaj. 1.500 K.

Rubryka IV.

Poz. 4. Dochody z gospodarstwa:

4. Ze sprzedaży ziemiopłodów — zwyczaj. 3.000 K.

5. Dochód z krowiarni i chlewni — zwyczaj. 4.000 K.

6. Dochód z ogrodu szkolnego — zwyczaj. 300 K.

Suma rubryki IV. — zwyczaj. 7.300 K.

Suma dochodów — zwyczaj. 14.600 K. nadzwyczaj. 15.000 K.

Szkoła mleczańska

w Rzeszowie.

Rubr. X. poz. 20. wydatków i poz. 17. dochodów.

Wydatki.

A) Szkoła.

Rubr. I.

Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik:

płaca 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K.

dodatek pięcioletni 333 K.

Razem zwyczaj. 4.033 K.

2. Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych:

płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K.

na mieszkanie 600 K. — zwyczajne 3.640 K.

3. Serkarz, płaca 2.000 K.

4. Docent do nauki o kołach parowych — zwyczaj. 200 K.

5. Katecheta — zwyczaj. 200 K.

Suma rubryki I. — zwyczaj. 10.073 K.

Rubr. II.

Koszta administracji.

Poz. 6. Zarząd:

a) koszta kancelaryjne — zwyczajne 200 K.

b) sługa szkolny — 600 K.

7. Utrzymanie budynków, ogrodu i podwórza, ubezpieczenie robotników, ko miniarz — zwyczaj. 800 K. — nadzwyczaj. 800 K.

8. Sprzęty i ruchomości — zwyczaj. 300 K.

9. Opał — zwyczaj. 800 K.

10. Oświetlenie — zwyczaj. 250 K.

Suma rubryki II. — zwyczaj. 2.950 K. nadzwyczajne 800 K.

Rubryka III.

Utrzymanie uczniów.

Poz. 11. Stołowanie 12 uczniów po 360 K. — zwyczajne 4.320 K.

12. Pościel i pranie — zwyczaj. 200 K.

13. Lekarz i apteka — zwyczaj. 150 K.

Suma rubryki III. — zwyczaj. 4.670 K.

Rubr. IV.

Potrzeby naukowe.

Poz. 14. Przybory do nauki i pisanja dla uczniów, zwyczaj. 150 K.

15. Środki naukowe:

a) uzupełnienie środków naukowych, zwyczaj. 250 K.

b) chemikalia, zwyczaj. 300 K.

c) biblioteka i czytelnia, zwyczajne 250 K.

16. Ćwiczenia w ślusarstwie, montowaniu maszyn i stolarstwie, zwyczajne 800 K.

17. Wycieczki naukowe z uczniami, zwyczajne 200 K.

Suma rubryki IV., zwyczaj. 1.450 K.

Rubr. V. Poz. 18. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczaj. 200 K.

Suma wydatków szkoły A) — zwyczajne 19.324 K — nadzw. 800 K.

Rubr. VI. B) Mleczarnia i serownia.

Poz. 19. Zakupno mleka (1.000.000 l. po 12 h.), zwyczaj. 120.000 K.

20. Wynagrodzenie maszynisty, zwyczajne 780 K.

21. Naprawa i uzupełnienie maszyn, zwyczajne 500 K nadzwyczaj. 800 K.

22. Opał i oświetlenie mleczarni i serowni, zwyczajne 2.000 K.

23. Dowóz mleka, zwyczaj. 800 K.

24. Lód, zwyczajne 300 K.

25. Portorya, zwyczajne 1.000 K,

26. Rozmaite inne, zwyczaj. 500 K.

Suma wydatków mleczarni i serowni B), zwyczajne 125.880 K, nadzwyczajne 800 K.

Suma wszystkich wydatków, zwyczaj. 145.223 K — nadzwyczajne 1.600 K.

Dochody.

A) Szkoła.

Rubr. I. Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa, zwyczaj. 5.000 K.

Rubr. II. Poz. 2. Opłaty od uczniów, zwyczaj. 400 K.

Suma dochodów szkoły A), zwyczajne 5.400 K.

Rubr. III. B) Mleczarnia i serownia.

Poz. 3. Ze sprzedaży mleka i śmietany, zwyczajne 14.000 K.

4. Ze sprzedaży masła (30.000 kg po 2'55 K), zwyczaj. 76.500 K.

5. Ze sprzedaży serów, zwyczajne 14.500 K.

6. Ze sprzedaży twarogu (52 q po 26 K) 13.520 K.

7) Ze sprzedaży produktów ubocznych (mleka odtłuszczonego, maślanki i serwatki), zwyczajne 7.500 K.

Suma dochodów mleczarni i serowni B), zwyczajne 126.020 K.

Suma wszystkich dochodów, zwyczajne 131.420 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie.

Rubr. X. poz. 21. wydatków i poz. 18. dochodów.

Rubr. I. Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel fachowy i kierownik, płaca 3.400 K.

dodatek aktywalny 300 K.
dodatki pięcioletni 1.400 K.
Razem zwyczajne 5.100 K

2. Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 240 K.
dodatki pięcioletnie 600 K.
ryczałt na mieszkanie 400 K.
Razem zwyczajne 4.040 K.

3. Nauczyciel pomocniczy miernictwa i rysunków, zwyczaj. 480 K.

4. Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca 1.700 K.

dodatek aktywalny 140 K.
dodatki pięcioletnie 520 K.
ryczałt na mieszkanie 360 K.
Razem zwyczajne 2.720 K.5. Instruktor, płaca 1.200 K.
dodatek na mieszkanie 440 K.
Razem zwyczajne 1.640 K.6. Katecheta, płaca 1.300 K.
wydatki z powodu nabożeństwa 100 koron.

Razem zwyczajne 400 K.

Suma rubryki I., zwyczaj. 14.380 K.

Rubr. II. Koszta administracyjne.

Poz. 7. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna, zwyczajne 240 K.

b) koszta kancelaryjne, zwyczajne 300 K.

c) sługa szkolny, zwyczaj. 720 K.

d) stróż nocny, zwyczaj. 720 K.

8. Opał ubikacyi szkolnych, zwyczaj. 1.000 K.

9. Oświetlenie, zwyczajne 300 K.

10. Utrzymanie budynków, zwyczaj. 400 K.

11. Sprzęty i ruchomości, zwyczajne, 200 K.

Suma rubryki II., zwyczaj. 3.880 K.

Rubr. III. Utrzymanie uczniów

Poz. 12. Stołowanie dla 40 uczniów
13. Odzież, pościel i pranie dla 40 uczniów, po 330 K, razem 9.900 K.

14. Lekarz i apteka, zwyczaj. 500 K.

15. Uczeń praktykant, zwyczajne 720 K.

Suma rubryki III., zwyczaj. 11.120 K.

Rubr. IV. Potrzeby naukowe.

Poz. 16. Przybory do nauki, zwyczaj. 300 K.

17. Zbiory środków do demonstracyi, zwyczaj. 200 K.

18. Biblioteka i czytelnia, zwyczajne 200 K.

19. Wycieczki naukowe z uczniami, zwyczaj. 200 K.

20. Ogród i sad szkolny:

a) czynsz dzierżawny za 7 morgów, zwyczaj. 210 K.

b) utrzymanie ogrodów, zwyczajne 3.000 K.

c) rozprowadzenie wody, zwyczajne 1.800 K — nadzwyczajne 2.300 K.

d) utrzymanie praktykantów, zwyczajne 1.500 K.

Suma rubryki IV., zwyczaj. 7.410 K, nadzwyczajne 2.300 K.

Rubr. V. Rozmaite nieprzewidziane.

Poz. 21. Budowa szopy, wozowni i domku dla stróża, nadzwyczaj. 1.315 K.

22. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajne 60 K.

Suma rubryki V.; zwyczaj. 60 K, — nadzwyczajne 1.315 K.

Suma wydatków, zwyczaj. 25.850 K, nadzwyczaj. 3.615 K.

Dochody.

Rubr. I. Poz. 1. Subwencye:

a) z c. k. Skarbu Państwa, zwyczaj. 6.000 K

b) od gminy miasta Tarnowa, zwyczajne 500 K.

c. od Rady powiatowej w Tarnowie, zwyczajne 600 K.

Suma rubryki I., zwyczajne 7.100 K.

Rubr. II. Poz. 2. Opłaty od uczniów, zwyczajne 660 K.

Rubr. III. Poz. 3. Dochód z ogrodu szkolnego, zwyczajne 3.200 K.

Rubr. IV. Poz. IV. Rozmaite nieprzewidziane, zwyczajne 60 K.

Suma dochodów, zwycz. 11.020 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Krajowy zakład sadowniczy w Zaleszczykach.

Rubr. X. poz. 22. wydatków i poz. 19. dochodów.

Wydatki.

Rubr. I. Płace nauczycieli.

Poz. 1. Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik:

płaca 3.240 K.

dodatek aktywalny 300 K.

dodatki pięcioletnie 533 K.

Razem zwyczajne 4.073 K.

2. Inspektor ogrodu, zarazem nauczyciel fachowy:

płaca 2.640 K.

dodatek aktywalny 240 K.

dodatek pięcioletni 300 K.

Suma rubryki I., zwycz. 7.253 K.

Rubr. II. Koszta administracyjne.

Poz. 3. Zarząd:

a) pomoc kancelaryjna, zwyczajne 240 K.

b) koszta kancelaryjne, zwyczajne 250 K.

c) stróż przy bramie zakładu, zwyczajne 480 K.

d) stróż w gmachu szkolnym, zwyczajne 360 K.

e) furman, zwyczajne 600 K.

3. Opał, zwyczajne 1.000 K.

5. Oświetlenie, zwyczajne 250 K.

6. Utrzymanie budynków (naprawy ubezpieczenie, kominiarz), zwycz. 600 K.

7. Zu wodę z wodociągu miejskiego, zwyczajne 1.300 K.

8. Sprzęty i ruchomości, zwyczajne 150 K.

9. Utrzymanie koni do posług administracyjnych, zwyczajne 800 K — nadzwyczajne 800 K.

10. Podatki, zwyczajne 40 K.

Suma rubryki II., zwycz. 5.970 K. nadzwyczajne 800 K.

Rubr. III. Potrzeby zakładu.

Poz. 11. Praktykant, zwycz. 1.200 K.

12. Ogrodnik, płaca 720 K.

na mieszkanie 120 K.

Razem zwyczajne 840 K.

13. Wynagrodzenie za robotę uczniów i robotników, zwycz. 6.000 K.

14. Materiały i wydatki na ogród zwycz. 800 K.

15. Nawozy zwycz. 1.000 K.

16. Nasiona, krzewy, drzewka itd. zwycz. 700 K.

17. Narzędzia ogrodnicze i środki naukowe zwycz. 400 K.

18. Koszta opakowania (patrz. poz. 3 doch., zwycz. 700 K.

19. Fabrykacja przeróbek owocowych zwycz. 2.500 K.

20. Urządzenie i oparkanie ogrodu na wydzierżawionem pastwisku nadzwyczajne 6.000 K.

Suma rubryki III. zwycz. 14.140 K. nadzwycz. 6.000 K.

Rubryka IV.

Rozmaite.

21. Koszta objazdów, zwyczajne 800 K.

22. Wydatki nieprzewidziane zwyczajne 200 K.

Suma rubryki IV. zwycz. 1.000 K.

Suma wydatków zwycz. 28.363 K. nadzwycz. 6.800 K.

Dochody.

Rubryka I.

Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa, zwycz. 5.000 K.

Rubryka II.

2. Dochód z ogrodu szkolnego, zwyczajne 9.000 K.

Rubryka III.

3. Zwrot kosztów opakowania (patrz poz. 18. wyd.), zwyczajne 700 K.

Rubryka IV.

4. Z przeróbek owocowych, zwycz. 2.500 K.

Suma dochodów zwycz. 17.200 K.

Marszałek. Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje odczytane pozycje wydatków i dochodów wraz z rezolucjami rubryki X. dział A. na rok 1909, zechce rękę podnieść. (*Większość*.) Są przyjęte.

Rubryka X.

Rolnictwo.

Dział B) (poz. 38—57 wyd. i poz. 20 i 22 doch.).

Dział C) (poz. 58—75 wyd. i poz. Sprawozdawca poseł Krzeczunowicz ma głos.

Sprawozdawca p. **Krzeczunowicz** (*czyta*):

Budżet krajowy na rok 1908.

Rubryka X.

Rolnictwo.

Dział B) (poz. 38—57 wyd. i poz. 20 i 22 doch.)

Dział C) (poz. 58—75 wyd. i poz. 26—29 i 32 dochodów).

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Dział B) Wydatki na ogólne cele rolnictwa.

Poz. 38. Krajowa Komisya dla spraw rolniczych, komisye naukowe i konferencye nauczycieli niższych szkół rolniczych (do dyspozycji Wydziału krajowego), zwyczajne 6.000 K.

39 Na rozmaite zasiłki, mające na celu podniesienie rolnictwa i przemysłu rolniczego tudzież wiedzy rolniczej, do dyspozycji Wydziału krajowego, zwycz. 12.000 K.

Poz. 40. Towarzystwu gospodarskiemu galicyjskiemu we Lwowie, zwyczajne 16.000 K.

41. Towarzystwu rolniczemu w Krakowie, zwycz. 12.000 K.

42. Towarzystwu rolniczemu w Krakowie, na zasilenie działalności towarzystw okręgowych, zwycz. 10.000 K.

43. Galic. Towarzystwu gospodarskiemu we Lwowie na zasilenie działalności oddziałów, zwycz. 14.000 K.

44. Galic. Towarzystwu gospodarskiemu, na utrzymanie i koszta podróży referenta dla spraw rolniczych, zwyczajne 5.000 K.

45. Towarzystwu rolniczemu krakowskiemu, na utrzymanie i koszta podróży instruktora rolnictwa i referenta dla spraw rolniczych, zwycz. 5.000 K.

46. Na subwencyonowanie konkursów i wystaw maszyn rolniczych, urządzanych przez krajowe Towarzystwa rolnicze, zwycz. 2.500 K.

47. Towarzystwu rolniczemu w Krakowie na utrzymanie biura rachunkowego dla rolników, zwycz. 1.000 K.

48. Towarzystwu gospodarskiemu galicyjskiemu we Lwowie na utrzymanie biura handlowego, zwycz. 2.000 K.

49. Towarzystwu rolniczemu krakowskiemu dla syndykatu towarzystw rolniczych w Krakowie, zwycz. 1.000 K.

50. Obydwu Towarzystwom rolniczym, na premie dla sług, zwyczajne 1.000 K.

51. Towarzystwu rolniczemu w Krakowie, na doświadczenia polowe, zwycz. 2.000 K.

52. Dla Kółek rolniczych:

a) na koszta zakładania i lustracye tychże, zwycz. 15.000 K.

b) na koszta administracyjne, zwyczajne 4.000 K.

c) na utrzymanie lustratorów handlowych sklepików wiejskich, zwyczajne 8.000 K.

d) na utrzymanie praktycznych kursów handlowych dla sklepikarzy Kółek rolniczych, zwycz. 4.000 K.

e) na ogólne cele rozwoju rolniczej i handlowej działalności Kółek rolniczych, pod kierunkiem i kontrolą Zarządu, zwyczajne 12.000 K.

f) na utrzymanie i koszta podróży jednego inspektora rolnictwa, zwyczajne 5.000 K.

g) na lustratora rolniczego, zwycz. 4.000 K.

h) na instruktorów dla zarządów powiatowych, zwycz. 6.000 K.

i) na tworzenie nowych zarządów powiatowych, zwycz. 3.000 K.

k) na specjalne kursa i utrzymanie instruktora organizacyjnego, zwyczajnie 5.000 K.

53. Na wydawnictwa czasopism:

a) Towarzystwu rolniczemu w Krakowie, na wydawnictwo „Tygodnika rolniczego“, zwyczaj. 3.000 K.

b) Na wydawnictwo „Rolnika“ zwyczajnie 4.000 K.

c) Na wydawnictwo „Przewodnika Kółek rolniczych“, zwyczaj. 3.000 K.

d) Galicyjskiemu Towarzystwu leśnemu na wydawnictwo czasopisma „Sylwan“, zwyczaj. 600 K.

e) Na wydawnictwo innych czasopism ryczałt do dyspozycji Wydziału krajowego, zwyczaj. 3.500 K.

54. Na utrzymanie krajowego składu publicznego w Krakowie (wedle osobnego sprawozdania), zwyczajnie 39.511 K. nadzwyczaj. 7.700 K.

55. Umorzenie pożyczki 800.000 K., zaciągniętej w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, na założenie składów publicznych we Lwowie i w Krakowie:

a) 39 i 40 rata kapitału 41.730-72 K.

b) 4½% odsetki z góry 11 253-28 K.
Razem zwyczaj. 52.984 K.

56. Na zalesienia ochronne w myśl ustawy z dnia 15 czerwca 1904 (Dz. u. kraj. Nr. 94), zwyczaj. 5.000 K.

57. Austriacki centralny Komitet dla ochrony interesów rolniczych i lasowych, przy zawieraniu układów handlowych, nadzwyczaj. 1.000 K.

Suma działu B, zwyczaj. 267.095 K. nadzwyczaj. 8.700 K.

Ogółem 275.795 K.

C) Wydatki na podniesienie hodowli i gospodarstwa nabiałowego.

58. Na podniesienie hodowli bydła, w myśl uchwały z dnia 11 lipca 1902, z dnia 14 i 22 listopada 1905:

a) dwunasta i trzynasta półroczna rata z 10-lecia od 1 lipca 1902, zwyczaj. 100.000 K.

b) na koszt komisji licencyjujących, po myśli §. 4. ustawy z dnia 10. lipca 1902 (z uwzględnieniem subwencji rządowej w rubr. X. poz. 26 dochodów), zwyczajnie 25.000 K.

c) na wystawy targowe bydła rozplodowego:

α) Towarzystwu gospodarskiemu galicyjskiemu we Lwowie, zwyczaj. 2.500 K.

β) Towarzystwu rolniczemu w Krakowie, zwyczaj. 1.500 K.

d) na kontrolę mleczności:

α) Towarzystwu gospodarskiemu galicyjsk. zwyczaj. 4.000 K.

β) Towarzystwu rolniczemu w Krakowie, zwyczaj. 2.500 K.

e) na ogólne cele hodowlane, a mianowicie na wzmoczenie hodowli bydła mięsnego —.

f) na tworzenie obór zarodowych gminnych, zwyczajnie 30.000 K.

59. Na zwiększanie stałego funduszu hodowlanego o 50.000 K. do kwoty 150 000 K. (II. rata z pięciolecia), zwyczaj. 10.000 K.

60. Na rozszerzenie targowicy miejskiej dla bydła wywozowego w Krakowie (III. rata z dziesięciolecia), w myśl uchwały Sejmu z dnia 21 listopada 1905. zwyczaj. 20.000 K.

61. Na utrzymanie instruktora hodowli bydła w Towarzystwie gospodarskim lwowskim, płaca 3.000 K.

ryczałt na koszt podróży 1.000 K.
Razem zwyczaj. 4.000 K.

62. Na utrzymanie instruktora hodowli bydła w Towarzystwie rolniczym krakowskim (pod warunkiem, ażeby mianowanie instruktora zawisłem było od zatwierdzenia Wydziału krajowego, zwyczaj. 4.000 K.

63. Na akcyę tężenia gruzlicy u bydła 5.000 K.

i subwencya rządowa 5.000 K.
Razem zwyczaj. 10.000 K.

64. Towarzystwo hodowców czerwonego bydła, zwyczaj. 4.000 K.

65. Na podniesienie chowu koni roboczych i włościańskich, zwyczajnie 25.000 K.

66. Na kursa kucia koni, obydwom. Towarzystwom krajowym po 1.000 K. zwyczajnie 2.000 K.

67. Na podniesienie chowu owiec i kóz dla galic. Towarzystwa gospodarskiego, zwyczajnie 1.000 K.

68. Towarzystwu rolniczemu krakowskiemu na chów kóz, zwyczaj. 1.000 K.

69. Na podniesienie chowu świń, obydwom Towarzystwom gospodarczym, zwyczajnie 35.000 K.

70. Na podniesienie gospodarstwa nabiałowego w Galicyi:

a) krajowy instruktor mleczarstwa, płaca, zwycz. 4.000 K.

b) instruktor-adjunkt, płaca 2.000 K. i za lustracje Spółek mleczarskich 1.000 K. razem zwycz. 3.000 K.

c) pomocnik instruktora, płaca zwyczajne 1.440 K.

d) ryczałt na koszta podróży służbowych instruktorów mleczarstwa, zwyczajne 4.500 K.

e) stypendya mleczarskie i serkarskie, zwycz. 2.000 K.

f) na potrzeby biura mleczarskiego, zwyczajne 1.000 K.

g) subwencya dla galicyjskiego Towarzystwa mleczarskiego w Krakowie:

α) na utrzymanie biura handlowego, zwyczajne 1.000 K.

β) na utrzymanie sekretarza, zarazem fachowego konsumenta Towarzystwa mleczarskiego, zwyczajne 1.200 K.

71. Na podniesienie chowu drobiu, ryczałt do dyspozycji Wydz. krajowego (III. rata z trzechlecia, w myśl uchwały Wys. Sejmu z 11. listopada 1904 i 7 marca 1907.), zwyczajne 6.000 K. nadzw. 5.000 K.

72. Na założenie kurnika zarodowego Towarzystwa chowu drobiu we Lwowie (II-ga rata z 15.000 K.

73. Na zakład chowu drobiu w Jarosławiu (I. rata z dwulecia), nadzwycz. 5.000 K.

74. Zakład produkcji narybku w Oparach, V. rata z pięciolecia, zwyczajne 2.450 K.

75. Towarzystwo rybackie w Krakowie, zwyczajne 800 K.

Suma działu C. zwycz. 308.890 K. nadzwycz. 10.000 K.

Ogółem 318.890 K.

Dochody.

Poz. 20. Skład publiczny w Krakowie (wedle osobnego sprawozdania) zwyczajne 38.800 K.

22. Dochód z kart myśliwskich, zwyczajne 27.000 K.

ze względu na wynikłość z roku 1906. (Przecięcie z lat trzech 1904, 1905 i 1906 byłoby: 28602 a 28726 a 26776: 3 jest 28035)

26. Subwencya z c. k. Skarbu państwa na koszta licencyjonowania buhajów, zwyczajne 12.500 K.

27. Subwencya z c. k. Skarbu państwa na 2 instruktorów hodowli bydła, zwyczajne 4.000 K.

28. Subwencya z c. k. Skarbu państwa na utrzymanie instruktora mleczarstwa, zwycz. 2.000 K.

29. Subwencya z c. k. Skarbu państwa na utrzymanie pomocnika instruktora mleczarstwa, zwyczajne 1.200 K.

32. Subwencya z c. k. Skarbu państwa na akcyę tępienia gruźlicy u bydła, zwyczajne 5.000 K.

Suma dochodów 90.500 K.

Budżet krajowy na rok 1908.

Krajowy Skład publiczny
w Krakowie.

Do rubr. X. poz. 54. wyd. i 20. doch.

Wydatki.

I. Koszta zarządu i służby.

Poz. 1. Dyrektor, zwyczajne 3.000 K.

2. Likwidator: płaca 2.800 K.

dodatek aktywalny 960 K.

razem zwyczajne 3.760 K.

3. Buchalter, zwycz. 1.360 K.

4. Magazynier, zwyczajne 2.000 K.

5. Dyurna, zwycz. 2.240 K.

6. Woźny, zwycz. 990 K.

8. Odźwierny, zwycz. 580 K.

9. Stróż, zwycz. 600 K.

Suma rubryki I. 14.530 K.

II. Koszta administracyi.

Poz. 9. Podatki:

a) zarobkowy i wodociagowy, zwycz. 900 K.

b) gruntowy i czynszowy, zwycz. 1.720 K.

c) należytość ekwiwalentowa, zwycz. 1.281 K.

10. Utrzymanie zabudowań i urządzeń:

a) budynków administracyjnych zwyczajne 125 K.

b) magazynów zbożowych, zwycz. 1.700 K. nadzwycz. 7.700 K.

11. Zabezpieczenie:

a) budynków od ognia, zwycz. 420 K.

b) robotników od wypadków i w kasie chorych, zwycz. 400 K.

12. Potrzeby kancelaryjne:

a) ogłoszenia i dzienniki, zwycz. 35 K.

b) księgi i druki, zwycz. 500 K.

c) telefon, zwycz. 200 K.

d) rozmaite kancelaryjne, zwycz. 230 K.

13. Opał i światło, zwycz. 700 K.

14. Opłata drogi dojazdowej, zwycz. 300 K.

15. Remuneracye, zwycz. 1700 K.

Suma rubryki II. zwycz, 10.211 K.
nadzwycz. 7.700 K.

III. Ekspozytura cłowa.

16. Ryczałt c. k. Skarbowi Państwa zwycz. 600 K.

IV Koszta manipulacji zbożowej.

17. Robocizna, zwycz. 11.000 K.

18. Szpagat, zwycz. 500 K.

19. Asekuracja, zwycz. 750 K.

20. Stemple i porta, zwycz. 740 K.

21. Rozmaite, zwycz. 180 K,

Suma rubryki IV. 13.170 K.

22. V. Odsetki od dotacyi 1.000 K.

Suma wydatków zwyczajne 39.511 nadzw. 7.700 K.

Ogółem 47.211 K.

Dochody.

I. Poz. 1. Składowe od zboża i towarów, zwycz. 16.000 K.

II. Manipulacya przy zbożu, względnie towarach.

2. Dostawa wagonów, zwycz. 1.400 K.

3. Ekspedycya, zwycz. 500 K.

4. Wyladowanie zwycz. 4.500 K.

5. Załadowanie, zwycz. 4.000 K.

6. Asekuracja, zwycz. 1.500 K.

7. Stemple, zwycz. 1.400 K.

8. Odsetki, 1.300 K.

9. Rozmaite:

a) czyszczenie i wietrzenie, zwycz. 5.500 K.

b) załatwianie formalności cłowych zwycz. 1.000 K.

c) wypożyczanie worów, zwyczajne 600 K.

d) szpagat, zwycz. 600 K.

e) zawiadomienia odbiorcze, zwycz. 500 K.

Suma rubryki II. 22.800 K.

Suma dochodów 38.800 K.

W porównaniu z wydatkami 47.211

Kor.

Okazuje się niedobór 8.411.

Budżet krajowy na r. 1909.

Rubryka X.

Rolnictwo.

Dział B) (poz. 38—57 wyd. i poz 20 i 22 doch.

Dział C) (poz. 58—75a wyd. i poz. 26—28 i 31 doch.)

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Dział B) Wydatki na ogólne cele rolnictwa.

Poz. 38. Krajowa Komisya dla spraw rolniczych, komisye naukowe i konferencye nauczycieli niższych szkół rolniczych (do dyspozycyi Wydziału krajowego) zwycz. 6.000 K.

39. Na rozmaite zasiłki, mające na celu podniesienie rolnictwa i przemysłu rolniczego tudzież wiedzy rolniczej, do dyspozycyi Wydziału krajowego zwycz. 12.000 K.

39a Na kształcenie instruktorów rolnictwa dla włościan zwycz. 3.000 K.

40. Towarzystwu gospodarskiemu galicyjskiemu we Lwowie, zwyczajne 16.000 K.

41. Towarzystwu rolniczemu w Krakowie, zwycz. 12.000 K.

42. Towarzystwu rolniczemu w Krakowie, na zasilenie działalności towarzystw okręgowych, zwycz. 10.000 K.

43. Galic. Towarzystwu gospodarskiemu we Lwowie na zasilenie działalności oddziałów, zwycz. 14.000 K.

44. Galic. Towarzystwu gospodarskiemu, na trzymanie i koszta podróży referenta dla spraw rolniczych, zwyczajne 5.500 K.

45. Towarzystwu rolniczemu krakowskiemu, na utrzymanie i koszta podróży instruktora rolnictwa i referenta dla spraw rolniczych, zwycz. 5.000 K.

46. Na subwencyonowanie konkursów i wystaw maszyn rolniczych, urządzanych przez krajowe Towarzystwa rolnicze, zwycz. 2.500 K.

47. Towarzystwu rolniczemu w Krakowie, na utrzymanie biura rachunkowego dla rolników zwycz. 1.000 K.

48. Towarzystwu gospodarskiemu galicyjskiemu we Lwowie, na utrzymanie biura handlowego, zwycz. 2.000 K.

49. Towarzystwu rolniczemu krakowskiemu, na cele handlowo rolnicze, zwycz. 1.000 K.

50. Obydwu Towarzystwom rolniczym, na premie dla sług zwyczajne 1.000 K.

51. Towarzystwu rolniczemu w Krakowie, na [doświadczenia polowe, zwycz. 2.000 K.

52. Dla kółek rolniczych :

a) na kosztą zakładania i lustrację tychże, zwycz. 15.000 K.

b) na kosztą administracyjne zwycz. 4.000 K.;

c) na utrzymanie lustratorów handlowych sklepików wiejskich, zwyczajne 8.000 K.

d) na utrzymanie pracyjnych kursów handlowych dla sklepikarzy Kółek rolniczych, zwycz. 4.000 K.

e) na ogólne cele rozwoju rolniczej i handlowej działalności Kółek rolniczych pod kierunkiem i kontrolą zarządu. zwycz. 12.000 K.

f) na utrzymanie i kosztą podróży jednego inspektora rolnictwa, zwyczajne 5.000 K.

g) na lustratora rolniczego, zwycz. 4.000 K.

h) na instruktorów dla zarządów powiatowych, zwycz. 7.500 K.

i) na tworzenie nowych zarządów powiatowych, zwycz. 3.750 K.

k) na specjalne kursa i utrzymanie instruktora organizacyjnego, zwyczajne 6.250 K.

Uchwałami h i k załatwi Sejm petycję Zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych L. w. 1640 którą Zarząd prosi o podwyższenie rzeczonych pozycji z 14.000 K. na 34.000 K. i nie uwzględnia prośb dalszych rzeczonyj petycji o 10.000 Kor. na cele podniesienia kultury rolniczej u włościan i 4.000 K. na piątego lustratora handlowego ze [względów finansowych. — Petycję l. s. 1639 tegoż Zarządu o nadzwyczajną subwencję przez lat 4 po 6.000 K. rocznie na pomoc w spłacie długu na resztę kosztów budowy domu

odsyla się Wydziału krajowego do zbadania i sprawozdania.

53. Na wydawnictwa czasopism:

a) Towarzystwu rolniczemu w Krakowie, na wydawnictwo „Tygodnika rolniczego“, zwycz. 3.000 K.

b) na wydawnictwo „Rolnika“ zwyczajne 4.000 K.

c) Na wydawnictwo „Przewodnika Kółek rolniczych“, 3.000 K.

d) Galicyjskiemu Towarzystwu leśnemu na wydawnictwo czasopisma „Sylwan“, zwycz. 600 K.

e) Na wydawnictwo innych czasopism, ryczałt do dyspozycji Wydziału krajowego, zwycz. 3.500 K.

54. Na utrzymanie krajowego składu publicznego w Krakowie (wedle osobnego sprawozdania), zwycz. 39.011 K. nadzw. 12.500 K.

55. Umorzenie pożyczki 800.000 K. zaciągniętej w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, na założenie składów publicznych we Lwowie i w Krakowie :

a) 41 i 42 rata kapitału 43.673.92 K.

b) 4 $\frac{1}{2}$ % odsetki z góry 9.310.09 K. Razem zwycz. 52.984 K.

56. Na zalesienia ochronne w myśl ustawy z dnia 15. czerwca 1904 (Dz. u. kraj. Nr. 94), zwycz. 5.000 K.

57. Austriacki centralny Komitet dla ochrony interesów rolniczych i lasowych, przy zawieraniu układów handlowych, nadzwycz. 1.000 K.

Suma działu B. zwycz. 273.095 K. nadzwycz. 13.500 K.

Ogółem 286.595 K.

C) Wydatki na podniesienie hodowli i gospodarstwa nabiałowego.

Poz. 58. Na podniesienie hodowli bydła, w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. lipca 1902, z dnia 14. 22. listopada 1905 :

a) 14 i 15 półroczna rata z 10-letnia od 1. lipca 1902, zwycz. 100.000 K.

b) na kosztą komisji licencyjonujących, po myśli §. 4. ustawy z dnia 10. lipca 1902. (z uwzględnieniem subwencji rządowej w rubr. X. poz. 26. dochodów), zwycz. 25.000 K.

c) na wystawy targowe bydła rozplodowego :

α) Towarzystwu gospodarskiemu galicyjskiemu we Lwowie, zwyczaj. 2.500 K.

β) Towarzystwu rolniczemu w Krakowie, zwyczaj. 1.500 K.

d) na kontrolę mleczności:

α) Towarzystwu gospodarskiemu galicyjskiemu 4.000 K.

β) Towarzystwu rolniczemu w Krakowie, zwyczaj. 2.500 K.

γ) Na popieranie włościańskich, mleczarskich związków kontrolnych, zw. 1.500 K.

e) na ogólne cele hodowlane, a mianowicie na wzmożenie hodowli bydła mięsnego — K.

f) na tworzenie obór zarodowych gminnych, zwyczaj. 30.000 K.

59. Na zwiększenie stałego funduszu hodowlanego o 50.000 K. do kwoty 150.000 K. (III. rata z 5-lecia: zwyczaj. 10.000 K).

60. Na rozszerzenie targowicy miejskiej dla bydła wywozowego w Krakowie (IV. rata z dziesięciolecia) w myśl uchwały Sejmu z dnia 21. listopada 1905 zwyczaj. 20.000 K.

61. Na utrzymanie instruktora hodowli bydła w Towarzystwie gospodarskim lwowskim: płaca 3.000 K.

ryczałt na koszt podróży 1.000 K. razem 4.000 K.

62. Na utrzymanie instruktora hodowli bydła w Towarzystwie rolniczem krakowskim (pod warunkiem, ażeby mianowanie instruktora zawisłem było od zatwierdzenia Wydziału krajowego 4.000 K.

63. Na akcyę tępienia gruźlicy u bydła 5.000 K.

i subwencya rządowa 5.000 K. razem 10.000 K.

64. Towarzystwo hodowców czerwonego bydła 4.000 K.

65. Na podniesienie chowu koni roboczych i włościańskich 25.000 K.

66. Na kursa kucia koni, obydwom Towarzystwom krajowym po 1.000 K. razem 2.000 K.

67. Na podniesienie chowu owiec i kóz dla galic. Towarzystwa gospodarskiego 1.000 K.

68. Towarzystwu rolniczemu krakowskiemu na chów kóz 1.000 K.

69. Na podniesienie chowu świń, obydwom Towarzystwom gospodarczym 35.000 K.

70. Na podniesienie gospodarstwa nabiałowego w Galicji:

a) krajowy instruktor mleczarstwa, płaca 3.600 K.

dodatek aktywalny 1.200 K.

dodatek pięciol. od 1. maja 1909 267 K.

dodatek osobisty 1.000 K. razem 6.067 K.

b) instruktor-adjunkt 3.000 K.

c) pomocnik instrukt., płaca 1.440 K.

d) ryczałt na koszt podróży służbowych instruktorów mleczarstwa 4.500 K.

e) stypendya mleczarskie i serkarskie 2.000 K.

f) na potrzeby biura mleczarskiego 1.000 K.

g) zasiłek na utrzymanie sekretarza a zarazem konsumenta dla Towarzystwa mleczarskiego w Krakowie 1.200 K.

h) na subwencje na popieranie mleczarstwa i handlu masłem (tem samem załatwioną jest petycja Sojuszu mleczarskiego w Stryju l. 1453) 10.000 K.

71. Na zakład chowu drobiu w Jarosławiu (II. rata z dwulecia), nadzwyczajne 5.000 K.

71 a) Na zakład chowu drobiu spółki włościańskiej w Bachowicach, nadzwyczajne 1.000 K.

72. Zakład produkcji narybku w Oparach 3.000 K.

73. Towarzystwo rybackie w Krakowie 800 K.

74. Na podniesienie chowu drobiu, ryczałt do dyspozycji Wydziału krajowego 6.000 K, nadzwyczaj. 5.000 K.

75. Na założenie kurnika zarodowego we Lwowie, nadzwyczaj. 7.500 K.

75 a) Galicyjskiemu Towarzystwu gospodarskiemu na prowadzenie agencji sprzedaży materiału rzeźnego a w szczególności nierogacizny włościańskiej, zwyczajne 5.000 K.

Suma działu C. zwyczaj. 327.007 K, nadzwyczaj. 18.500 K.

Ogółem 345.507 K.

Dochody.

Poz. 20. Krajowy Skład publiczny

w Krakowie (wedle osobnego sprawozdania),
38.800 K.

22. Dochód ze sprzedaży kart myśliwskich 27.000.

(Wynikłość z lat 1905, 1906 i 1907:
28726 26776 26541 = 82043 : 3 = 27347).

26. Subwencya z c. k. Skarbu państwa na koszta licencyonowania buhajów 12.500 K.

27. Subwencya z c. k. Skarbu państwa na 2 instruktorów hodowli bydła 4.000 K.

28. Subwencya z c. k. Skarbu państwa na utrzymanie instruktorów mleczarstwa:

a) na instruktora mleczar. 2.000 K.
b) na adjunkta i siłę pomocniczą 1.720 K.

c) na koszta podróży tych funkcyjaryusz 2.250 K. razem 5.970 K.

31. Subwencya z c. k. Skarbu państwa na akcyę tępiania gruźlicy u bydła 5.000 K.

Suma dochodów 93.270 K.

W załatwieniu wniesionych petycyj:
Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycye: Ls. 1315. Towarzystwa lekarzy weterynaryjnych we Lwowie;

Ls. 1772. Wydawnictwa Głosu rolniczego;

Ls. 1740. Towarzystwa chowy drobiu w Jarosławiu;

Ls. 2197. Towarzystwa chowu drobiu we Lwowie;

Ls. 1131. Towarzystwa rybackiego w Gorlicach i

Ls. 1865. Zarządu Kólek rolniczych w Gródku Jagiellońskim, odsyła się do Wydziału krajowego do uwzględnienia z funduszów dyspozycyjnych.

Petycye Ls. 1680 i 1875 Samopomocy rolniczej we Lwowie, Ls. 456. Towarzystwa okręgowego w Wadowicach, i

Ls. 563. Komitetu Towarzystwa rolniczego w Krakowie, odsyła się do Wydziału krajowego do zbadania.

Budżet krajowy na rok 1909.

Krajowy Skład publiczny w Krakowie.
Do Rubr. X. poz. 54. wyd. i 20 doch.

Wydatki.

I. Koszta zarządu i służby

Poz. 1. Dyrektor 3.000 K.

2. Likwidator:

placa 2.800 K.

dodatek aktywalny 960 K.

Razem zwycz. 3.760 K.

3. Buchalter 1.360 K.

4. Magazynier 2.000 K.

5. Dyurna 2.240 K.

6. Woźny 8.50 K.

7. Odźwierny 600 K.

8. Stróż 600 K.

Suma rubryki I. zwycz. 14.410 K.

II. Koszta administracyi.

Poz. 9. Podatki:

a) zarobkowy i wodociagowy 900 K.

b) gruntowy i czynszowy 1.720 K.

c) należność ekwiwalentowa 1.281

Kor.

10. Utrzymanie zabudowań i urządzeń:

a) budynków administracyjnych 125

Kor.

a) magazynów zbożowych, nadzwycz. 12.500 K.

11. Ubezpieczenie:

a) budynków od ognia 470 K.

b) robotników od wypadków i w kasie chorych 600 K.

12. Potrzeby kancelaryjne:

a) ogłoszenia i dzienniki 35 K.

b) księgi i druki 500 K.

c) telefon 200 K.

d) rozmaite 250 K.

13. Opał i światło 800 K.

14. Opłata drogi dojazdowej 300 K.

15. Remuneracye 1.700 K.

Suma rubryki II. zwycz. 8.881 K,
nadzwycz. 12.500 K.

III. Ekspozytura cłowa.

16. Ryczałt c. k. Skarbowi Państwa 600 K.

IV Koszta manipulacyi zbożowej.

17. Robocizna 10.600 K.

18. Prąd elektryczny do poruszania windy 1.000 K.

19. Szpagat 500 K.

20. Asekuracya 800 K.

21. Stemple i porta 740 K.

22. Rozmaite 180 K.

Suma rubryki IV. zwycz. 13.820 K.

V. 23. Odsetki od dotacyi 1.300 K.
Suma wydatków, zwycz. 39.011 K
nadzwyczaj. 12.500 K.
Ogółem 51.511 K.

Dochody.

I. Poz. 1. Składowe od zboża i towarów 16.500 K.

II. Manipulacja przy zbożu, względnie towarach.

2. Dostawa wagonów 1.500 K.

3. Ekspedycya 500 K.

4. Wyładowanie 4.500 K.

5. Załadowanie 4.200 K.

6. Asekuracja 1.600 K.

7. Stemple 1.400 K.

8. Odsetki 1.400 K.

9. Rozmaite:

a) czyszczenie i wietrzenie 4.500 K.

b) załatwianie formalności cłowych 900 K.

c) wypożyczanie worów 700 K

d) szpagat 600 K.

e) zawiadomienia odbiorcze 500 K.

Suma rubryki II. zwycz. 22.300 K.

Suma dochodów, zwycz. 38.800 K.

W porównaniu z wydatkami, zwycz. 51.511 K.

Okazuje się niedobór, 12.711 Kor.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żyda kto głosu?

P. **Styła.** Proszę o głos do poz. 52.

Marszałek. Głos ma p. Styła

P. **Wasung.** Proszę o głos do poz. 40.

P. **Styła.** Wysoki Sejmie!

Choć mam wiele do zawdzięczenia Towarzystwu Kółek rolniczych i do tej instytucji odnoszę się z wielką powagą, to jednak muszę zwrócić uwagę Wysokiej Izby, że ta gospodarka na razie nie bardzo trafia mi do przekonania.

Jeżeli udziela się subwencji tak znacznej jak tu widzimy, jeżeli ten Zarząd główny, który ściąga z pojedynczych Kółek z prowincyi dość znaczne datki jako od swych członków (jeżeli się nie myle słyszałem z ust prezesa p. Cieleckiego cyfrę coś 26.000 koron), to tu muszę zwrócić uwagę, że ta gospodarka, tak jak ją obecnie widzimy, nie bardzo trafia nam do przekonania.

Mianowicie dom, który się tutaj buduje, uważamy, że jest ponad potrzeby tej instytucji i pieniądze tak znaczne

umieszczać tam, nie uważamy za stosowne.

Dalej muszę zwrócić uwagę i na to, że lustratorowie wysyłani zeszłego roku na prowincję robili wszystko inne, tylko Kółek nie lustrowali i mieli całkiem co innego na myśli.

Nie chcę tu robić wielkich zarzutów z tego tytułu, ale uważałem to za całkiem niestosowne takie lustrowanie i właśnie tutaj proszono mnie o to, ażeby tę sprawę lekutko przynajmniej dotknąć i prosić Wydział krajowy, ażeby baczniejszą zwrócił uwagę w tym kierunku.

Pozwolę sobie tu wyrazić życzenie, ażeby Wydział krajowy przed wypłaceniem subwencji zbadał ściśle działalność głównego Zarządu Towarzystwa Kółek rolniczych we Lwowie i przeprowadził rewizję, w jakim celu używa się wszelkich subwencji i wydatków Zarządu Kółek rolniczych.

Marszałek. Głos ma p. Skarbek.

P. **Skarbek.** Wysoka Izbo!

Najgoręcej popieram wniosek p. Stefczyka o podwyższenie subwencji dla Kółek rolniczych o 8.000 koron.

Żałuję tylko, że p. Stefczyk tak niską podwyżkę zaproponował, żałuję też, że nie przemówił w komisji budżetowej równie gorąco jak tu w pełnej Izbie, bo sędzę, że tam mógł być uzyskać znacznie wyższą subwencję, niż się teraz stać może.

Propozycje obecnie wyższe mogą się spotkać z oporem p. referenta, któryby użył sakramentalnych wyrazów: „ze względów budżetowych nie zgadzam się“.

Mimoto zachęcony tem wystąpieniem członka komisji budżetowej, stawiam wniosek, ażeby Wysoki Sejm raczył podwyższyć subwencję o dalszych 6.000 koron na cele, które w swoim podaniu Zarząd Kółek rolniczych przytacza. Cele te są wymienione w poz. 52. pod lit. h) i) k).

Nie będę się silił na udowadnianie potrzeby tej subwencji, gdyż sędzę, że każdy zrozumie, iż Kółka rolnicze wtedy dobrze mogą działać, jeżeli są pod dobrą kontrolą i jak najczęściej lustrowane, a właśnie te pozycje mają na celu umożliwienie częstszych lustracji Kółek i tworzenie zarządów powiatowych.

Stawiam tedy wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić, podnieść pozycyę 52 h) z 7.500 K na 9.500 K, poz. 52 i) z 3.500 K na 5.500 K, a poz. 52 k) z 6.250 K na 8.500 K.

Marszałek. Głos ma p. Cielecki.

P. Cielecki. Wobec przemówienia p. Styły widziałem się zniewolonym zapisać do głosu.

Każda krytyka rzeczowa, ale przychylna, jest nam bardzo miłą i o nią zawsze prosimy, same jednak ogólniki bez cytowania wypadków, te muszą się przyznać, nam nie wystarczają.

(**P. Styła.** Zaraz mogą być).

P. Styła miał zarzuty do czynienia naszym lustratorom.

Naturalnie, nie mówię, żeby oni byli doskonali, żeby byli nadzwyczajni, bo ludzi nadzwyczajnych niema, ale w każdym razie są to według mego przekonania dobrzy i dobrze funkcjonujący urzędnicy.

Jeżeli jest cokolwiek do zarzucenia Kółkom na miejscu, to zawsze będziemy wdzięczni, jeżeli w naszym zarządzie pojedynczy posłowie, czy gospodarze zgłoszą się.

Bylibyśmy bardzo wdzięczni, gdybyśmy byli jakiegokolwiek zarzuty słyszeli w Przeworsku na Radzie ogólnej, bo to jest główne miejsce, gdzie te zarzuty z przyjemnością przyjmujemy, jeśli są tylko wnoszone.

Co się tyczy naszego zarządu i kontroli ze strony Wydziału krajowego, to będziemy tylko bardzo wdzięczni, bo wszelkie nasze rachunki i cała nasza działalność jest zupełnie jasną, jest zupełnie publiczną i bardzo będziemy wdzięczni, jeżeli Wydział krajowy zechce tu bliżej wglądać.

W każdym razie mam silne przekonanie, że personal urzędniczy, a także Zarząd główny i Wydział, pełnią wedle możliwości i sił swoich sumiennie i dobrze swój obowiązek.

(*Oklaski.*)

Co do odpowiedzi p. Style skoń czyłem.

Co się zaś tyczy wniosku p. Skarbka, to za takowy jestem mu wdzięczny i naturalnie go popieram.

(*Brawa.*)

Marszałek. Czy do pozycyi 52. żąda jeszcze kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu

nie żąda rozprawa zamknięta, głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Krzeczunowicz.**

Poseł Stefczyk wniósł o podwyższenie pozycyi 52 i) na ogólne cele Kółek rolniczych do 8.000 koron. **P. Stefczyk** jest członkiem komisji budżetowej i w czasie i przy komisji budżetowej podobnego wniosku nie stawiał, przeciwnie, gdy chodziło — prawda, że o inne rubryki — podwyższeniom się sprzeciwiał i głosował za mniejszą cyfrą.

Wspominam dlatego o tem, że jest zwyczajem, że członkowie komisji budżetowej powinni swoje wnioski przedstawiać na komisji, ażeby komisya mogła się nad tą sprawą zastanowić.

Ponieważ komisya nie miała sposobności żadnej nad potrzebą tej kwoty się zastanowić, ponieważ co do tej pozycyi niema żadnej petycji ze strony Towarzystwa Kółek rolniczych, muszą się stanowczo sprzeciwić ze względów budżetowych i formalnych stawianiu tutaj w Sejmie bez żadnego przygotowania jakiegokolwiek wniosków na podwyższenie wydatków.

Natomiast co do żądania p. hr. Skarbka, w porozumieniu z p. prezesem komisji budżetowej, jestem gotów na nie się zgodzić, a to dlatego, że Towarzystwo Kółek rolniczych przedstawiło petycję z prośbą o podwyższenie pozycyi na instruktorów dla zarządów powiatowych, na tworzenie nowych zarządów i na specjalne kursa instruktorów organizacyjnych o 20.000 koron.

Na to komisya budżetowa z razu przyjęła tylko 3.500 koron ze względów ściśle finansowych i tak brzmi uchwała, w ten sposób jest zaprotokołowana.

Ponieważ jednak okazało się, że suma niedoboru wypadła mniejsza i ze względu na to, że Kółka rolnicze na poparcie zasługują, przyjmuję żądanie p. hr. Skarbka w porozumieniu z p. prezesem komisji i zgadzam się na podwyższenie pozycyi 52 h) na 9.500 koron, pozycyi 52 i) na 5.500 koron i pozycyi 52 k) na 8.500 koron.

Marszałek. Przystępujemy do głosowania.

P. Stefczyk. Proszę jeszcze o głos dla faktycznego sprostowania.

Marszałek. Głos ma p. Stefczyk.

P. Stefczyk. Wysoka Izbo!

Pan hrabia Skarbek choć nie jest członkiem komisji budżetowej i nie był obecny na posiedzeniu, na którym się sprawę załatwiało, uznał jednak za stosowne informować Wys. Izbę o tem, co się tam działo i jak się na tem posiedzeniu komisji budżetowej zachowywało.

Mniemam, że mogę odpowiedzieć co do tego dać równocześnie z odpowiedzią i wyjaśnieniem faktycznym co do zachowania się mego w komisji budżetowej, razem z odpowiedzią dla p. sprawozdawcy.

Mianowicie, stwierdzam wobec tego, co sprawozdawca powiedział, że głosowałem za najwyższymi podwyżkami, jakie były proponowane na podstawie petycji Towarzystwa kółek rolniczych przez sprawozdawcę budżetowego, z wyjątkiem pozycji, dotyczącej subwencji na budowę domu Towarzystwa kółek rolniczych, przemawiałem zaś w komisji budżetowej jedynie przy pozycji dotyczącej subwencji na dom Kółek rolniczych, oświadczając się za odesłaniem sprawy do Wydziału krajowego do zbadania, przemawiałem zaś przeciwko tym pozycjom, przeciwko którym miałem zaszczyt w Izbie przemawiać, to znaczy, przeciw pozycjom na wzmocnienie powiatowej organizacji. Zresztą głosowałem za najwyższymi podwyżkami i znalazłem się pomiędzy tymi, którzy pozostali w mniejszości.

Zatem, nie ma tu żadnej niekonsekwencji, gdy na podstawie porozumienia się z moim klubem, ażeby w dyskusji nad sprawozdaniem co do Kółek rolniczych, z upoważnienia klubu zaproponować podwyżkę na 20.000 K i to podejmuję. Natomiast za podwyższaniem i proponowaniami przez hr. Skarbka oświadczyc się nie mogę dlatego, że są one przeciwne temu, cośmy uchwalili.

(**P. Wasung.** I żadnego narodowego demokracji nie było na tem posiedzeniu komisji budżetowej).

Marszałek. Głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Krzeczunowicz.**

Zwrócę tylko uwagę, że w komisji budżetowej p. Stefczyk nie proponował żadnego podwyższenia dla Kółek rolniczych, a proponowanym przez hr. Skarbka podwyższaniem wtedy, tak samo jak dziś się sprzeciwiał

Marszałek. Muszę uznać, że podanie tej kwestyi pod głosowanie jest trudne. Obydwom wnioskodawcom chodzi o wię-

ksze subwencye dla Kółek; p. Stefczyk wnosi podwyższenie o 8.000 K, p. hr. Skarbek o 6.000 K, ale p. Stefczyk odnosi to do jednej pozycji, p. hr. Skarbek zaś do 3 innych pozycji.

Skarbek. Proszę o głos!

Ja popieram wniosek p. Stefczyka a oprócz tego proszę o podwyższenie o 6.000 K.

Marszałek. Proszę Panów zająć miejsca. P. Stefczyk postawił wniosek, ażeby na cele ogólne Towarzystwa Kółek rolniczych podnieść subwencyę z 12.000 K na 20.000 K. Podam naprzód cyfrę wyższą 20.000 K pod głosowanie. Kto ją przyjmuje zechce rękę podnieść.

(*Po obliczeniu.*)

Jest głosów 43. Proszę o próbę przeciwną.

(*Po obliczeniu.*)

Jest tylko głosów 18. Poprawka p. Stefczyka zatem uchwalona. Są jeszcze wnioski p. Skarbka.

Skarbek. Pod względem formalnym proszę o imienne głosowanie.

(*Szmer w sali.*)

Marszałek. Podam wniosek formalny o imienne głosowanie do poparcia. Kto go popiera, zechce rękę podnieść.

(*Po obliczeniu.*)

Nie jest dostatecznie poparty.

P. Skarbek wnosi przy poz. 52h. podwyższenie o 2.000 K. Kto tę cyfrę przyjmuje, zechce rękę podnieść. (*Mniejszość*). Jest mniejszość.

Przy pozycji 52 lit. i podwyższenie o 2.000 K. Kto tę cyfrę przyjmuje, zechce rękę podnieść. (*Mniejszość*). Jest mniejszość.

Przy poz. 52 lit. k podwyższenie o 2.000 K. Kto tę cyfrę przyjmuje, zechce rękę podnieść. (*Mniejszość*). Jest mniejszość.

Kto przyjmuje całą poz. 52 według wniosku komisji, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęta. Do poz. 40 ma głos p. Wasung.

P. **Wasung.** P. hr. Zdzisław Tarnowski starał się odeprzeć zarzut, że Towarzystwa gospodarskie działają na szkodę własności mniejszej i powoływał się cyfrowo coś wręcz przeciwnego udowodnić. Muszę przyznać, że przejrzawszy sprawozdania Towarzystwa rolniczego, można

udowodnić, że przeważna część pieniędzy idzie pośrednio na cele rolnicze włościańskie, ale to nie jest dla mnie dowodem skutecznej działalności w tym kierunku.

Przedewszystkiem zwracam uwagę na to, w jaki sposób kwoty pewne się wydaje i jaki jest efekt użycia tych kwot.

P. hr. Tarnowski, jako prezes Towarzystwa rolniczego podniósł, że interesa mniejszej własności w staraniach obu Towarzystw rolniczych nigdy na szwank nie były narażone. Już p. Stefczyk zaznaczył i ja to zaznaczam, że stosunek, jaki jest dziś pomiędzy Towarzystwami rolniczymi a Towarzystwami Kółek rolniczych, nadal utrzymać się nie da. Towarzystwa rolnicze były pierwszymi w kraju organizacjami rolniczymi i wskutek tego pretendują do prawa, aby być szafarzami subwencji na cały kraj, czy to rządowych, czy krajowych i aby wszystkie subwencje, z wyjątkiem niektórych specjalnie zastrzeżonych, jak n. p. dla Kółek rolniczych, naprzód brać dla siebie a potem w miarę własnego uznania, na różne cele wyznaczać. Ten stan nam nie dogadza, opieramy się temu i nadal opierać się będziemy.

Pod względem akcji hodowlanej, w Towarzystwach rolniczych koncentrują się wszystkie subwencje, Towarzystwa te mają niejako monopol, a Kółka rolnicze nie dostają z tego tytułu ani halera. Podnoszą Panowie, że ze względu na ogólny program akcji hodowlanej, akcja ta musi być w ręku Towarzystw rolniczych. O ile idzie o akcję hodowlaną co do bydła włościańskiego, to idzie ona w kierunku zakładania obór zarodowych i stacyj buhajów. Jeżeli przypatrzemy się bliżej organizacji i sposobowi działania Towarzystw rolniczych, to stwierdzić należy, że nie są one zastosowane do potrzeb mniejszej własności i towarzystwa nie osiągają rezultatów odpowiednich do kosztów, a to dla tego, że nie mają do stępu do włościan, że Oddziały obejmują po kilka powiatów, nie mają członków włościan, a mają tylko przygodnych chłopów w Oddziałach i to takich, którzy mają stąd pewne korzyści, tak, że akcja na polu obór i stacyj buhajów jest najczęściej zmarnowana. Obory — to świeża wążła roślinka, liczba ich kilkunastu lub kilkudziesięciu na kierunek hodowli nie wpłynie i o skutku faktycznym na całość kształt hodowli mówić nie można. Akcja

hodowlana prowadzona jest w ten sposób, że włościanie na nią żadnego wpływu nie mają, a dziś rozwój hodowli u nich doszedł do tego, że gdyby mieli głos w tej akcji, to podaliby może skuteczniejsze sposoby działania i akcja inne wydałaby rezultaty. Panowie boicie się o swój program — ale przyznajcie, że chłop ma swój zdrowy t. zw. chłopski rozum. Możecie być przekonani, że gdyby mieli wpływ, to tak samo prowadziliby akcję jednolicie i z większym zrozumieniem.

Wogóle musimy powiedzieć, że prawa rozdawnictwa subwencji przez Towarzystwa uznawać nie możemy, ponieważ Oddziały mają mało członków, więc to prawo wygląda na przywilej, który nie może być nadal utrzymany.

Musimy nadmienić, że organizacja Towarzystw rolniczych do potrzeb ludności włościańskiej zastosowaną nie jest. Wy do chłopów trafić nie możecie a stosunek wasz z Kółkami rolniczymi jest nader luźny, zresztą Kółka dopiero od 2—3 lat zdołały wywalczyć pewien większy wpływ na działalność rolniczą.

W przemówieniu swem p. hr. Tarnowski nadmienił jeszcze, że organizacja powiatowa Towarzystw rolniczych jest słaba i potrzebuje wzmocnienia i uznał wogóle potrzebę organu wspólnego, któryby reprezentację i akcję rolniczą ujął w tryb i kierunek jednolity. Wspomniał, że zadanie to spełnia Wydział centralny Towarzystw rolniczych i wykazuje żywotność. Nie chcę wchodzić w szczegóły, ale muszę wyrazić moje zapatrywanie, że Wydział centralny żywotności nie wykazuje; raczej akcja jego od wypadku do wypadku, dowodziłaby, że nie ziszcza on pokładanych w nim pierwotnie nadziei.

P. Tarnowski nadmienił, że organizację rolniczą wyobraża sobie w ten sposób, że będzie organ wspólny, który będzie obejmował całość życia rolniczego w sposób autorytatywny, będzie decydował o rozdziale subwencji, będzie rolnictwo reprezentował wobec Rządu i kraju. P. Tarnowski żądał jednak, aby nie burzyć z tego, co już jest i ażeby to konserwować. Muszę tu nadmienić, że Towarzystwa gospodarskie nie zdołały ani jednej rzeczy zrobić, bo mają w swej organizacji błędy, których konserwować nie można.

A mianowicie, nie zdołałście wytworzyć idei samopomocy, ani u siebie ani natchnąć nią chłopów.

Jeżeli weźmiecie te budżetu i preli-minarże, to przyznacie, że 90% fundu-szów, którymi obracacie, pochodzi z sub-wensyi a własnych niema zupełnie. Stwier-dzić musimy, że akcja Kółek była na-wet lepsza i dodatniejsza, bo Kółka u do-łu stoją własnymi funduszami.

Ten ciężki zarzut zrobić musimy, że bywały nieraz wypadki, że akcja Kółek, dążąca do wytworzenia idei samopomocy, która musi być podstawą bytu każdego towarzystwa, natrafiała na trudności, bo gdy Kółka urządziły się same wedle swego doświadczenia, po 2, 3 latach, To-warzystwo krakowskie dawało im np. na-sienie za darmo i rozleniwiało ich inicya-tywę.

Takie postępowanie, żeby chłopom dawać wszystko za darmo, nie może ni-gdy doprowadzić do celu, bo na to trze-baby milionów, — i ostatecznie zabiłoby się samodzielny postęp u samych pod-staw.

W latach 60 tych, gdy w tej Izbie poraz pierwszy Towarzystwa rolnicze u-biegały się o subwencję, wtedy ze stro-ny jednego z wielkich mężów tej Izby hr. Adama Potockiego padł głos, żeby nie iść na drogę subwencyjną.

Lecz Panowieście na tę drogę wstą-pili i dziś tej idei samopomocy niema, tak, że z jednej strony słyszy się skargi, że Towarzystwo gospodarskie i Towarzystwo krakowskie nie robią nic dla większej własności, z drugiej strony, że nie robią nic dla mniejszej własności; to dowód, że popełniono błędy, których konserwo-wać nie warto.

My dążymy także do organizacyi rolniczej, choć nie chcemy niczego bu-rzyć, bo każde stowarzyszenie, które istnieć chce, istnieć może; ale występu-jemy zasadniczo przeciwko temu, żeby akcją rolniczą wobec tego, że $\frac{3}{4}$ ziemi należy do włościan, kierowała wyłącznie większa własność.

Przyznać musimy, że w szeregu lat Towarzystwo gospodarskie włożyło dużo pracy, serca i poświęcenia i te obywatel-skie zasługi cenić umiemy; ale z drugiej strony nie możemy przyznać, żeby me-toda przez to Towarzystwo obrana, była dobrą.

I jeżeli wymagamy dziś silnej orga-nizacyi powiatowej, to wyobrażamy ją sobie jako zakład rolniczy; stoimy w tem stadium, że nie mamy prawie w całym

kraju szkół rolniczych dla włościan, bo tych kilka szkół, które są, w rachubę wchodzić nie mogą.

Wyobraża sobie p. Tarnowski, że wzmacnić się da organizacye powiatowe Towarzystwa gospodarskiego i Kółek, że one mogą współdziałać w powiecie a cen-trala byłaby osobno.

W tego rodzaju symbiozę ja jednak nie wierzę, bo jeżeli ma być zupełna zgo-da, to poco dwóch organizacyi, jeżeli zaś niema zgody między Kólkami a Towa-rzystwami, to inspektorzy i nauczyciele zależni od dwóch prezesów, nie będą ze skutkiem pracowali.

Więc w takie konserwowanie do-tychczasowej organizacyi ja nie wierzę, na to nie macie ani Panowie zbytku sił, ani my ich nie mamy.

Tutaj trzeba wytworzyć organiza-cję, mającą zupełnie inną, wspólną pod-stawę.

My rozumiemy, że w jednolitej or-ganizacyi właściciele większych obszarów muszą mieć swój głos, chociaż nie na podstawie przywileju, ale musimy przy-znać, że jeżeli włościanstwo dziś łączy w swoich rękach tak olbrzymią ilość zie-mi i główne ponosi ciężary, to musi do-stać taką organizację, któraby mu dała oświatę rolniczą i pomogła podnieść pro-dukcyjność kraju.

Nie możemy przyjąć zarzutu, jako-byśmy chcieli zburzyć wszystko, ale stwierdzić musimy, że wyobrażamy sobie tę organizację jako jednolitą całość tego rodzaju, że w niej siły produkcyjne i in-teligencya czy większej, czy mniej-szej własności, nie pójdą na marne, nie będą się na różne rozchodzić drogi.

Nie chcę, by z mojej przemowy wy-niósł ktoś wrażenie, jakobym nie dobrych tendencyi, pracy i serca dotychczasowej organizacyi, ale nie mogą się zgodzić na to, żeby nad trzema organizacyami dziś istniejącymi, z których każda ma swoje błędy, bez poprawy gruntownej, bez usu-nięcia błędów i bez rozdziału na grona jednych i drugich rolników, — tworzyć nad temi trzema budowlami coś w rodza-ju dachu, który ma to wszystko objąć. To do celu nie doprowadzi.

My pragniemy organizacyi, któraby wszystkie rozdwojenia i błędy usunęła, pragniemy centrali niebiurokratycznej,

dającej podstawę do skutecznych informacji rolniczych.

(Brawa.)

P. Brykczyński. Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Brykczyński.

P. Brykczyński. Przyznaję, że z pełnym zdziwieniem z tych właśnie ust usłyszałem te słowa.

O ile zrozumiałem przemówienie kolegi Tarnowskiego, to przecież on jak najzupełniej przyznał, że reorganizacji a raczej nowej organizacji rolnictwa w kraju wszyscy czujemy potrzebę.

Przyznał, że te towarzystwa, które już w kraju istnieją i które 50-letnią przeszłość mają za sobą a może pewne usługi krajowi oddały, jednak z biegiem czasu, ze zmianą stosunków, potrzebują pewnych napraw i ulepszeń i zupełnie się na tę myśl zgodził, żeby te błędy, o których Szanowny kolega Wasung wspomniał, żeby to złe, które w nich jest, poprawić.

Proszę Panów! wszelka praca na polu podniesienia rolnictwa a szczególnie w takim kraju, w jakim my żyjemy, nie da się tak odrazu, tak prędko i tak radykalnie przeprowadzić, jak tego sobie szanowny kolega Wasung życzy; a przy najmniej mnie się wydaje, że to nie byłoby dobrą drogą do poprawy ekonomicznej kraju.

Ja rozumiem, że w młodym człowieku, pełnym życia i werwy, który duszą i sercem pragnie temu ludowi, którego jest przedstawicielem, jak najprędzej pomódz, — myśl choćby i zburzenie wszystkiego, byle coś nowego a lepszego postawić, bardzo łatwo przyjąć się może.

Ogień ten, jto rzecz piekąca, ale i o tem pamiętać trzeba, że ogień ten nie tylko ogrzewa i pali, ale jeżeli jest go za dużo, to i spalić może.

Jeżeli się przypatrzymy pracy tych krajów, gdzie życie parlamentarne i ekonomiczne najbardziej się rozwija i na najbardziej silnej i gruntownej stoi podstawie, jak np. w Anglii..

Tam ulepszają ciągle a nie burzą nigdy.

Tam ciała prawodawcze nie myślą o tem, ażeby z gruntu coś wywracać, ale nad tem sobie głowę łamią, ażeby to, co istnieje, ulepszać.

Zdaje mi się, że i dla nas jest ta droga otwarta; jeżeli po niej postępować będziemy, do lepszych rezultatów dojdziemy, niż gdybyśmy gwałtownych, radykalnych sposobów używać chcieli.

P. Wasung powiada nam: „Wy do ludu trafić nie umiecie, Wy macie członków przygodnych, włościan“.

To mię także trochę zadziwiło.

Przecie nie na jednym posiedzeniu, nie na jednym zebraniu ogólnem Towarzystwa gospodarskiego, p. Wasung, był i brał udział.

I mógł się przekonać, że rzeczywiście wszędzie ogromna, kolosalna większość członków oddziału są włościanie, a to jak u nas we wschodniej Galicyi, gdzie ta praca — jak Panowie łatwo zrozumiecie — jest może trudniejszą, aniżeli na zachodzie a mimo to przeważną ilość, prawie we wszystkich oddziałach stanowią włościanie.

Więc widocznie jakoś do nich trafić potrafimy.

Ja znam życie naszego Towarzystwa, znam jego po oddziałach prace, bo mu 30 kilka lat służę i znam nowe jego oddziały, na zebraniach których kilka, kilkanaście razy przez ten czas myśmy byli.

Był czas, kiedy ta akcyja hodowlana przez Towarzystwo gospodarskie prowadzona, (a która się p. Wasungowi nie podobła), kiedy się zaczynała, nie była tak jak dziś ogromną.

Prawie od wsi do wsi jeździłem, a żeby ją w życie wprowadzić.

P. Wasung nie widzi, ażeby ta akcyja hodowlana, przez Towarzystwo gospodarskie prowadzona, wydała większe rezultaty.

Zapatrywania mogą być różne, zdaje mi się jednak, że program akcyi tak dla naszego kraju ważnej, podstawowej — potrzebny, atoli przyznaję, że gospodarstwo hodowlane to jest podstawa rolnictwa naszego, szczególnie w obecnych czasach, kiedy zboże po wyprodukowaniu tego roku tańszego, coraz gorzej płaciło, szczególnie tu, gdzie chcą mieć jakiś dochód z kawałka ziemi a głównie dla włościan, to trzeba było wyrobić go, skąd go dobrać, czy z bydła rogatego, czy z nierogacizny.

Do takiej akcyi, ażeby ona szła do brze, potrzeba było, ażeby była ujęta

w ręce tych, którzy się przecie na tem głównie i dobrze rozumieją.

Przecie tak działo się i dzieje we wszystkich krajach bardziej od naszego kulturowych i we wszystkich społeczeństwach, wyżej od naszego stojących.

Gdyby p. Wasung przejechał się po tych krajach zagranicą, gdzie hodowla wyżej stoi, toby się o tem naocznie przekonał.

A że ta organizacja, jaka u nas egzystuje (choć przyznajemy wszyscy, którzy do niej należymy, że ma pewne błędy, przez usta kolegi mego p. Tarnowskiego oświadczyłem, iż te błędy widzimy i nad ich poprawą pracować będziemy.

Że ta akcja Towarzystw rolniczych nie jest jednak tak złą, niech tego świadectwem będzie choćby to, że w kraju, gdzie tak wysoko stoi kultura rolna, gdzie właśnie włościanie są w większej ilości, niż w naszych Towarzystwach, kiedy w tym roku (mówię o Bawaryi) odbyło się wielkie zgromadzenie rolnicze właśnie w tym celu, by się zastanowić, czy przyjąć pruski sposób zawodowych gospodarstw, czy zachować Towarzystwa rolnicze, prawie jednogłośnie oświadczone się za zachowaniem Towarzystw rolniczych.

Widocznie zatem, że te Towarzystwa jakościowo dobre strony mają, że może ulepszone, poprawione, mogłyby służyć za podstawę tej nowej organizacji, której i my i wy życzymy sobie.

Powracając jeszcze raz do tego przedmiotu, który nas najbardziej tu obchodzi, który nam był najprzykrzejszy, do tych zarzutów, że gospodarując subwencjami, że (jak powiada kolega) mając za jakąś chwalebność w sobie, że chcemy, żeby tylko tym naszym Towarzystwom, które tu reprezentujemy, te subwencje udzielone zostały i że zdaje się, może nie rozdzielamy tak, jakby się należało, — krotko cyfrowo na to odpowiedzieć sobie pozwolę.

Co się tyczy Towarzystwa gospodarczego galicyjskiego, które jak już miałem zaszczyt mówić, w trudnych bardzo okolicznościach pracuje i pracować musi, to rozdział subwencji jest następujący:

Od kraju i Rządu mamy razem w celu podniesienia hodowli bydła roga tego 183.666 K.

Z tego w roku ubiegłym t. j. w roku przeszłym wydaliśmy na cel jedynie właściwy a mianowicie na stację buhajów, których mamy 620 kilka a to przecież jaki taki wpływ na podniesienie hodowli wywrzeć musiało — na obory gminne włościańskie, których założyliśmy 50, a mamy 6 już zatwierdzonych, które na wiosnę będą otwarte, wydaliśmy razem 135.784 K., na obory pełnej i pół krwi, będące własnością mniejszej własności i na wszystkie w tym kierunku wydatki tego działu hodowlanego wydaliśmy 37.013 Kor.

Zdaje mi się, że daliśmy dowód, iż rzeczywiście i sumiennie podniesieniem hodowli włościańskiej na tem polu się zajmujemy.

To samo proszę Panów co do drugiej części hodowli, która bardzo nasze włościanstwo interesuje, a mianowicie co do podniesienia hodowli trzody chlewnej.

Na ten cel otrzymaliśmy razem i od kraju i od rządu 63.000 K. subwencji, z tego w roku przeszłym wydaliśmy na chlewy, będące w rękach włościańskich i stację subwencyjną knurów, będącą w rękach włościańskich 37230 K., — a dla większej własności 12752 kor.

Przejdźmy teraz proszę Panów do innego działu, mianowicie do działu czysto rolniczego.

Otóż w tym dziale, proszę Panów, otrzymaliśmy od rządu i od kraju 67367 kor. subwencji, wydaliśmy dla włościan, pomiędzy tymi lwią część dla kółek rolniczych 43700 kor. dla większej własności 23663 kor.

Szanowny kolega Wasung kilkakrotnie na zebraniach ogólnych Towarzystwa gospodarskiego podniósł, że są pomiędzy rolniczemi subwencjami takie, któremi Towarzystwo gospodarskie zarządza, czy nie potrafi, czy może zarządza gorzej, aniżeli zarządzały niemi kółka rolnicze, bo mają bliższą styczność z ludem, aniżeli Towarzystwo gospodarskie i zażądał, ażebyśmy te właśnie subwencje w całości kółkom rolniczym odstąpili. Ja przyznaję, mea culpa, że się temu wnioskowi kolegi Wasunga oparłem a wytłómaczę Wysokiej Izbie dlaczego.

Częścią poszedłem w myśl kolegi Wasunga i jak mogę tutaj cyframi wykazać kółkom rolniczym odstąpiliśmy na próbę pola dla włościan 2000 K., na rozdawnictwo nasion pastewnych 4000 kor.

na wędrownie wykłady rolnicze 12500 K ale całości subwencji odstąpić niemogliśmy, boć Towarzystwo gospodarskie zajmuje się tak, jak to jest jego powinnością i obowiązkiem, interesami całej ludności; niestety, jednak nie cała ludność włościańska do kółek rolniczych należy, a my tego z oczu spuścić nie mogliśmy, bo proszę Panów, my czy członkom, czy nieczłonkom naszym staramy się iść na rękę i na ich korzyść subwencje nasze zużywać, bo co w naszym zrozumieniu kółkom rolniczym z naszej strony się należy te działy, o których byliśmy przekonani, że lepiej od nas kółka rolnicze prowadzą, to na to daliśmy to, cośmy dać mogli, zatrzymując jednak część tej subwencji dla dania tym, którzy do kółek rolniczych nie należą. Zdaje mi się, że postępowanie takie było naszą powinnością i było wskazane, dlategośmy się tego trzymali.

Powiadano tutaj, że my nie umiemy do włościan trafić, że nie umiemy akcji hodowlanej tak prowadzić, ażeby była dla włościan skuteczna.

Co do pierwszego, pozwolę sobie odpowiedzieć, że gdybyśmy tak nie umieli zupełnie trafić do włościan, to nie mogliśmy widzieć tego, co Bogu dzięki widzimy że kółka rolnicze, częściowe przedstawicielstwo włościan, coraz bardziej się garną do naszego Towarzystwa. W roku bieżącym 163 kółek rolniczych przystąpiło do Towarzystwa gospodarskiego, a mamy tę niepłonną nadzieję, że przyjdzie czas, a wszystkie Kółka rolnicze członkami Towarzystwa gospodarskiego będą. Ilość włościan nienależących do kółek, a przystępujących do naszego Towarzystwa, czy to Polaków, czy Rusinów, na to nacisk kładę, czy to Rusinów, co raz bardziej się zwiększa.

Mogą zacytować oddziały, gdzie mamy 400 i 500 ruskich włościan, członkami jednego oddziału.

Jest to dla mnie dowód i wskazówka, że przecież choć trochę do tego ludu trafić mogliśmy, kiedy się do nas tak garnie.

A jeśli szanowny p. Wasung znajduje, że akcji hodowlanej nie prowadzimy tak, jak się należy, ażeby ludowi korzyść oddawać to pozwolę sobie w tym kierunku z jego muowaniem nie być zupełnie zgodnym.

Jeśli towarzystwo jakieś działa w ten sposób co do akcji hodowlanej,

że zastawszy w kraju kompletny brak wszelkiego pojęcia, co to jest hodowla i jakimi sposobami tę hodowlę podnieść, jeżeli tak, jak Panowie starsi pamiętać mogą, przyjechawszy na jakiś targ, czy jarmark u nas kraju — ja mówię o Galicyi wschodniej, bo chcę mówić tylko o tem, czego sposób działania znam dokładnie — więc jak powiadam, gdybyście Panowie lat temu kilkanaście przyjechali na taki galicyjsko-wschodni jarmark, to byście się przekonali, że to bydelko, które się tam widziało, Pan Bóg wie do jakiej rasy, do jakiej kategorii zaliczyć było można. I rzecz prosta i naturalna, że skorzystał ten włościanin, którego bydlę na takim jarmarku większość stanowią musiało, bo skąd mógł tego buhaja dostać, którego nawet prawdziwy hodowca, prawdziwy amator hodowli dbały o dobro swego bydła nie miał do dyspozycji, gdyby chciał sobie poradzić we dworze, to niestety, właśnie z powodu braku tego programu po dworach trzymano najrozmaitsze gatunki i rasy, które się między sobą krzyżowały jak szertory, simentalera, anglerzy i wszelkie możliwe gatunki i z tego krzyżowania wychodziły potwory, które potem oddziaływały na włościańskie bydlę.

Myśmy w programie swoim powiedzieli, że nie tę wielką ilość ras, o której p. Dumka wspomniał, tylko 2 rasy bierzemy i w tym kierunku wytrwale i uparcie będziemy postępywać. I tak się dzieje pomimo najrozmaitszych na nas z różnych stron, nie tylko ze strony włościaństwa, ale właśnie głównie ze strony większej własności — podnoszonych skarg, od tego programu nie odstępowaaliśmy, a że on przecież dobre skutki wydał, to zdaje mi się, kto był lat temu kilka na wystawie bydła we Lwowie, to mógł się o tem naocznie przekonać.

A nie była to wystawa bydła wybieranego, bo było tam samego włościańskiego bydła 300 kilkadziesiąt sztuk, które włościanie tam sprowadzili, pokazywali i sprzedawali.

Dowodzi to, że właśnie w tym kierunku Towarzystwo gospodarskie szło dobrze, skoro do takich wyników doszło.

(P. **Stojalowski**. A w Tłumaczu).

Była wystawa i w Tłumaczu i w Jarosławiu.

Naprzekąd podczas terazniejszej wystawy, nawet Niemcy nam to przyznali,

I minister rolnictwa, który wyjątkowo był rolnikiem w ostatnich czasach i znał się doskonale na hodowli bydła, zdziwiony był rezultatem tak wielkim, sprowadzonym przez towarzystwo gospodarskie w akcyi hodowli bydła, właśnie dla włościan podjętej.

To samo stało się i w kierunku akcyi podniesienia hodowli nierogacizny.

Myśmy do tej pory od lat 10, 12 a najwyżej 15 założyli 150 chlewni, z których 90 przeszło jest w rękach włościan.

Że to także jakiś dobry skutek w kierunku podniesienia chówu nierogacizny sprowadzić mogło, to zdaje się nie da się zaprzeczyć.

W Wiedniu na wystawie zachwycali się właśnie nad nierogacizną galicyjską.

W Wiedniu temu się dziwili i to zdziwienie słyszałem z ust ludzi fachowych. Galicya pobiła wówczas zupełnie i Węgry i Czechy nawet pod względem dostawy tego, co Niemcy nazywają „eine Fleischwaare“.

My nie możemy wprowadzić porwać się na to, ażeby konkurować z chowem opasowych świń węgierskich, gdyż nie mamy ani kukurudzy po taniej cenie, ani żołądki na tyle, ale możemy konkurować z tym towarem, z którego się szynki wyrabia.

I dlatego też 9/10 tych zachwalanych praskich szynek, to jest nasz towar ze wschodniej Galicyi, który my, Towarzystwa gospodarskie wyrobiliśmy.

Więc pewną przecie zasługę na tem polu mamy.

Nie chcę dalej nudzić szan. Panów. ale czułem się obowiązany tych kilka słów w obronie towarzystw gospodarskich powiedzieć, ażeby nie zostawała Izba pod wrażeniem słów, które słyszałem z ust p. Wasunga.

(*Brawa.*)

Marszałek. Zwracam uwagę Panów, że mieliśmy już dyskusję ogólną nad budżetem, następnie dyskusję ogólną nad rubr. X. i obecnie musimy się trzymać pozycyi i cyfry, przy której jesteśmy, gdyż jeżeli przy każdej pozycyi będziemy mieli dyskusję ogólną, to prawie jest wykluczone uchwalenie budżetu.

Do głosu zapisamy jest p. Stojalowski.

P. Urbański. Wnoszę na zamknięcie rozprawy.

Marszałek. Jest wniosek zamknięcia rozprawy. Kto się z nim zgadza, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty. Głos ma p. Stojalowski.

P. Stojalowski. Wysoka Izbo!

Jestem głęboko przekonany właśnie o tem, co dopiero JE. p. Marszałek wypowiedział, że gdybyśmy nad każdą pozycją tak długo debatowali, to moglibyśmy w nieskończoność mówić o budżecie, czego nam unikać potrzeba już choćby z tego względu, że jesteśmy już wszyscy wyczerpani. Ale skoro się dyskusya zaczęła i rozpoczął się spór tak ważny, obowiązkiem moim jest, osobiwie w obec wstępnego przemówienia p. Brykczyńskiego, kilka słów w tej sprawie koniecznie do dyskusyi dorzucić.

Przedewszystkiem zaznaczam, że z p. Brykczyńskim o sprawie Kólek rolniczych i Towarzystw rolniczych, nie pierwszy tu p. Wasung polemizował, bo prawie co roku, odkąd jestem w Sejmie, musiałem z p. Brykczyńskim w tej sprawie polemizować. Nasze zapatrywania nie zgadzają się i prawdopodobnie nigdy razem się nie zejda. P. Brykczyński powtórzył tu nie po raz pierwszy zdanie: „że trzeba to co dobre konserwować“. A punkt ciężkości leży właśnie w tem, że Panom wydają się niektóre rzeczy „dobre“, a nam „złe“, więc ten spór nie skończy się, póki jedna strona nie zmieni swego zdania.

P. Brykczyński przypisał to młodości p. Wasunga, że odezwał się w sposób tak energiczny i dobitny i powiedział, że „w młodzieńcu umie się tlić ogień, który grzeje, ale może i zniszczyć“. Ja do takich młodzieniaszków już nie należę,

(*Wesołość*).

ale muszę zaznaczyć, że byłem takim młodzieńcem jak p. Wasung, kiedy ten spór z Towarzystwem gospodarskiem w Galicyi rozpoczynałem i kiedy właśnie zakładaliśmy kółka rolnicze. I słyszę już 33 lat te same argumenta, które tu dziś wypowiedział p. Brykczyński. Zawszeście Panowie mówili: „Jest Towarzystwo rolnicze, niech chłopci do nas przyjda, my nimi się zaopiekujemy i będziemy ich popierać, u nas jest rozum i pieniądze, Towarzystw więc chłopskich nie potrzeba“. Tak mówił otwarcie przy

zakładaniu kółek rolniczych dawny prezes Towarzystwa gospodarskiego.

Przypominam Panom, żeście przez 5 lat zapełnie sprawę kółek rolniczych wykluczali z porządku swoich obrad i zawcześniej mówili: „My się hodowlą bydła i innymi sprawami rolniczymi zajmujemy i wszystko robić będziemy bez tworzenia nowych jakichś kółek rolniczych“.

Ja wtedy byłem przeciwny temu, nie dlatego, że byłem młodym, bo i dziś cieszę się, że są młodzi, którzy to wam powtarzają i zdaje się, że oni — czego się może nie doczekam, to przeprowadzą, że Kółka rolnicze będą działać samodzielnie. Bo rzeczywiście, jakkolwiek są wspólne interesa mniejszej i większej własności dlatego, że rolnictwo musi mieć pewne wspólne rzeczy, to jednak jest rzeczą niezaprzeczoną, że są interesa wielkiej własności, które nie są indyferentne z interesami, życzeniami i żądaniami mniejszej własności. Inaczej trzeba gospodarować na wielkim obszarze a inaczej dziś nasz biedny chłop ograniczony do 3 morgów pola, gospodarować może i musi. Otóż te interesa mniejszych rolników muszą być uwzględnione i osobno pielęgnowane, czego po 33 latach doświadczenia nie zaprzeczycie. Chłop już się trochę oświecił, nie jest tem czem był dawniej, czuje potrzebę podniesienia swego gospodarstwa i najlepiej rozumie sam, jak ma sobie pomagać.

Więc dlaczegoż wiecznie chcecie tej opieki nad chłopem?

Powiedział p. Brykczyński: „Co w naszym rozmówianiu uważaliśmy, że się kółkom rolniczym należało, to myśmy im to dali“.

Ale może kto inny inaczej rozumie, co się należy kółkom rolniczym.

(Głosy. Wytłumaczyć im to).

Wytłumaczyć? lecz to tłumaczenie wasze nie trafia dziś do przekonania włościanina, bo on dziś powiada: „Ja nie chcę tej opieki, bo ja na swój rozum sam wiem, co mi najlepiej posłuży i czego mi najbardziej potrzeba.“

Muszę też obronić p. Wasunga, bo nie słyszałem, ażeby powiedział, że: „towarzystwa rolnicze nie przynoszą żadnego pożytku“. Owszem slyszełiśmy, jak powiedział, że towarzystwa rolnicze pracują, ale żądał, żeby ta praca była tak podzieloną, by kółka rolnicze mogły aże się rządzić.

Wykazywał p. Brykczyński, że w innych krajach Towarzystwa rolnicze dzierżą ster spraw rolników mniejszych i że w Bawaryi n. p. nie chciano pruskiego systemu „zawodowych stowarzyszeń“ lecz utrzymania zwyczajnego centralnego Zarządu sprawami rolniczymi. — W poprzednich moich dyskusjach z p. Brykczyńskim tu w Izbie, podnosiłem już, że w najbliższym nam Śląsku tak się nie dzieje; tam kółka rolnicze są przez rząd traktowane jako towarzystwa samoistne i otrzymują wprost ze Sejmu i od państwa subwencję.

Bardzo się więc cieszę, że w stronnictwie ludowem są posłowie, którzy z całą energią zaznaczają, że interesa włościaństwa muszą być odrębnie traktowane i że nie należy oddawać wszystkiego po opiekę „wielkich rolników“. Jeśli zaś w Bawaryi nie chcą pruskiego systemu stowarzyszeń zawodowych, to ta niechęć ma swoje źródło w tradycyjnej nienawiści Bawaryi do Prusaków. Natomiast włościaństwo odrębnie jest zorganizowane i nikt mu w tem nie przeszkadza.

Przyznał to p. Brykczyński, że niestety, nie wszyscy rolnicy należą do kółek rolniczych. Powiedziałem już to nieraz i jeszcze raz powtarzam: że dlatego kółka rolnicze nie ogarnęły jeszcze wszystkich warstw włościańskich, bo się kółkom rolniczym nigdy nie szło na rękę, tylko się ich rozwój tamowało, że się o każdą tysiączkę tu trzeba było spierać z większością Sejmową. Nieraz to p. przez Cielecki mówił do mnie (mogę to teraz zdradzić): „Nic nie gadaj o kółkach rolniczych, bo jak zaczniesz ty mówić, to nic nie dostaniemy dla kółek rolniczych. Lepiej będzie, gdy ja sam będę mówił“.

(Wesołość.)

I rzeczywiście o kółka rolnicze wiecznie wojnę staczać musieliśmy z wielkimi rolnikami. A jeżeli nie wszyscy chłopci do kółek rolniczych należą, to niech wszyscy z p. Brykczyńskim powiedzą sobie: mea culpa.

Jeszcze jedną sprawę chcę poruszyć tj. sprawę chowu świń. Hodowla świń, to specjalność chłopska. Chłop to już rozumie dobrze, że jak to p. Brykczyński powiedział, z samego ziarna nie wyżyje i dla tego każdy gospodarz mały i zagrodnik stara się o przychowek z bydła a przedewszystkiem z trzody. Skoro to już jest specjalność chłopska, bo nie wiado-

mo mi, żeby dwory zajmowały się hodowlą świń, to nie wiem, (dlaczego obydwaj towarzystwa mają zabrać tych 35 000 K. na hodowlę świń?! Dajcie po bratersku i tym towarzystwom i kółkom rolniczym,

(P. Sodomora. A Proświti?)

Towarzystwom rolniczym ruskim także. Czy Proświcie, to już nie wiem, bo proświta znaczy oświata i czy ona ma co do czynienia ze świnią, nie wiem.

(*We-olność*).

Na zakończenie chcę jeszcze powiedzieć, że ja się 30 lat paliłem jak p. Wasung, niczem coś wypaliło dla dobra kółek rolniczych i ludu.

(*Brawa*).

Marszałek. Głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Krzeczunowicz.** Zrzekam się głosu.

Marszałek. Kto przyjmuje poz. 40. i 41. rubr. X. budżetu za rok 1908 i 1909 zechce rękę podnieść. (*Większość*). Są przyjęte.

Do pozycji 69. tego działu zgłosił p. Stojalowski dodatek który opiewa:

„Połowę tej kwoty 35.000 K. udzielić towarzystwom rolniczym włościańskim“.

Otwieram nad tym dodatkiem rozprawę. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Rozprawa zamknięta. Głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Krzeczunowicz.**

Muszę się sprzeciwić wnioskowi p. Stojalowskiego dla tego, ponieważ takich związków włościańskich dotąd nie ma i nie wiadomo, komu właściwie te pieniądze oddać.

Marszałek. Przystępujemy do głosowania. Poddam najpierw pod głosowanie wniosek p. ks. Stojalowskiego który żąda, aby z tej pozycji 35.000 K. połowę oddać towarzystwom rolniczym włościańskim. Kto ten wniosek przyjmuje, zechce rękę podnieść. (*Mniejszość*). Wniosek upadł. Kto przyjmuje wniosek komisji, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Do pozycji 75 prosiło o głos p. ks. Pastor. Udzielam mu głosu.

P. **Pastor** Wysoka Izbo!

Pomiędzy petycjami, które Wysoki Sejm raczył przekazać Wydziałowi krajowemu do załatwienia, znajduje się petycja L. 1131 Towarzystwa rybackiego w Gorlicach.

Towarzystwo to nie jest nowe i już w poprzednich latach subwencyonowane było. Byłbym bardzo chętnie widział, aby ono w budżecie po poz. 75 po towarzystwie rybackiem w Krakowie było uwzględnione, tem bardziej, że to Towarzystwo prowadzone jest przez ks. katechetę Świejkowskiego, wielkiego działacza społecznego, który całym sercem zajmuje się tą sprawą.

Ponieważ niestety tej petycji nie uwzględniono w budżecie, przeto popieram gorąco tę petycję i polecam ją Wydziałowi krajowemu tem bardziej, że p. prezes Pilat raczył mi przyrzec uwzględnienie tej prośby z funduszków przekazanych Wydziałowi krajowemu do dyspozycji.

Marszałek. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje pozostałe pozycje wydatków i dochodów działu B, C rubryki X na rok 1908 i 1909 wraz z rezolucjami komisji, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Są przyjęte.

Następuje Rubryka X. Rolnictwo, Dział D.

Otwieram rozprawę ogólną nad tą rubryką. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa ogólna zamknięta, przystępujemy do rozprawy szczegółowej.

Sprawozdawca p. **Stefczyk** (*czyta*):

Budżet krajowy na rok 1908.

Rubryka X. wydatków.

(poz. 76 - 84 wydatków i poz. 30 dochodów.)

Rolnictwo.

IV. Wydatki na podniesienie innych gałęzi gospodarstwa krajowego.

Wydatki.

D) Na podniesienie innych gałęzi gospodarstwa krajowego.

Poz. 76. Towarzystwo dla podniesienia uprawy tytoniu, III. rata z 6-lecia od roku 1906 (uchwała Sejmu z 4. listopada 1904) 6.000 K.

i subwencya rządowa (jak poz. 30 dochodów) 2.000 K.

Razem zwycz. 8.000 K.

77. Na popieranie celów Zjednoczonego Towarzystwa dla ogrodnictwa i pszczelnictwa we Lwowie, zwycz. 600 K.

78. Towarzystwo ogrodnicze w Krakowie, zwycz. 2.000 K.

79. Towarzystwo ogrodnicze w Krakowie, na zakład sadowniczy „Glinka“, zwycz. 2.000 K.

80. Towarzystwo ogrodnicze w Tarnowie, zwycz. 1.000 K.

81. Subwencje na cele sadownictwa:
a) Towarzystwu rolniczemu w Jaśle na utrzymanie instruktora sadownictwa, zwycz. 1.000 K.

b) Wydziałowi powiatowemu w Limanowej, na utrzymanie instruktora sadownictwa, zwycz. 1.500 K.

c) na utrzymanie instruktorów sadownictwa w innych powiatach, ryczałt do dyspozycji Wydziału krajowego, zwycz. 2.000 K.

d) na utrzymanie szkółki drzew owocowych w Olesku, zwycz. 1.000 K.

e) na utrzymanie szkółki drzew owocowych Towarzystwa „Selski Gospodar“ w Olesku, nadzwycz. 1.000 K.

(W załatwieniu petycji Towarz. l. s. 1018/08).

f) na utrzymanie szkółki drzew owocowych w innych powiatach, ryczałt do dyspozycji Wydziału krajowego, zwycz. 2.400 K.

82. Zasiłek dla zakładu sadowniczego pp. Niemczewskich w Okopach, nadzwycz. 1.000 K.

(W załatwieniu petycji Ls. 2270/08).

83. Dołkowskiemu Henrykowi na produkcję ziemniaków nasiennych, nadzwycz. 2.000 K.

84. Na produkcję nasion traw na łąki torfowe w Moszczanach, pow. Jarosław (ostatnia rata) zwycz. 1.000 K.

Suma wydatków działu D, zwycz. 22.500 K, nadzwycz. 4.000 K.

Ogółem 25.500 K.

Dochody.

Poz. 30. Subwencja z c. k. Skarbu Państwa na podniesienie uprawy tytoniu 2.000 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Rubryka X. wydatków.

(poz. 76—83a wydatków i poz. 29 dochodów.)

Rolnictwo.

Grupa IV.

- Wydatki.

D) Na podniesienie innych gałęzi gospodarstwa krajowego.

Poz. 76. Towarzystwo dla podniesienia uprawy tytoniu, IV. rata z 6-lecia od roku 1906 (uchwała Sejmu z 4. listopada 1904) 6 000 K,

i subwencja rządowa (jak rubr. X. dochodów) 2.000 K, razem zwycz. 8000 K.

77: Na popieranie celów Zjednoczonego Towarzystwa dla ogrodnictwa i pszczelnictwa we Lwowie, zwycz. 600 K.

78. Towarzystwo ogrodnicze w Krakowie, zwycz. 2.000 K.

79. Towarzystwo ogrodnicze w Krakowie, na zakład sanowniczy „Glinka“, zwycz. 2.000 K.

80. Towarzystwo ogrodnicze w Tarnowie, zwycz. 1.000 K.

81. Subwencje na cele sadownictwa:
a) Towarzystwu rolniczemu w Jaśle na utrzymanie instruktora sadownictwa, zwycz. 1.000 K.

b) Wydziałowi powiatowemu w Limanowej, na utrzymanie instruktora sadownictwa, zwycz. 1500 K.

c) na utrzymanie instruktorów sadownictwa w innych powiatach, ryczałt do dyspozycji Wydziału krajowego, zwyczajne 2.000 K.

d) na utrzymanie szkółki drzew owocowych w Olesku, zwycz. 1.000 K.

e) na utrzymanie szkółki drzew owocowych Towarzystwa „Selski Gospodar“ w Olesku; (w załatwieciu podania do Ls. 1018/08, nadzwycz. 1.000 K.

f) na utrzymanie szkółki drzew owocowych w innych powiatach, ryczałt do dyspozycji Wydziału krajowego, zwycz. 2400 K.

82. Zasiłek dla zakładu sadowniczego pp. Niemczewskich w Okopach, nadzwycz. 1.000 K.

83. Dołkowskiemu Henrykowi na produkcję ziemniaków nasiennych, nadzwyczajne 2.000 K.

83a) Towarzystwu uprawy wikliny koszykarskiej w powiatach: Wieliczka, Bochnia i Myślenice, do dyspozycji Wy-

działu krajowego (w załatwieniu petycji)
Ls. 1564/08) nadzwyczaj. 3.000 K.

Suma wydatków działu D, zwyczaj.
21.500 K, nadzwyczaj. 7.000 K.

Ogółem 28.500 K.

Dochody.

Poz. 29. Subwencya z c. k. Skarbu
Państwa na podniesienie uprawy tytoniu,
zwyczaj. 2.000 K.

Marszałek. Rozprawa otwarta, czy
żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu
nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępu-
jemy do głosowania. Kto przyjmuje te
pozytwe zechce rękę podnieść. (*Większość*).
Są przyjęte. Następuje:

Rubryka X.

Rolnictwo.

Dział E. Na kosztą komisji agrarnych
(poz. 84 wydatków).

Sprawozdawca p. Hupka ma głos.

Sprawozdawca p. **Hupka** (*czyta*):

Budżet krajowy na r. 1908.

Rubryka X.

Rolnictwo.

Dział E. Na kosztą komisji agrarnych
(poz. 85 wydatków).

E) Na kosztą komisji agrarnych.

A) Personal techniczny:

(wedle nowego etatu w myśl uchwały
Sejmu z dnia 5. marca 1907):

Poz. 85. a) 2 inżynierów komasa-
cyjnych, płace po 2.800 K. — 5.600 K.

dotatki aktywne po 800 K.
1.600 K.

Razem 7.200 K.

b) 2 adjunktów komasacyjnych, płac-
ce po 2.200 K. — 4.400 K.

dotatki aktywne po 640 K.
1.280 K.

Razem 5.680 K.

c) 6 asystentów komasacyjnych, płace
po 1.600 K. — 9.600 K.

dotatki aktywne po 480 K.
2.880 K.

Razem 12.480 K,

d) 2 pomocników technicznych, płaca
miesięczna po 140 K. — 3.360 K.

e) ryczałt dla 5 dyetaryuszki, mia-
nowicie 3 z płacą 3 K. dziennie
3.285 K.

2 z płacą po 4 K. dziennie 2.720 K.

Razem 6.005 K.

f) dodatek osobisty dla asystenta
komasac. Stanisława Niesiołowskiego 80 K.

g) ryczałty kancelaryjne dla inspe-
ktora (36 K. dla 9 techników pod a) b)
i c) po 30 K. (270 K.), dla 2 techników
pod d) po 18 K. (36 K.) 342 K.

h) na wsparcia, zapomogi i remu-
neracye, do dyspozycji Wydziału krajo-
wego 1.000 K.

i) na prenumeratę czasopism facho-
wych i na zakupno dzieł technicznych 120 K.

Razem 36.267 K.

B) Fundusz podręczny:

a) Dla c. k. komisarza agrar. 39.630 K.

β) Kosztą komisyjne personalu techni-
cznego 16.000 K.

Suma działu E. 91.897 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Rubryka X.

Rolnictwo.

Dział E) na kosztą komisji agrarnych
(poz. 84 wydatków.)

Poz. 84. E) Na kosztą komisji agrarnych.

A) Personal techniczny:

(wedle nowego etatu w myśl uchwały
Sejmu z dnia 5. marca 1907):

a) 2 inżynierów komasacyjnych
płace po 2.800 K. 5.600 K.

dotatki aktywne po 800 Kor.
1.600 K.

Razem 7.200 K.

b) 2 adjunktów komasacyjnych,
płace po 2.200 K. 4.400 K.

dotatki aktywne po 640 K. 1.280
Kor.

Razem 5.680 K.

c) 8 asystentów komasacyjnych, płace po 1.600 K. 12.800 K.

Dodatki aktywalne po 480 K. 3.840 Kor.

Razem 16.640 K.

d) 2 pomocników technicznych, płaca miesięczna po 140 K. 3.360 K.

e) ryczałt dla 5 dytaryuszów, mianowicie 3 z płacą 3 K. dziennie 3.285 K.

2 z płacą po 4 K. dziennie 2.720 K.
Razem 6.005 K.

f) ryczałty kancelaryjne dla inspektora (36 K.) dla 11 techników pod a) b) i c) po 30 K. (330 K.), dla 2 techników pod d) po 18 K. (36 K.)

Razem 402 K.

g) na wsparcia, zapomogi i remuneracje, do dyspozycji Wydziału krajowego 1.500 K.

h) na prenumeratę czasopism fachowych i na zakupno dzieł technicznych 120 K.

i) na pokrycie kosztów sił pisarskich chwilowo potrzebnych, do dyspozycji Wydziału krajowego 500 K.

Razem 41.407 K.

B) Fundusz podręczny :

α) Wydatki z funduszu krajowego bez prawa regresu do bezpośrednich uczestników komasacyi:

1. operaty katastralne i mapy dla czynności agrarnych 300 K.

2. wydatki kancelaryjne, druki, papier i przybory rysunowe 750 K.

3. przybory i instrumenta miernicze 1.250 K.

Razem 2.300 K.

β) Zaliczki zwrotne z funduszu krajowego na koszta, które ponoszą bezpośrednio uczestnicy :

1. najem lokalu 4.000 K.

2. usługa biura 540 K.

3. utrzymanie lokalu 150 K.

4. opał i oświetlenie 700 K.

5. zaliczki zwrotne na paliki, figurantów, najem lokalu w obszarach komasacyjnych i wyrównania pieniężne 8.000 Kor.

6. zaliczki na koszta podróży i dyety bonitera i klasyfikatorów 3.000 K.

Razem 16.390 K.

γ) Nadzwyczajna dotacja do funduszu podręcznego jako zwrotna :

1. Zaliczki na zakupno kamieni granicznych dla będących w toku komasacyi 4.000 K.

2. zaliczki na wykonanie koniecznych wspólnych urządzeń w obrzarach komasacyi 10.000 K. 14.000 K.

Razem 32.690 K.

C. Koszta komisyjne personelu technicznego 18.000 K.

Suma działu E. 92.097 K

Marszałek. Otwieram rozprawę ogólną, głos ma p. Skołyśzewski.

P. Skołyśzewski. Wysoka Izbo !

Kiedy przed laty kilkunastu Sejm uchwalał ustawę komasacyjną, miał na oku ten ogromny rozdział gruntów włościańskich, owe stosunki wprost zagrażające a bardzo niekorzystne dla kultury krajowej.

Bywały bowiem wypadki, że właściciel posiadłości wielomorgowej miał ją rozstrzeloną po całym obszarze wioski i rzecz była naturalna, że w takich warunkach gospodarka racjonalna była wprost niemożliwą.

Wobec tego trzeba było pomyśleć o pomniejszeniu tego zła, a ewentualnie o zupełnem usunięciu takowego.

Uchwalono ustawę komasacyjną.

Obecnie, kiedy ustawa komasacyjna już kilka lat u nas obowiązuje, należy zastanowić się, czy wydała owoce takie, jakich się po niej spodziewano, czy też może są jakie usterki, któreby poprawić lub usunąć należało.

Jest rzeczą pewną, że komasacya tylko wówczas wydaje rezultat dodatni, jeżeli się ją przeprowadza szybko i energicznie przez dobrze praktycznie i teoretycznie wyszkolone organa techniczne w sposób sumienny. Wówczas taka akcyja może przynieść korzyść, jakiej się po niej spodziewamy.

Tymczasem zaraz w pierwszym roku po uchwaleniu tej ustawy, sprowadzono Czecha Jelinka, który był z zawodu leśnikiem na Morawach i który miał być używany do robót komasacyjnych.

Jego to sprowadzono jako rzeczoznawcę i oddano mu pod jego zarząd inżynierów komasacyjnych t. zn. ludzi specjalnie do tego celu wykształconych.

Zaraz z początku ze względów fachowych powstały spory pomiędzy p. Jelinkiem a jego inżynierami z powodu różnicy zdań a nadto p. Jelinek jako niekrajowiec, nie znający języka i stosunków zaraz w początkach musiał napotykać na znaczne trudności.

Z tego powodu cała akcja komasacyjna zaraz w pierwszych początkach natrafiła na trudności niepotrzebne i niespodziewane a rezultatem tego były zaraz z początku pewne starcia w samej komisji krajowej między personelem a p. Jelinkiem, co spowodowało ustąpienie niektórych inżynierów jak Gumowskiego i Langa, ludzi specjalnie w tym fachu komasacyjnym wykształconych.

Dziś p. Jelinek jest już rzadszym gościem u nas w kraju. Sprawa oddaną została krajowcowi.

Jednakże i dziś sprawa nie jest prowadzoną tak, żeby mogła przynieść zadowolenie.

Nie jest to wina personalu technicznego, przeciwnie personal techniczny zadaje sobie jak najwięcej pracy, czyni co może, aby zadaniu swemu sprostać. Trudności pochodzą z innych powodów a mianowicie z powodów miejscowych. Niezgodność stanu katastralnego ze stanem hipotecznym, ogromne rozstrzelenie gruntów, nadzwyczajnie wielka ilość uczestników itp. jest powodem, że akcja idzie ogromnie powoli.

A tymczasem każda akcja komasacyjna może tylko wówczas być dobrodziejstwem dla ludu, jeżeli idzie szybko, w przeciwnym bowiem razie może się stać dla ludności prawdziwym nieszczęściem.

Tymczasem u nas co się dzieje?

Na całą akcję komasacyjną mamy wszystkiego 11. techników z tych jeden inżynier komasacyjny, reszta to siły młodsze, którzy z trudem podoląć mogą wielkiemu nawałowi pracy, gdyż liczba zgłoszeń jest wprost ogromna.

Dotychczas skomasowano u nas tylko jedną wieś Skniłów, w Chiszewicach komasacja ma się na ukończeniu a w Lublińcach komasacja jest prowadzoną w ten sposób, że wywołała wprost rozgoryczenie u ludności.

Ponieważ zbyt wiele jest robót komasacyjnych, przeto postępuje się w ten sposób, że wysyła się inżynierów do Lu-

blińca na kilka miesięcy, potem przenosi się ich gdzie indziej, czyli odrywa się ich od zaczętej pracy, co naturalnie postępowi roboty ogromnie szkodzi.

A tymczasem równocześnie ludność ogromnie się do tego wszystkiego zraża, bo ludność włościańską można zachęcić lepiej dobrym przykładem aniżeli żywym słowem. Inżynierowie przyrzekają tej ludności ogromne korzyści, a tymczasem lud, który z ogromnym entuzjazmem przystępował do dzieła, doznaje wprost rozczarowania i rozgoryczenia.

Wykonywanie komasacji jest takie, że jeżeli nadal pójdzie takim samym trybem i w takim samym tempie, to w Lublińcu komasacja ukończoną będzie może za 10 lat. To powoduje ogromne rozgoryczenie i niechęć u włościan i odstrasza innych od komasacji, jeżeli bowiem komasacja nie jest prędką i chłop nie wie, czy ten kawałek gruntu, który dotychczas uprawiał, będzie jego własnością, wówczas przestaje go nawozić i zaczyna się systematycznie wyjaławianie gruntu tak że robota, której celem było ulepszenie i poprawa, staje się powodem pogorszenia.

Na podstawie tych dat, których mi dostarczyła krajowa komisja dla operacji agrarnych, rozpoczętych robót i prowadzonych równocześnie jest 5 w 5 gminach przyjęto zgłoszeń i prowokacji od 6 innych gmin, równocześnie prowadzi się dzielenie gruntów w 3 gminach a zgłoszonych jest 12 gmin.

Gdybyśmy przy pomocy dotychczasowych sił technicznych chcieli te wszystkie roboty wykonać, to nawet przy najszybszym tempie roboty te trwałyby musiały lat 16.

Czy leży w interesie kraju lud świadomie zwodzić, obiecywać mu, że będzie miał pożytek, powiadać mu „będziesz chłopie miał gospodarstwo w jednym kawałku“ a tymczasem nic się mu nie robi albo każe mu się czekać lat szesnaście.

Kiedy zwróciłem uwagę komisji budżetowej i prezesa komisji dla reform agrarnych na ten stan rzeczy, odpowiedziano mi: „Robota ta tak nas dużo kosztuje, bo blisko 100.000 K.“ a nawet oświadczone mi ze strony miarodajnej, że nie wiadomo nawet, jaki właściwie będzie z tego pożytek.

W Chiszawicach, gdzie komasacja

jest już prawie ukończoną rozpoczął się podział gruntów. Słyszeliśmy z ust obecnego referenta, że trzeba może będzie wprowadzić ustawę o najmniejszej parceli albo obmyśleć jaki inny środek przeciwko rozdrabnianiu gruntów.

Proszę Panów, przymusowymi środkami to się usunąć nie da, chłop nasz nie dzieli gruntów dla przyjemności ale tylko z fizycznego przymusu.

Ale nie chcę w te sprawy wchodzić, tem bardziej, że pora jest spóźniona — chcę tylko zwrócić uwagę na to, że ta kwota, która dziś 100.000 K. dosięga, w miarę jak uświadomienie włościan będzie postępowało, w miarę jak podzielność gruntu będzie coraz to bardziej niewygodna — w miarę tego będą coraz częstsze i liczniejsze zgłoszenia wpływać i wskutek tego kwota ta w lat kilka osiągnie cyfrę 2, 3, 4, kroćtysięcy.

Jestem tego zdania, że kraju przeciążać już dalej niepodobna, ale ośmielałam się zapytać — jeżeli rząd na cele drenowania gruntów, na cele oświaty rolniczej i nierolniczej daje subwencje wychodząc z tego zapatrywania, że to leży w interesie nie tylko kraju ale i państwa — zapytam się, czy to nie jest również w interesie państwa, ażeby stosunki agrarne się poprawiły, ażeby dochód z gruntu się zwiększył?

Wypowiedziawszy tych kilka uwag, które miały na celu zwrócić uwagę na to, że to jest rzeczą konieczną albo wstrzymać zgłoszenia chłopów albo rozszerzyć ilość sił technicznych, bo prowadzenie roboty w ten sposób, jak to się dziś dzieje, że rozpoczyna się ją w jednym miejscu, przerywa nie dokończywszy i przenosi na drugie miejsce, jest robotą partacką i zraża ludzi.

Ośmielałam się więc postawić rezolucję, która ma na celu wpłynięcie na rząd, ażeby pospieszył z pomocą krajowi w operacjach agrarnych w tej mierze, by sam kraj nie uginał się pod tym ciężarem, lecz by i rząd we własnym interesie do ponoszenia jego się przyczynił

Rezolucya moja brzmi (*czyta*):

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie rokowań z c. k. Rządem w celu uzyskania wydatniejszej pomocy na cele operacyj agrarnych.

O rezultacie rokowań złoży Wydział krajowy sprawozdanie na najbliższej sesji sejmowej.

Marszałek. Głos ma Członek Wydziału kraj. p. Pilat.

Członek Wydziału krajowego p. **Pilat.**
Wysoki Sejmie!

Nie zabierałbym był głosu, gdyby nie te uwagi o czynnościach komisji agrarnej, które w tej chwili wypowiedział p. Skołyśzewski.

Nazwał mianowicie robotę komisji agrarnej robotą partacką przez to, że jak twierdził, robotę w jednym miejscu się przerywa a na drugie przenosi.

Prawdą w tem jest tylko to, że gdy personal komisji na to pozwala, przeprowadza się roboty równocześnie w kilku miejscach, a gdy pewien dział roboty, do którego dani pracownicy się wprawili, ukończy się, to się ich przenosi na inne miejsce, ażeby ten sam dział roboty na innym miejscu prowadzili.

Że robota ta nie postępuje tak wolno, jak tu szan. p. poseł twierdził, pozwolę sobie na to przytoczyć fakt, że specjalnie w Skniłowi, o czem mówiłem na początku wieczornego posiedzenia, w przeciągu 1½ roku cała robota jest o tyle dokonana, że uczestnicy mają możność objęcia w prowizorycznie posiadanie ekwiwalentu. To jest jeden przykład.

Muszę także powiedzieć, że w Lublińcu stan rzeczy jest obecnie taki, że poważna część uczestników już ekwiwalent objąć mogła i pod zimę już zasiać a rzecz ta z pewnością była tam trudniejsza i rozleglejsza, bo 3589 ha. i 1260 uczestników było w jednej gminie.

Zarzut czyniony komisji agrarnej jest tem bardziej nieuzasadniony, że po bardzo szczegółowem zbadaniu ze strony komisji ministerjalnej, komisya ta a przez nią ministerstwo wyraziło komisji miejscowej agrarnej zupełne zadowolenie z postępu robót i ten postęp jest znaczniejszy niż jest w innych krajach.

Ja nie myślę przez to umniejszać znaczenia tego żądania, aby w przyszłości personal komisji agrarnej nie był powiększony, owszem zdaje mi się, że do tego w bliższym czasie przyjdzie.

Pozwolę sobie co do postawionej rezolucji jedynie zauważyć, że rozdział kosztów przy komasacji między państwo, kraj i interesentów jest określony w ustawie i to jest określony w ustawie krajowej, więc tego rozdziału tak bez zmiany ustawy krajowej zmieniać nie możemy.

Z tego powodu zdaje mi się — choć życzyłbym sobie, żeby było inaczej —

że rezolucya p. Skołyżewskiego, gdyby Wysoka Izba ją przyjęła, nie mogłaby być wprost w życie wprowadzoną, tylko wymagałaby zmiany ustawy.

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Głos ma p. Sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Hupka.** Przyjmuje obie rezolucye postawiane do tego działu mianowicie rezolucyę p. Lewickiego, która dąży do tego, aby wezwać Rząd o wydanie zarządzeń w celu przyspieszenia komasacyi i operacyi agrarnych w ogóle, w szczególności zaś skończenia komasacyi w gminie Lublińcu nowym rozpoczętą w r. 1900.

Również przyjmuję rezolucyę p. Skołyżewskiego, która dąży do tego, ażeby polecić Wydziałowi krajowemu, aby porozumiał się z Rządem co do wydatniejszej pomocy w celu szybszego wprowadzenia operacyi agrarnych, a o wyniku tego porozumienia z Rządem zdał sprawę na najbliższej sesyi.

Po przyjęciu tych rezolucyi nie zostaje mi nic innego, tylko powołać się na słowa p. Pilata, z którym się zgadzam zupełnie i do których nie mam nic do dodania.

Nie wątpię, że w niedalekiej przyszłości zajdzie potrzeba i należy sobie życzyć, ażeby zaszła, ażeby na szerszą skalę ta rzecz mogła być prowadzoną i ażeby przystąpiono też do utworzenia drugiej komisji miejscowej, jednak inicyatywę do tego należy pozostawić Wydziałowi krajowemu.

Marszałek. Kto przyjmuje Dział E rubryki X na rok 1908 i 1909 oraz następujące rezolucye a mianowicie:

1. p. Lewickiego, która opiewa

(*czyta*):

„Wzywa się c. k. Rząd, aby wydał stosowne zarządzenia celem przyspieszenia i prawidłowego załatwiania komasacyi gruntów, a w szczególności rozpoczętej w roku 1904. komasacyi gruntów w gminie Lubliniec nowy, powiatu Cieszanowskiego“ i 2. p. Skołyżewskiego, która opiewa

(*czyta*):

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie rokowań z c. k. Rządem w celu uzyskania wydatniejszej pomocy na cele operacyj agrarnych.

O rezultacie rokowań złoży Wydział krajowy sprawozdanie na najbliższej sesyi sejmowej, a które to rezolucye przyjął p. sprawozdawca, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Są przyjęte.

Następuje

Rubryka X. Rolnictwo.

Dział F. Organizacya Spółek kredytowych wśród ludności rolniczej poz. 86 i 87. wydatków i poz. 23. dochodów.

Sprawozdawca p. **Żardecki** (*czyta*):

Budżet krajowy na rok 1908.

Rubryka X. Rolnictwo.

Dział F. Organizacya Spółek kredytowych wśród ludności rolniczej poz. 86 i 87. wydatków i poz. 23. dochodów.

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący preliminarz:

Wydatki.

F. Na organizacyę Spółek kredytowych wśród ludności rolniczej.

Poz. 86. Na utworzenie funduszu pożyczkowego dla Spółek oszczędności i pożyczek do wysokości 2,000.000 Kor., X. rata z pięćdziesięciolecia od roku 1899 (w myśl uchwały sejmowej z dnia 16 września 1899), zwycz. 4.000 K.

Poz. 87. Na koszta zakładania Spółek oszczędności i pożyczek utrzymania biura patronatu i kursa praktyczne dla funkcyonaryszki spółek:

a) utrzymanie biura:

1. Dyrektor, płaca 6.400 K.
dodatek aktywalny 1.472 K.
dodatek osobisty 800 K.
razem 8.672 K.

2. Zastępca dyrektora, płaca 4.800 K.
dodatek aktywalny 1.288 K.
razem 6.088 K.

3. Sekretarz, płaca 2.800 K.
dodatek aktywalny 960 K.
razem 3.760 K.

4. Czterech lustratorów, płaca po 2.800 K. 11.200 K.

dodatek aktywalny po 960 K. 3.840

Kor.

razem 15.040 K.

5. Czterech lustratorów, płaca po 2.200 K. 8.800,

dodatek aktywalny po 768 K. 3.072 Kor.
razem 11.872 K.

6. Buchalter dla „zbiorowego rachunku“ 2.400 K.

7. Wynagrodzenie dzienne dla magazyniera i pisarza 2.800 K.

8. Dyurna: cztery po 2 K. 70 gr. dziennie 3.953 K.
dwa po 2 K. dziennie 1.464 K.
razem 5.417 K.

9. Służący całodzienny 700 K.
służący półdzienny 350 K. razem 1.050 K.
razem 57.099 K.

b) na podróże lustracyjne i organizacyjne 35.650 K.

c) sprzęty i przybory kancelaryjne 2.000 K.
oraz portorya 1.200 K.
razem 3.200 K.

d) wydawnictwa i różne przedmioty dla Spółek:

α) czasopisma, roczniki, broszury i t. p. 4.000 K.

β) książki rachunkowe, formularze kasy i t. p. 30.000 K.
razem 34.000 K.

e) praktyczne kursy naukowe 4.000 Kor.

f) zasiłki:

a) dla 70 nowych Spółek po 400 K. razem 28.000 K.

b) dla spółek mleczarskich i innych rolniczych 5.000 K. razem 33.000 K.
Razem 166.949 K.
Suma działu F. 206.949 K.

Dochody.

Poz. 23. Dochody Biura Patronatu dla Spółek oszczędności i pożyczek:

- a) ze sprzedaży wydawnictw i innych przedmiotów, zwyczaj. 33.000 K.
- b) subwencja rządowa na cele spółek oszczędności i pożyczek, zwyczaj. 20.000 K.
- c) zwrot od funduszu pożyczkowego na prowadzenie zbiorowych rachunków (pobory praktykanta rachunkowego i dyetaryusza), zwyczaj. 7.316 K.
- d) część zysków „Zbiorowego rachunku bieżącego“, zwyczaj. 4.000 K.
Razem 64.316 K.

Rubryka X. Rolnictwo.

Dział F. Organizacja spółek kredytowych wśród ludności rolniczej.

Poz. 85. i 86. wydatków i poz. 23. dochodów.

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący preliminarz:

Wydatki.

F. Na organizację Spółek kredytowych wśród ludności rolniczej.

Poz. 85. Na utworzenie funduszu pożyczkowego dla Spółek oszczędności i pożyczek do wysokości 2.000.000 Kor., XI. rata z pięćdziesięciolecia od roku 1899 (w myśl uchwały sejmowej z dnia 16. września 1899) — zwyczaj. 40.000 K.

Poz. 86. Na koszt zakładania Spółek oszczędności i pożyczek, utrzymania biura patronatu i kursa praktyczne dla funkcyjaryuszy spółek:

a) utrzymanie biura:

1. dyrektor, płaca 6.400 K.
dodatek aktywalny 1.472 K.

dodatek osobisty zamiast pięciolecie 800 K.

Razem zwyczaj. 8.672 K.

2. zastępca dyrektora, płaca 4.800 K.
dodatek aktywalny 1.288 K.
Razem zwyczaj. 6.088 K.

3. sekretarz, płaca 2.800 K.
dodatek aktywalny 960 K.
Razem zwyczaj. 3.760 K.

4. czterech lustratorów stałych starszych, z płacą po 2.800 K. razem 11.200 K.
dodatek aktywalny po 960 K. razem 15.040 K.

5. dwóch lustratorów stałych młodszych, płaca do 2.200 K. razem 4.400 K.
dodatek aktywalny po 768 K. razem 1.536 K.

Suma 5.936 K.

6. dwóch lustratorów prowizorycznych z płacą po 3.600 K.
Razem 7.200 K.

7. dwóch lustratorów prowizorycznych z płacą po 2.800 K.
Razem 5.600 K.

8. wynagrodzenie dzienne dla magazyniera i pisarza 2.800 K.

9. sześć dyetaryuszek po 2 K. 70 gr. dziennie tj. 5.930 K. — razem 1.400 K.

10. dwóch służących po 700 K.

Suma 62.426 K.

b) na podróże lustracyjne i organizacyjne 48.300 K.

c) sprzęty i przybory kancelaryjne 1500 K.

portorya 1.200 K.

Razem 2.700 K.

d) wydawnictwa i różne przedmioty dla Spółek:

α) czasopisma, roczniki, broszury itp. 4.000 K.

β) książki rachunkowe, formularze kasy itp. 40.000 K.

Razem 44.000 K.

e) praktyczne kursy naukowe 4000 K.

f) zasiłki:

α) dla nowych Spółek po 400 K. — razem 30.000 K.

β) dla spółek mleczarskich i innych rolniczych 5.000 K. — razem 35.000 K. — zwycz. 196.426 K.

Suma wydatków działu F — zwycz. 236.426 K.

Dochody.

Poz. 23. Dochody Biura Patronatu dla spółek oszczędności i pożyczek:

a) ze sprzedaży wydawnictw i innych przedmiotów 43.000 K.

b) subwencja rządowa na cele spółek oszczędności i pożyczek 30.000 K.

c) zwrot od funduszu pożyczkowego za prowadzenie zbiorowych rachunków (połowa poborów zastępcy dyrektora) — 3.044 K.

d) część zysków „Zbiorowego rachunku bieżącego“ za rok 1907 5.000 K.

e) subwencja na wydawnictwo podreżnika mleczarskiego — — K.

f) subwencja rządowa na urządzenie spółek mleczarskich — — K.

Suma dochodów 81.044 K.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje Dział F tej rubryki na rok 1908 i 1909, zechce rękę podnieść (Większość) Jest przyjęty.

Budżet krajowy na rok 1908.

Rolnictwo.

Grupa G.) poz. 88. i 89. wydatków.

Sprawozdawca poseł Stefczyk.

G) Włości rentowe.

Głos ma sprawozdawca p. Stefczyk.

Sprawozdawca p. **Stefczyk** (czyta):
Rubryka X. wydatków.

Rolnictwo.

Grupa G.) poz. 88. i 89. wydatków.

G) Włości rentowe.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poz. 88. a) Koszta komisji!

1. Dyety i koszta podróży członków komisji 2.000 K.

2. Ryczałt dla c. k. komisarza rządowego 1.000 K.

Razem 3.000 K.

b) Utrzymanie biura:

1. Kierownik biura, płaca 6.400 K. dodatek aktywalny 1.472 K.

Razem 7.872 K.

2. Referent rolniczy, wynagrodzenie 5.000 K.

3. Referent hipot. ryczałt 3.600 K.

4. Pisarz wynagrodzenie 1.000 K.

5. Ryczałt na czasowo potrzebną pomoc kanc. 400 K.

6. Służący, zasługa 600 K.

7. Sprzęty i przybory kancelaryjne 1.000 K.

8. Druki 1.000 K.

9. Portorya 5.000 K.

Razem 20.972 K.

c) Dyety i koszta podróży 10.000 K.

Razem 33.972 K.

Poz. 89. Dotacja funduszu na oprocentowanie listów rentowych, III. rata z 10-lecia, w myśl uchwały Sejmu z dnia 26. października 1905 — zwycz. 25.000 K.

Suma wydatków grupy G. — zwycz. 58.972 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Rubryka X. wydatków.

Rolnictwo.

Grupa G.) poz. 87. i 88. wydatków.

G) Włości rentowe.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poz. 87. a) Koszta komisji:

1. Dyety i koszta podróży członków komisji 2.000 K.

2. Ryczałt dla c. k. komisarza rządowego 1.000 K.

Razem 3.000 K.

b) Utrzymanie biura:

1. Kierownik biura, płaca 6.400 K. dodatek aktywalny 1.472 K.

Razem 7.872 K.

2. Pierwszy referent rolniczy, wynagrodzenie 5.000 K.

3. Drugi referent rolniczy, wynagrodzenie 5.000 K.

4. Pierwszy referent hipoteczny wynagrodzenie 3.600 K.

5. Drugi referent hipoteczny, wynagrodzenie 3.000 K.

6. Siły buchalteryjne:

a) praktykant rachunkowy, płaca 1.200 K.

dodatek 3-letni 200 K.

dodatek aktywalny 576 K.

Razem 1.976 K.

b) aplikant rachunkowy, adjutum 1.200 K.

c) dyetaryusz rachunkowy płaca po 3 K. dziennie 1.095 K.

7. Pisarz manipulacyjny:

płaca 1.200 K.

dodatek 3-letni od 6/2 1909 181 K.

dodatek aktywalny 576 K.

Razem 1.957 K.

8. Pomoc kancelaryjna:

1. Dyetaryusz rach. po 2.40 K. dziennie, razem 876 K.

2. Dyetaryusz po 2.30 K. dziennie razem 840 K.

3. Dyetaryusze po 2.20 K. dziennie, razem 2.409 K.

9. Służący, zasługa 700 K.

Razem 4.825 K.

10. Sprzęty i przybory kancelaryjne 1.000 K.

11. Druki 1.000 K.

12. Portorya 800 K.

Razem 2.800 K.

c) Dyety i koszta podróży 8.000 K.

Razem 46,325 K. zwycz. 49,325 K.

Poz. 88. Dotacya funduszu na oprocentowanie listów rentowych, IV. rata z 10-lecia, w myśl uchwały Sejmu z dnia 26. października 1905 — zwycz. 25.000 K.

Suma wydatków grupy G — zwycz. 74.325 K.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje Dział G tej rubryki na rok 1909 i 1909, zechce rękę podnieść. (*Większość*) Jest przyjęty.

Rubryka X.

Rolnictwo.

Dział H.

Zapobieganie klęskom elementarnym.

(Poz. 90—91 wyd. i poz. 24. doch).

Dział I.

Fundusz kultury krajowej.

(Poz. 92. wydatków i 33. dochodów).

Sprawozdawca poseł Kędzior ma głos.

Sprawozdawca p. **Kędzior** (*czyta*).

Rubryka X.

Rolnictwo.

Dział H.

Zapobieganie klęskom elementarnym.

(Poz. 90—91. wyd. i poz. 24. doch).

Dział I.

Fundusz kultury krajowej.

(Poz. 92. wydatków i 33 dochodów).

Dział H.

Zapobieganie klęskom elementarnym.

Wydatki.

Poz. 90. Na raty amortyzacyjne od pożyczki 700.000 K, zaciągniętej dla ludności dotkniętej klęskami elementarnymi w roku 1903:

a) w kapitale 7 i 8 rata 65.134 K. 29 g.

b) w 4% odsetkach 18.875 K 91 gr.

c) $\frac{1}{8}\%$ dod. na admin. 1.179 K 80 g. nadzwyczajne 85.190 K.

Poz. 91 Na udzielenie pomocy ludności dotkniętej klęskami elementarnymi w roku 1907 (do dyspozycji Wydziału krajowego — nadzwyczajne 500.000 K.

Suma działu H. — zwycz. — — K, nadzwycz. 585.190 K. razem 585.190 K.

Dochody.

W dziale tym preliminuje Komisya zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego:

Poz. 24. Zwroty pożyczek dotkniętym klęską elementarną w roku 1903, udzielonych w myśl uchwały Sejmu z 26. października 1903:

- a) od powiatów 7.300 K.
  - b) od gmin 19.050 K.
  - c) od osób prywatnych 13.750 K.
- Razem dochody działu H. 40100 K.

Dział I.

Fundusz kultury krajowej.

Wydatki.

W dziale tym preliminuje komisya zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wydatki zwyczajne z tytułu zwrotu grzywien 200 K.

a więc mniej o 14.351 K. aniżeli na rok 1907, gdyż zasiłek dla akademii rolniczej w Dublanach objęty jest ogólną dotacją tej akademii w rub. X. poz. I. wydatków.

Dochody.

Preliminuje komisya zgodnie z preliminarzem specjalnym Wydziału krajowego w sumie 13 551 K.

a więc mniej o 1.000 K., niż na rok 1907 z tytułu grzywien za przestępstwa leśne, polne i wodne na podstawie przecięcia z lat 1904—1906. a mianowicie:

Poz. 1. Odsetki od 4% listów zastawnych Banku kraj. w sumie 87.600 K., zwyczajne 3.504 K.

2. Odsetki od 4% listów zastawnych Towarzystwa kredytowego ziemskiego w sumie 1.200 K., zwyczajne 47 K.

3. Grzywny za przestępstwa leśne, polne i wodne 10.000 K.

Suma dochodów działu I. — zwycz. 13.551 K. — razem 13.551 K.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Poz. 92. Wydatki funduszu kultury krajowej. 200 K,

Poz. 33. Dochody funduszu kultury krajowej 13.551 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Rubryka X.

Rolnictwo.

Dział H. Zapobieganie klęskom elementarnym.

(Poz. 89—92 wyd. oraz 24 i 33 doch).

Dział I. Fundusz kultury krajowej.

Wydatki.

Poz. 89. Na raty amortyzacyjne od pożyczki 700.000 K. zaciągniętej dla ludności dotkniętej klęskami elementarnymi w roku 1903:

- a) w kapitale 9 i 10 rata 67.993·31 K.
  - b) w 4% odsetkach 16.185·09 K.
  - c) 1/8% dodatek na admin. 1.011·60 K.
- Razem nadzwyczajne 85.190 K.

Poz. 90. Na spłatę procentów od pożyczek zaciągniętych przez powiaty i Spółki wodne, na naprawę dróg i budowli wodnych zniszczonych przez powódzie w roku 1906, w myśl uchwały sejmowej z 18. marca 1907.

Razem zwyczajne 40.000 K.

Poz. 91. Na złagodzenie klęsk elementarnych w roku 1908:

a) na przywrócenie komunikacyj powiatowych i gminnych, nadzwyczajne 500.000 K.

b) na naprawę budowli wodnych, odwodnienie gruntów i zasiłki dla spółek wodnych, nadzwycz. 300.000 K.

c) na dostarczenie paszy po zniżonych cenach do dyspozycji Administracji państwa, nadzwycz. 200.000 K.

Poz. 92. Półroczna rata anuitetowa na umorzenie 4% pożyczki imiennej wartości 1.090.000 K. mającej się zaciągnąć dla złagodzenia klęsk elementarnych w r. 1908, zwycz. 24.787 K.

Suma wydatków działu H, zwycz. 64.787 K., nadzwycz. 1.085.190 K.

Razem 1,149.977 K.

Dochody.

Poz. 29. Zwroty pożyczek udzielonych dotkniętym klęską elementarną w r. 1903, w myśl uchwały Sejmu z dnia 26. października 1903:

- a) od powiatów 7.300 K.
  - b) od gmin 19.050 K.
  - c) od osób prywatnych 13.550 K.
- Razem zwycz. 39.900 K.

Poz. 33. Gotówka uzyskana z pożyczki 1,090.000 K. imiennej wartości dla złagodzenia klęsk elementarnych w r. 1908 zwycz. 1 000.000 K.

Suma poz. 24 i 33 zwycz. 39.900 K. nadzwycz. 1,000.000 K.

Razem 1,039.900 K.

Dział I) Fundusz kultury krajowej.

Poz. 93. Wydatki zwyczajne funduszu kultury krajowej z tytułu zwrotu grzywien 210 K., więcej o 10 K. niż w r. 1908 na podstawie wynikłości z r. 1907.

Poz. 34. Dochody zwycz. 13.551 K. jak na r. 1908, a to na podstawie zamieszczono poniżej specjalnego preliminarza, który komisya przedkłada Wysokiemu Sejmowi do uchwały:

Poz. 1. Odsetki od 4% listów zastawnych Banku krajowego w sumie 87.600 K., zwyczajne 3.504 K.

2. Odsetki od 4% listów zastawnych galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego w sumie 1.200 K., zwycz. 47 K.

3. Grzywny za przestępstwa leśne, polne i wodne zwycz. 10.000 K.

4. Rozmaite dochody — K.

Suma dochodów zwycz. 13.551 K.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania, kto przyjmuje Dział H i I tej rubryki na rok 1908 i 1909, zechce rękę podnieść (*Większość*) Jest przyjęty.

Następuje:

Rubryka XI.

Górnictwo.

Sprawozdawca p. Dr. Korol. Otwieram rozprawę ogólną nad tą rubryką.

Głos ma p. Lewakowski.

P. Lewakowski. Wysoki Sejmie!

Związek górników i hutników polskich w Austrii wniósł petycję do Sejmu o stałą subwencję roczną dla polskiej szkoły górniczej w Dąbrowie, a komisya odesłała tę petycję do zbadania Wydziałowi krajowemu.

Ponieważ szkoła polska górnicza w Dąbrowie ma wielkie znaczenie tak dla Szlązka jak dla Galicji a dla Galicji dla tego ponieważ dla kopalnictwa węglowego niema, żadnej szkoły górniczej, tylko mamy szkołę górniczą w Borysławiu dla przemysłu naftowego i prywatną górniczą w Wieliczce dla salin. A dla Szlązka dla tego ma wielkie znaczenie, bo ludność polska, która dostarcza największego kontyngentu robotników węglowych, musi robić użytek jedynie ze szkoły czeskiej, której językiem wykładowym jest język czeski i gdzie niektóre przedmioty wykładają się w języku niemieckim.

Uwzględniając znaczenie tej szkoły dla ludności tak Szlązka jak Księstwa krakowskiego stawiam wniosek, ażeby Wysoki Sejm raczył uchwalić na utrzymanie polskiej szkoły górniczej w Dąbrowie na Szlązku austriackim, stałą roczną subwencję w kwocie dwa tysiące koron wstawiając tę kwotę już w budżecie na rok 1909.

Marszałek. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. Korol. Imieniem komisji budżetowej wniosek ten przyjmują, a równocześnie cofam rezolucję końcową w budżecie na rok 1909 załatwiająca petycję l. s. 1890

(czyta)

Budżet krajowy na rok 1908.

Rubryka XI.

Górnictwo.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wydatki.

Poz. 1. Na badanie kraju w celu zestawienia użytecznych kopalni i popularnego opisu ich występowania, zwycz. 5.000 K.

2. Utrzymanie krajowej szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu, zwycz. 20.530 K.

3. a) Stacya doświadczalna produktów naftowych, zwycz. 4.300 K.

b) Umorzenie pożyczki 60.000 K. zaciągniętej mającej na pokrycie połowy

kosztów budowy gmachu na pomieszczenie stacji naftowej i ceramicznej, zwycz. 3.000 K.

4. Na nagrody konkursowe za prace z dziedziny technologii nafty i wosku ziemnego, zwycz. 600 K.

5. Na zbieranie i ogłaszanie dat statycznych o producyi i handlu nafty i wosku ziemnego, zwycz. 1.000 K

6. Stypendya i zasiłki dla górników i słuchaczy górnictwa w wyższych szkołach lub w praktycznych szkołach wiertniczych, zwycz. 5.000 K.

7. Na potrzeby muzeum górnictwa nafty i wosku ziemnego w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, zwycz. 300 K.

8. a) Utrzymanie krajowych zbiorników naftowych, zwycz. 101.800 K.

b) Umożenie pożyczki 1,500.000 K. zaciągnąć się mającej na budowę i urządzenie krajowych zbiorników naftowych, zwycz. 75.000 K.

Ogółem suma wydatków, zwyczajne 216.530 K.

Dochody.

Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa na utrzymanie krajowej szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu, zwycz. 9.000 K.

2. Dochód ze zbiorników naftowych (za 1/2 roku) zwycz. 105.000 K.

Ogółem suma dochodów, zwyczajne 114.000 K.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje tę rubrykę, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęta.

Sprawozdawca p. **Korol** (*czyta*).

Budżet krajowy na rok 1909.

Rubryka XI.

Górnictwo.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wydatki.

Poz 1. Na badanie kraju w celu zestawienia użytecznych kopalin i popular-

nego opisu ich występowania, zwyczajne 5.000 K.

2. Utrzymanie krajowej szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu, zwycz. 21.540 K.

3. a) Stacja doświadczalna produktów naftowych, zwycz. 4.300 K.

b) Umożenie pożyczki 60.000 K. zaciągnąć się mającej na pokrycie połowy kosztów budowy gmachu na pomieszczenie stacji naftowej i ceramicznej — K.

4. Na nagrody konkursowe za prace z dziedziny technologii nafty i wosku ziemnego, zwycz. 600 K.

5. Na zbieranie i ogłaszanie dat statycznych o producyi i handlu nafty i wosku ziemnego, zwycz. 1.000 K.

6. Stypendya i zasiłki dla górników i słuchaczy górnictwa w wyższych szkołach, lub w praktycznych szkołach wiertniczych, zwycz. 8.000 K.

7. Na potrzeby muzeum górnictwa nafty i wosku ziemnego w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, zwycz. 300 K.

8. a) Utrzymanie krajowych zbiorników naftowych (w myśl uchwały sejmowej z 23. września 1907), zwyczajne 102.029 K.

b) Umożenie pożyczki zaciągnąć się mającej na budowę i urządzenie krajowych zbiorników naftowych, zwyczajne 160.650 K.

Ogółem suma wydatków, zwyczajne 303.419 K.

Dochody.

Poz. 1. Subwencya z c. k. Skarbu Państwa na utrzymanie krajowej szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu, zwycz. 9.000 K.

2. Dochód ze zbiorników naftowych, zwycz. 272.875 K.

Ogółem suma dochodów, zwyczajne 281.875 K.

Marszałek. Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje tę rubrykę wraz z wnioskiem p. Lewakowskiego przyjętym przez p. sprawozdawcę, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęta.

Następuje:

Rubryka XII.

Przemysł i rękodzieła.

- Dział A) Szkoły przemysłowe uzupełniające.
 „ B) Szkoły zawodowe, warsztaty naukowe, kursa majsterskie, i zakłady subwencyonowane.
 „ C) Szkoły państwowe subwencyonowane ze skarbu krajowego.

Poz. I. do 141 wydatków i poz. 1 do 121 dochodów.

Sprawozdawca p. **Żardecki**.

Marszałek. Rozprawa ogólna otwarta.

Głos ma p. Schätzel.

P. **Schätzel**. Wysoka Izbo!

Sprawy rękodzieł dotykaliśmy już w ciągu tegorocznej sesji dwukrotnie, nie będę zatem długo tą sprawą zajmował Wysoką Izbę. Ale nie mogę tej sprawy pominąć, bo jest nader żywotną dla kraju i nie radbym, abyśmy się rozchodzili dla wdrożenia jakiej takiej sanacji na polu tego drobnego przemysłu.

W chwili obecnej, gdy już kończymy pracę naszą budżetową, jesteście w możności zdania sobie pewnego obrazu co do naszej działalności pod względem ekonomicznym, oddziaływania na rozwój kraju naszego.

Otóż pod tym względem możemy sobie śmiało przyznać, że nie pominęliśmy bez odpowiedniego poparcia żadnej gałęzi gospodarstwa, że nie pominęliśmy bez odpowiedniego uwzględnienia interesu żadnej warstwy społecznej.

Jedna jednakowoż część ludności, oparta na drobnym przemyśle, znalazła się niestety na szarym końcu. Już sam budżet a względnie pozycja, która się odnosi do podniesienia rozwoju spółek rzemieślniczych, już to dowodzi, że nie należycie uwzględniliśmy tę gałąź drobnego przemysłu.

Zdaje mi się, że ta działalność nasza nie zupełnie odpowiada interesom społecznym kraju naszego, już bowiem i w zachodnich krajach zwrócono szczególną uwagę na podniesienie tego stanu średniego, tego drobnego przemysłu, aże by wyrównać tę wielką przepaść, jaka się zarysowuje między wielkimi potentatami przemysłu z jednej a między szerokimi warstwami ludności robotniczej z drugiej strony.

Jest to owa polityka poparcia stanu średniego. Jeżeli ta polityka podniesienia stanu drobnego przemysłu doniosła jest gdzieindziej pod względem czysto socyalnym, to u nas ma ona także do pewnego stopnia stopnia znaczenie narodowe. Owa ludność oparta o drobny przemysł, to nasze mieszczaństwo, które może nie jest dostatecznie wyrobione — ale któremu nie można odmówić patryotyzmu, i tego charakteru stanu średniego, jakiego właśnie po miastach szukamy i który jest ostoją rozwoju tych miast. Niestety, mieszczaństwo nasze, trudniące się rzemiosłem jest w okresie ciągłego upadku i zaniku. Mieszczaństwo nie jest w stanie oprzeć się tej sile konkurencyjnej, jaką wytwarza wielki przemysł, i to mieszczaństwo, które z usposobienia swego jest konserwatywnem, niechętnie widzi nowe wzory, narzędzia, warstwy, niechętnie widzi asocjacje i kierunek zmierzający do solidarności zawodowej, to mieszczaństwo, które jest ekonomicznie słabe, pozbawione zdrowego kredytu i wyzyskiwane przez dostawców surowca — to mieszczaństwo w tych warunkach nie ma widoków odpowiedniego rozwoju i nie umie się wydostać z tego błędnego koła, w jakim się znalazło.

Gorzej jeszcze jest z rzemieślnikami po małych miastach, pozbawionymi zupełnie wykształcenia zawodowego — ten stan nie ma już w zupełności warunków żywotności. To też widzimy tam na całej linii upadek mieszczaństwa, który czyni zastraszające postępy i z każdym dniem zanika tam to mieszczaństwo, które ma może swoje błędy, ale ma i zalety, a tembardziej jest dla utrzymania równowagi społecznej potrzebne.

Jeżeli tak dalej pójdzie, to po latach niedługich nie poznamy naszych miast, które tracą zupełnie swój właściwy charakter. Kraj nasz nie powinien patrzeć obojętnie na to wypaczenie rozwoju społecznego i obowiązkiem kraju jest ująć w swe ręce stan rzeczy. Konieczną więc jest pomoc kraju dla zapewnienia rękodzielnictwu swobodnego rozwoju, koniecznem jest ułatwienie produkcji, koniecznem otwarcie łatwego kredytu, zapewnienie odpowiedniego zbytu produktu, konieczną jest pomoc stała i trwała zwłaszcza przy zawierzaniu spółek rzemieślniczych i oddanie ich pod patronat kraju, któryby im stały rozwój i postęp zapewnił.

Tylko w ten sposób doprowadzimy do wzmocnienia ekonomicznego naszego mieszczaństwa, które w dzisiejszych warunkach pomnaża z dniem każdym szeregi proletaryatu.

(Głosy. Bardzo słusznie!)

Ten stan rzeczy skłania mnie do postawienia następującego wniosku:

(czyta):

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zbadał trudne położenie mieszczaństwa rękodzielniczego w kraju naszym oraz potrzebę otoczenia go stosowną opieką kraju, zwłaszcza przez zorganizowanie stowarzyszeń w przemyśle rękodzielniczym i żeby ze stosownym wnioskiem przyszedł na najbliższą sesję sejmową.

P. Lewicki. Proszu o hołos.

Marszałek. P. Lewicki ma głos.

P. Lewicki. Wysokij Sojme!

Zaznaczaju przedowsim, szczo w budżeti na 1909 rik kwota pereznaczenia na popertie promysłu wynosyt ledwo 1¹/₂ miliona, choc promysl sej dla naszo kraju je duže ważnoju robotoju w naszij akcyji pidnesenia kraju.

My ruski pošly pidnosyły zawsihdy na perszim miscy sprawy rinyctwa tak jak pidnesenie chliborobstwa je najwážnijšym z uwahy na te, szczo stan chliborobskij stanowyt najbilszu czast' naszo nasełenia.

Ale pobicz toho zwertajemo naszu uwahu na stan promysłu a przedowsim na stan promysłu domasznoho jakyj w kraju naszym z roku na rik pidupadaje, a to czerez to, szczo czerez dowhyj rjad lit nichto nym sia ne zanykaw; szczo promysl domasznyj ne buw choronenyj, ne znaw opiki, a nawit buw perešliduwanyj, a doperwa w rokach pošli dnyh zaczynajemo dorohoju tworenia szkił fachowych dawni hrichy naprawlaty.

Treba zwernuty uwahu, jakie je postupowanie włastyj administracyjnych i skarbowych, t. j. podatkowych suprotwy toho promysłu.

My znajemo, szczo postupowanie urjadów administracyjnych i skarbowych wyhladaje formalno na nahinku na rilnykiw, kotri zanymajut sia promysłem domasznyj.

(Głosy. Tak jest!)

Tak dalsze buty ne może. Promysl domasznyj nyini, w takich prykrych ro-

kach dla rilnyka je tym sredstwom, kotre jeho ratuje z bidy, uzupowniajuczy dochid, jakyj win maje z hruntu. A naszi własty skarbowi, podatkwowi, musiat dobre znaty, szczo chłop ne może podatku opłaty z hruntu samoho.

Zadlatoho ja uwažaw za wskazane postawyty rezolucyju. doruczenoju JE. Marszałkowoy, kotra zwywaje prawytelstwo, szczo by wydało wyskazane rozporządzenia do pidwłastnych urjadów podatkowych, szczo by stawały w oboroni promysłu domasznoho i uwilnyły nasełenie rilnycze wid neuprawnenoho perešlidowania.

(Głosy. Bardzo słusznie!)

Ošmilajuš zwernuty uwahu jeszcze na druhu ricz, na kotru promysl i rukodilo po mistach chromaje. Tut wydynj jeszcze bilszyj upadok jak w promysli domasznyj, bo rukodilo to odnak odyne uderžanie miszczaństwa, a miszczaństwo ubožyje z toji pryčyny, szczo z promysłu ne maje nijakoho dochodu.

Proszu Paniw! U nas tut w Pałati tamtoho tyždnia zhaduwano o tim, szczo dla remesła potreba surowoho towaru.

Zhadano takož o zasnowaniu stowaryšenia kredytowoho dla remisnykiw, ale to wsio robyt sia wid r. 1873, wid času, koły wijszow w žyție zakon dla Špilok zarobkowych i hospodarskych.

Dochodymo do toho rezultatu, szczo naszym remisnykam i rukodilnykam brakuje szczoš bilsze, szczo nyini ne možit sia uderžaty wposered takoho rynku konkurencyjnoho: brakuje konieczno potrebnoho fachowoho wyszkolenia. Toj brak najbilsze daje sia wiedzuywaty w tym promynowoczesnym, a krim toho potrebnje jest wyuczenie koniecznoji tocznasty w dostawi towaru, wyuczenie punktualnasty. Dostawy do wijska takož ne uratujut naszo remisnyka, bo win w našlidok braku wyszkolenia i tocznasty daje towar lychyj i ne na czas i tratyt toj zarobok.

Tu treba akcyju prowadyty w toj sposib, aby toj nasz stan remisnyczyj widrodyw sia, szczo by widpowidno wyobrazuwaw sia, szczo by ne buło toho prykroho stanu, jakyj jest nyini, szczo nas czužyj towar na koždym kroci zasypuje, a naszi remisnyky chodiat obidrani w nuždi i hołodi po ulcyi.

My Rusyny, w tym naprjami zrobyły wže małeńkij postup. Ošnowano pered 10 litamy towarystwo burs remi-

snykiw, i promysłowciw, w kotrym wychowujemy około 100 młodciw, szczo roku posyłajuczy ich do szkoły promysłowoji, a z druhoji storony posyłajuczy ich na robotu do najlipszych warstatiw w misti Lwowi. Czerez toje otże otworyłyśmo instytucyju duże ważnu, szczo by zapobiczy brakowy wyszkolenia stanu remisnyczoho.

Ale na žal ta instytucyja ne nachodyt w żadnij rubryci budżetu uwzgladniena, chotiaj jest ona duże ważna, a p. Ciucheńskiwy wyraziw sia o nij z pownym uznaniem.

Otże riez wkazana wstawyty jakus kwotu na utrymanie toji instytucyji, abo szczo by Wydił krajewyj z fondiw widanych jemu do rozporjadzenia daw teper jakus pidmohu, a widtak, szczo by na buducznist rozślidyw dokładno dijalniśt toji instytucyji i w budżeti na rik 1910 wstawyw kwotu na riez toho towarystwa.

Dalsze majemo takoz Żinoczcu Spiłku promysłowu, kotra u sebe utrymuje szkołu krawectwa i bursu dla diwczat zajmujuczych sia rukodilnyctwom. Taja instytucyja jest uwzgladniena, ale lysz z małoju kwotoju 1.000 K tak, szczo majemo na szkołu krawectwa, hde praciuje 60 diwczat 400 K, a toje nawit na lokal ne wystarczyt, a na bursu majemo 600 K.

Potomu osnowały my pered 2 litamy towarystwo zapomih dla remesła „Zorja“ u Lwowi, Sojuz miszczańskij, Towarystwo kredytowe, kotre maje naszych rukodilnykiw i promysłowciw zaosmotrjuwaty w kredyt.

Otse nasza robota, poczatok w tim duże ważnym dili promysłowym, robota, kotra zasłuhuje na se, szczo by zwerneno na niu uwahu i szczo by zi storony kraju i derżawy jeji dopomocy.

Poczuwaju sia do obowjazku widperty mały dokir zrobienyj czerez p Ciucheńskoho naszym remisnykam ruskym, jakoby były szowinistamy.

Otże toj dokir musiw pochodyty z nedokładnoji informacyji, bo tak dijstno ne jest.

Naszi remisnyky ruski praciujut po polskich warstatach, taksamo polski praciujut po ruskych.

Ja każu, szczo naszym bażaniem bułoby, szczo by w sprawi promysłu i ekonomicznoho dwyhnenia kraju ne robyty żadnych rżnych nacjonalnych.

(Oklaski).

Nasz promysł stawla je pesrzy kroky i potrebuje pomoczy kraju.

Toj wyższyj promysł szcze w problemi.

Sły ne budemo sia ratuwały ekonomiczno wzajemno, to zhyne mo.

Toż bułoby bażanie, szczo byśmo w tych wzhladach dbały o samu riez dla pidnesenia ekonomicznoho oboch narodiw.

Proszu o pryniatie mojeji rezolucyji dla ochorony promysłu.

(czyta):

„Wzywa się c. k. Rząd, aby celem ochorony przemysłu domowego od bezpodstawnych i niesłusznych wymiarów podatku wydał stosowne zarządzenia do władz podatkowych w kraju“.

Marszałek. Głos ma p. Sodomora.

P. Sodomora. Koły u nas neraz mowyt sia, szczo nasz promysł krajewyj je w pohnebach, otże ja hadaju, szczo cilkom sprawedływo możnaby materu toho promysłu ti instytucyji, kotri majut na ciły płekanie toho promysłu.

Ne budu dowho sia tutky rozwodyty, chocz u tilky poprosyty, szczo by meży tymysubwencjami dla rżnych instytucyji promysłowych takoz wstawyty 1.000 K. dla Bursy promysłowoj.

Marszałek. Głos ma p. Battaglia.

P. Battaglia. Komisyja przemysłowa uznała, że kwota 40.000 K. przeznaczona dotychezas na zasiłki i subwencye w celach przemysłowych jest niedostateczną i zaproponowała podwyższenie, tej pozycyji do 60.000 K.

Ta subwencya udziela się rękodzielnikom na sprawienie potrzebnych narzędzi, szczo gólnie maszyn pomocniczych i na obrot, w szczo gólności na zakup surowca.

Komisyja budżetowa zaakceptowała jedynie do wysokości 50.000 K.

Komisyja przemysłowa obstawała przy swoim poprzednim wniosku.

W toku debaty przemysłowej z całego szeregu przemówień wynikło, że konieczną jest wydatniejsza pomoc dla rękodziel, że koniecznym jest dla nas, reprezentantów tego przemysłu obstawać przy kwocie 60.000 K.

Idąc za powtórzoną dwukrotnie uchwałą komisji przemysłowej i za li-

czynnymi głosami, które w toku rozprawy przemysłowej padły, wnoszę:

Wysoki Sejm raczy uchwalić, że pożyczkę 163 rubr. XII. podwyższa się do kwoty 60.000 K.

Marszałek. Głos ma p. Kędzior.

P. Kędzior. Ponieważ szanowna komisya przemysłowa nie raczyła zreferować wniosku w sprawie popierania z kraj. funduszu przemysłowego włościańskich i małomiejskich spółek dla wyrobu dachówek i płyt cementowych, tudzież rur betonowych, a nawet oświadczyć się miał zastępca Wydziału krajowego nieprzychylnie w tej sprawie, pozwalam sobie przy rubryce XII. ten wniosek zareprodukowac.

Motywuje krótko, nie chcąc powtarzać tego, co przy uzasadnieniu wniosku podniosłem.

Poparcie tych spółek jest niezbędnie potrzebne wobec tego, że ustawa budowlana zmusza ludność włościańską do krycia budunków materyałem ogniotrwałym — z drugiej strony ludność rolnicza wynosi 5,600.000 tj. 77% całej ludności kraju.

Ludność ta przyczynia się do wszystkich wydatków, więc także do krajowego funduszu przemysłowego — Nie rozumiem więc, dlaczego komisya przemysłowa złożona w swojej większości z reprezentantów miast, zajęła takie ekskluzywne stanowisko, że wykluczyła 77% ludności tego kraju od korzystania z funduszu przemysłowego.

Dalej pozwolę sobie nadmienić, że wyrób rur betonowych jest niezbędnie potrzebny tak dla włościan, jak wogóle dla wszystkich gospodarzy, tudzież dla naszych publicznych przedsiębiorstw melioracyjnych.

Bo wiadomą jest rzeczą, że wobec podrożenia drzewa, objekty z betonu prawie tyle kosztują co drewniane, a pod względem trwałości są bez porównania trwalsze od obiektów z drzewa.

Z tego powodu pozwalam sobie w generalnej dyskusji nad rubr. XII. ponowić rezolucję do Wydziału krajowego objętą moim wnioskiem, która to rezolucya odnosi się do tej litery G. (poz, 164).

Rezolucya ta opiewa (czyta:)

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu ażeby popierał włościańskie i małomie-

szczańskie spółki dla wyrobu dachówek i płyt cementowych, tudzież rur betonowych przez udzielanie zasiłków i pożyczek z krajowego funduszu przemysłowego.

Marszałek. Z kolei zapisany głos ma p. Merunowicz.

P. Merunowicz. Wysoki Sejmie!

Prosiłem o głos, ponieważ chciałem poruszyć 2 sprawy, które niejednokrotnie były traktowane w tej Wysokiej Izbie i uchwałami zatwierdzone, jednakowoż zalegają one we Wiedniu i nie mogą się doczekać załatwienia z wielką dla kraju szkodą.

Pierwsza sprawa to jest otarcie oddziału keramicznego w państwowej szkole przemysłowej we Lwowie. Teraz jest ta sprawa nagląca z tego powodu, że wprowadzono przymus ogniotrwałego krycia dachów, wpływa to na to, że się ogromnie mnożą fabryki dachówek, a potem ten zwiększony ruch w zakresie drenowania pociąga za sobą potrzebę licznych fabryk drenarskich w kraju, a werkmistrzów nie ma w kraju np. ks. Lanckoroński musiał sobie sprowadzić werkmistrza z Prus i został narażony na stratę. To jedno chcę przypomnieć.

Druga sprawa to jest budowa gmachu dla stacyi keramiczno-doświadczalnej i naftowej.

Lokale tej stacyi mieszczą się obecnie w szkole politechnicznej. Lokalu tego potrzebuje teraz szkoła politechniczna i wypowiedziała ten lokal, a sprawa zalega w ministerstwie we Wiedniu i nie można doczekać się załatwienia, pomimo tego, że ministerstwo zasadniczo przychyliło się do tej sprawy.

W tym kierunku stawiam rezolucye

(czyta:)

I. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby przyspieszył otwarcie oddziału keramicznego przy c. k. państwowej szkole przemysłowej we Lwowie.

II. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby nie zwlekał z przyznaniem udziału c. k. Skarku Państwa w pokryciu kosztów budowy gmachu dla keramicznej i naftowej stacyi doświadczalnej przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie — ażeby można rozpocząć tę konieczną budowę.

Marszałek. Głos ma p. p. Götz.

P. Goetz. Wysoki Sejmie!

Z przykrością, przychodzi mi sprze-

ciwić się wnioskowi, postawionemu przed chwilą przez p. Kędziora.

Mówię z przykrością, bo podniesione przez niego motywa są dla mnie i sympatyczne i do przekonania mi trafiają. Z zasadniczych jednak względów na treść wniosku zgodzićbym się nie mógł.

Zadaniem funduszu przemysłowego jest pomagać do powstawania i rozwoju takich gałęzi przemysłu, które w kraju są niedostatecznie reprezentowane, a których warunki zakładania i prowadzenia są trudniejsze, niż warunki analogicznego przemysłu w zachodnich krajach austriackich.

Z wszystkich uchwał i wszystkich debat Wysokiego Sejmu ta, a nie inna tendencja przebiegała. Wskutek tego fundusz przemysłowy nie powinien udzielać i z reguły nie udzielał pożyczek na cegielnie, dachówkarnie, tartaki, młyny, browary, gorzelnie, rafinerie spirytusu rafinerie nafty itp.

Jeżeli Wydz. kraj. od tej zasady na ogół przestrzeganej, kiedykolwiek odstąpił, to z tego nie wynika, byśmy na przyszłość przepatrywać ową regułę.

Wobec znacznej ilości przedsiębiorstw należących do dopiero wyliczonych gałęzi wyłom w powyższej zasadzie mógłby łatwo doprowadzić do tego, że fundusz przemysłowy rozszedłby się na przedsiębiorstwa mające silne, naturalne podstawy rozwoju, takie iż szczególnej pomocy kraju nie potrzebują i zostałyby w ten sposób odciągnięty w zupełności od swej istotnej funkcji gospodarczej.

Dając jednemu przedsiębiorstwu, nie byłoby z reguły słusznego powodu do odmówienia drugiemu.

Fabrykacja dachówek rur i płyt cementowych ma szczególnie szczęśliwe warunki, wymaga małego kapitału, rozpocząć ją można bodaj kilkuset kor.

Rozwój fabryki dachówek cementowych leży nam wszystkim na sercu, ale przecie fabryki te mogą korzystać z pożyczek gotówkowych w banku krajowym na bardzo korzystnych warunkach, a nadto właściwym funduszem do popierania ich jest fundusz na ogniotrwałe krycie dachów przeznaczony. Do tej pory z tego funduszu otrzymują pożyczki fabryki dachówek ale jedynie te, które są zakładane przez Rady powiatowe. To ograniczenie nie ma racji, bo idzie o to przede wszystkim, by w kraju była jaknaj-

większa i dogodnie rozmieszczona na całej jego przestrzeni produkcja materiałów ogniotrwałych.

Wobec tego proponuję rezolucję
(czyta:)

I. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby z funduszu na ogniotrwałe krycie dachów przeznaczonego, udzielał pożyczek na fabryki dachówek, rur i płyt betonowych w ogóle a nie jedynie — jak dotąd — na fabryki zakładane przez Rady powiatowe.

Gdyby jednak fundusze stąd pochodzące okazały się niedostateczne, na ten wypadek proponuję drugą rezolucję następującej treści.

(czyta:)

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby obmyślił inne dalsze środki przyścia fabrykacji dachówek cementowych, rur i płyt betonowych z pomocą finansową, nie naruszając stałego funduszu przemysłowego i o ile środki te przekraczałyby kompetencję Wydziału krajowego, przedstawił Sejmowi odpowiednie wnioski na najbliższej sesji.

Marszałek. Głos ma p. Skarbek.

P. Skarbek. Wysoka Izbo!

Ja popieram wniosek p. Kędziora. Jeżeli w noweli do ustawy budowlanej nałożyło się tak ciężki obowiązek, jak przymusowe krycie dachów materiałem ogniotrwałym, to powinno się dać ludności możność wykonywania tej ustawy. Jeżeli fundusz, który Wysoki Sejm przeszłego roku na ten cel przeznaczył, nie wystarcza, musi się na ten cel wziąć środki z funduszu przemysłowego.

Przy tej sposobności przypomnę, że dnia 1. października tego roku postawiłem wniosek, odesłany do komisji budżetowej z propozycją podniesienia funduszu na popieranie ogniotrwałego krycia dachów z 1.500.000 do 5 milionów koron. Dziś przeszukiwałem w całej kancelarii, co się z moim wnioskiem stało i przekonałem się, że dotychczas jeszcze do komisji budżetowej nie wpłynął. W tem widzę tylko lekceważenie mego wniosku.

P. Urbański. Proszę o głos pod względem formalnym.

Marszałek. Głos ma p. Urbański.

P. Urbański. Wnoszę zamknięcie dyskusji.

Marszałek. Do głosu zapisany p. Stojałowski.

Czy żąda kto głosu przed zamknięciem dyskusyi.

Członek Wydziału krajowego p. Jahl. Proszę o głos.

P. Kolischer. Proszę o głos.

P. Witos. Proszę o głos.

P. Merunowicz. Proszę o głos.

P. Wasung. Proszę o głos.

Marszałek. Kto się zgadza z wnioskiem na zamknięcie rozprawy, zechce rękę podnieść. (*Wększość*). Jest przyjęty. Głos ma członek Wydziału krajowego p. Jahl.

Członek Wydziału krajowego p. Jahl.

Wysoki Sejmie!

Ja tak samo, jak wszyscy poprzedni mówcy, zgadzam się z intencją wniosku p. Kędziora. Nie mogę się jednak zgodzić na to, aby ten wniosek został uchwalony kosztem stałego funduszu przemysłowego. Prócz tych powodów, które tu przytoczył p. Goetz, nadmienić jeszcze muszę, że uchwaleniu tego wniosku stoją na przeszkodzie przedewszystkiem względy formalne.

Muszę przypomnieć uchwałę Wysokiego Sejmu z marca ubiegłego roku, któreśmy przyjęli t. z. zasady postępowania przy popieraniu przemysłu wielkiego.

Wedle nich stały fundusz przemysłowy popierać ma w pierwszej linii wielki przemysł i to pożyczkami procentowymi a nawet pożyczkami bezprocentowymi wtedy, gdyby ktoś obcy się zgłosił i chciał założyć przedsiębiorstwo przemysłowe, u nas jeszcze nieistniejące. W zasadach tych jest unormowany cały program akcji — chcielibyśmy zatem cały program zbadać i poddać go dyskusyi — a nie wchodzić przy dzisiejszej dyskusyi nad inną sprawą i przy budżecie — tylko jeden szczegół z programu tego zmienić.

Następnie muszę nadmienić, że przemysł tego rodzaju, którego poparcia z funduszu przemysłowego żąda p. Kędzior, nie jest ani przemysłem fabrycznym, ani kwalifikowanym rękodzielniczym, ponieważ od wykonania tego przemysłu nie żąda się wykazania żadnej kwalifikacji ślodybcia praktyki, czego ustawa przemysłowa od przemysłu kwalifikowanego żąda, według wspomnianej wyżej uchwa-

ły możemy tylko przemysł fabryczny lub rękodzielniczy z funduszu rzeczono go popierać.

Nadmienić jeszcze pragnę, że uchwała, jakabyśmy powzięli na wniosek p. Kędziora, byłaby czysto akademicką, bez znaczenia praktycznego, ponieważ krajowy fundusz przemysłowy jest kompletnie wyczerpanym a suma promes już wydanych, któreby przedtem z tego funduszu musiały być uwzględnione, przewyższa już dziś kwotę miliona koron. Skończyłem.

P. Stojałowski. Wysoka Izbo!

Tylko bardzo krótko chcę przy tej rubryce uzasadnić jeszcze jedną rezolucyę, na którą, jak sądzę wszyscy panowie się zgodzą, ponieważ jest to wezwanie do rządu, aby przystąpił jak najrychlej do założenia szkoły zawodowej przemysłu tkackiego w Białej.

Wiadomo wszystkim, że Biała-Bielsko to centrum przemysłu tkackiego, gdzie jest blisko 70 fabryk a nie ma ani jednej polskiej szkoły zawodowej, która by umożliwiła naszym polskim robotnikom nabycie wiedzy i wykształcenia teoretycznego.

To jest powodem, że wszystkie lepsze posady od majstra począwszy zajmują Niemcy.

(P. Kolischer. I germanizują ludność).

Tak jest! germanizują ludność a nasi biedni robotnicy wystawieni są na różne szykany ze strony niemieckich przełożonych.

O tej sprawie już nie raz mówiłem, a nawet Wysoka Izba uchwaliła już rezolucyę do Wydziału krajowego, która jednak poszła w zapomnienie.

Powtórzenie tej rezolucyi jest obecnie tem dardziej na czasie, że mamy teraz przecieź ministerstwo robót publicznych, do którego należą wszystkie tak zwane „Gewerschulen i Industrieförderungsdienst“.

Mają w tem ministerstwie osobny fundusz na takie zakłady, więc będzie łatwiej nam wykołatać cokolwiek, jeżeli będziemy mieli poparcie Wysokiego Sejmu.

Nim przemówienie zakończę, muszę się oświadczyć jak najgoręcej za rezolucyą p. Lewickiego, bo zarówno ludność polska jak i ruska jest wystawioną na

ciągle szykany ze strony pp. inspektorów podatkowych, jeżeli tylko zajmuje się przemysłem domowym.

Ja sam nieraz interweniowałem w starostwach w takich sprawach, ale trudno tym panom wytłumaczyć, że przemysł domowy nie podlega podatkowi.

Nie mogę się jednak oświadczyć za wnioskiem p. Kędziora, aby przemysł wyrobu dachówek cementowych wspierać tylko z jednego funduszu, bo uważam za niesprawiedliwe wykluczenie tego przemysłu, bądź co bądź nowego od udziału w jakim w jakimkolwiek funduszu.

Jestem jednak za rezolucją p. Goetza, o ile jest wezwaniem do Wydziału kraj. aby rozdzielanie pożyczek na wyrob dachówek cementowych nie ograniczać tylko do rad powiatowych, lecz aby dawano pożyczki z tego funduszu także prywatnym przedsiębiorcom.

Bo rzeczywiście Rady powiatowe nie bardzo jakoś zajmują się temi sprawami a skoro kiedy ludność wieśniacza chce się zająć wyrobem dachówek, to byłoby niesprawiedliwością nie dawać jej pomocy.

Marszałek. Głos ma p. Kolischer.

P. Kolischer. Wysoka Izbo!

Trudno zaczynać dyskusję budżetową po północy, nie możemy jednak rezygnować z tego, aby w obecnej kadencji rozpoczynającej nową epokę działalności sejmu, nie powiedzieć kilku bodaj słów programowych, by nie powiedzieć kilku ogólnych słów o przemyśle.

Gdyby nie wniosek p. Kędziora nie byłbym może głosu zabierał w tej sprawie, muszę jednak wobec jego wniosku zaznaczyć swoje stanowisko.

A stanowisko moje odnosi się do tego, że my w tym kraju tyle biedy klepiemy i na polu agrarnym i na polu przemysłowym, że my sobie nawzajem nie mamy nic do pozazdroszczenia.

Już raz z tego miejsca powiedziałem, że chłopu się z pewnością wiele należy, bo chłop bardzo wiele uczestniczy w podatkach bezpośrednich i pośrednich ale interes chłopów i niechłopów leży w uprzemysłowieniu kraju, bo dzieci tych chłopów stają się rzemieślnikami, robotnikami i przemysłowcami kraju.

A więc zasadą najprymitywniejszą gospodarstwa narodowego jest, że rolnictwo uzupełnia przemysł a przemysł uzu-

pełnia rolnictwo. I dlatego nie ma niktogo w naszym kraju, któryby się chciał uchylić od pomocy dla rolnictwa w ramach kredytu. Przeto rozumie się, że to, czego p. Kędzior żąda, musi być zrobionem w ten lub inny sposób.

A o co p. Kędziorowi chodzi?

O nic innego jak o to, by na wsi dachy kryć dachówką, aby drogi można budować tanim kosztem, aby przepusty można mieć na miejscu, aby nie podrażać naszych i tak ciężkich stosunków.

To wszystko są rzeczy bardzo słuszne i to wszystko musi być przeprowadzone. Chodzi tylko o drogę.

P. Kędzior przychodzi i powiada: „Jest jakiś fundusz przemysłowy, trzeba wziąć z tego funduszu przemysłowego“.

Ale moi Panowie, ten nasz fundusz przemysłowy to ironia, ten fundusz przemysłowy jest niedostateczny, ten fundusz przemysłowy w porównaniu z innymi społeczeństwami jak n. p. z Węgrami jest po prostu szopką, bo my wogóle nie możemy prowadzić polityki narodowej samodzielnej polskiej czy ruskiej, bo my nie jesteśmy samodzielnymi, tylko przyczepkiem do Austrii.

I dlatego my nie możemy robić polityki odpowiadającej warunkom kraju, jakby nasz interes tego wymagał i dlatego nasz fundusz przemysłowy jest w najwyższym stopniu niedostateczny.

I na to wszystko przychodzi kolega Lewicki, przychodzi kolega Ciucheński i powiadają: „Trzeba z tego funduszu czerpać dla rękodzielników, którzy przecież są także podporą kraju“.

Macie Panowie słusność.

Ale przychodzi i ktoś inny i powiada: skoro nie mamy sił ochronnych, skoro nie możemy pod ich skrzydłami się rozwinąć, to musimy przynajmniej dać pomoc przemysłowi.

Ale skąd na to wziąć pieniędzy?

Dziś w czasie najkrytyczniejszym Wydział krajowy niejednokrotnie znajduje się w tem położeniu, że nie może dać pomocy na te wszystkie przemysły, które muszą zwalczać kartele von Draussen i wszystkie zabiegi rozmaitych panów von Draussen i skoro ten fundusz już te skromne dotacje na lata całe zeskontował, przychodzi p. Dr. Kędzior i powiada: „Chodźmy i weźmy“! Nie

uczynił tego p. Dyrektor Kędzior ze złej woli, bo to dobry człowiek,

(*Wesołość*).

tylko dlatego, że niewiedział jak jest ten fundusz biedny. Ale to, czego p. Kędzior chce, musi być powiedziane i tu panowie macie: My uchwaliliśmy 1½ miliona a zapytajcie panów z Wydziału krajowego, czy funduszu tego użyto na ten cel? Tak jest! Ja oskarżam Wydział krajowy. Warunki, pod którymi powiatom się daje, są tak uciążliwe, że powiaty z nich absolutnie nie mogą korzystać. Pytam się, czy tego nie można tak rozszerzyć, by z całą pewnością oddawać gminom te subwencje, nawet za gwarancją powiatu i by tych 1½ miliona wyzyskać? Czy opinia publiczna nie może dusić krakowskiego Towarzystwa od ognia, ażeby więcej dawało pożyczek niż dotychczas a leży to jego w interesie. Mnie się zdaje, że nie można apelować do tego, który niema — tylko trzeba funduszków szukać tam, gdzie one są.

Kolega p. Skarbek postawił na tej kadencji wniosek, ażeby ten fundusz z 1½ miliona podwyższyć na 5 i aby łatwiejsze warunki dać, jak dotychczas. Że komisya budżetowa dotąd tej sprawy nie załatwiła, to nie jest winą ani p. Skarbka, ani p. Kędziora, ani moją — ale my nie jesteśmy wybrani na 1½ miesiąca, tylko na rok, na dwa, nim się reforma wyborcza zrobi — ja mam przekonanie, że ta rzecz musi być zrobiona, nie można równocześnie uchwalać, że się chce mieć ustawę budowlaną europejską a chłopom nie pomagać do przeprowadzenia tej ustawy.

Więc można rzecz załatwić w ten sposób, jak to proponował p. Götz. Wierzę mi panowie, że jeżeli w tej kwestyi będziemy solidarni, to przemysłowi, który i tak nie niema, niczego nie odbierzemy a rzecz się zrobi.

(*Oklaski*).

Marszałek. Głos ma p. Merunowicz.

P. Merunowicz. Zrzekam się.

Marszałek. Głos ma p. Wasung.

P. Wasung. Zrzekam się.

Marszałek. Głos ma p. Witos.

P. Witos. Wysoki Sejmie!

Sprawa poruszona we wniosku p. Kędziora, jest dla nas włościan niesłychanie ważną. W obecnej ustawie jest

przymus krycia dachów materiałem ogniotrwałym budynków włościańskich — dziś bardzo wiele włościan zostało zupełnie pozbawionych tego materiału. Powstało wprawdzie kilka nowych fabryk dachówek, zapotrzebowanie jednak okazało się w pierwszym roku tak wielkie, że nieraz kilka miesięcy trzeba było czekać na to pokrycie. W niejednej okolicy potworzyły się spółki włościańskie dla wyrobu płyt cementowych, mostków betonowych, kręgów studziennych i t. d. któreby mogły zastąpić materiał drzewny, dziś tak bardzo drogi. Ja nie wchodzę w to wszystko, co poprzedni mowcy poruszyli, mnie to tak bardzo nie obchodzi, czy to ma być z tego funduszu, którego bronił p. Kolischer, czy z innego, ja wychodzę z tego założenia, że wyrób dachówek jest także przemysłem i że mu się pomoc należy, a to tem bardziej, że jest dopiero w narodzinach.

Dlatego też pozwoliłbym sobie poprzeć gorąco rezolucję p. Kędziora, bo to jest sprawa nadzwyczaj żywotna i w przyszłości może oddać wielkie usługi.

Marszałek. Głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Żardecki.** Przedewszystkiem muszę sprostować myłkę druku, która wkradła się przy pozycyi 112 na rok 1909: „na dwuklasowe szkoły handlowe w Krakowie“ mają być dodane dwa słowa: „oraz inne“.

Czuję się w obowiązku Wysokiemu Sejmowi przedewszystkiem wyjaśnić, że sprawozdanie z rubryki XII. obejmuje dwa działy, a przedmiotem niniejszego sprawozdania są szkoły przemysłowe, zawodowe, i handlowe a sprawozdanie ogólne, dotyczące przemysłu, obejmuje referat p. Rutowskiego, dlatego też ograniczę się do tych momentów, które były podniesione w dyskusyi, a które odnoszą się do mego sprawozdania..

Zgłoszono tu dwie rezolucje, a mianowicie p. Merunowicza, który domaga się wystosowania wezwania do rządu o przyspieszenie otwarcia oddziału ceramicznego przy szkole przemysłowej we Lwowie i rezolucya druga, aby rząd nie zwlekał z udziałem Skarbu państwa dla ceramicznej i naftowej stacji doświadczalnej przy szkole politechnicznej.

Z upoważnienia komisji oświadczam, że te rezolucje przyjmują.

Marszałek. Przystępujemy do rozprawy szczegółowej nad działami: A) B)

C) tj. tymi, których sprawozdawcą jest p. Żardecki.

Sprawozdawca p. **Żardecki** (czyta):

Budżet krajowy na rok 1908.

Rubryka XII.

Przemysł i rękodzieła.

Dział A) Szkoły przemysłowe uzupełniające.

Dział B) Szkoły zawodowe, warsztaty naukowe, kursa majsterskie i zakłady subwencyonowane.

Dział C) Szkoły państwowe subwencyonowane ze skarbu krajowego.

Poz. 1 do 141 wydatków i poz. 1 do 121 dochodów.

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący preliminarz:

Wydatki.

I. Szkolnictwo przemysłowe i handlowe.

A) Szkoły przemysłowe uzupełniające.

- Poz. 1. W Białej, zwycz. 7.176 K.
 2. W Bochni, zwycz. 2.975 K.
 3. W Brodach, zwycz. 3.910 K.
 4. W Brzesku, zwycz. 2.563 K.
 5. W Brzeżanach, zwycz. 3.132 K.
 6. W Buczaczu, zwycz. 3.300 K.
 7. W Chrzanowie, zwycz. 2.904 K.
 7a. W Dębicy, zwycz. 2.919 K.
 8. W Droboyczu, zwycz. 6.049 K.
 9. W Gorlicach, zwycz. 3.580 K.
 10. W Jarosławiu, zwycz. 3.428 K.
 11. W Jaśle, zwycz. 3.251 K.
 12. W Kałuszu, zwycz. 2.778 K.
 13. W Kętach, zwycz. 2.573 K.
 14. W Kołomyi I. im. Sobieskiego, zwycz. 5.054 K.
 15. W Kołomyi II. im. St. Szczepanowskiego, zwycz. 5.278 K.
 16. W Krakowie na Kleparzu (im. św. Floryana), zwycz. 8.990 K.
 17. W Krakowie przy ul. Lubomirskiego (im. św. Mikołaja), zwycz. 4.572 K.
 18. W Krakowie na Smoleńsku, zwyczajne 3.902 K.
 19. W Krakowie na Kaźmierzu, zwycz. 5.000 K.
 20. W Krakowie przy ul. Dietla (im. Ces. Franciszka Józefa), zwycz. 4.270 K.

21. W Krośnie, zwycz. 3.377 K.
 22. We Lwowie im. Kordeckiego, zwycz. 6.030 K.
 23. We Lwowie im. św. Antoniego, zwycz. 4.900 K.
 24. We Lwowie im. króla Sobieskiego, zwycz. 5.550 K.
 25. We Lwowie im. Elżbiety, zwyczajne 2.830 K.
 26. We Lwowie im. Konarskiego, zwycz. 6.260 K.
 27. We Lwowie im. św. Marcina, zwycz. 5.800 K.
 28. We Lwowie im. Mickiewicza, zwycz. 3.880 K.
 29. We Lwowie im. Piramowicza, zwycz. 3.880 K.
 30. We Lwowie im. Staszica, zwycz. 5.700 K.
 31. We Lwowie imienia Bernsteina (izrael.), zwycz. 4.700 K.
 32. W Łańcucie, zwycz. 2.617 K.
 33. W Myślenicach, zwycz. 2.549 K.
 34. W Nowym Sączu, zwyczajne 6.633 K.
 35. W Nowym Targu, zwyczajne 2.698 K.
 36. W Podgórzu, zwycz. 4.850 K.
 37. W Przemyśle I. w śródmieściu zwycz. 4730 K.
 38. W Przemyśle II. na przedmieściu lwow., zwycz. 3.437 K.
 39. W Rzeszowie, 5.840 K.
 40. W Samborze, zwycz. 3.084 K.
 41. W Sanoku, zwycz. 3.444 K.
 42. W Stanisławowie, zwyczajne 6.300 K.
 43. W Starym Samborze, zwyczajne 2.788 K.
 44. W Starym Sączu, zwyczajne 2.820 K.
 45. W Stryju, zwycz. 3.366 K.
 45a. W Stryżowie, zwycz. 1.836 K.
 46. W Tarnopolu, zwycz. 3.344 K.
 47. W Tarnowie, zwycz. 5.791 K.
 48. W Tarnobrzegu, zwycz. 2.724 K.
 49. W Turce (nad Stryjem), zwyczajne 3.076 K.
 50. W Wadowicach, zwycz. 2.980 K.
 51. W Wieliczce, zwycz. 3.180 K.
 52. W Złoczowie, zwycz. 4.322 K.
 53. W Żółkwi, zwycz. 2.780 K.
 54. W Żywcu, zwycz. 3.711 K.

Suma wydatków pozycyi 1 — 54
229.411 K.

55. Na uzupełnienie przyborów i druki, zwycz. 2.500 K.

56. Na nagrody za najlepsze rysunki, zwycz. 1.000 K.

57. Na nowo założyć się mające szkoły i kursa handlowe, zwycz. 5.000 K.

58. Na nieprzewidziane oddziały różnorodnego, zwycz. 1.000 K.

59. Na wykonanie w kraju wzorów i modeli dla szkół — K.

Suma grupy A. zwycz. 238.911 K.

B) Szkoły zawodowe, warsztaty naukowe i kursa majsterskie.

a) Zakłady krajowe:

60. Kraj. szkoła koszykarska w Brzezwcu, zwycz. 4.182 K.

61. Kraj. szkoła koszykarska w Brzostku, zwycz. 5.000 K.

62. Kraj. szkoła koszykarska w Dynowie, zwycz. 5.015 K.

63. Kra. szkoła koszykarska w Dźurowie, zwycz. 3.950 K.

64. Kraj. szkoła koszykarska w Leżajsku, zwycz. 5.560 Kor. nadzwyczajne 240 K. razem 5.800 K.

65. Kraj. szkoła koszykarska w Nieznanowicach, zwycz. 11.240 K.

66. Kraj. szkoła koszykarska w Niżnowie, zwycz. 6.410 K.

67/68. Krajowa szkoła koszykarska w Tarnobrzegu, zwycz. 5.088 K.

69. Kraj. szkoła koszykarska w Zatorze, zwycz. 6.400 K.

70. Kraj. centralny kurs koszykarski we Lwowie, zwycz. 17.310 K.

71. Kraj. nauk. warsztat kołodziejski w Grybowie, zwycz. 20.960 K. nadzwycz. 600 K. razem 21.560 K.

72. Kraj. nauk. warsztat kołodziejski, w Grzymałowie, zwycz. 17.354 K.

73. Krajowa szkoła kołodziejska w Kamionce strumiłowej, zwyczajne 26.120 K.

74. Kraj. szkoła zawodowa kołodziejska w Tłumaczu, zwycz. 19.220 K.

75. Kraj. szkoła stolarska w Stanisławowie, zwycz. 26.607, nadzwyczajne 4.500 K. razem 31.107 K.

76. Kraj. szkoła stolarska w Kalwaryi, zwycz. 28.840 K. nadzwyczajne 950 K. razem 29.790 K.

77. Kraj. nauk. warsztat dla wyrobu zabawek w Jaworowie, zwycz. 47.820 K. nadzwycz. 10.978 K. razem 58.798 K.

78. Kraj. szkoła garncarska w Kolumny, zwycz. 20.150 Kor. nadzwyczajne 4.000 K. razem 24.150 K.

79. Kraj. kursa dla przemysłu ceramicznego w Podgórzu, zwycz. 17.059 K.

80. Krajowy nauk. warsztat szewski w Witkowie, zwycz. 10.232 K. nadzwyczajne 250 K. razem 10.482 K.

81. Kraj. naukowy warsztat szewski w Starym Sączu, zwycz. 16.796.

82. Kraj. szkoła szewska w Dobczycach, zwycz. 9.760 K.

83. Kraj. szkoła szewska w Kolumny, zwycz. 9.120 K. nadzwycz. 400 K. razem 9.520 K.

84. Kraj. szkoła tkacka w Krośnie, zwycz. 19.870 K.

85. Krajowy nauk. warsztat tkacki w Glinianach, zwycz. 8.534 K.

86. Krajowy nauk. warsztat tkacki w Gorlicach, zwycz. 4.165 K.

87. Krajowy nauk. warsztat tkacki w Kosowie, zwycz. 6.300 K.

88. Krajowy nauk. warsztat tkacki w Łańcucie, zwycz. 6.440 K.

89. Krajowy nauk. warsztat tkacki w Rychwałdzie, zwycz. 3.690 K.

90. Kraj. szkoła sukiennicza w Rakaszawie, zwycz. 23.270 K. nadzwyczajne 445 K. razem 23.715 K.

91. Kraj. szkoła koronkarska w Zakopanem, zwycz. 11.590 K.

92. Kraj. szkoła koronkarska w Bobowej, zwycz. 3.490 K.

93. Kraj. szkoła hafciarska w Makowie, zwycz. 6.600 K.

94. Kraj. ceramiczna stacya doświadczalna w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, zwycz, 14.510 K.

95. Kraj. mechaniczna stacya doświadczalna w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, zwycz. 5.380 K.

96. Kraj. szkoła rzemiosł w zakładzie St. hr. Skarbka w Drohowyżu:

a) na utrzymanie, zwycz. 86.280 K. nadzwycz. 9.400 K. razem 95.680 K.

b) na umorzenie pożyczki zaciągnąć się mającej na budowę domów mieszkalnych dla nauczycieli i werkmistrzów szkoły I. rata, nadzwycz. 2.300 K.

c) na budowę stajni, komórek etc., zwycz. 8.000 K.

Suma wydatków poz. 60—96 c) zwyczajne 540.312 K. nadzw. 42.063 razem 582.375 K.

97. Na druki dla szkół zawodowych i wydawnictwo wzorów, zwycz. 3.000 K.

98. Koszta inspekcji i nadzoru szkół przemysłowych, zwycz. 6.000 K.

99. Zaliczki na płace funkcjonariuszy w kraj. szkołach przemysłowych i w biurze kraj. Komisji przemysłowej, zwycz. 4.000 K.

100. Na nowe warsztaty zawodowe powstać mające w roku 1908, zwyczajne 6.000 K.

101. Nauczyciel wędrowny dla majsterskich kursów szewskich, zwyczajne 2.400 K.

102. Nauczyciele wędrowni dla tkactwa, koszykarstwa i innych, zwyczajne 4.000 K.

103. Na kursa majsterskie, zwycz. 18.000 K.

103a). Na remuneracye i zapomogi dla funkcjonariuszy w krajowych szkołach przemysłowych, zwycz. 4.000 K.

Razem a) zwycz. 587.712 nadzwycz. 42.063 K. razem 629.775 K.

b) Zakłady subwencyonowane.

104. Subwencya dla szkoły koszykarskiej w Czerwonej Woli 2.400 K.
subwencya państwowa 2.200 K.
Razem zwycz. 4.600 K.

105. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Albigoj 500 K.

subwencya państwowa 400 K.
Razem zwycz. 900 K.

106. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Bilince 600 K.

subwencya państwowa 400 K.
Razem zwycz. 1.000 K.

107. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Chyszewicach 500 K.

subwencya państwowa 300 K.
Razem zwycz. 800 K.

108. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Milczycach 500 K.

subwencya państwowa 300 K.
Razem zwycz. 800 K.

109. Subwencya dla Towarzystwa Muzeum przemysłowego w Rzeszowie na pracownię koszykarską w Przewrotnem 600 K.

subwencya państwowa 300 K.
Razem zwycz. 900 K.

110. Subwencya dla szkoły koszykarskiej w Rudkach 1.200 K.

subwencya państwowa 1.300 K.
Razem zwycz. 2.500 K.

111/112. Subwencya dla szkoły koszykarskiej w Siekierzycach 400 K.

subwencya państwowa 400 K.
Razem zwycz. 800 K.

113. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Warzycach, zwycz. 800

114. Subwencya dla krajow. Związku przemysłowego na pracownię koszykarską w Wielowosi, zwycz. 800 K.

115. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Zurawnie 600 K.

subwencya państwowa 400 K.
Razem zwycz. 1.000 K.

116. Subwencya dla pracowni garncarskie w Tousten 800 K.

subwencya państwowa 300 K.
Razem zwycz. 1.100 K.

117. Subwencya dla Tow. tkackiego św. Sylwestra w Korczynnie 1.100 K.

subwencya państwowa 1.400 K.
Razem zwycz. 2.500 K.

118. Subwencya dla kraj. Związku przemysłowego na warsztat tkacki w Wilamowicach 1.760 K.

subwencya państwowa 1.200 K.
Razem zwycz. 2.960 K.

119. Subwencya dla produkcyjnego warsztatu tkackiego w Budzanowie 880 K.

subwencya państwowa 400 K.
Razem zwycz. 1.280 K.

120. Subwencya dla pracowni powroźniczej w Stryju, zwycz. 800 K.

121. Subwencya dla szkoły koronarskiej w Kańczudze, 1.800 K.

subwencya państwowa 1.400 K.
Razem zwycz. 3.200 K.

122. Subwencya dla szkoły koronarskiej w Jaworowie 1.200 K.

subwencya państwowa 500 K.
Razem zwycz. 1.700 K.

123. Subwencya dla szkoły koronarskiej SS. Miłosierdzia w Przeworsku, zwycz. 600 K.

124. Subwencya dla szkoły praktycznych robót kobiecych i kursa handlowe przy szkole św. Scholastyki w Krakowie 5.000 K.

subwencya państwowa 2.400 K.

Razem zwycz. 7.400 K.

125. Subwencya dla szkoły robót utrzymywanej przez Towarzystwo „Pracy kobiet“ we Lwowie 1.400 K.

subwencya państwowa 1.600 K.

Razem zwycz. 3.000 K.

126. Subwencya dla szkoły robót u PP. Benedektynek w Przemyśle 1.000 K.

subwencya państwowa 700 K.

Razem zwycz. 1.700 K.

127. Subwencya dla Towarzystwa „Pracy kobiet“ w Kołomyi 1 600 K.

subwencya państwowa 1.500 K.

Razem zwycz. 3.100 K.

128. Subwencya dla Stowarzyszenia „Pracy kobiet“ w Przemyśle 600 K.

subwencya państwowa 700 K.

Razem zwycz. 1.300 K.

129. Subwencya dla spółki przemysłowej robót kobiecych „Trud“ we Lwowie, zwycz. 1.000 K.

130. Subwencya dla Stowarzyszenia konfekcyi damskiej im. św. Józefa we Lwowie, zwycz. 1.000 K.

131. Subwencya dla warsztatu kapeluszniczego w Myślenicach, zwyczajne 1.680 K., nadzwyczajne 2.500 K.

Razem 4.180 K.

132. Subwencya dla szkoły rzemieślniczej OO. Salezjanów w Oświęcimiu, zwycz. 4.000 K.

133. Subwencya dla Tow. „Powściągliwość i Praca“ w miejscu Piastowem, zwycz. 3.000 K.

134. Subwencya dla Muzeum przemysłowego we Lwowie:

a) na utrzymanie zwycz. 8.000 K.

b) na umorzenie pożyczki 100.000 K. na budowę, nadzwycz. 5.000 K.

135. Subwencya dla Muzeum przemysłowego w Krakowie, zwycz. 8.000 K.

135a). Subwencya dla Towarzystwa technicznego w Krakowie na utrzymanie nieustającej Wystawy przemysłowej, zwyczajne 1.500 K.

135.b) Subwencya dla Towarzystwa pomocy przemysłowej w Rudkach na szkołę koronarską, zwycz. 600 K.

Razem b) zwycz. 74.320 K., nadzwycz. 7.500 K. Suma 81.820 K.

c) C. k. Szkoły państwowe subwencyonowane ze skarbu krajowego.

136. C. k. szkoła dla przemysłu drzewnego w Kołomyi, zwycz. 2.200 K.

137. C. k. szkoła dla przemysłu drzewnego w Zakopanem, zwycz. 4.200 K.

138. C. k. szkoła ślusarska w Świątnikach:

a) na utrzymanie, zwycz. 3.108 K.

b) na kurs majsterski, zwycz. 800 K.

139. C. k. szkoła zawodowa przemysłu żelaznego w Sułkowicach:

a) na utrzymanie, zwycz. 1.024 K.

b) na kurs majstrów, zwycz. 1.000 K.

c) spłata pożyczki 8.000 K. na budowę hali maszynowej:

α) w kapitale VII. i VIII. rata 1.600 K.

β) 3% odsetki 60 K.

Razem nadzwycz. 1.660 K.

139.a) C. k. Szkoła mechaniczno-ślusarska w Tarnopolu, zwycz. 7.000 K.

Razem c) zwycz. 19.332 K., nadzwyczajne 1.660 K.

Razem 20.992 K.

Do tego suma a) zwycz. 587.712 K. nadzwycz. 42.063 K.

Razem 629.775 K.

Do tego suma b) zwycz. 74.320 K., nadzwycz. 7.500 K.

Razem 81.820 K.

Suma grupy B. zwycz. 681.364 K., nadzwycz. 51.223 K.

Razem 732.587 K.

C) Szkoły handlowe.

140. Wyższa szkoła handlowa w Krakowie:

a) na utrzymanie, zwycz. 16.000 K.

b) na umorzenie pożyczki 70.000 K. na budowę, nadzwycz. 3.500 K.

c) na pokrycie niedoboru funduszu emerytalnego nauczycieli, zwycz. 1.414 K.

140a) Na założyć się mające dwuklasowe szkoły handlowe przy dwu szkołach realnych w Krakowie, zwycz. 5.000 K.

141. Akademia handlowa we Lwowie zwycz. 16.000 K.

Suma grupy C. zwycz. 38.414 K.,
nadzwycz. 3.500 K.

Razem 41.914 K.

Suma wydatków poz. 1—141 zwycz.
958.689 K., nadzwycz. 54.723 K.

Razem 1,013.412 K.

Dochody.

I. Szkolnictwo przemysłowe i handlowe.

A) Szkoły przemysłowe uzupełniające.

- Poz. 1. W Białej, zwycz. 4.968 K.
2. W Bochni, zwycz. 1.987 K.
3. „ Bródach, zwycz. 2.855 K.
4. „ Brzesku, 1.681 K.
5. „ Brzeżanach, zwycz. 1.916 K.
6. „ Buczaczu, zwycz. 2.200 K.
7. „ Chrzanowie, zwycz. 2.002 K.
8. „ Dębicy, zwycz. 1.784 K.
9. „ Drohobyczu, zwycz. 3.759 K.
10. „ Gorlicach, zwycz. 2.390 K.
11. „ Jarosławiu, zwycz. 2.194 K.
12. „ Jaśle, zwycz. 2.045 K.
13. „ Kałuszu, zwycz. 1.589 K.
14. „ Kętach, zwycz. 1.714 K.
15. „ Kołomyi I. im. Sobieskiego,
zwycz. 3.529 K.
16. W Kołomyi II. S. Szczepanow-
skiego, zwycz. 3.552 K.
17. W Krakowie: na Kleparzu (im.
św. Floryana), zwycz. 5.992 K.
18. W Krakowie: przy ul. Lubomir-
skiego (im. św. Mikołaja), zwycz. 3.048 K.
19. W Krakowie na Smoleńsku, zwy-
czajne 2.601 K.
20. W Krakowie na Kaźmierzu, zwy-
czajne 3.332 K.
21. W Krakowie przy ul. Dietla (im.
Ces. Franciszka Józefa), zwycz. 2.846 K.
22. W Krośnie, zwycz. 2.038. K.
23. We Lwowie im. św. Anny (Kor-
deckiego), zwycz. 4.020 K.
24. We Lwowie im. św. Antoniego,
zwycz. 3.266 K.
25. We Lwowie im. Sobieskiego, zw.
3.700 K.
26. We Lwowie im. Elżbiety. zw.
1.886 K.
27. We Lwowie im. Konarskiego,
zwycz. 4.173 K.
28. We Lwowie im. św. Marcina,
zwycz. 3.866 K.

29. We Lwowie im. Mickiewicza,
zwycz. 2.586 K.

30. We Lwowie im. Piramowicza zw.
2.586 K.

31. We Lwowie im. Staszica, zwycz.
3.933 K.

32. We Lwowie im. M. Bernsteina
(izrael.), zwycz. 3.750 K.

33. W Łańcucie, zwycz. 1.578 K.

34. W Myślenicach. zwycz. 1.674 K.

35. W Nowym Sączu, zwyczajne
4.316 K.

36. W Nowym Targu, zwyczajne
1.771 K.

37. W Podgórzu, zwycz. 3.350 K.

38. W Przemyślu I. w śródmieściu,
zwycz. 2.965 K.

39. W Przemyślu II. na przedmie-
ściu lwow. zwycz. 2.118 K.

40. W Rzeszowie, zwycz. 3.395 K.

41. W Samborze, zwycz. 1.867 K

42. W Sanoku, zwycz. 2.091 K.

43. W Stanisławowie, zwycz. 3.642 K.

44. W Starym Samborze, zwyczajne
1.794 K.

45. W Starym Sączu, zwyczajne
1.960 K.

45a W Strzyżowie, zwycz. 1.218 K.

46. W Stryju zwycz. 2.423 K.

47. W Tarnopolu, zwycz. 2.272 K.

48. W Tarnowie, zwycz. 3.748 K.

49. W Tarnobrzegu, zwyczajne 1.862
Kor.

50. W Turce (nad Stryjem) zwycz.,
1.938 K.

51. W Wadowicach, zwyczajne 2.190
Kor.

51. W Wieliczce, zwyczajne 2.015
Kor.

53. W Złoczowie, zwyczajne 2.561
Kor.

54. W Żółkwi, zwycz. 1.890 K.

55. W Żywcu, zwycz. 2.255 K.

Suma dochodów poz. 1—55, zwycz.
150.681 K.

56. Subwencya państwowa na uzu-
pełnienie przyborów i druki, zwyczajne
1.000 K.

57. Subwencya państwowa na nowo
założyć się mające szkoły i kursa han-
dlowe, zwycz. 4.000 K.

Suma grupy A) zwyczajne 155.681
K.

B) Szkoły zawodowe, warsztaty naukowe i kursa majsterskie.

a) zakłady krajowe:

Poz. 58. Krajowa szkoła koszykarska w Brzezowcu, zwycz. 3.400 K.

59. Kraj. szkoła koszykarska w Brzostku, zwycz. 4.200 K.

60. Kraj. szkoła koszykarska w Dynowie, zwycz. 3.500 K.

61. Kraj. szkoła koszykarska w Dźurowie, zwycz. 3.000 K.

62. Kraj. szkoła koszykarska w Leżajsku, zwycz. 4.400 K.

63. Kraj. szkoła koszykarska w Nieznanowicach, zwycz. 9.400 K.

64. Kraj. szkoła koszykarska w Niżniowie, zwycz. 5.000 K.

65/66. Krajowa szkoła koszykarska w Tarnobrzegu, zwycz. 3.900 K.

67. Kraj. szkoła koszykarska w Zatorze, zwycz. 4.910 K.

68. Krajowy centralny kurs koszykarski we Lwowie, zwycz. 5.900 K.

99. Krajowy naukowy warsztat kołodziejski w Grybowie, 12.800 K.

70. Krajowy naukowy warsztat kołodziejski w Grzymałowie, zwycz. 12.400 Kor.

71. Kraj. szkoła kołodziejska i ciepielska w Kamionce strumiłowej, zwycz. 13.460 K.

72. Kraj. szkoła zawodowa kołodziejska w Tłumaczu, zwycz. 10.350 K.

73. Kraj. szkoła stolarska w Stanisławowie, zwycz. 14.700 K.

74. Kraj. szkoła stolarska w Kalwarii, zwycz. 9.800 K.

75. Kraj. naukowy warsztat dla wyrobu zabawek w Jaworowie, zwyczajne 21.400 K.

76. Kraj. szkoła garncarska w Kołomyi, zwycz. 7.550 K.

77. Krajowe kursa przemysłu ceramicznego w Podgórzu, zwyczajne 5.200 Kor.

78. Krajowy naukowy warsztat szewski w Witkowie, zwycz. 4.900 K.

79. Krajowy naukowy warsztat szewski w Starym Sączu, zwyczajne 13.500 Kor.

80. Kraj. szkoła szewska w Dobczycach, zwycz. 6.270 K.

81. Kraj. szkoła szewska w Kołomyi 5.550 K.

82. Kraj. szkoła tkacka w Krośnie, 8.800 K.

83. Krajowy naukowy warsztat tkacki w Glinianach, zwycz. 2.840 K.

84. Krajowy naukowy warsztat tkacki w Gorlicach. 2.060 K.

85. Kraj. naukowy warsztat tkacki w Kosowie, zwycz. 2.180 K.

86. Krajowy nauk. warsztat tkacki w Łańcucie, zwycz. 2.800 K.

87. Kraj. naukowy warsztat tkacki w Rychwałdzie, zwycz. 1.000 K.

88. Kraj. szkoła sukiennicza w Rakoszawie, zwycz. 8.080 K.

89. Krajowa szkoła koronkarska w Zakopanem, zwycz. 4.800 K.

90. Kraj. szkoła koronkarska w Bobowej, zwycz. 2.750 K.

91. Kraj. szkoła hafciarska w Makowie, zwycz. 3.646 K.

92. Krajowa ceramiczna stacya doświadczalna we Lwowie, zwyczajne 800 Kor.

93. Kraj. mechaniczna stacya doświadczalna we Lwowie, zwyczajne 2.000 Kor.

94. Krajowa szkoła rzemiosł w Drohowyżu, zwycz. 61.700 K.

Suma dochodów poz. 58—94. zwycz. 288.946 K.

95. Zwroty zaliczek na płace od funkcyjaryuszy w krajowych szkołach przemysłowych i w biurze krajowej komisji przemysłowej, zwyczajne 2.000 Kor.

Razem a) zwycz. 290.946 K.

b) Zakłady subwencynowane.

(subwencye państwowe)

Poz. 96. Dla szkoły koszykarskiej w Czerwonej Woli, zwycz. 2.200 K.

97. Dla szkoły koszykarskiej w Albigowej, zwycz. 400 K.

98. Dla szkoły koszykarskiej w Bilince, zwycz. 400 K.

99. Dla szkoły koszykarskiej w Chyszewicach 300 K.

100. Dla szkoły koszykarskiej w Milczycach, zwycz. 300 K.

101. Dla Muzeum przemysłowego w Rzeszowie na pracownię koszykarską w Przewrotnem, zwycz. 300 K.

102. Dla szkoły koszykarskiej w Rudkach, zwycz. 1.300 K.

103. Dla szkoły koszykarskiej w Siekierzycach, zwycz. 400 K.

104. Dla pracowni koszykarskiej w Żurawnie, zwycz. 400 K.

105. Dla szkoły garncarskiej w Toustem, zwycz. 300 K.

106. Dla Towarzystwa tkackiego św. Sylwestra w Korczyniu, zwycz. 1.400 Kor.

107. Dla krajowego Związku przemysłowego na warsztat tkacki w Wilamowicach, zwycz. 1.200 K.

108. Dla produkcyjnego warsztatu tkackiego w Budzanowie, zwyczajne 400 Kor.

109. Dla szkoły koronkarskiej w Kańczudze, zwycz. 1.400 K.

110. Dla szkoły koronkarskiej w Jaworowie, zwycz. 500 K.

111. Dla szkoły praktycznych robót kobiecych i kursów handlowych w szkole św. Scholastyki w Krakowie, zwycz. 2.400 K.

112. Dla szkoły robót utrzymywanej przez Towarzystwo „Pracy kobiet“ we Lwowie, zw. 1.600 K.

113. Dla szkoły robót u PP. Benedyktyn w Pszemyślu, zwycz. 700 K.

114. Dla Towarzystwa „Pracy kobiet“ w Kołomyi, zw. 1.500 K.

115. Dla Towarzystwa „Pracy kobiet“ w Przemyślu, zwycz. 700 K.

Razem b) zwycz. 18.100 K.

Do tego suma a) zwyczajne 290.946 Kor.

Suma grupy B. zwyczajne 309.046 Kor.

II. Zwroty pożyczek na cele przemysłowe.

Poz. 116. Przemysł. Konwent PP. Benedyktyn zwrot pożyczki na budowę szkoły robót kobiecych w kwocie 10.000 K. spłacalnej w 17. ratach od r. 1897 po 600 K. rocznie (17 i ostatnia rata w r. 1913 w kwocie 400 Kor.) XII. rata, nadzwycz. 600 K.

117. Śniatyn, Wydział powiatowy, zwrot pożyczki na zakupno realności dla krajowej szkoły koszykarskiej w Dźuro-

wie w kwocie 6.000 kor. spłacalnej w 15. ratach od r. 1898 po 400 Kor. rocznie X. rata, nadzwycz. 400 K.

118. Świątniki, c. k. szkoła ślusarska, zwrot pożyczki na fundusz obrotowy w kwocie 2.000 Kor. spłacalnej w 5 ratach od roku 1906 po 400 K. rocznie III. rata, nadzwycz. 400 K.

119. Maków, krajowa szkoła hefciańska, zwrot pożyczki na fundusz obrotowy w kwocie 1.000 Kor. spłacalnej w 5 ratach od roku 1907 po 200 Kor. rocznie, II. rata, nadzwycz. 200 K.

120. Jaworów, krajowy naukowy warsztat dla wyrobu zabawek, zwrot pożyczki na fundusz obrotowy w kwocie 5.000 Kor. spłacalnej w 10 ratach od r. 1907. po 500 Kor. rocznie, I. rata, nadzwycz. 500 K.

121. Bobowa, krajowa szkoła koronkarska, zwrot pożyczki na fundusz obrotowy, w kwocie 300 Kor. spłacalnej w 5 ratach od r. 1908 po 60 Kor. rocznie, I. rata, nadzwycz. 60 K.

Suma działu II. nadzw. 2.160 K.

Ogółem suma dochodów, zwyczajnych 464.727 K. nadzw. 2.160. K.

Razem 466.887 K.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje Działy A) B) i C) rubryki XII. budżetu krajowego na rok 1908 zechce rękę podnieść. (Większość). Są przyjęte.

Sprawozdawa p. **Zardecki** (czyta):

Budżet krajowy na rok 1909.

Rubryka XII.

Przemysł i rękodzieła.

Dział A) Szkoły przemysłowe uzupełniające.

Dział B) Krajowe szkoły zawodowe,

Dział C) Kursa.

Dział D) Szkoły handlowe.

Dział E) Szkoły zawodowe przez kraj subwencyonowane, państwowe i inne.

Poz. 1, do 148. wydatków i poz. 1. do 126 dochodów.

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący preliminarz:

Wydatki.

1. Szkolnictwo przemysłowe i handlowe.

A) Szkoły przemysłowe uzupełniające.

Poz. 1. w Białej zwycz. 7.216 K.

2. w Bochni zwycz. 3.015 K.

3. w Brodach zwycz. 3.400 K.

4. w Brzesku zwycz. 2.727 K.

5. w Brzeżanach zwycz. 3.132 K.

6. w Buczaczu zwycz. 3.300 K.
 7. w Chrzanowie zwycz. 3.632 K.
 8. w Dębicy zwycz. 2.625 K.
 9. w Drohobyczu zwycz. 6.090 K. —
 nadzwycz. 620 K., razem 6.710 K.
 10. w Gorlicach zwycz. 3.580 K.
 11. w Jarosławiu zwycz. 3.428 K.
 12. w Jaśle zwycz. 3.451 K.
 13. w Kałuszu zwycz. 2.832 K.
 14. w Kętach zwycz. 2.313 K.
 15. w Kołomyi I. im. Sobieskiego
 zwycz. 5.034 K.
 16. w Kołomyi II. im. St. Szczepa-
 nowskiego zwycz. 5 200 K.
 17. w Krakowie na Kleparzu zwycz.
 8.695 K. nadzwycz. 320 K., razem 9.015 K.
 18. w Krakowie przy ul. Lubomir-
 skiego zwycz. 4.655 K. nadzwycz. 390 K.
 razem 5.045 K.
 19. w Krakowie na Smoleńsku zwycz.
 3.882 K.
 20. w Krakowie na Kaźmierzu
 5.330 K.
 21. w Krakowie przy ul. Dietla —
 zwycz. 4.250 K. nadzwycz. 520 K. razem
 4.800 K)
 22. w Krośnie zwycz. 3.211 K.
 23. We Lwowie im. Kordeckiego
 zwycz. 6.125 K.
 24. We Lwowie im. św. Antoniego
 zwycz. 5.925 K.
 25. We Lwowie im. króla Sobieskiego
 zwycz. 4.720 K.
 26. We Lwowie im. Elżbiety zwycz.
 3.005 K.
 27. We Lwowie im. Konarskiego zwycz.
 5.065 K. nadzwycz. 550 K. razem 5.615 K.
 28. We Lwowie im. św. Marcina zwycz.
 6.005 K.
 29. We Lwowie im. Mickiewicza zwycz.
 3.725 K.
 30. We Lwowie im. Piramowicza —
 zwycz. 5.065 K.
 31. We Lwowie im Staszica — zwycz.
 6.541 K.
 32. We Lwowie im. Bernsteina (izrael.)
 zwycz. 4.700 K.
 33. W Łańcucie zwycz. 2.617 K.
 34. W Myślenicach zwycz. 2.549 K.
 35. W Nowym Sączu zwycz. 6.013 K.
 nadzwycz. 550 K. razem 6 563 K.
 36. W Nowym Targu zwycz. 2.698 K.
 37. W Podgórzu zwycz. 5.060 K. nad-
 zwycz. 550 K. razem 5,610 K.
 38. W Przemyśle I w śródmieściu
 zwycz. 4.689 K. nadzwycz. 240 K. razem
 4.929 K.
 39. w Przemyśle II. na przedmieściu
 lwow. — zwycz. 3.437 K.
40. W Rzeszowie zwycz. 5.190 K.
 41. W Samborze zwycz. 2.426 K.
 42. W Sanoku zwycz. 2.824 K.
 43. W Sokalu zwycz. 2.016 K.
 44. w Stanisławowie zwycz. 5.150 K.
 45. W Starym Samborze 2.788 K.
 46. W Starym Sączu zwycz. 2.820 K.
 47. W Stryju zwycz 3.366 K.
 48. W Strzyżowie zwycz. 2.527 K.
 49. w Tarnopolu zwycz. 3.352 K.
 50. W Tarnowie — zwycz. 4.519 K.
 nadzwycz. 550 K. — razem 5.069 K.
 51. W Tarnobrzegu zwycz. 2.724 K.
 52. W Turce nad Stryjem 2.916 K.
 53. W Wadowicach zwycz. 2.980 K.
 54. W Wieliczce zwycz. 3.180 K.
 55. W Złoczowie zwycz. 4.230 K.
 56. W Żółkwi zwycz. 2.820 K.
 57. W Żywcu zwycz. 3.091 K.
 Suma wydatków poz. 1—57 — zwycz.
 228.156 K. nadzwycz. 4.320 K. razem
 232.476 K.
58. Na uzupełnienie przyborów i druki
 zwycz. 4.000 K. nadzw. — K. razem 4.000 K.
 59. Podręczniki dla absolwentów
 szkół przemysłowo - uzupełniających
 zwycz. 2.000 K. nadzw. — K. razem 2.000 K.
 60. Na nagrody za najlepsze rysun-
 ki zwycz. 1.050 K. nadzw. — K. raz. 1.050 K.
 61. Na nowo założyć się mające
 szkoły i kursa handlowe zwycz. 5.000 K.
 nadzw. — K. razem 5 000 K.
 62. i 63. Na nieprzewidziane oddziały
 równorzędne zwycz. 2.000 K. nadzw. — K.
 razem 2.000 K.
 64. Na szkoły przemysłowe - uzupeł-
 niające dla dziewcząt zwycz. 4.000 K. —
 nadzw. — K. razem 4.000 K.
 65. Na tworzenie trzecich klas kursu
 przemysłowego i szkół o typie zawodow.
 zw. 4.000 K. nadzw, — K. razem 4.000 K.
 Suma grupy A. — zwycz. 250.206 K.
 nadzw. 4.320 K. razem 254.526 K.
- Krajowe szkoły zawodowe.
- Poz. 66. Krajowa szkoła koszykarska
 w Brzezowcu zwycz. 4.216 K.
 67. Kraj. szkoła koszykarska w Brzo-
 stku zwycz. 5.460 K.
 68. i 69. Krajowa szkoła koszykar-
 ska w Dynowie zw. 5.030 K.
 70. Krajowa szkoła koszykarska w
 Gdowie zw. 10 240 K.
 71. Kraj. szkoła koszykarska w Le-
 żajsku zw. 6.060 K. nadz. 240 K. raz. 6.300 K.
 72. Krajowa szkoła koszykarska
 w Niżniowie zw. 6.440 K.
 73. Krajowa szkoła koszykarska w Tar-
 nobrzegu zw. 5.630 K.

74. Kraj. szkoła koszykarska w Zatorze zw. 6.840 K.

75. Kraj. centralny kurs koszykarski we Lwowie, zwycz. 17.914 K.

76. Kraj. naukowy warsztat kołodziejski w Grybowie, zwycz. 22.920 K.

77. Kraj. naukowy warsztat kołodziejski w Grzymałowie, zwycz. 17.640 K.

78. Kraj. szkoła kołodziejska i cieielska w Kamionce Strumiłowej, zw. 22.940 K.

79. Kraj. szkoła zawodowa kołodziejska w Tłumaczu, zw. 18.540 K.

80. Kraj. szkoła stolarska w Stanisławowie, zwycz. 27.920 K. nadzwyczajne 3.000 K. razem 30.920 K.

81. Kraj. szkoła stolarska w Kalwaryi, zwycz. 29.100 K, nadzw. 1.000 K. razem 30.100 K.

82. Kraj. nauk. warsztat dla wyrobu zabawek w Jaworowie, zwycz. 41.240 K. nadzw. 3.000 K. razem 44.240 K.

83. Krajowa szkoła garncarska w Kołomyi, zwycz. 21.870 K. nadzw. 2.500 Kor. razem 24.370 K.

84. Krajowe kursa dla przemysłu ceramicznego w Podgórzu, zwyczajne 17.512 K.

85. Krajowy nauk. warsztat szewski w Witkowie, zwycz. 10.912 K.

86. Kraj. nauk. warsztat szewski w Starym Sączu, zwycz. 18.868 K, nadzwycz. 400 K. razem 19.268 K.

87. Krajowa szkoła szewska w Dobczycach, zwycz. 7.260 K.

88. Kraj. szkoła szewska w Kołomyi zwycz. 10.570 K. nadzwycz. 250 K. razem 10.820 K.

89. Kraj. szkoła tkacka w Krośnie zw. 20.920 K. nadzw. — K. raz. 20.920 K.

90. Kraj. nauk. warsztat tkacki w Glianach zw. 8.039 K. nadzw. 1.400 K. razem 9.439 K.

91. Kraj. nauk. warsztat tkacki w Gorlicach zw. 4.440 K.

92. Kraj. nauk. warsztat tkacki w Kosowie zwycz. 6.800 K.

93. Kraj. nauk. warsztat tkacki w Łańcucie zw. 6.540 K.

94. Kraj. nauk. warsztat tkacki w Rychwałdzie zw. 4.090 K.

95. Kraj. szkoła sukiennicza w Rakszawie zw. 23.950 K. nadzw, 550 K. razem 24.500 K.

96. Szkoła koronkarska w Zakopanem zw. 12.510 K.

97. Kraj. szkoła koronkarska w Bobowej zw. 3.390 K.

98. Kraj. szkoła hafciarska w Makowie zw. 6.700 K.

99. Kraj. szkoła rzemiosł w zakładzie St. hr. Skarbka w Drohowyżu:

a) na utrzymanie zw. 82.000 K. nadzwycz. 20.000 K. razem 102.000 K.

b) na umorzenie pożyczki zaciągniętej mającej na budowę domów mieszkalnych dla nauczycieli nadzw. 2.300 K.

100. Kraj. ceramiczna stacya doświadczalna we Lwowie, zwycz. 14.510 K.

101. Kraj. mechaniczna stacya doświadczalna, zwycz. 5.380 K.

Suma wydatków poz. 60—101 zw. 534.441 K. nadzw. 34.640 K. razem 569.081 K.

102. Nowe szkoły i warsztaty zawodowe, zwycz. 1.000 K.

103. Na druki dla szkół zawodowych i wydawnictwo wzorów, zwyczajne 3.000 K.

104. Kosztą inspekcji i nadzoru szkół przemysłowych, zwycz. 6.000 K.

105. Zaliczki na płace funkcyjaryuszy w kraj. szkołach przemysłowych i w biurze kraj. Komisji przemysłowej, zwycz. 4.000 K.

106. Na remuneracye i zapomogi dla funkcyjaryuszy w krajowych szkołach przemysłowych, zwyczajne 4.000 K.

Suma grupy B) zwycz. 552.441 K. nadzw. 34.640 K.

Razem 587.081 K.

C) Kursa.

107. Nauczyciel wędrowny dla majsterskich kursów szewskich, zwyczajne 2.400 K.

108. Na kursa majsterskie, zwycz. 25.000 K.

109. Nauczyciele wędrowni dla tkactwa, koszykarstwa i innych, zwyczajne 5.000 K.

Suma grupy C) zwycz. 32.400 K.

D) szkoły handlowe.

110. Akademia handlowa we Lwowie 16.000 K

111. Wyższa szkoła handlowa w Krakowie:

a) na utrzymanie 20.000 K.

b) na umorzenie pożyczki 70.000 K. na budowę, nadzw. 3.500 K.

c) na kosztą urządzenia w nowym gmachu, nadzw. 5.000 K.

112. Na dwuklasowe szkoły handlowe w Krakowie, oraz inne 10.000 K.

Suma grupy D) zwycz. 46.000 K, nadzw. 8.500 K, razem 54.500 K.

E) Szkoły zawodowe przez kraj subwencyonowane (państwowe i inne.

Poz 113. C. k. szkoła dla przemysłu drzewnego w Kołomyji 2.200 K.

114. C. k. szkoła dla przemysłu drzewnego w Zakopanem 4.200 K.
115. C. k. szkoła ślusarska w Świątnikach:
 a) na utrzymanie 3.108 K.
 b) na kurs majsterski 800 K. razem 3.908 K.
116. C. k. szkoła zawodowa przemysłu żelaznego w Sułkowicach:
 a) na utrzymanie 1.024 K.
 b) na kurs majstrów 1.000 K.
 c) spłata pożyczki 8.000 K. na budowę hali maszynowej:
 a) w kapitale IX. i X. rata 1.600 K.
 b) 3% odsetki 12 K. razem nadzw. 1.612 K.
117. C. k. Szkoła mechaniczno-ślusarska w Tarnopolu 7.000 K.
118. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Albigowej 500 K.
 subwencya państwowa 400 K. razem 900 K.
119. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Bilince 600 K.
 subwencya państwowa 400 K. razem 1.000 K.
120. Subwencya dla szkoły koszykarskiej w Czerwonej Woli 2.400 K.
 subwencya państwowa 2.200 K. razem 4.600 K.
121. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Chyszewicach 400 K.
 subwencya państwowa 400 K. razem 800 K.
122. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Milczycach 400 K.
 subwencya państwowa 400 K. razem 800 K.
123. Subwencya dla Towarzystwa Muzeum przemysłowego w Rzeszowie na pracownię koszykarską w Przewrotnem 800 K.
124. Subwencya dla szkoły koszykarskiej w Rudkach 1.200 K.
 subwencya państwowa 1.300 K. razem 2.500 K.
125. Subwencya dla szkoły koszykarskiej w Siekierzycach 400 K.
 Subwencya państwowa 400 K. razem 800 K.
126. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Trembowli — K.
127. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Warzycach — K.
128. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Wielowsi 800 K.
 subwencya państwowa 800 K. razem 1.600 K.
129. Subwencya dla pracowni koszykarskiej w Żurawnie 600 K.
 subwencya państwowa 400 K. razem 1.000 K.
130. Subwencya dla pracowni garncarskiej w Toustem 800 K.
 subwencya państwowa 300 K. razem 1.100 K.
131. Subwencya dla produkcyjnego warsztatu tkackiego w Budzanowie 880 K.
 subwencya państwowa 400 K. razem 1.280 K.
132. Subwencya dla warsztatu tkackiego w Wilamowicach 2.160 K.
 subwencya państwowa 1.200 K. razem 3.360.
133. Subwencya dla pracowni powroźniczej w Stryju 800 K.
 subwencya państwowa 600 K. razem 1.400 K.
134. Subwencya dla szkoły koronarskiej w Jaworowie 1.200 K.
 subwencya państwowa 800 K. razem 2.000 K.
135. Subwencya dla szkoły koronarskiej w Kańczudze 1.800 K.
 subwencya państwowa 1.400 K. razem 3.200 K.
136. Subwencya dla szkoły koronarskiej SS. Miłosierdzia w Przeworsku 600 K.
137. Subwencya dla szkoły koronarskiej w Rudkach 600 K.
138. Subwencya dla zakładu kapełuszniczego w Myślenicach 4.000 K.
 subwencya państwowa 2.500 K. razem 6.500 K.
139. Subwencya dla szkoły rzemieślniczej OO. Salezjanów w Oświęcimiu 5.000 K.
140. Subwencya dla Tow. „Powściągliwość i Praca“ w miejscu Piastwem 4.000 K.
141. Subwencya dla szkoły prakty-

czynnych robót kobiecych i kursa handlowe przy szkole św. Scholastyki w Krakowie 5.000 K.

142. Subwencya dla szkoły robót utrzymywanej przez Towarzystwo „Pracy kobiet“ we Lwowie 1.750 K.

143. Subwencya dla szkoły robót u PP. Benedyktynek w Przemyślu 1.000 K.

144. Subwencya dla Towarzystwa „Pracy kobiet“ w Kołomyi 1.600 K.

145. Subwencya dla Stowarzyszenia „Pracy kobiet“ w Przemyślu 600 K.

146. Subwencya dla Spółki przemysłowej robót kobiecych „Trud“ we Lwowie:

a) na szkołę 400 K.

b) na bursę 600 K. razem 1.000 K.

147. Subwencya dla Tow. tkackiego św. Sylwestra w Korczynie 1.100 K.

subwencya państwowa 1.400 K. razem 2.500 K.

148. Subwencya dla Sowarzyszenia konfekcyi damskiej im. św. Józefa we Lwowie 1.000 K.

Suma grupy E) zwyczaj. 77.622 K, nadzwyczaj. 1.612 K. razem 79.234 K.

Suma wydatków poz. 1—148. zwyczajne 958.669 K, nadzwyczaj. 49.072 K. razem 1.007.741 K.

Dochody.

I. Szkolnictwo przemysłowe i handlowe.

A) Szkoły przemysłowe uzupełniające.

1. W Białej 4.983 K.

2. W Bochni 2.007 K.

3. W Brodach 2.600 K.

4. W Brzesku 1.763 K.

5. W Brzeżanach 1.916 K.

6. W Buczaczu 2.200 K.

7. W Chrzanowie 2.366 K.

8. W Dębicy 1.637.

9. W Drohobyczu 4.090 K.

10. W Gorlicach 2.390 K.

11. W Jarosławiu 2.164 K.

12. W Jaśle 2.145 K.

13. W Kałuszu 1.616.

14. W Kętach 1.742 K.

15. W Kołomyji I. im. Sobieskiego 3.356 K.

16. W Kołomyji II. im. S. Szczepanowskiego 3.466 K.

17. W Krakowie na Kleparzu 6.010 K.

18. W Krakowie przy ul. Lubomirskiego 3.362 K.

19. W Krakowie na Smoleńsku 2.588 K.

20. Krakowie na Kaźmierzu 3.552 K.

21. W Krakowie przy ul. Dietla 3.200 K.

22. W Krośnie 1.855 K.

23. We Lwowie Kordeckiego 4.083 Kor.

24. We Lwowie św. Antoniego 3.950 Kor.

25. We Lwowie Sobieskiego 4.146 Kor.

26. We Lwowie Elżbiety 2.003 K.

27. We Lwowie Konarskiego 3.742 Kor.

28. We Lwowie św. Marcina 4.002 Kor.

29. We Lwowie Mickiewicza 2.483 Kor.

30. We Lwowie Piramowicza 3.376 K.

31. We Lwowie Staszica 4.360 K.

32. We Lwowie M. Bernsteina 3.750 Kor.

33. W Łańcucie 1.578 K.

34. W Myślenicach 1.674 K.

35. W Nowym Sączu 4.281 K.

36. W Nowym Targu 1.771 K.

37. W Podgórzu 3.902 K.

38. W Przemyślu I. w śródmieściu 3.204 K.

39. W Przemyślu II. na przedmieściu lwow. 2.118 K.

40. W Rzeszowie 3.070 K.

41. W Samborze 1.538 K.

42. W Sanoku 1.781 K.

43. W Sokalu 1.358 K.

44. W Stanisławowie 3.017 K.

45. W Starym Samborze 1.794 K.

46. W Starym Sączu 1.960 K.

47. W Strzyżowie 1.613 K.

48. W Stryju 2.423 K.

49. W Tarnopolu 2.276 K.

50. W Tarnowie 3.387 K.

51. W Tarnobrzegu 1.862 K.

52. W Turce nad Stryjem 1.858 K.

53. W Wadowicach 2.190 K.

54. W Wieliczce 2.015 K.

55. W Złoczowie 2.515 K.

56. W Żółkwi 1.910 K.

57. W Żywcu 1.945 K.

Suma poz. 1—57, zwyczaj. 153.943 K

58. Subwencya państwowa na uzupełnienie przyborów i druki 1.000 K.

59. Subwencya państwowa na zakupowanie podręczników dla absolwentów 1.000 K.

60. Subwencya państwowa na nowo założyć się mające szkoły i kursa handlowe 4.000 K.

61. Subwencya państwowa na szkoły przemysłowe uzupełniające dla dziewcząt 2.000 K.

62. Subwencya państwowa na tworzenie trzecich klas kursu przemysłowego i szkół o typie zawodowym 2.000 K.

Suma grupy A) zwycz. 163.943 K.

B) Krajowe szkoły zawodowe.

63. Kraj. szkoła koszykarska w Brzeżowcu 3.400 K.

64. Kraj. szkoła koszykarska w Brzostku 4.300 K.

65/66. Kraj. szkoła koszykarska w Dynowie 3.700 K.

67. Kraj. szkoła koszykarska w Gdowie 9.000 K.

68. Kraj. szkoła koszykarska w Leżajsku 5.000 K.

69. Kraj. szkoła koszykarska w Niżnowie 5.000 K.

70/71. Kraj. szkoła koszykarska w Tarnobrzegu 3.900 K.

72. Kraj. szkoła koszykarska w Zatorze 5.260 K.

73. Krajowy centralny kurs koszykarski we Lwowie 6.000 K.

74. Krajowy naukowy warsztat kołodziejski w Grybowie 14.200 K.

75. Krajowy naukowy warsztat kołodziejski w Grzymałowie 10.500 K.

76. Kraj. szkoła kołodziejskie i ciepielska w Kamionce Strumiłowej 10.500 Kor.

77. Kraj. szkoła zawodowa kołodziejska w Tlumaczu 10.050 K.

78. Kraj. szkoła stolarska w Stanisławowie 15.050 K.

79. Kraj. szkoła stolarska w Kalwarii 9.300 K.

80. Kraj. naukowy warsztat dla wyrobu zabawek w Jaworowie 17.800 K.

81. Kraj. szkoła garncarska w Kołomyi 8.550 K.

82. Kraj. kursa przemysłu keramicznego w Podgórzu 5.200 K.

83. Krajowy naukowy warsztat szewski w Witkowie 5.500 K.

84. Krajowy naukowy warsztat szewski w Starym Sączu 14.000 K.

85. Kraj. szkoła szewska w Dobczycach 4.100 K.

86. Kraj. szkoła szewska w Kołomyi 6.450 K.

87. Kraj. szkoła tkacka w Krośnie 8.800 K.

88. Kraj. naukowy warsztat tkacki w Glinianach 3.340 K.

89. Kraj. naukowy warsztat tkacki w Gorlicach 2.360 K.

90. Kraj. naukowy warsztat tkacki w Kosowie 2.180 K.

91. Kraj. naukowy warsztat tkacki w Łańcucie 2.900 K.

92. Kraj. naukowy warsztat tkacki w Rychwałdzie 1.000 K.

93. Kraj. szkoła sukiennicza w Rakoszawie 8.080 K.

94. Kraj. szk. ła. koronkarska w Zakopanem 5.600 K.

95. Kraj. szkoła koronkarska w Bobowej 2.850 K.

96. Kraj. szkoła hafciarska w Makowie 3.946 K.

97. Kraj. szkoła rzemiosł w Drohowyżu 59.600 K.

98. Kraj. kieramiczna stacya doświadczalna we Lwowie 800 K.

99. Kraj. mechaniczna stacya doświadczalna we Lwowie 2.000 K.

Suma poz. 63—99, zwycz. 280.666 Kor.

99a. Subwencya państwowa na nowe szkoły i warsztaty zawodowe 2.400 K.

100. Zwroty zaliczek na płace dla personelu kraj. szkół przemysłowych i biura kraj. komisji przemysłowej 2.000 Kor.

Suma grupy B., zwycz. 285.066 K.

C) Szkoły zawodowe przez kraj subwencyonowane.

101. Dla szkoły koszykarskiej w Albigowej 400 K.

102. Dla szkoły koszykarskiej w Biłince 400 K.

103. Dla szkoły koszykarskiej w Czerwonej Woli 2.200 K.

104. Dla szkoły koszykarskiej w Chyszewicach 400 K.

105. Dla szkoły koszykarskiej w Milczycach 400 K.

106. Dla szkoły koszykarskiej w Rudkach 1.300 K.

107. Dla szkoły koszykarskiej w Sierkierzycach 400 K.

108. Dla szkoły koszykarskiej w Wielosiu 800 K.

109. Dla pracowni koszykarskiej w Żurawnie 400 K.

110. Dla pracowni garncarskiej w Toustem 300 K.

111. Dla produkcyjnego warsztatu tkackiego w Budzanowie 400 K.

112. Dla krajowego Związku przemysłowego na warsztat tkacki w Wilanowicach 1200 K.

113. Dla pracowni powroźniczej w Stryju 600 K.

114. Dla szkoły koronkarskiej w Jaworowie 800 K.

115. Dla szkoły koronkarskiej w Kańczudze 1.400 K.

116. Dla warsztatu kapeluszniczego w Myślenicach 2.500 K.

117/118. Towarzystwa tkackiego św. Sylwestra w Korczynie 1.400 K.

Suma grupy C) zwycz. 15.300 K.

D) Zwrot pożyczek na cel przemysłowe.

119. Przemysł; Konwent PP. Benedyktyn, zwrot pożyczki na budowę szkoły robót kobiecych w kwocie 10.000 kor. spłacalnej w 17 ratach od roku 1897 po 600 kor. rocznie (17 i ostatnia rata w r. 1913 w kwocie 400 kor.) XIII. rata nadzwycz. 600 K.

120/122. Śniatyn, Wydział powiatowy, zwrot pożyczki na zakupno realności dla krajowej szkoły koszykarskiej w Dźurowie w kwocie 6.000 kor. spłacalnej w 15 ratach od r. 1898 po 400 kor. rocznie XI. rata nadzwycz. 400 K.

123. Świątki c. k. szkoła ślusarska, zwrot pożyczki na fundusz obrotowy w kwocie 2.000 kor. spłacalnej w 5 ratach od roku 1906 po 400 kor. rocznie IV. rata nadzwycz. 400 K.

124. Maków, krajowa szkoła hafciarska, zwrot pożyczki na fundusz obrotowy w kwocie 1.000 kor. spłacalnej w 5 ratach od roku 1907 po 200 kor. rocznie III rata nadzwycz. 200 K.

125. Jaworów, krajowy naukowy warsztat dla wyrobu zabawek, zwrot pożyczki na fundusz obrotowy w kwocie 5.000 K. spłacalnej 10 ratach od r. 1908 po 500 kor. rocznie, II. rata nadzwycz. 500 K.

126. Bobowa, krajowa szkoła koronkarska, zwrot pożyczki na fundusz obrotowy, w kwocie 300 kor. spłacalnej w 5 ratach od roku 1908 po 60 kor. rocznie, II. rata nadzwycz. 60 K.

Suma grupy D) nadzwycz. 2.160 K.

Ogółem suma dochodów, zwyczajne 464.309 K., nadzwycz. 2.160 K. razem 466.462 K.

a) Trzy równobrzmiące petycje Ls. 681, 1153 i 1757, grona nauczycielskiego krajowych szkół zawodowych w Kołomyi Stanisławowie i Rakszawie o polepszenie warunków służbowych i przyznanie plac, jakie ma personal państwowych c. k. szkół zawodowych, przekazuje Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i postawienia wniosku na najbliższej sesyi. Zdaniem Komisji wymienione petycje zasługują na szczególniejszą uwagę i życzliwe traktowanie.

b) Petycję zarządu Towarzystwa szkoły handlowej we Lwowie Ls. 787 o udzielenie subwencji dla „Lwowskiej szkoły handlowej“ z uwagi, że Towarzystwo rozwinęło nader pożyteczną działalność, odstępuje Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania, a jeżeli wyniki badań okażą się dodatnie, udzielenie wydatnej subwencji z poz. 112. i uwzględnienia w następnych budżetach.

c) Petycję gminy Łukawiec powiatu rzeszowskiego Ls. 1555 o założenie tamże krajowej szkoły koszykarskiej odstępuje Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania. Wydział krajowy winien poczynić badania, zwłaszcza w tym kierunku czy zaprowadzenie kursu wędrowniej nauki koszykarstwa w Łukawcu nie przyniesie mieszkańcom korzyści, zwłaszcza jeżeli posiadają znaczne przestrzenie własnej łożyny koszykarskiej.

d) Petycję stowarzyszenia pracy kobiet w Przemyślu Ls. 1289 o udzielenie zapomogi i podwyższenie pobieranej subwencji, odstępuje Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia.

W celu pozyskania znaczniejszych zasiłków ze Skarbu państwa, Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa c. k. Rząd:

1. ażeby umożliwił dalszą wydatniejszą akcyę kraju w kierunku zakładania i rozszerzania szkół zawodowych oraz urządzania zawodowych kursów wędrownych i majsterskich, przyznając na ten cel ze skarbu państwa znacznie wyższe zasiłki, niż dotychczas;

2. ażeby przyjął na etat państwa znaczniejsze szkoły przemysłowe, utrzymane dotychczas kosztem kraju.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu?

P. Schätzel. Proszę o głos do pozycy 103.

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu? (nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta.

Podaję do głosowania odczytane tu pozycy, z wyjątkiem poz. 103, kto przyjmuje działy A) B) C) D) i E) rubryki XII budżetu krajowego na rok 1909 zechce rękę podnieść. (Większość). Są przyjęte. Otwieram rozprawę nad poz. 103 wydatków Rubr. XII. na rok 1909. Głos ma p. Schätzel.

P. Schätzel Nie będę długo trudził Wysoką Izbę, tylko zaznaczę, że w wykazie szkół rękodzielniczych nie widzę wcale żadnej szkoły dla murarzy, ani nawet instruktora, któryby był bardzo pożądanym dla wykształcenia tej gałęzi przemysłu.

Mamy brak w kraju murarzy należycie uzdolnionych a stan ten nie jest obojętny. Zwłaszcza na prowincyi odczuwa się go w wysokim stopniu, bo utrudnia odpowiedni ruch budowlany i uniemożliwia nawet przeprowadzenie asanacyi, gdyż nie ma ukwalifikowanego robotnika przy zakładaniu bruków i kanałów. Dlatego wnoszę, ażeby utworzyć choćby zimową szkołę w takiej miejscowości, gdzie ludność ma już z urodzenia wiele uzdolnienia do rzemiosła i temu się przeważnie oddaje.

Takim miejscem są Brzeżany, gdzie $\frac{1}{10}$ część ludności jest zaprawioną do tego rzemiosła. Zgłaszam rezolucyę a mianowicie:

(czyta).

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zbadał potrzebę założenia szkoły zimowej dla murarzy w Brzeżanach i zdał sprawę na najbliższej sesyi“.

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu? (Nikt) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Żardecki.** Zrzekam się głosu.

Marszałek. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje pozycyę 103 wraz z rezolucyą p. Schätzla, zechce rękę podnieść. (Większość). Są przyjęte.

Obecnie podam do głosowania rezolucyę p. Stojalowskiego i p. Merunowicza. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Kto przyjmuje rezolucyę p. Stojalowskiego, która opiewa:

(czyta):

Sejm wzywa Rząd, aby przystąpił do założenia szkoły narodowej polskiej przemysłu tkackiego w Białej, zechce rękę podnieść. (Większość). Wniosek jest przyjęty. Kto przyjmuje rezolucyę p. Merunowicza, które opiewają,

(czyta).

I. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby przyspieszył otwarcie oddziału ceramicznego przy c. k. państwowej szkole przemysłowej we Lwowie.

II. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby nie zwlekał z przyznaniem udziału c. k. Skarbu Państwa w pokryciu kosztów budowy gmachu dla ceramicznej i naftowej stacyi doświadczalnej przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie — ażeby można rozpocząć tę konieczną budowę, zechce rękę podnieść. (Większość). Są przyjęte.

Następuje:

Rubryka XII. poz. 142—153 wydatków.

Przemysł i rękodzieła.

Sprawozdawca poseł Rutowski ma głos.

Sprawozdawca p. **Rutowski** (czyta):

Budżet krajowy na rok 1908.

Rubryka XII. poz. 142—153 wydatków.

Przemysł i rękodzieła.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wydatki.

D) Stypendya przemysłowe i handlowe.

Poz. 142. Na stypendya przemysłowe: a) zasiłki na kształcenie nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających, zwyczajne 4.500 K.

b) zasiłki na wykształcenie nauczycieli dla dwuklasowych szkół handlowych, zwyczajne 2.000 K.

c) stypendya przemysłowe, zwyczajne 35.000 K.

Poz. 143. Stypendya dla młodzieży handlowej, zwycz. 6.000.

Suma grupy D) zwycz. 47.500 K.

II. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe i handlowe.

Poz. 144. Zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe, zwycz. 40.000 K.

Poz. 145. Na wydawnictwo „Przewodnika przemysłowego“, zwycz. 2.000 K.

Poz. 146. Dotacja krajowego funduszu przemysłowego, nadzwycz. 150.000 K.

Poz. 147. Subwencya dla Krajowego Związku przemysłowego we Lwowie za pośrednictwo w sprzedaży wyrobów krajowych, zwycz. 30.000 K.

Poz. 148. Subwencya dla „Ligi pomocy przemysłowej“ we Lwowie, nadzw. 10.000 K.

Poz. 149. Liga pomocy przemysłowej we Lwowie, nadzw. 6.000 K.

Poz. 150. Na cele lustracji Spółek przemysłowo-wytwórczych (do rozporządzenia Wydz. kraj.) zwycz. 4.800 K.

Poz. 151. Zasiłki na wystawy przemysłowe, nadzw. 8.000 K.

Poz. 151a). Izba rękodzielnicza we Lwowie, zwycz. 1.000 K.

Poz. 151b). Izba rękodzielnicza w Krakowie, zwyczajne 1.000 K.

Poz. 151c. Stowarzyszeniom rzemieślniczym we Lwowie i na prowincyi — ryczałt do dyspozycji Wydziału kraj. do załatwienia petycji „Gwiazd“ Ls. 1245, 1189, 1502, 1613, 2134, zwycz. 3000 K.

Suma działu II. — zwycz. 81.800 K. nadzwycz. 174.000 K. — razem 255.800 K.

III. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych.

Poz. 152. Prenumerata czasopism i zakupno dzieł, zwycz. 400 K.

153. Biuro komisji krajowej dla spraw przemysłowych:

a) koszta podróży, diety członków i urzędników komisji i inne wydatki, zwycz. 10.000 K.

b) sekretarz:

a) płaca 4.800 K.

β) dodatek aktywalny 1.288 K.

Razem zwycz. 6.088 K.

c) referent techniczny:

a) płaca 3.600 K

ε) dodatek aktywalny 1.104 K. Razem zwycz. 4.704.

d) aplikant, zwycz. 1.400 K.

e) mundant, zwycz. — — K.

f) referent statystyczny:

a) płaca 2.800 K.

β) dodatek aktywalny 600 K.

Razem zwycz. 3.400 K.

g) pomoc kancelaryjna w oddziale statystycznym, zwycz. 1.200 K.

h) ryczałt na badania, ankiety i tp. zwycz. 1.000 K.

Suma działu III. zwycz. 28.192 K.

Suma wydatków poz. 142—153, zwyczajne 157.492 K — nadzw. 174.000 K, razem 331.492 K.

Budżet krajowy na rok 1909.

Rubr. XII. wydatków poz. 149—175.

Przemysł i rękodzieła.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wydatki.

Subwencje dla zakładów, instytucji przemysłowych itd.

Poz. 149. Subwencya dla „Krajowego związku przemysłowego“ we Lwowie, zwycz. 30.000 K.

150. Subwencya dla „Ligi pomocy przemysłowej“ we Lwowie na cele ogólne, nadzwycz. 12.000 K.

151. Subwencya dla „Ligi Pomocy przemysł.“ na urządzenie ruchomych wystaw, nadzwycz. 8.000 K.

152. Subwencya dla „Ligi Pomocy przemysł.“ na zakupno „Skorowidza przemysłowo-handlowego król. Galicyi“ — K.

153. Na wydawnictwo „Przewodnika przemysłowego“, zwycz. 2.000 K.

154. Subwencya dla Muzeum przem. we Lwowie, a) na utrzymanie, zwyczajne 8.000 K.

b) na umorzenie pożyczki 100.000 K. na budowę, III. rata z 20-lecia, od 1. stycznia 1907, nadzwycz. 5.000 K.

155a) Subwencya dla Muzeum technologicznego we Lwowie, zwycz. 6.000 K.

155b) Izba handlowo-przemysłowa we Lwowie, umorzenie pożyczki 100.000 K. na budowę gmachu, nadzwycz. 5.000 K.

155c) Izba rękodzielnicza we Lwowie, zwycz. 1.000 K.

155d) Izba rękodzielnicza w Krakowie, zwycz. 1.000 K.

156. Subwencja dla Muzeum przemysłowego w Krakowie, zwycz. 8.000 K.

157. Subwencja dla Towarzystwa technicznego w Krakowie na utrzymanie nieustającej wystawy przemysłowej, zwyczajne 1.500 K.

158a) Dla krakowskiego „Instytutu popierania przemysłu“, subwencja, zwyczajne 6.000 K.

158b) Dla krakowskiego „Instytutu popierania przemysłu“, na umorzenie pożyczki 150.000 K. na budowę gmachu, nadzwycz. 7.500 K.

158c) Stowarzyszeniom rzemieślniczym we Lwowie i na prowincyi, ryczałt do dyspozycji Wydziału krajowego do załatwienia petycji „Gwiazd“ Ls. l. s. 1245, 1189, 1502, 1613, 2134, zwycz. 3.000 K.

158d) Wydawnictwo „Kupiec polski“ w Krakowie, zwycz. 400 K.

Suma grupy F) zwycz. 66.900 K, nadzwycz. 37.500 K, razem 104.400 K.

G) Stypendya, zasiłki i inne wydatki na cele przemysłowe.

Poz. 159. Zasiłki dla uczniów krajowych i państwowych szkół przemysłowych, zwycz. 35.000 K.

160. Zasiłki dla młodzieży handlowej, zwycz. 8.000 K.

161. Zasiłki na kształcenie nauczycieli szkół przemysłowo-uzupełniających, zwycz. 4.500 K.

162. Zasiłki na kształcenie nauczycieli dla dwuklasowych szkół handlowych, zwycz. 2.000 K.

163. Zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe, zwycz. 50.000 K.

164. Dotacja kraj. funduszu przemysłowego, nadzwycz. 200.000 K.

165. Na lustracye Spółek przem. wytwórczych, zwycz. 4.800 K.

166. Zasiłki na wystawy przemysłowe, nadzwycz. 8.000 K.

Suma grupy G) zwycz. 104.300, nadzwycz. 208.000 K, razem 312.300 K.

H) Komisya kraj. dla spraw przemysłowych.

167. Prenumerata czasopism i zakupno dzieł, zwycz. 400 K.

168. Koszta podróży, diety członków i urzędników Komisji i inne wydatki, zwycz. 10.000 K.

169. Sekretarz:

a) płaca 4.800 K.

b) dodatek aktywalny 1.288 K.

Razem zwycz. 6.088 K.

170. Referent techniczny:

a) płaca 3.600 K.

b) dodatek aktywalny 1.104 K.

Razem zwycz. 4.704 K.

171. Aplikant, zwycz. 1.400 K.

172. Referent statystyczny:

a) płaca 2.800 K.

b) dodatek aktywalny 600 K.

Razem zwycz. 3.400 K.

173. Mundant — K.

174. Pomoc kancelaryjna w oddziale statyst., zwycz. 1.200 K.

175. Ryczałt na badania, ankiety i t. p., zwycz. 1.000 K.

Suma grupy H) zwycz. 28.192 K.

Suma wydatków poz. 149—175, zwyczajne 199.392 K, nadzwycz. 245.500 K, razem 444.892 K.

Petycye.

L. 152. Jad Charuzim w Jarosławiu.
L. 526. Proświty w Stanisławowie o bursę.

L. 661. Gwiazdy w Drohobyczu.

L. 817. „Przyjaźń“ w Brzeżanach.

L. 899. Powiatu w Tarnowie w sprawie fabryki cementu.

L. 1017. „Zorji“ we Lwowie,

L. 1416. Gwiazdy we Lwowie.

L. 1610. Jad Charuzim we Lwowie.

L. 1719. Maryi Mirszewskiej we Lwowie.

L. 1836. Bursy im. St. Kostki w Kołomyi.

L. 1884. „Zorji“ w Drohobyczu.

L. 2246. Gwiazdy w Stanisławowie

odstępuje się Wydziałowi krajowemu do załatwienia, zwłaszcza stowarzyszenia do obdzielenia z funduszu ryczałtowego na ten cel przeznaczonego.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu?

P. Federowicz Proszę o głos odnośnie do preliminarza budżetu na rok 1909 do poz. 155 c) i 155 d) „Izby rękodzielnicze we Lwowie i Krakowie“.

Marszałek. Najpierw załatwimy poprawkę p. Battaglii, który żąda podwyższenia w poz. 163 rubr. XII. budżetu krajowego na rok 1909 kwoty zasiłków bezzwrotnych na cele przemysłowe z 50.000 K. na 60.000 K.

Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda rozprawa zamknięta, głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Rutowski.** Z punktu widzenia osobistego byłoby mi łatwo wypowiedzieć moje zdanie w obronie tej pozycji, jednakowoż jako sprawozdawca budżetowy, nie mam odwagi imieniem całej komisji tu przemawiać.

Nie ulega kwestyi, że ta instytucja robi postępy, że służy sprawie i dość ruchliwie w rozmaitych kierunkach działa, więc sympatyje niezawodnie muszą być po stronie tej instytucji. Jednakowoż jako sprawozdawca budżetowy nie mogę tej pozycji przyjąć.

Marszałek. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje poprawkę p. Battaglii zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęta.

Głos ma p. Federowicz.

P. Federowicz. Wysoki Sejmie!

Sejm nasz dał niejednokrotnie dowody, jak potrzeby stanu rękodzielniczego odczuwa i do podniesienia ekonomicznego tego stanu dąży.

Świeżo mamy w pamięci z głębokiem odczuciem potrzeb rękodzielniczych wygłoszone przemówienie prezydenta miasta Lwowa p. Ciuchcińskiego, które przez cały Sejm tak sympatycznie przyjętem zostało.

Do spełnienia tych ważnych zadań przyjscia z pomocą rękodzielnikom, w pierwszym rzędzie powołane są Izby rękodzielnicze, a że już obecnie oddają wielkie usługi jako organizacje doradcze magistratów w sprawie wykonywania ustawy przemysłowej, w sprawi wykształcenia rękodzielników, wreszcie że zajmują się organizacją spółek rękodzielniczych, tego dowodzić nie potrzebuję, bo jest to rzecz powszechnie znana i uznana.

Ale zwracam zawsze uwagę Wysokiej Izby, że Izby rękodzielnicze w prze-

ciwieństwie do innych zawodowych korporacji jak np. Izby handlowych, nie posiadają żadnych funduszy z tytułu podatku i środków, jakie na cele urządzenia i utrzymania biur, personal, druki i t. p. uzyskane być muszą, czerpią z subwencji i małych wkładek cechowych.

Dlatego też proszę Wysoką Izbę, aby uwzględniając tę okoliczność, zechciała łaskawie w budżecie roku 1908 jak i 1909 podnieść pozycje dla Izby rękodzielniczej we Lwowie oraz w Krakowie, z kwoty 1.000 K. na 2.000 K.

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda rozprawa zamknięta, głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Rutowski.** Izby rękodzielnicze już z mocy statutu swego oddają przemysłowi wielkie usługi. W innych krajach chociaż ta instytucja jeszcze młoda — jednak dała już inicjatywę do akcji w różnych kierunkach, jak np. urządzania kursów rękodzielniczych, wystaw i t. p. U nas zaledwie są poczętaczki w tym względzie, a więc jest bardzo wskazaniem, ażeby Sejm przyłożył rękę do tego, i ażeby wskazał, że należy żywszą na wszystkich polach podjąć akcję.

Wniosek wnioskodawcy opiewa, ażeby dotację dla Izby rękodzielniczych na r. 1908 i 1909 podnieść o 1.000 K.

Ja, z punktu widzenia budżetowego mógłbym przyjąć tylko podwyższenie na r. 1909.

Marszałek. Czy wnioskodawca daruje rok 1908?

P. Federowicz. Niestety wobec oświadczenia p. sprawozdawcy jako poseł krakowski muszę na ten targ krakowski się zgodzić.

Marszałek. Będziemy zatem głosować nad podwyższeniem na r. 1909. Kto przyjmuje cyfrę wyższą tj. 2.000 kor. w poz. 155 c) rubr. XII. budżetu krajowego na r. 1909, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęta.

Kto przyjmuje w poz. 155 d) rubr. XII budżetu krajowego na rok 1909 „Dla Izby rękodzielniczej w Krakowie 2.000 K. zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęta.

Czy żąda jeszcze kto głosu do reszty pozycji tego działu (*Nikt*).

Kto przyjmuje rubr. XII na rok 1908 i wszystkie pozycje tej rubryki na rok 1909 bez poprzednio uchwalonej poz. 163 i 155 c) i d), jakoteż rezolucje komisji, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Są przyjęte.

Jest jeszcze rezolucja p. Lewickiego, która opiewa

(*czyta*):

Wzywa się c. Rząd, aby celem ochrony przemysłu domowego od bezpodstawnych i niesłusznych wymiarów podatku wydał stosowne zarządzenia do władz podatkowych w kraju.

Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje tę rezolucję, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęta.

Dalej jest wniosek p. Sodomory, który opiewa

(*czyta*):

Nową pozycję 148 a subwencya 1.000 K dla Bursy rzemieślniczo-przemysłowej we Lwowie w załatwieniu jej petycji do Ls. 1793.

Rozprawa otwarta.

Członek Wydziału krajowego p. Jahl. Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma członek Wydziału krajowego p. Jahl.

Członek Wydziału kraj. p. Jahl. Muszę sprzeciwić się rezolucji p. Sodomory, nie można bowiem uchylać pewnej kwoty przy rozprawie budżetowej na instytucję, której ani składu, ani organizacji, ani sposobu działania nikt nie zna. Jeśli p. Sodomora obstaje przy swoim żądaniu, to byłoby wskazaniem, ażeby rzecz odesłać do Wydziału krajowego z poleceniem zbadania i ewentualnego postawienia propozycji budżetowej na r. 1910.

Marszałek. Nikt więcej głosu nie żąda? (*Nikt*). Rozprawa zamknięta, głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. Rutowski. Wprawdzie ryczałt budżetowy na ten cel jest wyczerpany, jednak ze względu na użyteczność instytucji jestem za odesłaniem do Wydziału krajowego, celem możliwego uwzględnienia z ryczałtu na rok 1909.

Marszałek. Jest wniosek p. sprawozdawcy, ażeby wniosek p. Sodomory odesłać do Wydziału krajowego celem

możliwego uwzględnienia z ryczałtu na rok 1909.

Kto ten wniosek przyjmuje, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Przychodzi dalej poprawka p. Kędziora.

P. Kędzior. Wobec odmiennej stylizacji, postawionej przez p. Götza, ja moją poprawkę cofam.

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu? (*Nikt*). Rozprawa zamknięta. Głos p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. Rutowski. Zdaje mi się, że Szan. wnioskodawca jest przeświadczony o życzliwości, jaką komisja żywi dla przemysłu, więc nie niechęć albo brak zrozumienia kierowały komisją, ale poprostu finansowa niemożliwość zaspokojenia wszystkich potrzeb.

Wobec cofnięcia jednak wniosku p. Kędziora zrzekam się głosu.

Marszałek. Następnie są rezolucje p. Götza, które opiewają

(*czyta*):

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby z funduszu na ogniotrwałe krycie dachów przeznaczzonego, udzielał pożyczek na fabryki dachówek oraz i płyt betonowych w ogóle, a nie jedynie — jak dotąd — na fabryki, zakładane przez Rady powiatowe.

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby obmyślił inne dalsze środki przyjęcia fabrykacji dachówek cementowych, rur i płyt betonowych z pomocą finansową, nie naruszającą stałego funduszu przemysłowego i o ile środki te przekraczałyby kompetencję Wydziału krajowego, przedstawił Sejmowi odpowiednie wnioski na najbliższej sesji.

Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje te rezolucje, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Są przyjęte.

Następuje rubr. XIII. Długi krajowe. Sprawozdawca p. Korol ma głos.

Sprawozdawca p. Korol (*czyta*):

Rubryka XIII.

Długi krajowe.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wydatki.

Poz. 1. Umorzenie 4% pożyczki kraj. z r. 1893 im. wartości 58,850.000 K. zaciągniętej na spłatę reszty długu indemnizacyjnego:

a) XXX. i XXXI. rata kapitału 676.100 K.

b) 4% odsetki 2,054.834 K.

c) druki, inseraty, porta, prowizya banków za pośrednictwo w wypłacie kuponów i wylosowanych obligacyj i. t. p. 4.300 K.

Razem zwyczajne 2,735.234 K.

2. Na spłatę nie zgłoszonych obligacyj i kuponów byłych funduszków indemnizacyjnych:

a) Galicyi wschodniej, b) Galicyi zachodniej, c) W. Ks. krakowskiego po 1.500 K.

3. Rozmaite wydatki byłych funduszków indemnizacyjnych 100 K.

4. Odsetki bierne od chwilowych pożyczek 75.000 K.

5. 4% odsetki od zaciągnąć się mającej pożyczki na koszt wystawienia kozszar i szpitali dla c. k. wojska w zamian za ustąpienie z Wawelu 85.847 K.

6. 4% odsetki od pożyczek 2,225.000 K. zaciągniętej w myśl uchwały sejmowej z dnia 22. listopada 1905 z gal. funduszu propinacyjnego na pokrycie niedoboru funduszu kraj. z r. 1906 89.000 K.

7. 4% odsetki od pożyczki 2,523.000 K. zaciągniętej w myśl uchwały sejmowej z 18. marca 1907 z gal. funduszu propinacyjnego na pokrycie niedoboru funduszu kraj. z r. 1907 100.920 K.

8. 4% odsetki od pożyczki 1,500.000 K. zaciągnąć się mającej w myśl uchwały sejmowej z 16. listopada 1905 na utworzenie krajowego funduszu pożyczkowego dla reprezentacji powiatowych, dla ułatwienia krycia dachów materiałem ogniotrwałym 60.000 K.

Ogółem suma wydatków zwyczajne 3,147.601 K.

Dochody.

Poz. 1. Dochody z byłych funduszków indemnizacyjnych:

I. od obowiązanych

a) Wpłata kapitałów i rent:

Galicya wschodnia 94 K.

Galicya zachodnia, — K.

W. Ks. Krakowskie — K.

Razem zwyczajne 94 K.

b) Odsetki za zwłokę i rozmaite inne dochody:

Galicya wschodnia 250 K.

Galicya zachodnia 45 K.

W. Ks. Krakowskie 5 K.

Razem zwyczajne 300 K.

II. Dochód z zaległych dodatków indemnizacji od kontrybuentów:

Galicya wschodnia 2.300 K.

Galicya zachodnia 600 K.

W. Ks. Krakowskie 100 K.

Razem zwyczajne 3.000 K.

2. Z aktywów funduszu 6% pożyczki z r. 1873 (8 rata z 16-lecia) 400 K.

3. Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych 50.000 K.

Ogółem suma dochodów zwycz. 53.794 K.

Rubryka XIII.

Długi krajowe.

Wydatki.

Poz. 1. Umorzenie 4% pożyczki krajowej z r. 1893 im. wartości 58,850.000 K. zaciągniętej na spłatę reszty długu indemnizacyjnego:

a) XXXII. i XXXIII. rata kapitału 703.400 K.

b) 4% odsetki 2,027.520 K.

c) druki, inseraty, porta, prowizya banków za pośrednictwo w wypłacie kuponów i wylosowanych obligacyj i t. p. 4.950 K.

Razem zwycz. 2,835.870 K.

2. Na spłatę niezgłoszonych obligacyj i kuponów byłych funduszków indemnizacyjnych:

a) Galicyi wschodniej, zwyczajne 2.000 K.

b) Galicyi zachodniej, zwyczajne 2.000 K.

c) W. Ks. Krakowskiego, zwyczajne 2.000 K.

3. Rozmaite wydatki byłych funduszków indemnizacyjnych, zwycz. 50 K.

4. Odsetki bierne od chwilowych pożyczek, zwycz. 75.000 K.

5. 4% odsetki od zaciągnąć się mającej pożyczki na koszt wystawienia kozszar i szpitali dla c. k. wojska w zamian za ustąpienie z Wawelu, zwyczajne 98.077 K.

6. 4% odsetki od pożyczki 2,523.000 Kor. zaciągniętej w myśl uchwały sejmowej

wej z dnia 22 listopada 1905 z gal. funduszu propinacyjnego na pokrycie niedoboru funduszu kraj. z r. 1906, zwyczajne 89.000 K.

7. 4% odsetki od pożyczki 2,523.000 Kor. zaciągniętej w myśl uchwały sejmowej z d. 18 marca 1907 z gal. funduszu propinacyjnego na pokrycie niedoboru funduszu kraj. z roku 1907, zwyczajne 100.920 K.

8. 4% odsetki od pożyczki 8.352.000 Kor. zaciągniętej się mającej, z gal. funduszu propinacyjnego na pokrycie preliminowanego przez Wydział krajowy niedoboru funduszu kraj. z r. 1908, zwyczajne 337 389 K..

9. Umorzenie pożyczki 1,500.000 K. zaciągniętej się mającej w myśl uchwały sejmowej z 16 listopada 1905 na utworzenie krajowego funduszu pożyczkowego dla reprezentacji powiatowych, dla ułatwienia krycia dachów materiałem ogniotrwałym, zwyczaj. 75.000 K.

10. Na 4% odsetki od pożyczki 281.000 K. zaciągniętej się mającej z funduszu solnego na budowę skrzydła do gmachu sejmowego (na rogu ul. Marszałkowskiej i Mickiewicza), zwyczaj. 11.240 K.

10a). Na spłatę dawniejszych długów krajowych — K.

Ogółem suma wydatków zwyczajne 3,524.546 K.

Dochody.

Poz. 1. Dochody byłych funduszków indemnizacyjnych:

I. od obowiązanych:

a) Wpłata kapitałów i rent:

Galicja wschodnia — K.

Galicja zachodnia — K.

W. Ks. Krakowskie — K.

Razem zwyczaj. — K.

b) Odsetki za zwłokę i rozmaite inne dochody:

Galicja wschodnia 75 K.

Galicja zachodnia 20 K.

W. Ks. Krakowskie 5 K.

Razem zwyczaj. 100 K.

II. Dochód z zaległych dodatków indemnizacyjnych od kontrybuentów:

Galicja wschodnia 1000 K.

Galicja zachodnia 450 K.

W. ks. Krakowskie 50 K.

Razem zwyczaj. 1500 K.

2. Z aktywów funduszu 6% pożyczki krajowej z r. 1873 (9 rata z 16-lecia) zwyczaj. 400 K.

3. Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych, zwyczaj. 60.000 K.

4. Zwrot odsetek do poz. 10 wydatków — jako czynsz za lokal na pomieszczenie:

a) biura kolejowego (rubr. VIII. poz. 21) 6.250 K.

b) biura solnego 4.990 K.

Razem zwyczaj. 11.240 K.

Ogółem suma dochodów zwyczajne 73.240 K.

Marszałek. Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje wszystkie pozycje tej rubryki wydatków i dochodów w budżetach na rok 1908 i 909, zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Są przyjęte.

Następuje Rubr. XIV: Pensye emerytalne zaopatrzenia, dary z łaski.

W zastępstwie nieobecnego sprawozdawcy p. Skałkowskiego, głos ma przewodniczący komisji budżetowej p. Kazimierz Badeni.

Sprawozdawca p. **Badeni** Kazimierz.

Oznajmiam, że wskutek uchwały z dnia 24 października 1908 przyznającej dotacyi Dr Józefowi Wereszczyńskiemu dodaną zostaje poz. 237 na r. 1908 i poz. 224 na rok 1909.

(czyta:)

Budżet krajowy na rok 1908.

Rubr. XIV.

Pensye emerytalne, zaopatrzenia, dary z łaski.

Wydatki.

I. Dotacye dla wdów po członkach Wydziału krajowego, poz. 1—4. 9.600 K.

II. Pensye emerytalne urzędników i sług Wydziału krajowego poz. 5 — 49 126.654 K.

III. Pensye emerytalne urzędników zakładów krajowych, pozycye 50 — 53 39.473 K.

IV. Pensye dla wdów i sierót po urzędnikach i sługach Wydziału krajowego poz. 64—133 75.947 K.

V. Pensye dla wdów i sierót po urzędnikach zakładów krajowych, pozycya 134—146 14.037. K.

VI. Dary z łaski i zaopatrzenia dla funkcyjaryuszy krajowych, ich wdów i sierót:

poz. 147 do 211 zgodnie z preliiminarzem Wydziału krajowego — wstawia Komisya budżetowa:

a) jako stałe kwotę 14.706 K.

Dalej przynosi komisya w załatwieniu petycyi Ls. 706.

pod poz. 211 a) dar z łaski dla Sa-pałaczyńskiej Leontyny z działu jednorazowych do stałych w kwocie rocznej 300 K.

Nadto w uwzględnieniu wniesionych petycyj, wstawia Komisya następujące stałe dary z łaski:

211 b) Turski Władysław, emeryt. starszy inżynier drogowy (pet. Ls. 1837) 500 Kor.

211 c) Rudzki Władysław, em. kontrolor Kasy krajowej (petycyja Ls. 461) 500 K.

211 d) Marcinkowski Władysław, emeryt. wicedyrektor oddz. rachunkowego (pet. Ls. 1601) 400 K.

211 e) Dr Sawicki Stella Jan, emer. inspektor szpitali (pet. Ls. 827) 800 K.

211 f) Szulcowa Zofia, wdowa po dozorczy melioracyjnym (w załatwieniu sprawozdania Wydziału krajowego do L. 1923/9808) 240 K.

Razem stałe dary z łaski 17.446 K.

b) Jednorazowe, jako wydatki nadzwyczajne:

212. Dziubińska Wanda, wdowa po praktykancie kasowym (petycyje Ls. 1135 i 1136) 400 K.

213. Bieńkowska Józefa Marya, sierota po archiwście (pet. Ls. 711) 200 K.

214. Pogorzelska Katarzyna, wdowa po stróžu (pet. Ls. 118 i 762) 200 K.

215. Zakrzewska Marcyanna, wdowa po sekretarzu (pet. Ls. 871) 200 K.

216. Kratochwilowa Franciszka, wdowa po dyetaryuszu (pet Ls. 1942) 200 K.

217. Barycka Marya, j. w. (pet. Ls. 761) 200 K.

218. Sternalowa Apolonia, wdowa po praktykancie rachunkowym (pet. Ls. 1942) 200 K.

219. Hanaczewska Marya, wdowa po stróžu (pet. Ls. 756) 100 K.

220. Wojtynowa Anna, j. w. (pet. Ls. 756) 200 K.

221. Załucka Anna, j. w. (pet. 757) 100 K.

222. Sałamaszyńska Rozalia, sierota po stróžu 50 K.

223. Dąbrowski Edmund, emer. asystent (pet. Ls. 678) 300 K.

224. Gering Julia, sierota po konduktorze drogowym (pet. Ls. 759) 200 K.

224a). Bubesowa Marya, wdowa po stróžu (pet. Ls. 760) 100 K.

224b). Piotrowska Rozalia wdowa po dyetaryuszu (pet. Ls. 1005) 500 K.

224c). Orłowicz Michał, były stróż Wydziału krajowego (petycyja Ls. 1050) 200 K.

224d). Niewiadomska Sabina, wdowa po inżynierze (pet. Ls. 1239) 180 K.

224e). Van-Roy Aniela, wdowa po konduktorze (pet. L. 2367) 200 K.

224f) Strnadowa Kornelia, wdowa po asystencie rachunkowym (pet. Ls. 656) 200 K.

224g) Markowska Józefa, wdowa po stróžu (pet. Ls. 340) 150 K.

224h) Matecka Seweryna, wdowa po dyetaryuszu (pet. Ls. 679) 100 K.

224i) Babińska Helena, wdowa po dyetaryuszu (pet. Ls. 579) 300 K.

224k) Baczyńska, Tekla sierota po konduktorze (pes. Ls. 2040) 100 K.

224l). Baranowska Augusta, wdowa po inżynierze (pet. Ls. 665) 100 K.

224m). Polińska Matylda, wdowa po stenografie (pet. Ls. 1226) 100 K.

224n). Rzeczycka Teofila, wdowa po dyetaryuszu (pet. Ls. 2276) 200 K.

224o). Tarnawski Stanisław, sierota po dyrektorze rachunkowym (pet. Ls. 878) 500 K.

224 p). Horoszkiewiczówna Zofia, sierota po dyrektorze kasy (pet. Ls. 1283) 500 K.

224r). Zielińska Zofia, wdowa po archiwście rach. 300 K.

224s). Kozubowa Małgorzata 100 K.

224t). Ryczałt do dyspozycyi Wydziału krajowego 2.000 K.

Ogółem dział VI. (poz. 147 — 224t) 25.826 K.

Do poz. 224t). Celem wyznaczenia odpowiednich darów z łaski w załatwieniu petycyi, przez Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia przekazanych, wstawia Sejm do budżetu na rok 1908 ryczałt do dyspozycji Wydziału krajowego 2.000 K.

do którego odnoszą się petycyje :

Ls. 153. Kiszelnikówny Włodzimierz Wandy, sieroty po kanceliście Wydziału kraj.,

305. Maciulskiego Józ., opiekuna Skalskiej Maryi, sieroty po artystach teatru lwowskiego,

397. Wilczyńskiej Anieli, wdowy po rządcy szpitala w Tarnowie,

518. Skwarczyńskiego Jana i Darowskiego Stanisława, em. konduktorów drogowych.

224 Solarza Józefa, b. piekarza szpit. św. Łazarza,

777. Perejmibydy Honoraty, wdowy po strożu Wydz. kraj.

778. Grabowskiego Piotra, b. stróża Wydziału kraj.

866. Tworowskiej Elżbiety, wdowy po konduktorze drog.,

910. Pini Maryi, wdowy po dyetaryuszu Wydziału kraj.,

1004. Rondewald Eleonory, wdowy po konduktorze drog.,

1035. Piotrów Władysława, odźwiernego zakładu kulpark.,

1039. Niedzielskiej ze Strnadów Heleny, żony b. dyetaryusza Wydziału kraj.,

1070. Strońskiej Heleny, sieroty po aptekarzu przy szpitalu św. Łazarza,

118. Zajączkowskiej Maryi Janiny, wdowy po sekundaryuszu szpitala lwowskiego,

1139. Gołębskiego Władysława, emer. adjunkta rach.,

1371. Drelinkiewicz z Pakuszewskich Maryi córki drogomistrza,

1379. Silkiewiczówny Kamili, córki b. dyrektora Kasy krajowej,

1423. Stepińskiej Leokadyi, wdowy po rządcy szpitala w Jaśle,

1426. Błażowskiej Julii, wdowy po droźniku,

1493. Brodowskiego Jana, b. droźnika krajowego,

1607. Ilczukowej Maryi, wdowy po droźniku,

1861. Rudzkiej Maryi, wdowy po b. asyst. rach.,

1862, Bobrowskiej Walentyny, wdowy po inżynierze biura [kolejowego,

2225. Kozłowskiej Izabeli, wdowy po członku orkiestry teatru hr. Skarbka,

2230. Topolnickiej Julii, córki po asyst. rach.,

2364. Zajączkowskiej Maryi, wdowy po pisarzu etat. Wydziału kraj.,

2393. Droboty Jana, b. robotnika przy drogach kraj.,

VII. Rozmaite.

Poz. 225. Zapomogi dla wdów i siostrót po lekarzch okręgowych (ryczałt do dyspozycji Wydziału krajowego) 10.000 K.

226. Schmidowa Walerya, wdowa po rządcy szpitala w Przemyślu (Ls. 763) 200 K.

227. Rampeltowa Marya, wdowa po rządcy szpitala w Rzeszowie 400 K.

228. Grabaszewska Józefa, wdowa po rządcy szpitala w Drohobyczu, stałe zaopatrzenie (Ls. 2228) 200 K.

229. Ilnicka Marya, wdowa po członku Rady szkolnej krajowej, stały dożywotni datek 720 K.

230. Lipińska Salomea, wdowa po skrzypku (Ls. 742) 300 K.

231. Korosteńska Felicja, była nauczycielka s:koły PP. Klarysek w Starym Sączu, zaopatrzenie dożywotnie z łaski 160 K.

232. Ogonowska Falina, wdowa po profesorze, stały roczny dożywotni datek, 720 K.

233. Szaraniewiczowa Anna, wdowa po profesorze Uniwersytetu i konserwatorze dla Galicji wschodniej, stały roczny datek 720 K.

234. Głuchowska Jadwiga, wdowa po instruktorze chowu bydła, stałe zaopatrzenie 500 K.

235. Starzewska Regina, wdowa po dyrektorze krajowego Składu publicznego w Krakowie — dożywotni dar z łaski 700 K.

236. Chmielowska Marya, wdowa po profesorze Uniwersytetu (w załatwieniu petycji Ls. 123) 800 K.

237. Dotacja dożywotnia dla Dra Józefa Wereszczyńskiego, uchwalona przez Sejm dnia 24. października 1908 z rocznych 12.000 K — za czas od 1. listopada do 31. grudnia 1908 2.000 K.

Suma działu VII. (poz. 225—236) 17.420 K.

Suma wydatków rubr. XIV. 308.957 K.

Tem samem załatwiono sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 12. listopada 1907 Lw. 31.547, dotyczące jednorazowych darów z łaski.

Dochody,

(zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego):

Poz. 1. Dochód z wkładek emerytalnych od plac urzędników krajowych 40.000 K.

Rubryka XIV.

Pensye emerytalne, zaopatrzenia, dary z łaski.

Wydatki.

I. Dotacje dla wdów po członkach Wydziału krajowego, poz. 1—4 6.000 K.

Pensye emerytalne urzędników i sług Wydziału krajowego poz. 5—53 140.207 K.

III. Pensye emerytalne urzędników zakładów krajowych, poz. 54—66 35.813 K.

IV. Pensye wdowie i zaopatrzenia dla sierót po urzędnikach Wydziału krajowego poz. 66—136 75.890 K.

V. Pensye wdowie i zaopatrzenia dla sierót po urzędnikach zakładów krajowych poz. 67—136 12.580 K.

VI. Dary z łaski i zaopatrzenia dla funkcyonaryuszy krajowych, ich wdów i sierót:

148—211, zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego, wstawia Komisya budżetowa:

a) jako stałe kwotę 14.868 K.

Nadto w załatwieniu wniesionych petycyj, powołanych w sprawozdaniu Komisji za r. 1908. wstawia Komisya następujące stałe dary z łaski:

211 a) Turski Władysław, emerytowany starszy inżynier drogowy 500 K.

211 b) Rudzki Władysław, emerytowany kontrolor kasy krajowej 500 K.

211 c) Marcinkowski Władysław, emerytowany wicedyrektor oddziału rachunkowego 300 K.

211 d) Dr. Stella Sawicki Jan, emeryt. inspektor szpitali krajowych 800 K.

211 e) Sapałaczyńska Leontyna, siostra b. rewidenta rachunkowego 300 K.

211 f) Schultkowa Zofia, wdowa po dozorcey melioracyjnym 240 K.

Razem stałe dary z łaski 17.608 K.

b) jednorazowe (jako nadzwyczajne):

211 g) Dziubińska Wanda, wdowa po praktykancie kasowym 400 K.

211 h) Bienkowska Józefa Marya, sierota po archiwście 200 K.

211 i) Pogorzelska Katarzyna, wdowa po stróžu 200 K.

211 k) Zakrzewska Marcyanna, wdowa po sekretarzu 200 K.

211 l) Kratochwilowa Franciszka, wdowa po dyetaryuszu 200 K.

211 m) Barycka Marya, j. w. 200 K.

211 n) Sternalowa Apolonia, wdowa po praktykancie rachunkowym 200 K.

211 o) Hanaczewska Marya, wdowa po stróžu 100 K.

211 p) Wojtynowa Anna, j. w. 200 K.

211 r) Zełucka Anna, j. w. 100 K.

211 s) Sałamaszyńska Rozalia, sierota po stróžu 50 K.

211 t) Gering Julia, sierota po konduktorze drogowym 200 K.

211 u) Bubesowa Marya, wdowa po stróžu 100 K.

211 v) Piotrowska Rozalia, wdowa po dyetaryuszu 500 K.

211 w) Niewiadomska Sabina, wdowa po inżynierze 180 K.

211 x) Van-Roy Aniela, wdowa po konduktorze 200 K.

211 y) Strnadowa Kornelia, wdowa po asystencie rachunkowym 200 K.

211 z) Markowska Józefa, wdowa po stróžu 150 K.

211 ż) Matecka Seweryna, wdowa po dyetaryuszu 100 K.

211aa) Babińska Helena, wdowa po dyetaryuszu 300 K.

211bb). Baczyńska Tekla, sierota po konduktorze 100 K.

211cc). Baranowska Augusta, wdowa po inżynierze 100 K.

211dd). Polińska Matylda, wdowa po stenografie 100 K.

211ee) Rzeczycka Teofila, wdowa po dyetaryuszu 200 K.

211ff) Tarnawski Stan sław, sierota po dyrektorze rachunkowym 500 K.

211gg). Horoszkiewiczówna Zofia, sierota po dyrektorze kasy 500 K.

211hh). Zielińska Zofia, wdowa po archiwście rachunkowym 300 K.

211ii). Kozubowa Małgorzata 100 K.

211kk) Orłowicz Michał, b. stróż, 200 K.

211ll) Buynowska Aniela, wdowa po b. kontrolorze kasy krajowej, do dyspozycji Wydziału krajowego 500 K.

(w załatwieniu petycji l. 544).

211mm) Ryczałt do dyspozycji Wydziału kraj. 2.000 K.

Ogółem dział VI. poz. 148—211mm) 26.188 K.

Do ryczałtu 2.000 K pod poz. 211mm) odnoszą się także wszystkie petycje powołane w sprawozdaniu komisji za r. 1908 — a odesłane Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia.

Rozmaite.

Poz. 212. Zapomogi dla wdów i sierót po lekarzach okręgowych (ryczałt do dyspozycji Wydziału krajowego) 10.000 K.

213. Schmidowa Walerya, wdowa po rządcy szpitala w Przemyślu 200 K.

214. Rampeltowa Marya, wdowa po rządcy szpitala w Rzeszowie 400 K.

215. Grabaszewska Józefa, wdowa po rządcy szpitala w Drohobyczu, stałe zaopatrzenie 200 K.

216. Ilnicka Marya, wdowa po członku Rady szkolnej krajowej, stały dożywotni datek 720 K.

217. Lipińska Salomea, wdowa po skrzypku 300 K.

218. Korosteńska Felicja, była nauczycielka szkoły PP. Klarysek w Starym Sączu, zaopatrzenie dożywotnie z łaski 160 K.

219. Ogonowska Falina, wdowa po profesorze, stały roczny dożywotni datek 720 K.

220. Szaraniewiczowa Anna, wdowa po profesorze Uniwersytetu i konserwatorze dla Galicji wschodniej, stały roczny datek 720 K.

221. Głuchowska Jadwiga, wdowa po instruktorze chowu bydła, stałe zaopatrzenie 500 K.

222. Starzewska Regina, wdowa po dyrektorze krajowego Składu publicznego w Krakowie — dożywotni dar z łaski 700 K.

223. Chmielowska Marya, wdowa po profesorze Uniwersytetu 800 K.

224. Dotacja dożywotnia dla Dra Józefa Wereszczyńskiego uchwalona przez Sejm dnia 24. października 1908, 2.000 K.

Ogółem dział VII. poz. 212—223 27.420 K.

Suma wydatków rubr. XIV. 324.098 K.

Dochody,

(zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego.)

Poz. 1. Dochód z wkładek emerytalnych od płac urzędników krajowych 40.000 K.

W petycji L. 653 uprasza emerytowany urzędnik rachunkowy p. Aleksander Holuka o wliczenie mu do wymiaru pensji emerytalnej 7 lat, 9 miesięcy i 28 dni, których jako spędzonych w służbie nieetatowej nie uwzględniono Petent przedłożył szereg poleceń Wydziału krajowego, polecających mu przeprowadzanie lustracji gospodarki szpitalnej na prowincyi.

Komisja wnosi na przekaza nie tej petycji Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesji sejmowej z wnioskiem odpowiednim.

Petycją L. 2018. uprasza emerytowany inżynier biura melioracyjnego p. Ferdynand Hilbricht o przyznanie mu pełnych poborów tytułem emerytury ze względu, iż skutkiem długoletniej wyężonej pracy zmuszonym był wobec nadwężonego zdrowia przejść na emeryturę już po 32 latach służby.

Komisja wnosi, aby tę petycję również Wydziałowi krajowemu do zbadania i postawienia wniosku na najbliższej sesji sejmowej przekazać.

Petycją L. 1353 p. Tadeusza Filippi byłego adjunkta Wydziału krajowego w czasie od 12. marca 1894 do 31. gru-

dnia 1907 wnosi komisya przekazać Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Petycyę L. 1240. p. Stanisława Pola, dyetaryusza w biurze drogowem, o przyznanie emerytury, wnosi komisya przekazać Wydziałowi krajowemu z poleceniem przedłożenia Sejmowi odpowiedniego wniosku, gdyby petent stał się niezdolnym do pracy.

Petycyę L. 1157. Klary Karoliny z Szydłowskich Markowskiej o wynagrodzenie w drodze łaski pretensyi, odnoszących się do sprzedaży gruntów funduszu krajowemu na cele szpitalne, wnosi komisya przekazać Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia.

Petycyę L. 544. Anieli Buynowskiej wnosi komisya przekazać Wydziałowi krajowemu do załatwienia i wstawia pod poz. 211ll) do dyspozycyi Wydziału krajowego 500 koron na r. 1909.

Petycyę L. 1635. Bazylego Korola, lustratora biura Patronatu, o veniam aetatis, wnosi komisya przekazać Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedstawienia wniosku.

Wysoki Sejm raczy uchwalić!

Rodzinie urzędnika zmarłego w stanie bezżennym należy się tak zwany kwartał pośmiertny. Wydział krajowy postanowi w każdym wypadku do czyich rąk wypłata tej należitości nastąpi.

Marszałek. Rozprawa otwarta.

P. Merunowicz. Proszę o głos do poz. 211dd) na rok 1909.

Marszałek. P. Merunowicz ma głos.

P. Merunowicz. Proszę o podniesienie tej pozycyi z 100 na 200 kor. zwracam bowiem uwagę, że wdowy po woznych Wydziału krajowego otrzymują takie zaopatrzenie, a tu idzie o wdowę po długoletnim dyrektorze Biura stenografów sejmowych. Wnoszę zatem o skromne podniesienie tej pozycyi na 200 kor.

Marszałek. Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda rozprawa zamknięta.

Sprawozdawca p. **Badeni** Kazimierz. Ja tę poprawkę przyjmuję.

Marszałek. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje poz. 211dd) na rok 1909 w kwocie 200 kor. zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęta.

Kto przyjmuje resztę pozycyj wy-

datków i dochodów rubryki XIV na r. 1908 i 1909 według wniosków komisji wraz z jej rezolucjami, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Są przyjęte.

Następuje Rubr. XV. „Opłaty konsumcyjne“. Sprawozdawca p. Mieczysław Urbański ma głos.

Sprawozdawca p. **Urbański** Miecz.

(*czyta*)

Rubr. XV.

Poz. 1—5 wyd. i poz. 1 dochodów.

Opłaty konsumcyjne.

Wydatki.

- Poz. 1. Koszta komisyjne 1.000 K.
 2. Koszta manipulacji i prowizji c. k. pocztowej Kasy oszczędności 2.000 K.
 3. Koszta kancelaryjne 2.500 K.
 4. Papier i druki 5.000 K.
 5. Rozmaite wydatki, tudzież remuneracye i zasiłki 3.000 K.
 Ogółem suma wydatków 13.500 K.

Dochody.

- Poz. 1. Dochody krajowych opłat konsumcyjnych:
 a) a) od piwa (w myśl ust. 13 lutego 1903 Dz. ust. kraj. Nr. 24) 2,050.000 K.
 b) odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych w pocztowej Kasie oszczędności 2.000 K.
 b) 30% dodatek krajowy do podatku konsumcyjnego od wina, (w myśl ustawy z 4. lipca 1899 Dz. ust. kraj. Nr. 93) 90.000 K.
 c) udział kraju w nadwyżce dochodów z podwyższonego państwowego podatku konsumcyjnego od spirytusu (w myśl ust. z 8. lipca 1901, Dz. pr. Nr. 86) 5,350.000 K.
 Ogółem suma dochodów 7,492.000 K.

Wydatki.

- Poz. 1. Koszta komisyjne 1.000 K.
 2. Koszta manipulacji i prowizji c. k. pocztowej Kasy oszczędności 2.000 K.
 3. Koszta kancelaryjne 2.500 K.
 4. Papier i druki 5.000 K.
 5. Rozmaite wydatki, tudzież remuneracye i zasiłki 3.000 K.
 Suma wydatków 13.500 K.

Dochody.

Poz. 1. Dochody krajowych opłat konsumcyjnych:

a) α) od piwa, (w myśl ust. z 13. lutego 1903 Dz. ust. kraj. Nr. 24) 2,140.00 K.

β) odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych w pocztowej Kasie oszczędności 2,000 K.

b) 30% dodatek krajowy do podatku konsumcyjnego od wina, (w myśl ust. z 4. lipca 1899 Dz. ust. kraj. Nr. 93) 90.000 K.

c) udział kraju w nadwyżce dochodów z podwyższonego państwowego podatku konsumcyjnego od spirytusu, (w myśl ust. z 8. lipca 1901, Dz. pr. p. Nr. 86) 5,500.000 K.

d) Różne dochody z tytułu zajętych czynszów dzierżawnych, grzywien, kar, kosztów sądowych, odsetek zwłoki i t. p. — K.

Suma dochodów 7,732.000 K.

Marszałek. Rozorawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje Rubr. XV na rok 1908 i 1909, zechce rękę podnieść (*Większość*) Jest przyjęta.

Następuje: Rubr. XVI. Różne.
Sprawozdawca p. Żardecki ma głos.
Sprawozdawca p. **Żardecki**.

Oznajmiam, że K. omisya uchyla poz. 6 dochodów na rok 1909, wskutek czego suma dochodów tej rubryki na rok 1909 wynosić będzie 1,217.500 K. następnie poz. 10 wydatków wynosi 15.000 K.

(czyta)

Rubryka XVI. Różne.

Wysoki Sejm raczy uchwalić!

Wydatki.

1. Do rozporządzalności Wydziału krajowego, zwyczaj. 60.000 K.

2. Na fundację wieczystą im. Jego Ces. i Król. Apostolskiej Mości Cesarza Franciszka Józefa I., zwyczaj. 24.000 K.

3. Na misye katolickie, do rozporządzalności Wydziału krajowego, zwyczaj. 6.000 K.

4. Na pokrycie 78% dodatku krajo-

wego do podatku zarobkowego, opłacać się mającego przez galicyjski fundusz propinacyjny, w myśl §. 100. ustawy z dnia 25. października 1896 Dz. p. p. Nr. 220 i uchwały Sejmu z 29. stycznia 1898 r., zwyczaj. 160.618 K.

5. Na bonifikację dla funduszów powiatowych za ubytek w dochodach, opłacanych do końca roku 1897 z galicyjskiego funduszu propinacyjnego w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 29. stycznia 1898 r., zwyczaj. 100.000 K.

6. Na koszt urzędzenia i utrzymania jednego kursu dla pisarzy gmin wiejskich, zwyczaj. 8.000 K.

7. Na cele „Domu polskiego“ w Morawskiej Ostrawie, zwyczaj. 1.000 K.

8. Towarzystwo tatrzańskie, stała subwencja, 1.000 K.

9. Krajowy Związek ochotniczych straży pożarnych, zasiłek stały, zwyczaj. 10.000 K.

10. Na biura pośrednictwa pracy (ryczałt), zwyczaj. 15.000 K.

11. Dla Spółki ochrony i pomocy narodowej w Białej, na budowę „Domu polskiego“ w Bielsku, corocznie, jednakże najdalej do roku 1930 (w myśl uchwały sejmowej z 10. października 1907), nadzwyczaj. 2.000 K.

12. VI. i VII. rata od gwarantowanej przez kraj pożyczki dla gminy Zakopane w kwocie 400.000 K. na budowę wodociągów (aż do roku 1955), zwyczaj. 20.061 K.

13. Dotacja dożywotnia dla Władysława Mickiewicza, w myśl uchwały sejmowej z 2. listopada 1904 r., zwyczajne 4.000 K.

14. Towarzystwo Tatrzańskie w Krakowie, stała subwencja nadzwyczajna na budowę schroniska aż do umorzenia pożyczki t. j. do roku 1956 włącznie, nadzwyczaj. 2.500 K.

15. Gminie miasta Krakowa na koszt przyjęcia wycieczek młodzieży i włościańskich — K.

16. Krajowy Związek turystyczny, na koszt wydawnictwa i reklamy turystycznej — K.

Ogółem suma wydatków, zwyczajne 409.679 K., nadzwyczaj. 4.500 K.

Razem 414.179 K.

Dochody.

1. Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych — K.

2. Odsetki zwłoki od dodatków krajowych do podatków państwowych, zwycz. 70.000 K.

3. Bonifikacja z c. k. Skarbu państwa, za zrzeczenie się poboru dodatku krajowego do podatku osobisto-dochodowego, zwycz. 720.000 K.

4. Bonifikacja z galic. funduszu propinacyjnego za ubytek w dochodach z dodatków do podatków opłacanych przez ten fundusz do r. 1898:

a) dla kraju 300.000 K.

b) dla powiatów 100.000 K.

Razem zwycz. 400.000 K.

5. Udział kraju w czystym dochodzie Banku krajowego po myśli §. 102. statutu Banku krajowego — K.

6. Na uzupełnienie rat annuitetowych pożyczki 400.000 K., zaciągniętej na budowę wodociągu w Zakopanem:

a) z dzierżawy opłat gminnych od napojów spirytusowych 7.000 K.

b) z datku od stacji klimatycznej 5.000 K.

c) z 20% dodatku gminnego w Zakopanem 4.000 K.

Razem zwycz. 16.000 K.

7. Rozmaite zwroty i inne nieprzewidziane dochody, zwycz. 1.500 K.

Ogółem suma dochodów, zwyczajnie 1,207.500 K.

Rubryka XVI, Rozmaite.

Wydatki.

1. Do rozporządzalności Wydziału krajowego zwycz. 60.000 K.

2. Na fundację wieczystą im. Jego Ces. i Król. Apostolskiej Mości Cesarza Francisza Józefa zwycz. 24.000 K.

3. Na misye katolickie, do rozporządzalności Wydziału krajowego zwycz. 6.000 K.

4. Na pokrycie 78% dodatku krajowego do podatku zarobkowego, opłacać się mającego przez galicyjski fundusz propinacyjny, w myśl §. 100. ustawy z dnia 25. października 1896 Dz. p. p.

Nr. 220 i uchwały Sejmu z 29. stycznia 1898 r. zwycz. 160.618 K.

5. Na bonifikację dla funduszy powiatowych za ubytek w dochodach opłacanych do końca roku 1897 z galicyjskiego funduszu propinacyjnego w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 29. stycznia 1898 zwyczajnie 100.000 K.

6. Na koszt urzędnika i utrzymania jednego kursu dla pisarzy gmin większych zwycz. 8.000 K.

7. Na cele „Domu polskiego“ w Morawskiej Ostrawie zwycz. 1.000 K.

8. Towarzystwo tatrzańskie, stała subwencja 1.000 K.

9. Krajowy Związek ochotniczych straży pożarnych, zasiłek stały zwycz. 10.000 K.

10. Urzędy pośrednictwa pracy, ryczałt na wydatki rzeczowe zwycz. 15.000 K.

11. Dla Spółki ochrony i pomocy narodowej w Białej, na „Dom polski“ w Bielsku, corocznie do 1919 roku (w miejsce uchwały sejmowej z 10. października 1907). Temsamem zostaje załatwiona petycja do l. 2.141 nadzwycz. 4.000 K.

12. VIII. i IX. rata od gwarantowanej przez kraj pożyczki dla gminy Zakopane w kwocie 400.000 K na budowę wodociągów (aż do roku 1955) zwyczajnie 22.012 K.

13. Dotacja dożywotnia dla Władysława Mickiewicza w myśl uchwały sejmowej z 2. listopada 1904 r. zwyczajnie 4.000 K.

14. Towarzystwo tatrzańskie w Krakowie, stała subwencja nadzwyczajna na budowę schroniska aż do umorzenia pożyczki t. j. do roku 1956 włącznie nadzwyczajnie 2.500 K.

15. Gminie miasta Krakowa na koszt przyjęcia wycieczek młodzieży i włościańskich zwyczajnie 1.500 K.

Temsamem zostaje załatwioną petycja do l. I.113.

16. Krajowy związek turystyczny, na koszt wydawnictwa i reklamy turystycznej nadzwycz. 1.500 K.

Temsamem zostaje załatwioną petycja do l. 1.203.

17. a) Subwencja dla Towarzystwa sztuk pięknych w Krakowie i Lwowie na urządzenie grup etnograficznych z Ga-

licy w pochodzie jubileuszowym we Wiedniu nadzwyczajne 10.000 K.

b) Subwencya dla grupy historycznej nadzwycz. 1.000 K.

c) Towarzystwu przyjaciół sztuk pięknych we Lwowie, w załatwieniu petycji do l. 1.233 dodatkowo na urządzenie grup etnograficznych w Galicji w pochodzie jubileuszowym we Wiedniu. do dyspozycji Wydziału krajowego nadzwyczajne 3.000 K.

18. Gminie miasta Krakowa na cele parku im. Dra Jordana, w załatwieniu petycji do l. 1.111 nadzwycz. 2.000 K.

19. Komitetowi obchodu setnej rocznicy urodzin Juliusza Słowackiego we Lwowie na wydawnictwa i prace przygotowawcze w załatwieniu petycji do l. 498 nadzwycz. 500 K.

20. Polskiemu Towarzystwu emigracyjnemu we Lwowie, na koszt podróży informacyjnych w sprawie wychodźstwa do Ameryk północnej i południowej, oraz Francji, Danii i Szwecyi, do dyspozycji Wydziału krajowego, po zbadaniu i jeżeli wyniki badań będą dodatnie nadzwycz. 5.000 K.

Tęsamem załatwioną zostaje petycja Ls. 2.145.

21. a) Dla wdowy po ś. p. Stanisławie Wyspiańskim, na czas wdowieństwa zwyczajne 600 K.

b) dla czworga dzieci po ś. p. Stanisławie Wyspiańskim aż do osiągnięcia pełnoletności, każdemu po 600 K. zwycz. 2.400 K.

Suma wydatków rubr. XVI zwycz. 436.130 K. nadzwycz. 31.000 K.

Ogółem 467.130 K.

Dochody.

1. Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych — K.

2. Odsetki zwłoki od dodatków krajowych do podatków państwowych zwycz. 80.000 K.

3. Bonifikacya z c. k. Skarbu państwa, za zrzeczenie się poboru dodatku krajowego do podatku osobisto-dochodowego zwycz. 720.000 K.

4. Bonifikacya z galic. funduszu propinacyjnego za ubytek w dochodach z dodatków do podatków opłacanych przez ten fundusz do r. 1898:

a) dla kraju 300.000 K.

b) dla powiatów 100.000 K.

Razem zwycz. 400.000 K.

5. Na uzupełnienie rat annuitetowych pożyczki 400.000 K, zaciągniętej na budowę wodociągu w Zakopanem:

a) z dzierżawy opłat gminnych od napojów spirytusowych 7.000 K.

b) z datku od stacyi klimatycznej 5.000 K.

c) z 20% dodatku gminnego w Zakopanem 4.000 K.

Razem zwycz. 16.000 K.

6. Rozmaite zwroty i inne nieprzewidziane dochody zwycz. 1.500 K.

Suma dochodów rubr. XVI. zwycz. 1,217.500 K.

a) Petycja l. 407 Krajowego związku ochotniczych straży pożarnych o podwyższenie subwencji na cele poparcia organizacji obrony pożarnej w kraju, oraz petycję l. 1582 gm. m. Leżajska o udzielenie subwencji na budowę rzeźalni w Leżajsku odstępuje Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania.

b) Petycje l. 1.022 Towarzystwa ruskiego w Turce, mającego na celu niesienie pomocy przy pożarach, oraz petycję l. 1.132 Komitetu dla turystyki tatrzańskiej w Zakopanem odstępuje Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i odpowiedniego załatwienia.

Marszałek. Rozprawa otwarta.

P. Skołyśzewski. Proszę o głos.

Marszałek. P. Skołyśzewski ma głos.

P. Skołyśzewski. Nie chcąc wobec spóźnionej pory przewlekać rozprawy powiem tylko słów kilka.

Wydział krajowy a względnie komisya budżetowa, trzymając się sprawozdania o pomnożenie sił urzędu Biura pośrednictwa pracy, proponowała, aby ryczałt w rubryce X. na r. 1909 był podniesiony z 15.000 na 36.500 K. Ponieważ komisya administracyjna tej sprawy nie załatwiła, i ponieważ komisya budżetowa kwoty proponowanej przez Wydział kraj. do poz. 10. nie wstawiła, gdyż ustawa nie jest załatwiona, proponuję, ażeby ryczałt w poz. 10. wynosił nie 36.500, ale 15.000 K.

P. Tertil. Proszę o głos do rubr XVI, a to w budżecie na r. 1908 do poz. 16, a w budżecie na rok 1909 do poz. 8 i poz. 16.

Marszałek. P. Tertil ma głos.

P. Tertil. Idzie tu o Towarzystwo tatrzańskie i Krajowy Związek turystyczny. Nie zaprzeczam, że co do budżetu na r. 1908 nie byłoby możliwym wstawiać nowe pozycje. Natomiast idzie mi o podniesienie w budżecie na rok 1908 i 1909 subwencji dla Towarzystwa tatrzańskiego, i podniesienie w budżecie na r. 1909 dla obu towarzystw.

Zarówno Wydział kraj. jak komisya budżetowa uznały dobroczynną działalność Towarzystwa — ale kwota wstawiona do budżetu jest bardzo marna.

Dalej wstawiono 1.500 K. dla Związku turystycznego na r. 1909, a nie wstawiono żadnej kwoty na r. 1908, co jakoś nie odpowiada tym wyrażonym dobrym chęciom i życzliwości.

Związek turystyczny ma bardzo poważne i doniosłe cele, znaczenie i cieszy się poparciem władz rządowych. Atoli subwencya 10.000 K. jest niewystarczającą.

Z budżetowego stanowiska rzecz biorąc podnoszę, że związek otrzymał wyjaśnienie, że jeśli w budżecie krajowym tak marna wstawiona jest kwota, to i rząd większą przyczynić się nie może.

Atoli co do subwencji 10.000 K. jaką miał przyrzeczoną w budżecie państwowym, otrzymał Związek turystyczny wyjaśnienie, że skoro w budżecie krajowym jest tak marnie traktowany, to widocznie instytucja ta nie musi zasługiwać na poparcie. Nie będę tracił słów na malowanie pięknych obrazów dla dowiedzenia, że nawet z naszych nagich skał można wadobyć majątek.

Dziś wiemy wszyscy, że działalność Towarzystwa Tatrzańskiego i Związku turystycznego przyczynia się do zatrzymywania kapitałów swoich w kraju a ściągania obcych. Kto spotykał braci Słowian, którzy nie chcieli jechać do niemieckich gór ani do Szwajcaryi, lecz przybywali zwiedzać nasze Tatry, ale nie zastawszy tu odpowiednich urządzeń, czynili przykre uwagi, że z rozczarowaniem opuszczają te strony, — ten uzna że wnioski moje zasługują na uwzględnienie.

Wnoszę tedy, żeby dla Towarzystwa Tatrzańskiego wstawić w budżet na r. 1909 zamiast 1.000 K. kwotę 2000 K. a dla Związku Turystycznego w budżecie na r. 1908 wstawić kwotę 1.500 K. na którą Związek już z góry liczył, lecz

dostał tylko kreskę — a w budżecie na r. 1909 wstawić kwotę 3.000 K, zamiast 1.500 K.

P. Stojalowski. Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Stojalowski.

P. Stojalowski. Przepraszam, że nużę o tak późnej godzinie, ale zgodziłbym się na wniosek p. Tertila tylko pod tym warunkiem, że owe towarzystwa turystyczne nie ograniczą swojej działalności tylko na same Tatry i Zakopane, lecz zechcą zajrzeć także do polskiego Beskidu koło Białej, który jest równie piękny.

Nas tam serce zawsze boli, że żaden Polak się nie pokaże w naszych stronach, a zamiast tego każdej niedzieli przyjeżdża z Prus cały pociąg hakatystów, którzy tylko zanieczyszczają nam lasy w ten sposób, że wszędzie umieszczają niemieckie napisy i stawiają swoje niemieckie domki.

Raześmy się tam na zwalenie takiego domku porwali i uskutecznił je — skutek nie był oczywiście bardzo przyjemny, ale daliśmy wyraz temu, że nam niemieccy goście są niemiłi. Serdecznie zaś powitamy tam Polaków. Ale jeżeli nie przyjadą, to na drugi rok będę głosował przeciw tej subwencji.

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Żardecki.** Co do uwagi p. Skołyszewskiego, to wyjaśniam, że komisya budżetowa uwzględniając tę okoliczność, że ukrajowienie biur pośrednictwa pracy nie jest obecnie aktualne, wykreśliła z rubryki rozchodów pozycję 10 odpowiednią kwotę i wstawiła zamiast 36 000 K. tylko 15.000 a również z dochodów wykreśliła kwotę 65.000 wskutek tego wydatki ogólne wynoszą 456.330 K. a dochody 1,207.500 K.

Co do podwyższenia subwencji na turystykę tatrzańską, o którą prosi poseł Tertil, to nie mając upoważnienia ze strony komisji, sprzeciwiam się jego wnioskowi i proszę o przyjęcie cyfr proponowanych przez komisję.

Marszałek. Przystępujemy do głosowania. P. Tertil stawia wniosek, żeby w pozycji 16 budżetu na r. 1908, gdzie niema żadnej subwencji, dać subwencję 1.500 K. dla Związku turystycznego. Kto

przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Wątpliwść*). Proszę o próbę przeciwną. (*Większość*). Większość jest przeciw.

Wniosek upadł.

Pod poz. 8 w budżecie za r. 1909 jest wstawiona kwota 1.000 K. dla Towarzystwa Tatrzańkiego P. Tertil postawił wniosek, aby tę kwotę podwyższyć na 2.000 K. Podam najprzód do głosowania cyfrę wyższą proponowaną przez p. Tertila. Kto ją przyjmuje, zechce rękę podnieść. Ten sam stosunek głosów. Wniosek upadł.

Kto przyjmuje wniosek komisji zechce rękę podnieść. Przyjęty.

Do pozycji 16. proponuje p. Tertil 3000 K, komisya 1500 K.

Podam do głosowania cyfrę wyższą. Kto przyjmuje 3000 K, zechce rękę podnieść. (*Po obliczeniu*) Proszę o próbę przeciwną. (*Po obliczeniu*). Wniosek p. Tertila upadł.

Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Jeżeli nie, kto przyjmuje resztę pozycji tej rubryki na rok 1908 i 1909 zgodnie z wnioskiem komisji i wraz z jej rezolucjami, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Są przyjęte.

Temsamem budżet na rok 1908 i 1909 został uchwalony.

Ustawę finansową odraczam.

Są jeszcze wnioski nagłe, p. Ciuchcińskiego

(*Głosy*. Nieobebrny.)

Czy może kto w zastępstwie p. Ciuckcińskiego życzy sobie głosu celem uzasadnienia tego wniosku nagłego w sprawie udzielenia subwencji krajowej na budowę kościoła św. Elżbiety we Lwowie. (*Nikt*).

Proszę p. sekretarza o odczytanie wniosków nagłych.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*.)

Wniosek nagły

Posła ks. Pastora i towarzyszy w sprawie doraźnej zapomogi dla pogorzalców miasta Frysztaka.

W nocy z dnia 30 na 31 b. m. spłonęło w śródmieściu kilkanaście domów.

Około 80 osób pozostało bez dachu i chleba.

Podpisani stawiają przeto wniosek: Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Pogorzalcem miasta Frysztaka udziela się jednorazowej zapomogi w kwocie 300 K.

Lwów, dnia 31. października 1908.

Ks. Pastor.

Kreżel, Cieluch, Jedynek, Stojałowski, Stefczyk, Wasung Styła, Witos Merunowicz, Cielecki, Rayski, Skołyzewski, Czecz, Żardecki, Jampolski.

Marszałek. Dla uzasadnienia nagłości wniosku głos ma p. Pastor.

P. Pastor. Zeszłej nocy spłonęło kilkanaście domów w miasteczku Frysztaku 80 osób zostało bez dachu chleba.

Udaję się z gorącą prośbą, ażeby Wysoki Sejm z doraźną pomocą przyjsć raczył.

Stawiam wniosek:

Wysoki Sejm raczy wyznaczyć przynajmniej 300 K. dla poratowania tych biedaków, pogorzalców we Frysztaku

Nie stawiam więcej, bo nie chcę się narazić na rekuzę; ograniczam się na bardzo skromnym wniosku i sędzę, że Wysoki Sejm uchwalić raczy.

Pod względem formalnym proszę o odesłanie do komisji budżetowej z prośbą, aby komisya budżetowa bez druku przysłała w najbliższym czasie z tym wnioskiem.

Marszałek. Czy w sprawie nagłości żąda kto głosu? (*Nikt*). Jeżeli nie, kto uznaje wniosek za nagły, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Wniosek za nagły uznany. Kto się zgadza, by wniosek ten odesłać do komisji budżetowej, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Sekretarz p. **Skwako** (*czyta*.)

Nahlacze wnesenie

posła Dudykewycza i tow. w dili udilenia zapomogy poterpiwszym ot pożara w seli Mylno, brodskoho powita.

3-ho s. m. słuczyw sia w seli Mylno brodskoho powita pożar, żertwoju kotroho pałyzahorody tamosnych żytelej: Michała Biniaszewskoho, Pawła Deca, Petra Deca, Jana Krompca i Michała Deca, zi wsim zborom chliba. Piat' semej ostałoś bez krowia

i kуска chliba na zymu i bez wydiw na to, szczyby im pomohły susidy, kotoryji także stradajut ot nedostatka w sem hodu. A pomoczy im neobchodymo chot' na odiż i chlib!

Prekładajęs:

Wysokyj Sojm izwołył:

- 1) przyznaty semu wneseniu nahlist' ;
- 2) uchwałyty.

Poruczajet sia krajowemu Wydiłu, szczyby prowirywszy fakt i rozmiry pożara, słuczywszoho sia w seli Mylno brodskoho powita i sostojanije poterpiw-szych ot seho pożara, udilyw im jak naj-skorsze otwytnuju pomocz iz ryczałta, opreditelnoho Sojmom na zapomohy po-horiwszym (r. IV. 27. budżeta)

Dudykewycz
wneskodawec.

Lewyckyj, Korol, Myroniuk - Zajaczuk, Dumka, Sodomora, Tracz, Kryswatyj, Krynyckyj, Olesnyckyj, T Staruch, Win-nyczuk, Makuch, Skwarko, Kyweluk.

Dla uzasadnienia nagłości swego wniosku udzielam głosu p. Dudykiewi-czowi.

P. Dudykiewicz. Na dniu w seli Mylno brodskoho powita zhorilo kilka zahorod selańskych imenno Michała Biniaszewskoho, Pawła Deca, Petra Deca itd. Zhorily ich chaty, wsi budynki i weś zbor tohorocznyj zbiża i chlibu.

Pozajak ludy ti zistaly sia bez krowia i kуска chliba na zymu, proszu o uznanie nahłosty moho wnesku z poruczeniem Wydiłowy krajowemu, szczyby jak najskorsze powiryty fakt i pohorilciam udilyty iz ryczałta otwytnuju zapomohu.

Marszałek. Czy do nagłości żada kto głosu? (*Nikt*). Jezeli nie, kto uznaje wniosek za nagły, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Wniosek uznany za nagły.

Kto się zgadza, aby ten wniosek odesłać do Wydziału krajowego, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Proszę o odczytanie wniosków i interpelacyi.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*):

Wniosek p. Schätzla i tow. w sprawie zmiany statutu Banku krajowego, wprowadzającej nowy oddział kredytu parcelacyjnego.

Wniosek p. Schätzla i tow. w spra-

wie ustawy o powołaniu krajowego Biura pośrednictwa parcelacyjnego.

Wniosek p. Czeczka i tow. w sprawie postępowania przy udzielaniu pożyczek bezprocentowych na drenowanie i osuszanie gruntów.

Sekretarz p. **Skwarko** (*czyta*):

Interpelacya do c. k. Prawytelstwa p. T. Starucha i tow. w sprawie nyszczenia lisiw w hromadi Diduszycezi powita Stryj.

Interpelacya do c. k. Prawytelstwa p. Hanczakowskoho i tow. w sprawie widmowlenia czerez władsty skarbowi w Nowym Sandeci wypłaczenia kongruji świadcennykowy z Łabowoji z pryczyny ruskych lewitiiw.

Interpelacya do c. k. Prawytelstwa p. Oleśnickoho i tow. w sprawie zakazu brania uczasty czerez mołodiż szkilnu w nabżeństwi za znesenje pańszczyzny.

Interpelacya do c. k. Prawytelstwa p. Oleśnickoho i tow. w sprawie katechetury pry 4-klasowoji miszanij szkoli im. Szaszkiwycza u Lwowi.

Interpelacya do c. k. Prawytelstwa p. Oleśnickoho i tow. w sprawie nadużył czerez naczalnyka hromady w Hermanowyciach pow. Peremyszł.

Interpelacya do c. k. Prawytelstwa p. Oleśnickoho i tow. w sprawie witwertja hranyci w Lublińcy nowym w ciły perowozu derewa.

Interpelacya do c. k. Prawytelstwa p. Oleśnickoho i tow. w sprawie zarządzenia nowych wyboriw do Rady hromadskoj w Skolim.

Interpelacya do c. k. Prawytelstwa p. Oleśnickoho i tow. w sprawie sekatury ludnocy okołycznoji z pryczyny regulacji Sanu.

Interpelacya do Wydiłu krajowoho p. Tracza i tow. w sprawie neperesteriania praw ruskoho jazyka w szpytaly kossiwskim.

Marszałek. Pierwsze czytanie odczytanych wniosków postawię na porządku dziennym jednego z najbliższych posiedzeń, interpelacye te zaś odstąpię p. komisarzowi Rządowemu, względnie Wydziałowi krajowemu.

Muszę jeszcze mimo spóźnionej pory stwierdzić, że p. Skarbak przemawiając dziś oświadczył, że wniosek jego w sprawie powiększenia funduszów na pokry

cie dachówkami został przez kancelaryę Sejmową zlekceważony, nie otrzymał numeru i do komisji budżetowej nie został odesłany.

Otóż muszę prawie z ubolewaniem stwierdzić, że wszystkie trzy twierdzenia nie są zgodne z prawdą, albowiem wniosek jego otrzymał liczbę 1658 i dnia 8/10 br. odesłany został do komisji budżetowej a przeto zlekceważonym nie był i postąpiono z nim tak jak należało.

Jeżeli wniosek ten w komisji budżetowej nie był załatwiony, to zwracam uwagę, że komisja nie otrzymała terminu i wniosków takich które przez komisję załatwione nie zostały, jest kilkaset, które komisja kolejno załatwi.

Zatem p. Skarbek nie ma prawa mówić, że wniosek jego został zlekceważony.

P. Skarbek. Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Skarbek.

P. Skarbek. Wobec wyjaśnienia p. Marszałka prostuję faktycznie, że wniosek mój nie został zlekceważony przez Kancelaryę sejmową, lecz przez komisję budżetową.

P. Kazimierz Badeni. Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Kazimierz Badeni.

P. Kazimierz Badeni. Ja bardzo ubolewam nad tym wypadkiem, ale przyznaję, że ten wniosek nie był w moich rękach i dowód czy w komisji był, czy w moich rękach, — nie istnieje i ja mogę skonstatować, że żaden ze sekretarzy (ze sekretarzy komisji budżetowej) mi go nie przedłożył i żaden z posłów nie mógł go więc referować.

Marszałek. Następne posiedzenie odbędzie się w poniedziałek dnia 2. listopada 1908. o godz. 4. po południu z następującym porządkiem dziennym ;

(czyta):

1. Sprawozdanie komisji drogowej w przedmiocie petycji Wydziału powiatowego w Podhajcach o podwyższenie subwencji na budowę drogi Podhaje-Wiśniowczyk.

Sprawozdawca poseł Jędrzejowicz.

2. Sprawozdanie komisji kolejowej o wniosku posłów Sękowskiego i Górskiego w sprawie budowy linii kolejowej łączącej miasto Dąbrowę z Leżajskiem lub Rudnikami.

Sprawozdawca poseł Górski.

3. Sprawozdanie komisji kolejowej o petycji centralnego Związku galicyjsk. przemysłu fabrycznego w sprawie finansowego poparcia kolei z Zakopanego po Świnicę.

Sprawozdawca poseł Federowicz.

4. Sprawozdanie komisji drogowej w przedmiocie petycji Wydziału powiatowego w Husiatynie o przyznanie 75% subwencji na budowę dróg.

Sprawozdawca poseł Jędrzejowicz.

5. Sprawozdanie komisji drogowej w przedmiocie petycji Wydziału powiatowego Brzozowskiego o przyznanie 65% subwencji na budowę drogi Brzozów-Haczów.

Sprawozdawca poseł Jędrzejowicz.

6. Sprawozdanie komisji budżetowej o zamknięciu rachunków fundacji Stanisława hr. Skabka za lata 1906 i 1907.

Sprawozdawca poseł Sala.

7. Sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego o przedłożeniu Wydziału krajowego o Zakładach naukowych rolniczych w Dublinach, tudzież o krajowych stacyach doświadczalnych rolniczych w Dublinach i we Lwowie, jakoteż o petycjach wniesionych przez słuchaczy Akademii rolniczej w Dublinach.

Sprawozdawca poseł Wasung.

8. Sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego o wniosku posła Kędziora dotyczącym wykształcenia instruktorów rolnictwa.

Sprawozdawca poseł Wasung.

9. Propozycja Wydziału krajowego w sprawie wyboru 9 członków Rady nadzorczej Banku krajowego i 3 zastępców tejże Rady.

Sprawozdawca poseł Pilat.

10. Sprawozdanie komisji górniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 27. lipca 1907 o budowie publicznych zbiorników na ropę w Popielach pod Borysławiem.

Sprawozdawca poseł Długosz.

11. Sprawozdanie komisji szkolnej w przedmiocie zmiany ustaw krajowych z dnia 1. grudnia 1889 dz. u. kr. Nr. 71. względnie z dnia 22. czerwca 1899 dz. u. kr. Nr. 81 o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w szkołach ludowych.

Sprawozdawca poseł Laskowski.

12. Sprawozdanie komisji szkolnej w przedmiocie petycji emerytowanych nauczycieli i nauczycielek szkół ludowych o polepszenie ich bytu, oraz petycji wdów po nauczycielach o podwyższenie ich zaopatrzenia.

Sprawozdawca poseł Laskowski.

13. Uchwała finansowa na r. 1908 i 1909.

Sprawozdawca poseł Milewski.

14. Trzecie czytanie ustawy łowieckiej.

Sprawozdawca poseł Skołyszewski.

15. Sprawozdanie komisji drogowej o petycjach Wydziałów powiatowych w Wadowicach i Myślenicach w sprawie przyznania z funduszu krajowego subwencji w wysokości 75% na budowę drogi Biertowice Zembrzyce.

Sprawozdawca poseł Męciński.

16. Sprawozdanie komisji drogowej o petycji Wydziału powiatowego w Ska-

łacie w sprawie podwyższenia subwencji krajowej na budowę drogi Zbaraż-Podwołoczyska.

Sprawozdawca poseł Męciński.

17. Sprawozdanie komisji drogowej o petycji Wydziału powiatowego w Złoczowie w sprawie podwyższenia subwencji krajowej na budowę drogi Olesko-Podhorce.

Sprawozdawca poseł Męciński.

18. Sprawozdanie komisji bankowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie galicyjskiej Kasy Oszczędności.

Sprawozdawca poseł Loewenstein.

19. Sprawozdanie komisji kolejowej o petycji Rady powiatowej w Pilźnie i Jasle, jakoteż Reprezentacji kilku miast o budowę kolei Jasło-Dębica.

Sprawozdawca poseł Męciński.

20. Sprawozdanie komisji gminnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie przyłączenia sąsiednich gmin i obszarów dworskich do miasta Krakowa.

Sprawozdawca poseł Górski.

Następne posiedzenie zatem jutro w poniedziałek o 4-tej popołudniu.

Posiedzenie zamykam.

(Koniec posiedzenia o godz. 12. min. 55 w nocy).
